

SEANCE PLENIERE
MARDI 14 JUILLET 1992

APRES-MIDI

PRESIDENCE
DE
M. NOTHOMB

La séance est ouverte à 14.05 heures.

PLENAIRE VERGADERING
DINSDAG 14 JULI 1992

NAMIDDAG

VOORZITTER :

De heer NOTHOMB

De vergadering wordt geopend om 14.05 uur.

De **voorzitter** : De vergadering is ge-
opend.
La séance est ouverte.

EXCUSES

**BERICHTEN VAN VERHINDE-
RING**

Les membres / de leden :

Bertouille, Duquesne, De Groot,
Beysen, Vergote, pour obligations
de mandat / wegens ambtsplicht ;

Dupré, pour raisons de santé / we-
gens gezondheidsredenen ;

Ramoudt, pour raisons familiales /
wegen familieaangelegenheden ;

Verwilghen, Denys, Lebrun, Stan-
daert, à l'étranger / buitenlands ;

Berben, pour convenances person-
nelles / wegens persoonlijke aangele-
gheden ;

Decorte, empêché / verhinderd.

INTERPELLATIONS

INTERPELLATIES

Demandes

Verzoeken

Le **président** : Le Bureau a été saisi
d'une série de demandes d'interpel-
lation dont les libellés sont repris en
annexe.
Het Bureau heeft een reeks interpel-
latieverzoeken ontvangen waarvan
de inhoud in bijlage wordt opgeno-
men.

- Voir annexe, p. 1.517
- Zie bijlage, blz. 1.517

MEDEDELING

COMMUNICATION

Uitgaven gedaan buiten de begroting

Dépenses faites en marge du budget

De **voorzitter** : Bij brief van 13 juli
1992, zendt de Eerste minister, in
uitvoering van artikel 44, § 1, lid 2
van de wetten op de Rijkscomptabili-
teit, gecoördineerd op 17 juli 1991,
exemplaren over van de beraadsla-
ging nr. 3114 door de ministerraad
getroffen betreffende uitgaven ge-
daan buiten de begroting.

Par lettre du 13 juillet 1992, M. le
Premier ministre transmet, en exé-
cution de l'article 44, § 1er, alinéa 2
des lois sur la comptabilité de l'Etat,
coordonnées le 17 juillet 1991, des
exemplaires de la délibération
n°3114 prise par le Conseil des mini-

stres, relative à des dépenses faites
en marge du budget.

*Verzonden naar de commissie voor
de Financiën en naar de commissie
voor de Buitenlandse Betrekkingen.
Renvoi à la commission des Finances
et à la commission des Relations ex-
térieures.*

PROPOSITION

VOORSTEL

Autorisation d'impression

*Toelating tot drukken
(Rgt. 64-2)*

Le **président** : Conformément à l'ar-
ticle 64-2 du règlement, l'autorisa-
tion d'impression a été donnée pour
la proposition de résolution (M.
Yvon Harmegnies) relative à la si-
tuation au Zaïre, n°596/1.
Overeenkomstig artikel 64-2 van het
reglement wordt toelating tot druk-
ken verleend voor het voorstel van
resolutie (de heer Yvon Har-
megnies) betreffende de situatie in Zaï-
re, nr. 596/1.

WETSONTWERP

PROJET DE LOI

président

Voortzetting

Continuation

Le président : Aan de orde is de voortzetting van de algemene besprekking van het **wetsontwerp houdende goedkeuring van het Verdrag over de Europese Unie (482/1 tot 3) en van de verslagen uitgebracht namens het adviescomité voor Europees aangelegenheden over de evaluatie van het Verdrag betreffende de Europese Unie (460/1).**

L'ordre du jour appelle la continuation de la discussion générale du **projet de loi portant approbation du Traité sur l'Union européenne (482/1 à 3) et des rapports faits au nom du comité d'avis chargé des questions européennes sur l'évaluation du Traité sur l'Union européenne (460/1)**.

De heer **Van Dienderen** (ECOLO-AGALEV), rapporteur : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, de heer Van Peel heeft reeds gezegd dat Agalev en Ecolo een ecologische, sociale en democratische Europese Gemeenschap (EG) willen. Ik beaam dat. Maar precies daarom zijn we ook tegenstanders van het Verdrag van Maastricht.

Iimmers, dit verdrag staat haaks op een beleid van vrede, van solidariteit en van voorzichtige omgang met de natuur. Dit verdrag verleent zelfs geen normale democratische rechten aan het Europees Parlement. De Groenen kunnen echter niet anders dan voor Europa zijn. Ik licht dit toe vooraleer de groene kritiek op Maastricht naar voren te brengen.

Stel u gerust : de Groenen kennen geschiedenis. Dit continent heeft deze eeuw al tweemaal bijna de hele wereld in een vernietigende oorlog meegesleept. De aartsvijanden van weleer werken nu samen, dank zij de EG. Zij hebben nog geschillen, maar lossen ze op aan de onderhandelingstafel. Wij erkennen dit verheugende feit graag. Zal Maastricht het Europa van de vrede nog dichterbij brengen ?

Het Europa van Maastricht reageert volgens ons niet op de goede manier op het nationalistische gevaar dat tot oorlogen, zelfs wereldoorlogen aanleiding kan geven. De arrogante reactie op het Deense „nee“ brengt de EG niet dichter bij de regio's en de volkeren, dichter bij de burgers van Europa. Zoals dat voor de *Founding fathers* van de EG het geval was, is ook voor de Groenen het behoud van de vrede het eerste motief om voorstander van de EG te zijn.

Ons tweede motief is van ecologische aard. Vuile rivieren storen zich niet aan taal- en landsgrenzen. Als wij daaraan willen verhelpen, zijn wij gedwongen tot samenwerking over de grenzen heen. Een internationale aanpak is noodzakelijk. Dikwijls zal dit een Europese aanpak moeten zijn. Onze ecologische en pacifistische uitgangspunten laten ons dus niet anders toe dan pro-Europese te zijn. In hun ruim 10-jarige parlementaire geschiedenis keurden de Groenen daarom tot nu toe alle resoluties over de opbouw van Europa goed in dit Parlement.

Samen met vertegenwoordigers uit de twaalf nationale parlementen en met vertegenwoordigers van het Europees Parlement hebben wij twee jaar geleden de slotverklaring van Rome goedgekeurd. Wij zijn trouwens de enige Europese politieke familie die dat voor 100 % heeft gedaan, over alle lands- en taalgrenzen heen. Daarmee is meteen bewezen dat wij niet alles ineens willen. In die tekst werd immers geen groen Europa uitgetekend. Dat is normaal. De Groenen vormen geen meerderheid, hier noch in Europa. In die parlementaire teksten werd wel gesproken over een democratisch Europa. Het daartoe geschikte instrument was het Europees Parlement. Met dit instrument hoopten wij aan de vergroening van Europa te werken, daarom waren wij voorstander van die slotverklaring.

Het compromis van Maastricht staat ver van een Europese Unie van het federale type. Deze was nochtans de wens van zowel de Groenen, als van

het Europees Parlement en van de conferentie van nationale parlementen van de EG en het Europees Parlement. Wellicht wenste ook de meerderheid van de Europeanen het zo.

Dat het Verdrag ook pluspunten telt, ontkennen wij allerminst. Dit is onder andere het geval op sociaal gebied en inzake het Europees burgerschap. Ook wordt op meerdere domeinen aan internationale regelingen gedacht. Wij vinden dit belangrijk. Algemeen blijft dit verdrag echter ver onder onze verwachtingen. Het blijft ook ver achter de verwachtingen uitgesproken in de teksten van deze Kamer, van het Europees Parlement en van de Bijeenkomst in Rome. Ik licht dit toe op drie vlakken : de instituties, het leefmilieu en het buitenlands en defensiebeleid. Andere collega's uit onze fractie zullen andere aspecten behandelen.

Het institutionele luik komt eerst aan de beurt. De Kamer heeft zich uitgesproken voor een democratisch geordende en federaal gestructureerde unie.

In de resolutie van 27 juni 1991 hebben wij samen met u, collega's, een drieledige structuur verworpen en ons uitgesproken voor een Europese Grondwet. De realiteit van de tekst van het huidige verdrag is heel anders. Door het Verdrag van Maastricht wordt niet de federale maar wel de intergouvernementele samenwerking versterkt. De geleidelijke, vreedzame ontwikkeling naar een unie van het federale type wordt met het Verdrag van Maastricht afgebroken. Er wordt voorrang gegeven aan eng staatsnationale belangen. Het Verdrag van Maastricht is doordrongen van de geest van het staatsnationalisme. De staten willen wel op meer terreinen samenwerken en dit volgens heel ingewikkelde procedures. De echte macht moet echter bij de nationale regeringen blijven. De Raad van Ministers blijft, na het Verdrag van Maastricht, het voorname beslissingscentrum. Deze Raad wordt omringd door steeds talrijker wordende intergouvernementen-

Van Dienderen

tele comités die meteen de bevoegdheden van de Europese Commissie afzwakken. Zo staan wij ver verwijderd¹ van de wens van deze Kamer om van deze commissie een Europees regering te maken. In het Verdrag van Maastricht wordt daar helemaal niet op ingegaan. Er wordt zelfs geen stap in die richting gezet, integendeel, men gaat achteruit.

Een van de zaken waarover men het meest is opgetogen is de mede-beslissingsprocedure voor het Europees Parlement die in artikel 189B van het Verdrag wordt bepaald. In de eerste plaats gaat het echter maar om een beperkt aantal bevoegdhedsdomeinen. Als wij die ingewikkelde procedure even willen doorgronden dan zien wij dat er toch heel veel „geschoonmoederd” wordt. Immers, als dat Europees Parlement een aantal amendementen indient — wat zijn recht is — dan worden die niet zo maar op de tafel van de ministers gelegd. Volgens dit artikel heeft de commissie het recht een selectie te maken en te bepalen welke amendementen al dan niet aan de Raad van Ministers zullen worden voorgelegd. Indien het Europees Parlement met deze selectie niet akkoord gaat dan kan het niet de betrokken commissaris ontslaan, maar moet het de hele commissie naar huis sturen. Deze radicale mogelijkheid is niet te danken aan het Verdrag van Maastricht maar bestond vroeger reeds. Zal men echter bereid zijn om dit te doen omwille van een amendement ?

Aan het einde van de procedure van acht stappen moet men zijn veto stellen of zijn goedkeuring geven. Zelfs de meest democratische stap uit het Verdrag, de procedure die wordt bepaald in artikel 189B, is uiteindelijk maar een zwak beestje.

Daarom zijn de Groenen het helemaal eens met een zinnetje dat ik elders al heb geciteerd uit het rapport van de Adviescommissie Europese Aangelegenheden. Daarin staat : „(De Kamer) is van oordeel

dat het Verdrag het democratisch tekort eerder versterkt dan wel vermindert”. Uiteraard staan er in dit rapport ook positieve dingen, maar wat het democratisch tekort betreft is dit zinnetje op zich toch heel duidelijk. Het democratisch tekort wordt groter in plaats van kleiner.

Daarom begrijp ik niet goed dat collega's daarover heenstappen en deze tekst toch zullen goedkeuren. Deze collega's hebben op 27 juni 1991 een resolutie goedgekeurd waarin in artikel 23 wordt verklaard : „De Kamer kondigt aan dat ze onder geen beding haar goedkeuring zal verlenen aan de verdragwijzigingen indien de resultaten van de intergouvernementele conferenties niet in overeenstemming zijn met de slotverklaring van de Conferentie van Parlementen van de Europese Gemeenschap te Rome goedgekeurd op 30 november 1990”.

Dat is de befaamde slotverklaring waarin alle parlementen van de twaalf lidstaten zeer ver gaan in de richting van een democratische blauwdruk, niet alleen het Belgische Parlement maar ook de andere parlementen en vertegenwoordigers van het Europees Parlement.

De secretaris van het adviescomité heeft een vergelijkend overzicht gemaakt van de inhoud van de verklaring van Rome, alsook van het Verdrag van Maastricht. Het is bedroevend te constateren wat daarin slechts de punten van overeenkomst zijn. Ik begrijp dus niet hoe collega's, die zulke ferme verklaringen hebben afgelegd, hier komen verklaren dat er wel enkele minpunten zijn, maar dat uiteindelijk de balans toch positief is. Nee, als de Kamer doet wat zij zich heeft voorgenomen te zullen doen, namelijk de resultaten van de intergouvernementele conferenties Maastricht leggen naast de slotverklaring van Rome, dan valt dat zeer mager uit. Dat is een vaststelling die niet alleen de Groenen maken. In het Europees Parlement heeft de vroegere voorzitter van deze Kamer om dezelfde reden op de-

zelfde manier als de Europese Groenen gestemd. In een interview met Le Soir zegt de heer Defraigne :

„Pour moi, au lieu de poursuivre dans la voie de l'Acte unique qui constituait un tournant vers la Fédération européenne, ici on régresse, on fait marche arrière dans le sens d'une Confédération”.

Met andere woorden eenzelfde analyse : geen federatie, geen democratische constructie van Europa, geen versterking van de bevoegdheden van het Europees Parlement. De heer Defraigne zegt heel duidelijk dat het een achteruitgang is. Op grond van welk motief zouden de Groenen dan ja moeten zeggen tegen deze duidelijke achteruitgang ?

Een eminent politicus als de oud-voorzitter van de Kamer geeft een verklaring voor het stemgedrag van de Groenen en ook van de anderen :

„Les Verts se sont opposés parce qu'ils ne sont pas encore entièrement compromis dans les gouvernements nationaux. Cela leur a facilité la tâche mais ils ont raison”.

De Groenen nemen de parlementaire teksten over het Verdrag *au sérieux*. Op grond daarvan vinden wij dat Maastricht niet beantwoordt aan de opdracht die de twaalf parlementen van de lidstaten en van het Europees Parlement aan hun respectieve regeringen hebben gegeven. Daarom moeten de regeringen hun huiswerk hermaken. Als volksvertegenwoordigers moeten we ons verzetten tegen regeringen die het laken nog meer naar zich trekken. En dat doen ze met Maastricht. Tot zover het democratisch tekort.

Het Verdrag verklaart de stabiliteit van de munt en de prijzen tot het hoogste belang. Het Verdrag geeft echter geen harmonisatie van de fiscaliteit en laat alle ruimte voor fiscale concurrentie. Daardoor worden de mogelijkheden voor een voldoende sociale bescherming, alsook voor een efficiënte strijd tegen de sociale uitsluiting erg moeilijk. In verhouding tot het economische en budget-

Van Dienderen

taire luik is het sociale luik onderontwikkeld. Dat is niet alleen onze vaststelling, het staat ook vermeld in het rapport van het adviescomité. Dat is niet alleen zo voor het sociale, maar ook voor het ecologische.

Sta mij toe op de leefmilieupolitiek, zoals die door Maastricht wordt behandeld, even dieper in te gaan. De Europese constructie die positief was voor de vrede — ik heb dat erkend — is voor het leefmilieu helemaal niet zo positief geweest, want zij was de motor achter een blinde economische groei die geleid heeft tot de vernietiging van dieren en plantensoorten van hele streken, die water vervuild heeft, de bodem uitgeput heeft en die een flinke bijdrage heeft geleverd tot het mondiale broeikaseffect. Dat is een vaststelling die niet alleen de Groenen tegenwoordig doen. Het wordt ook op internationale conferenties bekragtigd. Dan zou men verwachten dat als er een nieuw samenwerkingsverdrag voor Europa wordt gemaakt, men daaruit de gevolgen trekt en dat het leefmilieubeleid een gemeenschappelijk beleid zou worden voor de Gemeenschap, een beleid met een eigen fonds, zoals dat voor de echte prioritaire taken als de landbouw en het vervoerbeleid al het geval is.

Maar in artikel 3 vinden wij onder de gemeenschappelijke politiek „het leefmilieu” niet terug. In artikel 2 wordt een compromisformule opgedist : „... De gemeenschap streeft naar een duurzame en niet-inflatoire groei met inachtneming van het leefmilieu...”. In de commissie vernam ik dat wij de formulering „met inachtneming van het leefmilieu” aan de Denen te danken hebben.

Die „duurzame en niet-inflatoire groei” is voor ons een duidelijke tegenstelling in de termen. Wij hadden veel liever een andere internationale definitie gezien zoals die gebruikt in het Brundtlant-rapport ; wij hadden daar graag het begrip „duurzame ontwikkeling” gezien. Het Brundt-

lant-rapport spreekt van : „een ontwikkeling die tegemoetkomt aan de noden van het heden zonder de behoeftenvoorziening van de komende generaties in het gedrang te brengen”. Wij hadden ook de definitie van Lester Brown, de directeur van het World Watch Institute, kunnen opnemen. Deze specialist werd enkele maanden geleden door onze voorzitter en door zijn collega van de Senaat ontvangen.

Collega's, ik vind dat wij wat meer moeten doen dan zulke mensen ontvangen, wij zouden ook met hun ideeën moeten werken. Daarom citeer ik nu de definitie van een duurzame samenleving van Lester Brown : „Een duurzame samenleving organiseert haar economische en sociale systemen zó dat de natuurlijke hulpbronnen en de levensondersteunende systemen behouden blijven”. Om dit krachtig, handzaam principe op alle hulpbronnen en systemen te kunnen toepassen, is er uiteraard nog heel wat onderzoek nodig. De Groenen denken dat, als wij de volgende generaties een eerlijke kans willen geven, wij die principes concreet in de praktijk moeten brengen.

Wij hadden dit dus in het Verdrag moeten laten opnemen.

Collega's, ik wil even stilstaan bij het vijfde actieprogramma voor het milieu van de Europese Gemeenschap, omdat het „naar duurzaamheid” als titel draagt en omdat in opdracht van het Europees Parlement daarover een zeer degelijk wetenschappelijke studie gemaakt is door het Institut für Europäische Umweltpolitik in Bonn enerzijds en het Londense Institute for European Environmental Policy anderzijds.

Heel wat dingen uit die kritiek kunnen ook op Maastricht worden toegepast. Die kritiek komt dan niet van de Groenen of van een of andere leefmilieuorganisatie, maar van wetenschappelijke onderzoeksinstellingen. Deze instituten hebben het ook over de combinatie die door het vijfde actieprogramma gemaakt wordt

tussen duurzaamheid en groei. De instituten zeggen duidelijk dat duurzaamheid niet te combineren valt met groei in de traditionele betekenis van „economische expansie”.

Verder stellen de instituten vast dat de term „groei” voortdurend in de klassieke, gangbare betekenis wordt gebruikt. Dit leidt ertoe dat er onmiddellijk een aantal voorstellen voor beleidsvormen worden gedaan die in dienst staan van de traditionele groei en de daarmee samenhangende doelstellingen die niet te rijmen vallen en zelfs onverenigbaar zijn met de ontwikkeling naar duurzaamheid. Deze onderzoeksinstellingen geven mij duidelijk gelijk wanneer ik zeg dat het Verdrag van Maastricht een *contradictio in terminis* inhoudt.

Het Verdrag wil een serieuze bijdrage leveren tot het realiseren van een interne markt. Deze onderzoeksinstellingen zeggen dat dat niet de prioriteit is waarnaar vandaag moet worden gestreefd. Deze prioriteit moet liggen bij de duurzaamheid.

Daarom betreur ik dat deze prioriteit niet in de gemeenschappelijke politiek werd opgenomen en dat niet gedacht werd aan de oprichting van een fonds voor de leefmilieuproblematiek.

Precies zoals in het Verdrag wordt ook in het vijfde actieprogramma gesproken over de noodzaak van de integratie van het leefmilieubeleid in de andere beleidsdomeinen. De instellingen stellen vast dat dat helemaal niet gebeurt.

Welnu, collega's, in het Verdrag van Maastricht maakt men er zich van af met dat ene principe. De Europese leefmilieuorganisaties hadden namelijk gevraagd dit door te trekken naar het landbouw- en vervoerbeleid. Deze twee belangrijke beleidsdomeinen bleven ongewijzigd. De ecologische desiderata werden er niet in opgenomen. Het pleidooi voor de integratie van het leefmilieubeleid is aldus een slag in het water. Het meest teleurstellend op het vlak van leefmilieu is dat ook het Eura-

Van Dienderen

tomverdrag ongewijzigd blijft, het geen inhoudt dat ook de kernenergie ver uit de buurt van parlementaire pottekijkers wordt gehouden. Het energiebeleid is geen gemeenschappelijke politiek en heeft met leefmilieu dus niets te maken ! Dat betekent dat het Euratomverdrag volledig van kracht blijft. In het eerste artikel van dit verdrag wordt gestipuleerd dat Euratom tot taak heeft ervoor te zorgen dat de kernenergie-sector in de lidstaten zo vlug mogelijk wordt ontwikkeld. Daarvoor moet aan onderzoek worden gedaan, moet technische kennis worden verspreid en moeten de investeringen worden vergemakkelijkt. Dat staat in artikel 2. Maastricht wijzigt niets aan deze bewoordingen, ondanks de ramp van Tsjernobyl en ondanks het feit dat het nochtans duidelijk is dat men op de eerste plaats het energiebeleid moet aanpakken wil men impact hebben op het leefmilieu.

Mijnheer de minister, ik wens u een paar concrete vragen te stellen aan- gaande het Cohesiefonds. Naar verluidt zou van het Cohesiefonds gebruik kunnen worden gemaakt om de vier lidstaten die ervan genieten te helpen om de EG-milieurichtlijnen te volgen. Is dat juist ? Bovendien wou ik graag vernemen of men bij de uitreiking van de fondsen aan de drie zuiderse landen en aan Ierland ook ecologische criteria zal verwerken. Zal men met andere woorden het principe van artikel 2 van het Verdrag, dat pleit voor integratie, concreet toepassen ?

De voorbije vijf jaar had Denemarken heel wat last met zijn hoogstaand leefmilieubeleid. Men wou er onder meer de import van wegwerp-flessen beletten. Dat leidde tot heel wat juridische controverses.

Daarom drongen verschillende instanties erop aan dat in het Verdrag zou worden opgenomen dat het streven naar hogere leefmilieunormen een waardevoller principe is dan de eerlijke mededinging. Het is immers

altijd op grond van de eerlijke mededinging dat landen zoals Denemarken in juridische moeilijkheden werden gebracht. Inderdaad, het zijn steeds die landen die wat aan het leefmilieu willen doen, die artikel 130T willen toepassen en verdergaande beschermingsmaatregelen willen uitwerken, die met problemen worden geconfronteerd. Waarom werd hier niet verder op ingegaan ? Het gaat hier niet alleen om een verzuiching van onze fractie en het zijn niet alleen wij die vaststellen dat het ontbreken van dit principe moeilijkheden zal opleveren. Ook de Commissie Milieubeheer van het Europees Parlement trok na haar onderzoek van het Verdrag van Maastricht op 17 december 1991, een gelijkaardige conclusie. Ik citeer : „De ingewikkelde procedures die op communautair niveau in de milieuwetgeving werden ingebouwd zullen onvermijdelijk tot veel verwarring en juridische touwtrekkerij leiden”. Reden te meer om niet erg enthousiast te zijn over de tekst, ook al werd ter zake tijdig gewaarschuwd.

Nochtans moet ik nog een positief element in het Verdrag onderstrepen. Immers artikel 171 geeft de Commissie de mogelijkheid om de lidstaten die verplichtingen inzake leefmilieu verwaarlozen, te beboeten. Het is dan ook verwonderlijk dat België, dat zo'n goede Europese leerling wil zijn en zo voorstander is van een democratisch Europa, zich tijdens de onderhandelingen steeds tegen dit artikel en tegen de sanctioneeringsmogelijkheid heeft verzet. Misschien is de reden daarvoor dat wij traditioneel een van de laatsten zijn om EG-richtlijnen in nationale wetgeving om te zetten. Moet ik er nog aan herinneren dat wij daarvoor, na Griekenland en Italië, op de tiende plaats komen. Als parenthesis doe ik opmerken dat volgens een rapport van onze Europese collega Paul Marck, dat ik vanmorgen in de bus vond, nog altijd 89 van de Belgische wetten om te zetten 282 EG-richtlijnen niet in onze wetgeving werden opgenomen. Dat is dus

één derde ! Is het daarom dat de Belgische regering de sanctieregeling heeft bestreden ?

Zullen de voorstanders van het Verdrag van Maastricht, dat nu ook in een sanctioneeringsmogelijkheid voorziet, ervoor zorgen dat de sancties niet moeten worden toegepast op België en dat de Belgische wetgeving eindelijk conform de Europese richtlijnen is ?

Een ander aspect dat ik wil onderzoeken, is het buitenlands beleid en de defensiepolitiek. Deze blijven uitsluitend beperkt tot intergouvernementele samenwerking ; het staats-nationalisme viert hier hoogtij. Zo preciseert het Verdrag de doelstellingen van een veiligheidspolitiek niet en spreekt het nauwelijks over ontwapening en eerbiediging van mensenrechten, twee elementen die de veiligheid nochtans sterk kunnen bevorderen. Het reduceert de veiligheidspolitiek tot het militaire.

Collega's, ik vind het toch wel hallucinант dat het Verdrag de fundamenteen legt voor een Europese nucleaire supermogendheid want, net zoals de NAVO, blijft de Westeuropese Unie zijn strategie baseren op kernwapens. Het platform van Den Haag van 1987 blijft van kracht. Ik citeer daaruit :

„Pour être crédible et efficace, la stratégie de dissuasion et de défense doit continuer à se fonder sur une combinaison appropriée de forces nucléaires et conventionnelles dont l'élément nucléaire est le seul qui puisse confronter un agresseur éventuel à un risque inacceptable”.

Ik begrijp niet hoe een partij als de SP en een beweging als het ACW waarvan de leden zich altijd sterk hebben verzet tegen kernwapens, dit kunnen aanvaarden. Het Verdrag haalt een organisatie binnen die atoombommen centraal stelt voor de Europese verdediging. De opbouw van een dergelijke Europese kernmacht moet wel bijzonder bedreigend overkomen bij onze buren in Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Is dit trouwens geen sterke sti-

Van Dienderen

mulans tot proliferatie van de massavernietigingswapens ? Wat kan men dan eigenlijk nog inbrengen tegen landen uit Noord-Afrika of het Midden-Oosten die, net zoals Europa, kernwapens proberen te verwerven ?

Precies zoals de NAVO is de WEU volop bezig met het opzetten van snelle interventiemachten. Onlangs heeft de minister van Buitenlandse Zaken nog in het hotel Petersberg in de buurt van Bonn samen met zijn collega's uit de andere lidstaten en de collega's van Landsverdediging daarover een belangrijke verklaring ondertekend. Daarin bevestigen de negen lidstaten van de WEU dat zij militaire middelen ter beschikking willen stellen van de Organisatie voor interventies. In dergelijke gevallen heeft men het vaak over humanitaire interventies omdat dit gemakkelijker door de publieke opinie wordt geslikt. Generals zijn dienaangaande vaak wat openhartiger dan ministers of politici.

Zo verklaarde bij voorbeeld de huidige generaal buiten dienst toen hij luitenant-kolonel was dat een sterk militair apparaat blijvend noodzakelijk is, „al was het maar om onze economische verworvenheden tegenover de grondstoffenleveranciers uit de ontwikkelingslanden veilig te stellen”. Dit betekent dat deze interventiemachten ook in de toekomst Golfoorlogen, waarin Europa een veel sterker en veel groter aandeel heeft, moeten mogelijk maken.

In geheime documenten vindt men soms interessante informatie over het nut van dergelijke interventiemachten, bij voorbeeld in de *Foreign Relations United States*-documenten. In de Verenigde Staten worden geheime teksten 30 jaar na gebruik vrijgegeven. In de American Library ook in Brussel kan iedereen ze consulteren. Zo heb ik in het volume I van 1948 het verslag gevonden van de *Policy Planning Staff* van 24 februari 1948. Hieruit geef ik een merkwaardig citaat dat nog steeds

actualiteitswaarde heeft : „De Verenigde Staten hebben vijftig % van 's werelds rijkdom, maar slechts 6,3 % van de wereldbevolking. Onze echte taak in de komende periode is een relatiepatroon uit te denken dat ons toelaat deze ongelijkheidspositie te behouden, zonder nadeel te berokkenen aan de nationale veiligheid. De Verenigde Staten kunnen zich de luxe van altruïsme en wereldweldoeners niet veroorloven”.

In deze tekst geeft men duidelijk toe dat de verdeling van de goederen van deze aarde zeer slecht is, onrechtvaardig is en dat men er machtsmiddelen voor zou kunnen nodig hebben om de situatie te handhaven. Intussen is de Noord-Zuid-verhouding nog scherper geworden dan in dit geheime document aangegeven.

Nu begrijp ik ook beter, collega's, waarom de dienstplicht in ons land gemakkelijk kan worden afgeschaft en wij een flink uit de kluiten gewassen beroepsleger nodig hebben. Zo'n beroepsleger zal veel gemakkelijker kunnen worden ingeschakeld in de snelle interventiemachten van de WEU. Ter zake heeft het boegbeeld van de SP, de heer Tobbac, volledig gelijk : beroepssoldaten kunnen veel gemakkelijker dan militiën voor allerlei interventies naar het buitenland worden gestuurd. De vraag rijst dan of onze collega's van de SP en van andere fracties daarmee instemmen.

De heer Gehlen (PSC) : Wat is uw keuze ?

De heer Van Dienderen (ECOLO-AGALEV) : Collega, ik zal daar onmiddellijk op terugkomen. Het is zeer beangstigend dat het Europees Parlement volledig buiten spel staat inzake het buitenlands en veiligheidsbeleid. De regeringen reserveren dit helemaal voor zich alleen. Het Europees Parlement had gevraagd dat, wanneer Europa tot een militaire interventie zou overgaan, het ja-woord van het Parlement

moest worden verkregen. Volksvertegenwoordigers staan dicht bij de publieke opinie. Zij zijn niet zo gemakkelijk geneigd het sein op groen te zetten voor interventies. Dit is één van de zeer legitime verzuchtingen van het Europees Parlement, waarmee het Verdrag absolut geen rekening heeft gehouden.

Nu stelt de regering dat er moet worden ingeleverd, omdat Europa het wil. Ik vrees dat een toekomstige Belgische regering wel eens zou kunnen zeggen : wij moeten oorlog voeren, want Europa wil het. Collega Gehlen heeft naar ons alternatief gevraagd. Daarvoor ben ik te rade gegaan bij de voorzitter van de Medische Vereniging ter Preventie van een Atoomoorlog, dokter Jef Deloof.

Hij heeft onlangs een artikel geschreven over de Europese verdediging. Daarin pleit hij voor het massaal inzetten van mensen en geldmiddelen om oorlog te voorkomen. Jef Deloof is dokter in de geneeskunde ; hij zegt dat voorkomen van ziekte veel beter en efficiënter is dan genezen. Vele conflicten kan men jaren op voorhand zien aankomen. Conflicten zoals zij zich bij voorbeeld nu in Joegoslavië voordoen, hebben wij zien aankomen. Indien wij over de vereiste instrumenten hadden beschikt voor een voorkomingsbeleid, had deze tragedie misschien kunnen worden vermeden.

De heer Deloof pleit ervoor conflictbemiddelaars op te leiden en, indien noodzakelijk, ruim om te springen met economische hulp. Inderdaad, heel veel conflicten die tot oorlog leiden, hebben dikwijls te maken met economische problemen. Dit is ook in Joegoslavië het geval. Precies omdat de leiders geen oplossing vinden voor hun economische en ook wel ecologische problemen, vluchten zij weg in nationalistische discours en geven de schuld voor wat economisch mis gaat aan een andere gemeenschap. Zo is het tot een dergelijke tragedie gekomen.

Mijnheer de minister, ik meen dat

Van Dienderen

de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa een instrument kan zijn om tot een voorkomingsbeleid te komen. In dit verband heb ik u onlangs een schriftelijke vraag gesteld. Ik heb gevraagd hoeveel geld wij aan de CVSE besteden. Volgens uw antwoord hebben wij daarvoor vorig jaar 20 miljoen frank uitgetrokken. Als minister van Buitenlandse Zaken heeft u echter datzelfde jaar tienmaal meer uitgegeven aan de NAVO en aan de WEU. Dit betreft dan nog uitsluitend het departement Buitenlandse Zaken en niet de 100 miljard frank die aan defensie wordt besteed. Die 100 miljard gaat ook naar het militaire, niet naar een voorkomingsbeleid.

Ik meen dus dat wij het voorschrift van dokter Deloof helemaal niet volgen. Dit blijkt zeer duidelijk uit de manier waarop wij onze middelen besteden. Wij voeren geen preventiebeleid !

Mijnheer de voorzitter, de Groenen zijn voorstander van een ecologisch, sociaal en democratisch Europa. Omdat het Verdrag van Maastricht op dat vlak geen stappen vooruit zet, ook geen kleine stappen, zijn wij tegen dit Verdrag gekant.

Collega Gehlen, ik ben het eens met de Adviescommissie die zegt dat het democratisch tekort door het Verdrag van Maastricht groter wordt en niet kleiner. Er zijn dus ook geen kleine stapjes gezet om het democratisch deficit te verkleinen.

De heer Gehlen (PSC) : Toch wel !
(*Onderbreking van de heer Van Peel*)

De heer Van Dienderen (ECOLO-AGALEV) : Mijnheer Van Peel, u heeft het daarnet zelf toegegeven. Hoeveel zinnen worden niet ingeleid met : Ik betreur. U zou ze eens moeten optellen en leggen naast de zinnetjes die worden ingeleid met : Wij zijn verheugd. Er zijn nog heel wat nuances daar tussenin, zoals : Wij vragen, wij dringen erop aan, wij menen.

Dit is net hetzelfde met de resolutie van het Europees Parlement. Het Europees Parlement moet vaststellen dat bijna geen rekening wordt gehouden met al zijn desiderata. Het Europees Parlement heeft — en ik betreur dit — ons, nationale parlementen, gevraagd het Verdrag goed te keuren. Wanneer men de resolutie bekijkt en de redenen van treurnis gaan leggen naast de redenen van vreugde, alleen al kwantitatief, kunnen vaststellen dat er veel meer redenen tot treurnis dan tot vreugde zijn, volgens het Europees Parlement. Bereiken we dit door Maastricht niet te ratificeren of gaan wij daardoor integendeel de weg op van een herboren en sterker geworden nationalisme, ook in West-Europa ? Dat is de fundamentele vraag. U weet toch ook dat, indien wij over de akkoorden van Maastricht opnieuw zouden onderhandelen, het resultaat er in de huidige politieke conjunctuur niet beter zou uitzien.

De heer Gehlen (PSC) : Mijnheer Van Dienderen, denkt u niet dat het feit dat cultuur, onderwijs en volksgezondheid in het Verdrag van Maastricht zijn opgenomen — wat vroeger niet het geval was — en dat er een nieuwe definitie werd gegeven aan *Umwelt* en ecologie, toch een kleine stap vooruit is, ook in uw zienswijze ?

De heer Van Dienderen (ECOLO-AGALEV) : Mijnheer Gehlen, wat ecologie betreft heb ik brandhout gemaakt van wat er in het Verdrag wordt bepaald. Cultuur en onderwijs blijven mijns inziens nog steeds schatplichtig aan de economie.

Voor ons is het democratisch deficit essentieel. Onze pacifistische politiek en onze opvatting over leefmilieu standen ook niet zo expliciet in de vorige parlementaire teksten als wij het graag zouden hebben. Vermits wij niet de meerderheid hebben leggen wij ons daarbij neer. Maar, waar wij ons niet willen bij neerleggen is het feit dat nationale parlementen door Maastricht worden gevraagd een reeks bevoegdheden af te staan zonder dat hun collega's van het Europees Parlement controlesrecht krijgen. Zo vallen wij niet in

een democratisch deficit, maar in een democratisch vacuüm en dat kunnen wij niet accepteren. Het verheugt ons niet dat wij op dat vlak niet werden gevolgd. Ook in andere landen hebben de Groenen dit aan de kaak gesteld. In het Europees Parlement hebben wij gepleit voor een vermindering van dat democratisch deficit. Wij hebben ervoor geïverd om de Intergouvernementele Conferentie meteen opnieuw aan het werk te zetten om dat feit ongedaan te maken en vanuit de parlementen een duidelijk signaal te geven dat de twaalf regeringen hun werk slecht hebben gedaan en dat dit niet beantwoordt aan wat in Rome werd overeengekomen. Indien wij dat hadden bekomen, dan hadden wij kunnen overwegen om eventueel over de andere punten heen te gaan. Wij blijven het essentieel vinden dat er een democratisch Europa komt, omdat dat het instrument is om Europa te „vergroenen”.

De heer Claes, vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken : Dat is alleszins niet de mening van uw collega Dierickx.

De heer Van Peel (CVP) : Onze diagnose en onze remedie zijn op dat vlak dezelfde. Alleen hebben wij inderdaad niet de pretentie te zeggen dat we vanuit België de houding van de grote Europese staten even vlug zullen veranderen en zijn we verheugd met de stap die gezet is. Wij gaan ervan uit dat we eerder zullen terugvallen dan vooruitgaan. Dat is geen politieke, maar een intellectuele diagnose die mijns inziens volledig correct is. Ik meen niet dat u dat zal remediëren door het Verdrag niet te ratificeren.

Minister Claes : Ook de heer Dierickx heeft gezegd dat hij tot die conclusie komt. Ik heb hier geen referendum nodig, ik stel alleen maar vast.

De heer Van Dienderen (ECOLO-AGALEV) : Door gedurende tientallen jaren met Europa vergroeid te zijn is de heer Dierickx misschien een beetje verblind en denkt hij elke stap die wordt gezet te moeten goedkeuren. Misschien kan hij onvoldoende afstand nemen om het Ver-

Van Dienderen

drag echt op zijn merites te beoorde-
len.

Mijnheer Gehlen, wegens het demo-
cratische vacuüm is het Verdrag, zo-
als de heer Defraigne het ook heeft
gezegd, een stap achteruit.

Ik spreek in naam van mijn partij.
Zoals u wellicht weet heeft Agalev
op zijn laatste congres een zeer inter-
essant en diepgaand debat gehad
over Maastricht. Op enkele uitzon-
deringen na was iedereen eensgezind
op dat congres om te stellen dat
Maastricht niet voldoet en dat een
neenstem zich dus opdringt, hoe Eu-
roopees we ook zijn.

Dat kunnen wij niet aanvaarden.
Wel gaan wij akkoord met die aspec-
ten uit het Verdrag waarbij bevoegd-
heden, waarop onze collega's con-
trolerecht krijgen, naar het Europe-
se niveau worden overgeheveld.
Wanneer er echter domeinen ont-
staan, waarop wij noch onze Euro-
pese collega's enige controle meer
kunnen uitoefenen, moeten we in
eer en geweten neen tegen het Ver-
drag zeggen.

Le président : La parole est à Mme Spaak.

Mme Spaak (FDF-PPW) : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, après l'intervention de M. Van Dienderen, je vais apporter une note plus positive, plus constructive et finalement un peu plus tournée vers l'avenir.

Au moment où on nous demande notre avis sur un traité aussi impor-
tant dans l'évolution de l'Europe que le Traité de Maastricht, il est toujours utile — et l'intervention de M. Van Dienderen confirme mon impression — de rappeler les faits qui ont amené à celui-ci.

Il est vrai que l'idée d'une Europe unie — Mme Neyts l'a rappelé tout à l'heure — a existé dans l'esprit de beaucoup d'hommes. Elle était généreuse et égalitaire pour Victor Hugo, elle était dominatrice et fran-çaise pour Napoléon, elle était raciste pour Hitler. Elle ne s'est concrétisée politiquement et n'a pris son véritable sens qu'après la fin de la

2ème guerre mondiale. Dans l'esprit et le cœur de quelques hommes politiques visionnaires ; pour eux les événements horribles et destructeurs qu'ils venaient de vivre ne pouvaient plus se reproduire dans la partie du monde où ils vivaient.

Ils avaient connu entre 1914 et 1940 deux guerres entre pays européens qui avaient entraîné des désastres indescriptibles dans cette partie du monde. Il faut rappeler que le chiffre officiel des pertes humaines de 1940-1945 s'élève à 50 millions de morts.

En 1947 : les Américains proposent aux Européens et aux Soviétiques un vaste plan de reconstruction économique : le Plan Marshall. Les Européens acceptent ; les Soviétiques refusent cette aide.

En 1948 : à La Haye, les partisans d'une Europe unie se rassemblent pour en organiser les fondements politiques, économiques et culturels et réclament la convocation immédiate d'une Assemblée parlementaire européenne.

En 1950 : l'histoire s'accélère. Sous l'impulsion de J. Monnet est signé le Traité de la Communauté Européenne de Charbon et de l'Acier qui tisse entre les Etats signataires des liens si étroits qu'aucun conflit ne puisse être possible. Forts de ce succès, les plus audacieux tentent un pas supplémentaire : une Communauté Européenne de Défense. Mais, c'est l'échec. Un échec dont toute l'importance se révélera lors de la guerre du Golfe dévoilant une Europe incapable, faute d'une organisation militaire commune, d'y jouer un rôle politique. Cet échec, loin de décourager les hommes politiques les plus convaincus de l'importance de leur combat, les galvanise et c'est, en 1957, la signature du Traité de Rome, qui est le texte fondateur de la Communauté européenne dans laquelle nous vivons aujourd'hui.

En 1979, le Parlement européen est élu pour la première fois au suffrage universel. En 1985, l'Acte Unique ouvre de nouvelles pistes, principalement en ce qui concerne la coopération politique, la politique étran-
gère et les pouvoirs du parlement

europeen. Enfin, en 1991, le Traité de Maastricht dont nous discutons aujourd'hui.

Il faut rappeler l'esprit, le souffle qui inspira ceux que l'on a appelés les „Pères de l'Europe”. Forts de leur expérience des désastres de la guerre, ils ont consacré toute leur intelligence à construire une Europe pacifique et démocratique dont le fondement était „de promouvoir un développement harmonieux des activités économiques dans l'ensemble de la Communauté... un relèvement accéléré du niveau de vie et des relations plus étroites entre les Etats qu'elle réunit”.

Leur conviction profonde était que la démocratie ne peut s'épanouir que dans la paix et qu'il n'y a pas de démocratie sans justice sociale, sans générosité, sans solidarité avec les plus fragiles, sans ouverture, sans respect des autres et sans la libre expression de leur culture. Près de 40 ans nous séparent de la signature du Traité de Rome et certains aujourd'hui se posent la question : faut-il aller plus loin ?

Il est vrai que les objectifs sont atteints et que les institutions existent.

L'Europe est unie au sein de la Communauté et la paix règne sur son territoire, les pays qui la composent se recommandent de la démocratie et de l'économie de marché, la menace extérieure des régimes communistes a disparu. La crise yougoslave, qui a montré les limites du pouvoir de la Communauté européenne puisqu'elle ne dispose ni de la capacité juridique, ni de la capacité militaire d'intervenir, a démontré aussi que ce drame qui aurait, à coup sûr, débouché sur un conflit européen général, dans une Europe divisée, a pu être circonscrit dans les limites du territoire yougoslave.

Les structures institutionnelles fonctionnent : la Commission est gardeuse des traités, le Conseil représente les Etats ainsi que les sommets des chefs d'Etat et le Parlement européen est l'organe de la représentation démocratique. Encore une fois : faut-il aller plus loin ? Nous le devons, plus que jamais, parce qu'en 40 ans, le monde a changé et au-

Spaak

jourd'hui, nous sommes confrontés à de nouveaux défis. Dans le cadre de cette discussion générale, je n'aborderai que les points du Traité qui me paraissent diviser le monde politique — je n'ose pas dire l'opinion publique, peu informée de l'enjeu — ce qui m'amène à la première préoccupation : le déficit démocratique si souvent invoqué.

Le Traité de Maastricht renforce les pouvoirs du Parlement européen dans le domaine institutionnel, notamment par :

- la nomination de la Commission et de son parlement ;
- le droit de pétition et d'enquête ;
- de l'ombudsman ;
- la codécision : nouvelle procédure rendue applicable à 14 articles ; elle est assurément complexe et laisse le dernier mot au Conseil mais je suis convaincue que les 8 phases prévues donneront au Parlement européen, avec l'aide de la Commission, la possibilité de renforcer sa position ;
- la procédure de coopération étendue à 14 cas nouveaux ;
- la procédure d'avis conforme à 7 ;
- le Comité des régions : je me réjouis de son institution et de son droit d'initiative et j'espère qu'il sera composé de mandataires élus.

N'oublions pas, bien entendu, le droit de vote aux élections municipales et européennes des ressortissants de la Communauté économique européenne qui soulève le problème de la révision de l'article 4 de la Constitution.

Je suis étonnée de l'écartèlement du monde politique flamand entre ses engagements européens et le respect des principes qui sont le fondement même de l'Europe telle que nous la désirons.

Faut-il que notre engagement européen soit profond et sincère pour qu'il l'emporte sur une désapprobation totale de la position du gouvernement en la matière ! M. Clerfayt — qui intervendra plus tard dans le déroulement de notre discussion —

abordera plus particulièrement ce sujet. Il n'y a pas de recul démocratique dans le Traité mais le Parlement européen a raison de constater que le contrôle qu'il exerce n'a pas augmenté en fonction de l'élargissement des compétences de la Communauté. Pour combler cette lacune, nous devons — c'est ma conviction profonde — renforcer le dialogue entre les parlements nationaux, communautaires et régionaux et le Parlement européen.

Le Comité d'avis de la Chambre, sous l'impulsion du président de la Chambre, et la commission des Relations internationales sous celle de sa présidente, Mme Lizin, ont fixé le cadre de cette collaboration. Il reste encore à y amener des participants !

Le principe de la subsidiarité soulève lui aussi beaucoup de questions.

Le débat entre ceux qui voulaient qu'il soit inscrit seulement dans le préambule du Traité et ceux qui souhaitaient au contraire le rendre „justifiable” en l'introduisant dans le corps du Traité a été clairement gagné par ces derniers.

Ceci conduira, on peut le craindre, à de nombreux procès devant la Cour de Justice.

On peut à la fois approuver les intentions du principe de subsidiarité et craindre l'usage qui pourrait en être fait.

Une multiplication d'interventions européennes dans des domaines où les Etats, les Communautés, les Régions sont mieux placés pour mener des politiques adaptées aux besoins de la population est inutile.

Par contre, il est à craindre — et on le voit déjà — que la subsidiarité ne devienne dans l'esprit de certains un outil de renationalisation, de recul communautaire et même de repli nationaliste.

La vigilance s'impose donc.

Je voudrais m'attarder quelques instants sur le chapitre de la politique extérieure et de sécurité commune et la politique de défense.

La guerre du Golfe et les bouleversements en Europe ont nourri le sentiment de l'opinion publique que la Communauté devait être capable de se doter d'une politique extérieure et de défense commune.

Lors de la Conférence intergouvernementale chargée de ce problème, l'Allemagne et la France se sont montrées favorables à ce que des progrès substantiels et significatifs soient faits, proposant même, pour certaines questions de politique extérieure, le vote à majorité spéciale.

C'était aussi la position du président Delors, qui constatait que 20 ans de coopération politique avaient donné des résultats suffisamment positifs pour permettre une avancée supplémentaire.

D'autres gouvernements, et notamment celui de Grande-Bretagne, restaient partisans du statu quo. Le Traité de Maastricht marque un progrès extrêmement modeste ; il reprend très largement les engagements de l'Acte unique en les formulant d'une manière plus ferme.

Toute initiative d'une action commune, telle celle d'envoyer des observateurs en Yougoslavie, doit être prise à l'unanimité comme précédemment, mais il est vrai que la mise en oeuvre de ces actions n'exigera plus qu'un vote à la majorité qualifiée : c'est un progrès.

Ce pas en avant a une valeur symbolique, mais il faut reconnaître que, sur ce plan, les partisans du statu quo ont eu gain de cause.

Soulignons que les „actions communes” décidées dans le Traité sont de caractère intergouvernemental, révélant en cela le désir des grands pays d'arriver à un compromis prudent, tandis que la coopération politique déjà introduite dans l'Acte unique est communautaire. Leur nature juridique est donc différente. Faut-il dire que, pour les petits pays particulièrement, là aussi la vigilance s'impose.

La déclaration du Sommet de Lis-

Spaak

bonne sur la politique extérieure et de sécurité commune doit être prise au pied de la lettre lorsqu'elle rappelle qu'elle représente un saut qualificatif dans la mesure où elle reprend l'acquis de la coopération politique européenne (CPE) et en accroît le potentiel, principalement grâce à des actions communes, instrument supplémentaire qui implique l'observance d'une discipline stricte entre les Etats membres.

En ce qui concerne la défense, c'est mieux qu'un statu quo.

Le mot „défense” n'avait plus été utilisé dans des textes européens depuis l'échec de la Communauté européenne de Défense en 1955. L'objectif du Traité est donc important : „mettre en oeuvre une politique de sécurité commune, y compris la définition, à terme, d'une politique de défense commune, qui pourrait conduire, le moment venu, à une défense commune”.

Dans une déclaration annexée au Traité, il est spécifié que l'UEO (Union de l'Europe Occidentale) fera partie intégrante du développement de l'Union européenne. Elle en sera le bras militaire, avant de s'y fondre. Toutes ces propositions seront réexaminées en 1996.

Un premier exercice pratique de coopération entre la CSCE, l'UEO, l'OTAN a été mis sur pied à l'issue de la Conférence de la CSCE à Helsinki pour tenter de résoudre les conflits en Yougoslavie.

Les chefs d'Etat ou de gouvernement des 51 pays de la CSCE ont décidé d'envoyer des missions d'enquête dans les régions menacées de la Yougoslavie.

L'UEO et l'OTAN enverront, chacune de leur côté, des bateaux en mer adriatique pour surveiller l'embargo décrété par les Nations Unies.

Le commandement militaire de l'OTAN définira les modalités de l'opération en coopération avec l'UEO sous la responsabilité de la présidence italienne de l'UEO.

Ceci démontre que l'architecture européenne de sécurité qui repose sur trois institutions : la CSCE, l'UEO et l'OTAN, est capable de fonctionner dans le respect des principes de coopération et de transparence définis par le sommet de l'OTAN et de l'identité européenne en matière de sécurité définie dans le Traité de Maastricht.

La brigade franco-allemande élargie à d'autres trouvera sa place dans ce cadre. Toute initiative de ce type est la bienvenue tant qu'elle reste dans le cadre d'une action communautaire et qu'elle trouve les articulations adéquates avec les engagements des autres Etats envers l'OTAN.

L'existence d'un pilier européen à l'intérieur de l'OTAN reprend finalement, 25 ans plus tard, les objectifs de la Communauté européenne de Défense.

Les USA, réticents sur cette initiative, ne peuvent à la fois se plaindre de l'importance de la part de leur budget militaire consacré à l'Europe et de la volonté de celle-ci d'assumer, sur son territoire, des charges qui lui incombent.

Je parlerai maintenant de l'élargissement.

Parallèlement au scepticisme, voire au refus de certains milieux, le pouvoir attractif de la construction européenne à l'Est et au Sud est considérable. Pour certains, l'Europe représente un pôle de stabilité et de prospérité, un modèle de démocratie et en tout cas de partage de souveraineté, un exemple de dépassement des antagonismes historiques entre pays voisins. Je cite l'ancien premier ministre polonais, M. Geremek : „Si les pays occidentaux sont capables d'abandonner une partie de leur souveraineté pour l'Europe, ils donneraient une leçon qui marginalisera le problème des frontières dans les pays déchirés par ces querelles”.

Il est émouvant de constater combien les pays qui viennent d'accéder à la démocratie gardent en mémoire l'idéal que représentait pour eux la

Communauté européenne pendant leurs longues années d'oppression. Pour accueillir ces pays, il faut une Communauté capable, grâce à ses propres performances, de dégager les moyens nécessaires. Il faut faire la distinction entre les pays demandeurs. D'abord les pays de l'AEELE (Suisse, Autriche, Suède, Finlande) qui sont prêts endéans de courts délais à se conformer aux disciplines relevant du Traité de Maastricht. Au préalable, les négociations sur les ressources propres doivent être conclues et aborder le problème de compatibilité de leur neutralité avec la PESC.

Ensuite les autres, qui devront être soumis à une période transitoire afin de répondre aux contraintes exigées. Des délais et des procédures devront être mis en place. Il serait absurde que ces pays de l'Est qui se sont affranchis de régimes totalitaires pour accéder „au modèle” des pays européens, se voient refusés, ou rejetés par ceux-ci au nom d'un égoïsme „communautaire” qui ressemblerait comme un frère au „nationalisme”, à l'origine de tant de malheurs.

L'Europe, de surcroît, ne pourra pas absorber des millions de réfugiés économiques qui, inévitablement, rechercheront chez nous une qualité de vie supérieure. Le réalisme conduit donc à aider ces pays à nous rejoindre en leur apportant, outre le financement, notre savoir-faire technologique, une participation à la formation de cadres et à la création d'emplois. Seul l'espoir d'une amélioration de leur mode de vie réussira à ancrer sur leur terre ces populations soumises aux épreuves du passé et à la déception du présent.

La réunification allemande soulève aussi maintes questions et inquiétudes. Depuis les débuts de la construction européenne, l'Allemagne a montré sa volonté inébranlable d'ancrer son destin à celui de la Communauté. Ses responsables politiques ont eu la volonté de traduire cet engagement par une participation financière importante. La réunification n'enlève rien à cette volonté, à cette logique et à son intérêt puis-

Spaak

que, plus qu'auparavant, elle a besoin d'un marché indispensable à son économie. Adopter à leur égard une attitude de rejet ou de suspicion que rien n'autorise, finirait par aboutir à créer une situation que nous voulons éviter : une Allemagne forte, puissante, isolée de l'Europe et tournée vers l'Est. C'est l'Allemagne réunifiée qui, au cours des négociations sur l'union économique et monétaire a demandé qu'on y ajoute l'engagement sur d'autres politiques, extérieure et de sécurité, par exemple. A l'inquiétude de ceux qui redoutent une emprise et une autorité croissantes de l'Allemagne, une seule réponse : l'accélération de la construction européenne.

Personne pratiquement ne conteste que l'acquis le plus important du Traité de Maastricht soit l'union économique et monétaire. Elle se développera — et cela n'était pas acquis au départ de la négociation — dans un cadre communautaire au sein duquel le Parlement et la Commission trouvent un cadre normal. J. Delors dit volontiers qu'avec l'union économique et monétaire, les Douze ont mis un tigre dans le moteur.

Il était fondamental que ce moteur soit celui de la Communauté. Sa mise en oeuvre ne peut cependant être indépendante de celle du fonctionnement amélioré des fonds structurels, du Fonds social européen et particulièrement du *Fonds de cohésion*, compte tenu du peu de substance de l'Europe sociale.

L'utilisation de ces moyens financiers devra permettre, aux plus mal placés, d'intégrer l'union économique et monétaire sans crise économique majeure et pallier tant que faire se peut la quasi-absence de politique sociale.

J'en arrive à ma conclusion, monsieur le ministre. Vous l'aurez compris, ma conviction profonde est que loin d'être terminées, les tâches de l'Europe se sont accrues. La période que nous vivons apparaît pleine

d'anxiété : la langueur économique, la persistance du chômage, l'insécurité, l'instabilité des nations délivrées du communisme, les conflits ethniques au sein de l'empire soviétique disloqué, nourrissent les peurs et provoquent des réactions irrationnelles. L'Union européenne offre une réplique cohérente, une perspective ambitieuse, un projet volontariste.

Nous assistons à la naissance d'une puissance collective transnationale, démocratique et volontaire : „une respiration de l'histoire“ dit un historien médiéval, J. Le Goff. Comment ne pas croire que face au désordre, la cohésion croissante et l'énergie collective des Douze constituent la seule promesse de paix, de stabilité et de développement.

Le vote négatif des Danois ne peut en aucun cas affaiblir notre détermination, ni ralentir le processus établi par le Traité de Maastricht.

Depuis sa naissance, l'Europe a connu bien des épreuves. Elle les a toujours surmontées, y puisant souvent un regain de volonté. Mais la réaction négative du peuple danois doit nous inspirer réflexions et décisions.

L'analyse de ce scrutin tient, sans doute, à des éléments propres à ce peuple, fier d'une longue tradition nationale, jaloux de son identité culturelle et encore marqué par une occupation nazie particulièrement cruelle. Ce vote négatif est surtout la confirmation d'un phénomène vécu ici le 24 novembre dernier et qui se généralise dans les pays de la CEE. C'est plus qu'une fracture entre le monde politique et la population : c'est un véritable rejet.

Au Danemark, partis politiques, organisations économiques, financières, syndicales s'étaient littéralement mobilisés pour défendre le "oui...". Ils n'ont pas été suivis. La mise en circulation de 500 000 exemplaires d'un traité compliqué, mal rédigé et totalement rébarbatif, s'il n'est pas accompagné d'explications le remettant dans son contexte et en en dé-

gageant les lacunes, les avancées et les espérances, est peut-être une des causes de ce refus. Mais ce vote marque aussi le danger du référendum qui est une occasion de marquer son opposition au gouvernement au pouvoir. Un sondage effectué après le référendum danois montra que plus de 70 % de la population était favorable à la poursuite de l'intégration européenne.

Les adversaires de la Communauté des Douze, qui ironisent à longueur d'arguments sur l'impuissance de l'Europe dans la guerre du Golf ou sur sa timidité devant les demandes légitimes et urgentes de la Pologne, de la Tchécoslovaquie, de la Hongrie, devant le drame yougoslave, sont souvent les opposants les plus irréductibles au renforcement des structures et des moyens nécessaires à mener les politiques indispensables. Il n'y a ni impuissance congénitale, ni indifférence mais bien déficit d'Europe communautaire.

Les côtés positifs du Traité qui l'emportent largement sur le négatif définissent les bases politiques indispensables et esquiscent les voies et les moyens diplomatiques et militaires.

Edgard Morin écrit dans un article remarquable paru dans *Le Monde*, il y a quelques jours : "Le texte peu lisible du Traité est moins important que le contexte historique, c'est-à-dire le déferlement de forces formidables de dislocation et de rupture. C'est pourquoi nous devons bâtir l'arche de Noé européenne, et, vers la pleine mer de fin de millénaire, préparer le bateau pour la tempête..."

Aucun traité n'est parfait. Celui de Rome, paré aujourd'hui de toutes les vertus, ne l'était pas non plus. Une grande partie de l'opinion publique y était opposée par crainte de l'Allemagne et de l'aventure économique. Il a fallu l'extraordinaire volonté de quelques hommes visionnaires pour remonter le courant et l'emporter.

Les représentants d'Ecolo et d'Aga-

Spaak

lev, qui ont vécu très récemment l'extraordinaire difficulté d'une négociation au niveau national, composée de sept partis, ont pu mesurer la difficulté d'aboutir et combien les principes que l'on espère voir pris en compte doivent faire l'objet de compromis.

Imaginez cette difficulté au niveau de douze pays européens, composés d'Etats aussi différents que le Danemark au Nord et la Grèce et l'Italie au Sud. Il est donc très ardu de parvenir à un accord. Mais si l'on y arrive, c'est malgré tout, un pas en avant même s'il comprend — c'est évident — des faiblesses.

J'estime que votre expérience politique devrait vous rendre plus indulgent, monsieur Van Dienderen.

De heer Van Dienderen (ECOLO-AGALEV) : Ik moet u erop wijzen dat men daarin toch geslaagd is twee jaar geleden. Men heeft toen een blauwdruk ontworpen van een communautair Europa. Het is de taak van deze parlementen om hun regeringen onder druk te zetten, om dit in een verdragtekst om te zetten.

Mme Spaak (FDF-PPW) : Je suis contente de pouvoir répondre à un tel argument. Il est tout à fait clair qu'une grande majorité des membres de notre Parlement était favorable à un Traité de Maastricht qui aille encore plus loin. Nous avons eu raison de le dire et de formuler un certain nombre de conditions. Mais nous devons replacer la résolution dans un ensemble général, celui du réalisme politique. A force d'être rêveur, on finit par ne plus rien faire !

De heer Van Dienderen (ECOLO-AGALEV) : Mevrouw, het gaat hier niet over de resolutie van het Belgisch Parlement. Bedoeld wordt de slotverklaring van Rome. Deze kwam tot stand tussen vertegenwoordigers van zowel de twaalf parlementen van de lidstaten als van het Europees Parlement. Zij hebben dat werk uitgevoerd. Aanwezig waren

vertegenwoordigers van Zuid-Denemarken en Noord-Griekenland, van Noord-Spanje en van om het even waar. En toch hebben ze resultaten geboekt.

Mme Spaak (FDF-PPW) : Monsieur Van Dienderen, le raisonnement est le même. Le Parlement européen a raison aussi d'être strict dans ce qu'il espère voir réussir. C'est le rôle des parlementaires.

Les négociateurs du Traité de Maastricht sont confrontés à des difficultés dont ils doivent tenir compte. C'est cela la réalité politique. Elle n'est pas celle que nous espérons, mais nous devons contribuer à ce que les progrès soient les plus grands possibles.

M. Claes, ministre : Lorsque les membres du Parlement européen ont discuté des quotas relatifs aux produits laitiers, ils ne sont même pas parvenus à se mettre d'accord. Voilà la vérité.

Mme Spaak (FDF-PPW) : C'est cela la réalité politique.

Je termine mon intervention, monsieur le président.

Le Traité de Maastricht a essentiellement pour objet de permettre à l'Europe de devenir une puissance monétaire mondiale, c'est-à-dire indépendante et d'accroître par son existence la stabilité, la paix et la démocratie.

Ceux qui, aujourd'hui, prennent le parti de dire non à Maastricht parce que les progrès sont insuffisants, font preuve de manque de responsabilité politique parce qu'ils choisissent la voie de l'impuissance.

Renégocier ce Traité aujourd'hui, ce serait la certitude d'enclencher un processus de désintégration incontrôlable.

Ratifier Maastricht, c'est se ranger dans le camp de ceux qui, depuis 45 ans, savent que cette grande entreprise n'a été possible que grâce à la ténacité jamais prise en défaut de

ceux qui ont eu la capacité de conjurer leur idéalisme avec le réalisme de ce qui était possible.

L'Europe continuera à progresser pas à pas, malgré les hésitations des uns et les oppositions des autres.

Monsieur le président, monsieur le ministre nous voterons oui au Traité de Maastricht parce que l'Europe a été et continuera d'être l'oeuvre d'hommes et de femmes animés par la plus noble des ambitions : faire en sorte que les générations à venir vivent dans un monde meilleur, plus généreux, plus solidaire.

Le président : Avant de donner la parole à M. Van der Maelen, voici quelques précisions sur l'organisation de nos débats.

Après Mme Spaak, il y a encore quinze orateurs inscrits dans la discussion générale, cinq pour la politique étrangère et de sécurité, quatre pour la politique sociale, un pour le secteur „justice“ et quatre pour le secteur Union économique et monétaire.

Par ailleurs, nous avons une contrainte. Nous devons terminer ce débat au plus tard demain en début d'après-midi pour pouvoir entamer le débat sur le plan de convergence, comme cela a été prévu.

Pour maintenir l'unité du débat, je vous propose de ne garder pour demain matin que les quatre orateurs inscrits dans le secteur de l'union économique et monétaire, sujet très proche du débat sur le plan de convergence.

Tous les autres orateurs interviendraient donc encore aujourd'hui. Cela nous mènera tard dans la soirée, un peu au-delà de minuit. Nous aviseraisons de toute façon à partir de minuit.

Puis-je considérer que tout le monde est d'accord à ce sujet ? (*Assentiment*)

La parole est à M. Van der Maelen.

De heer Van der Maelen (SP),

Van der MaeLEN

rapporteur : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, het verdrag van Rome was het ar... oord op een dubbele vrees : de Sovjet-Russische dreiging en de schrik voor de herhaling van een nieuwe schok tussen de grote West-europese staten.

Dit „Europa-van-de-schrik” heeft decennia lang probleemloos mogen rekenen op publieke bijval. De laatste jaren moet men echter een groeiend Euro-scepticisme vaststellen. Blijkbaar volstaat het schriekelement niet langer om de Europese burger te overtuigen. Het Deense „neen” was voor mij dan ook niet anders dan een luid geschreeuwde vraag : wat is de zin van nog meer Europa ?

Dit algemeen debat over Maastricht wil ik aangrijpen om u de resultaten van mijn persoonlijk Europees gewetensonderzoek mee te delen. Van in het begin deel ik u mijn conclusie mee. Het is een dubbele conclusie. De Europese integratie is het enige werkbare toekomstperspectief voor dit continent. Maastricht is, na Rome, de belangrijkste doorbraak in het Europees eenwordingsproces. Niemand hoeft dit van mij gratuit te aanvaarden. Verkozen politicus die ik ben, beschouw ik het als een verplichting tegenover de burgers en kiezers van dit land om deze dubbele conclusie te verdedigen. Ik doe dat tevens met plezier en overtuiging.

Wat heb ik gedaan bij mijn gewetensonderzoek ? Ik heb het Europees project op zijn waarde getoetst aan wat volgens mij de vier belangrijkste uitdagingen zijn waarmee onze Westeuropese maatschappij wordt geconfronteerd. Ik som deze uitdagingen kort op vooraleer ik er meer in detail op inga.

Ten eerste, welvaart en welzijn behouden ; ten tweede, wederzijdse veiligheid via solidariteit ; ten derde, Europa in de nieuwe wereldorde ; ten vierde, een uitdaging waar niet kan worden naast gekeken, met name de milieu-uitdaging.

Opdat er geen misverstand zou bestaan in verband met mijn zienswijze over deze uitdagingen zal ik ze even schetsen zoals ik ze zie.

De eerste uitdaging is de welvaart en het welzijn behouden. In een interdependente wereld waarin wij nu leven wordt een keiharde economische en technologische strijd uitgevochten. De uitslag van deze strijd zal bepalend zijn voor de toekomst van onze economie en bijgevolg ook voor het niveau van onze welvaart en ons welzijn.

Omwille van onze tewerkstelling en de kwaliteit van die tewerkstelling is het cruciaal dat onze economie volledig competitief blijft met de Japanse en de Amerikaanse economie. Mislukken we daarin dan zal het economisch beleid ons van buitenaf worden opgelegd en ligt onze „toekomst” in het assembleren of in het produceren van tweede- of derde-rangsprodukten.

Er zijn nu reeds in de Gemeenschap meer dan 20 miljoen mensen werkloos. Als wij die economische concurrentiestrijd niet winnen, of op zijn minst niet gelijkspelen, dan staat het vast dat het leger werklozen nog met miljoenen zal worden uitgebreid.

De tweede uitdaging is de wederzijdse veiligheid op dit continent behouden door een verhoogde solidariteit. Deze uitdaging van de solidariteit stelt zich, wat de Gemeenschap betreft, zowel extern als intern.

Extern is het de vraag of het welvarende deel van het continent kiest voor wederzijdse veiligheid door zich zo te gedragen dat het een sociaal-economisch anker wordt zowel voor Oost- en Midden-Europa als voor onze mediterrane buren. Ook intern kan men niet ontsnappen aan de solidariteitsvraag. Tot vandaag zijn er nog steeds 4 EG-staten die een duidelijke ontwikkelingsachterstand hebben op de overige 8 lidstaten. Daarenboven leven nog meer dan 40 miljoen EG-burgers onder de armoedegrens.

De derde uitdaging is de nieuwe wereldorde. Europa moet zich, na de koude oorlog, de vraag stellen wat haar rol in de zogenaamde nieuwe wereldorde is.

Legt Europa zich neer bij een „Eenpolige wereldorde” gedomineerd door de VS of wensen de Europeinen gezien het belang van de internationale ontwikkelingen in toenemende mate eigen klemtonen te leggen ? Hoe en in welke mate gaan we werk maken van een eigen Europees accent in het wereldgebeuren ?

De vierde uitdaging betreft het leefmilieu.

Bij deze uitdaging hoef ik niet lang stil te staan. Problemen als de opwarming van de atmosfeer, afnemende genetische verscheidenheid, bodemerosie, waterpollutie, het ozongat enzovoort zijn voldoende gekend.

Dit, mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, waarde collega's, zijn volgens mij de uitdagingen waar we vandaag de dag mee geconfronteerd worden en waarop de burger een antwoord verwacht.

Ik wil aan de hier vandaag aanwezige collega's twee vragen voorleggen waarover ik met hen vandaag en morgen graag zou debatteren.

Eerste vraag : Hebben we voor de aanpak van deze uitdagingen de Gemeenschap nodig, of kunnen deze problemen zonder Europa of met minder Europa worden aangepakt ?

De tweede vraag luidt : Zijn we al dan niet beter gewapend tegen deze uitdagingen indien we Maastricht goedkeuren ?

De vraag stellen vergt van de vraagsteller dat hij minstens zelf een poging doet om een antwoord te geven. Op de eerste vraag antwoord ik zonder aarzelen : Wij kunnen niet zonder Europese samenwerking. De vier zonet opgesomde uitdagingen waarmee de naties en de volkeren in Europa geconfronteerd worden zijn zoniet internationale dan toch supranationale problemen. Problemen die

Van der Maele

de proporties van de natiestaat overstijgen, kunnen volgens mij supranationaal beter worden aangepakt dan via intergouvernementele weg. Van diegenen die — en ik denk dat het Vlaams Blok daartoe behoort — van oordeel zijn dat we zonder Europa beter af zijn, zou ik graag vernemen hoe zij denken de zich toch reëel stellende uitdagingen te willen aanpakken zonder Europa.

Ook op de tweede vraag antwoord ik volmondig ja. Maastricht wapent ons beter om de zich stellende uitdagingen met meer kansen op succes te kunnen aanpakken. Nog meer integratie dan deze bereikt in Maastricht zou ons zelfs nog beter in staat stellen de goede repliek te geven op de uitdagingen.

Dit zijn twee fundamentele vragen.

Ik heb zo het gevoel dat zich in West-Europa twee tendensen aftekenen : één die pleit voor meer en één die pleit voor minder integratie.

Ik weet dat het integratiestreven in West-Europa al lang in vraag wordt gesteld, zowel door xenofob extreem-rechts als door ultra-links.

Nu het Europees eenwordingsproces ook de pijngrens van de nationale soevereiniteit bereikt, treedt ook conservatief rechts met de Franse Gaullisten, en met niet-onbelangrijke fracties van de Duitse CSU en de Britse conservatieven, in het verweer tegen Europa.

Zij behoren tot de meest fervente tegenstanders van Maastricht.

Al deze oude en nieuwe „Eurofighters“ vinden daarenboven een uitstekende voedingsbodem in een door toekomst pessimisme getekende fin de siècle-omgeving.

Inderdaad, de economische matheid, de uitblijvende investeringen, het soms rationeel onverklaarbare onveiligheidsgevoel, de aanhoudend hoge werkloosheid, de druk van het immigratieprobleem, de instabiliteit in het Oosten, de crisis van de poli-

tie, dit alles kristalliseert zich in een groot politiek ongenoegen dat zich ook tegen de Europese integratie keert.

West-Europa staat, zo lijkt het mij toch, voor de fundamentele keuze. Met Maastricht een dosis integratie toevoegen aan het Europees project om in samenwerking de problemen aan te pakken, of Maastricht afwijzen, en met het huidige halfbakken Europa de uitdagingen tegemoet treden.

Hebben zij die deze laatste visie aankleven al eens gedacht aan de reële dreiging dat de integratieklok, eenmaal gestopt, gemakkelijk kan worden teruggedraaid ? Waar zullen wij ons dan bevinden ? Terug bij het begin van deze eeuw waarbij de natiestaten in onderlinge concurrentie in een elk-voor-zich aanpak het laken proberen naar zich toe te trekken. Waar dit toe leidt, weten we helaas maar al te goed.

Van de Volksunie en de Groenen, die Europa aanvaarden, maar Maastricht afwijzen, zou ik graag verduideling krijgen. Wat stellen zij in de plaats van Maastricht ? Mag ik hen vragen om niet met een hersenschim te komen aandraven ? Als zij een alternatief aanbrengen, dan zou ik graag zien dat het én haalbaar is én een efficiënt antwoord geeft op de uitdagingen van deze tijd.

Voor mij is het duidelijk : Maastricht is niet perfect, maar het is anno 1992 het maximaal haalbare en ik betwijfel trouwens of, als we moesten herbeginnen, we vandaag nog zo ver zouden geraken.

Maastricht is het enige realistische, coherente en voluntaristische project, tenzij de Groenen of de Volksunie mij vandaag van het tegendeel kunnen overtuigen.

Ik sta vandaag niet alleen met deze overtuiging, ik bevind me in goed groen gezelschap, namelijk in het gezelschap van Brice Lalonde, voormalig Frans milieuminister en voorstaand ecologist, die een paar weken geleden verklaarde :

„Zelfs indien men niet akkoord gaat, omdat er niet genoeg Europa is of omdat het niet precies het Europa is dat men graag wenst, toch moet men ja zeggen aan Maastricht en, daarna, verder onderhandelen opdat het het Europa zou worden dat men wenst“.

Wie zonder luchtkastelen voor te stellen iets beters heeft wil ik vriendelijk doch met aandrang verzoeken dit zo vlug mogelijk te zeggen.

Mijnheer de voorzitter, collega's, ik begin nu zelf met mijn eigen Europees gewetensonderzoek. Historisch gezien is de Europese integratie een schoksgewijs proces waarbij in opvolgende fasen vooruitgang wordt geboekt op basis van allesbehalve perfecte compromissen gesloten tussen de lidstaten.

Het in Maastricht bereikte compromis onderscheidt zich niet van alle voorgaande : vooruitgang op het integratiepad wordt onbetwistbaar geboekt, doch een enigszins kritische toets brengt ook zwakheden en onvolmaakthesen aan het licht.

Als ik, zoals u al hebt begrepen, voluit pleit voor de goedkeuring van Maastricht, dan vind ik dat ik me als lid van de parlementaire meerderheid niet kan onttrekken aan mijn parlementaire plicht om over dit Verdrag een lucide debat te voeren waarin ook van de kant van de meerderheid kritische noten moeten doorlinken.

Zoals collega's van de meerderheid daarstraks reeds hebben aangegeven, kan de meerderheid zich onttrekken aan het gewone spel van meerderheid en minderheid. Ik moet echter vaststellen dat bij voorbeeld de Groenen dit niet kunnen. Ik heb daarstraks aandachtig geluisterd naar de toespraak van de heer Van Dienderen. Uit het ganse Verdrag van Maastricht heeft hij alleen artikel 171 als positief punt vernoemd en hij kon daarbij niet nalaten te onderstrepen dat de Belgische regering daartegen gekant is omdat zij door dat artikel in de problemen zou komen.

Van der Maelen

Wij, de leden van de meerderheid, halen hier op de tribune zowel het goede als het slechte in het Verdrag van Maastricht aan.

Mijnheer Van Dienderen, steeds weer schermt u met de tekst van Rome. Ik was in Rome aanwezig. Ik weet in welke geest deze tekst tot stand is gekomen. Hij is opgesteld door een reeks parlementsleden, die de intentie hadden een toekomstperspectief uit te tekenen.

Dat toekomstperspectief is vervat in de resolutietekst van Rome. Iedereen die daarbij aanwezig was wist dat zulks niet in één keer kon worden bereikt. Volgens mij bent u intellectueel oneerlijk indien u ons steeds die tekst voor de voeten schuift.

Ik start met de eerste uitdaging, met name het behoud van welvaart en welzijn. Het Verdrag van Maastricht zet met de vorming van de Economische en Monetaire Unie een belangrijke stap voorwaarts in de Europese integratie. De Gemeenschap, de lidstaten en België doen zich hier, zowel extern als intern voordeel bij, in het bijzonder op het vlak van de EMU. Het invoeren van één Europese munt zal het monetair wereldsysteem grondig veranderen. Nu klagen wij erover dat we weinig vermogen tegen de VS. Dat klopt. De reden hiervoor ligt evenwel in de eigen Europese versnippering. Eén munt vormen betekent dat we door onze Europese gewichten en gewichtjes samen te leggen een greep krijgen op het „verloop der dingen in de wereld“, een greep waar we elk apart slechts kunnen van dromen. Ook voor de Gemeenschap als geheel brengt de EMU belangrijke voordeelen mee. Omdat ik het niet beter en beknopter kan verwoorden dan de minister het in de commissie deed, citeer ik uit het verslag: „Met de Eenheidsakte en het Muntunieverdrag heeft de Gemeenschap voorgoed gekozen voor een model waarin groei en werkgelegenheid gewaarborgd zijn door een betere toewij-

zing van de produktiefactoren en de verlaging van de kosten als gevolg van een onomkeerbare integratie van de Europese markt.“

Het behoud van de prijsstabiliteit, dat de voornaamste doelstelling is waartoe de deelnemers aan deze unie zich hebben verbonden, zal de groei van de Europese economie op dubbele wijze ondersteunen. Ten eerste, het waarborgt voor de deelnemers aan het economische proces de financiële stabiliteit die ze nodig hebben om hun investeringen te verhogen. Ten tweede, het zal de Europese Centrale Bank de geloofwaardigheid verschaffen zonder dewelke haar beslissingen inzake muntbeleid de economische gedragingen slechts zouden kunnen beïnvloeden ten koste van overdreven schommelingen van de rentevoeten“.

Ook België zal voordeel kunnen halen uit de EMU. Na opheffing van de kunstmatige handelsbarrières door de Eenheidsakte maakt de EMU een einde aan problemen inzake Europese wisselkoersen en wisselkosten en onzekerheid over de monetaire evolutie. België, dat voor ongeveer 60 % van zijn BNP afhankelijk is van handel met de 11 overige lidstaten behoort ongetwijfeld tot die lidstaten die het meeste voordeel zullen halen uit het EMU-model. Samengevat kan ik zeggen dat ik achter het EMU-luik van het Verdrag sta omdat het een motor is voor de verdere eenmaking van de EG; het een zeer belangrijk tandwiel is in de welvaartsschepping; het de garantie biedt voor de absolute stabiliteit van de frank; het de logische stap is in een Europa waarin er toch geen nationale economieën meer bestaan en omdat de financiële markten toch al sinds lang volkomen geïnternationaleerd zijn.

Ook de Vlaamse socialisten hebben bedenkingen bij de EMU. Meer zelfs, zij roepen op tot waakzaamheid, en wel om een dubbele reden. Collegh Herman en ikzelf, de beide rapporteurs over EMU in het Adviescomité, hebben er in het verslag

op gewezen dat er een vrij grote kloof bestaat in integratieverdieping tussen enerzijds EMU en anderzijds het sociale en het fiscale. De EMU drijft de economische concurrentie op en het is bijgevolg niet denkbeeldig dat een neerwaartse concurrentiespiraal inzake sociale bescherming en fiscale druk op gang gebracht wordt. Dit zullen wij van nabij volgen.

Een tweede waarschuwing vindt haar grond in de, zelfs na de debatten in het Adviescomité en de Commissie voor de Buitenlandse Zaken niet bederde ongerustheid over de invloed van het EMU-model op de nu toch al slabakkende Europese economie.

Wanneer de wisselkoers als instrument van nationale overheidspolitiek wegvalt, dan valt de last van een eventuele aanpassing uitsluitend op het intrestvoetenbeleid. Indien een aanpassingsbeleid binnen de EMU-marges blind wordt toegepast, dan kraakt men de groeikansen en brengt men de werkgelegenheid in gevaar.

De blinde EMU-adepten moeten weten dat aanhoudende stagflatie en rijzende werkloosheid koren op de molen zijn van alle „Eurofighters“ en zeker van het xenofoob nationalistisch Euro-rechts. Willen wij ons indekken tegen onaangename avonturen, dan rest er ons, volgens ons socialisten, maar één keuze: liever vandaag nog dan morgen besluiten tot een voluntaristisch stimuleringsbeleid. De hieruit voortvloeiende ecologisch verantwoorde duurzame groei moet de werklozen opnieuw aan het werk zetten. Ik ben het ter zake volmondig eens met Jacques Delors die een paar weken geleden verklaarde dat er weinig kans bestaat op de finale EMU-fase indien er eind 1996 nog evenveel werkloosheid is als nu.

De Vlaamse socialisten zeggen ja tegen de finale EMU-fase, op voorwaarde dat deze in evenwicht is met een sterke politieke unie. Immers, alleen een politieke unie kan de garantie bieden dat de EMU-aanpak de maatschappelijke noden dient.

Van der Maelen

Er werd vandaag herhaaldelijk de vraag geformuleerd of wij ons echt de moeite moeten getroosten om de E.. U-aanpassingen door te voeren. Persoonlijk meen ik van wel. Misschien ziet niet iedereen dit even goed, maar ik laat opmerken dat er een keiharde concurrentiestrijd tussen Japan, de Verenigde Staten en Europa woedt. Ik heb zopas reeds aangegeven dat het EMU-model precies beoogt onze concurrentiepositie aan te scherpen. Dat is broodnodig omdat een aantal signalen de jongste jaren een toegenomen Europese kwetsbaarheid inzake de productie van goederen en het verlenen van diensten hebben aangetoond.

Om op het hoogste niveau te kunnen concurreren, zijn naar mijn oordeel drie elementen essentieel : een communautair industriebeleid, een kwalitatief hoogstaand menselijk potentieel en een toekomstgericht onderzoeksbeleid. Hoewel in nog onvoldoende mate, opent het Verdrag van Maastricht toch perspectieven voor een industriebeleid. Aangezien collega's van de SP-fractie daarop later in het debat nog zullen ingaan, zal ik hierover niet uitweiden. Nochtans moet ik, helaas, vaststellen dat ideologische kortzichtigheid in Europa belet wat in de Verenigde Staten en vooral Japan mogelijk is, namelijk het door de overheid en privé-sector uitstippelen van een industriebeleid.

Ook op het vlak van het menselijk potentieel hebben wij nood aan een bijkomende inspanning. Vorige week las ik nog in de krant dat de gemiddelde leeftijd van de arbeiders in de vier grootste Franse automobielbedrijven 47 jaar bedraagt en dat één derde van de arbeiders enkel kunnen lezen en schrijven. Deze laatsten zijn bijgevolg niet inpasbaar in de nieuwe vormen van arbeidsorganisatie, zoals de *just in time*-organisatie.

Als ik zie welke inspanningen de Japanse auto-industrie levert inzake opleiding van de personeelsleden, hoeft het niet te verwonderen dat,

misschien met uitzondering van de Duitse automobielindustrie, alle andere Europese automobielsectoren het begeven onder de mokerslagen van een super-competitieve Japanse auto-industrie.

Als wij binnen Europa niet snel beslissen tot een communautaire aanpak, indien én Europa én de lidstaten én het patronaat niet snel de handen in elkaar slaan om een aangepaste beroepsopleiding aan te bieden, dan voorspel ik u — en dit vlugger dan wij allen denken — het verlies van duizenden arbeidsplaatsen in een, naar mijn oordeel, toekomstgerichte sector.

In Maastricht werd gelukkig ook beslist dat om het concurrentievermogen van onze industrie te verhogen het onderzoeksbeleid diende versterkt in de richting van nauwere aansluiting bij de industriële toepassingen. Dat er nood is aan uitvoering van deze beslissing kan bijvoorbeeld geïllustreerd worden met vergelijkende gegevens over het wetenschappelijk onderzoek in de EG en Japan. Maar, in absolute cijfers besteden de EG en twaalf lidstaten samen meer aan wetenschappelijk onderzoek dan Japan.

Wanneer wij echter kijken naar de oogst ervan, naar de patenten die eruit voortvloeien, dan kan worden vastgesteld dat Japan driemaal meer patenten binnenhaalt dan Europa. Dit bewijst dat er in Europa inzake wetenschappelijk onderzoek, door gebrek aan samenwerking, met geld wordt gemorst. Dit geld is nochtans bepalend voor de tewerkstelling in dit continent, vooral voor de kwaliteit en voor het niveau van de tewerkstelling.

Tot hier het resultaat van de eerste uitdaging : Maastricht en het behoud van welvaart en welzijn.

Samengevat luidt mijn conclusie : de EMU versterkt onze concurrentiepositie en, mits een communautaire aanpak op het vlak van de industrie, het technologisch beleid en de beroepsopleiding, kunnen wij perspec-

tieven behouden op het handhaven van toekomstgerichte sectoren, hier in dit continent.

Thans wens ik in te gaan op de tweede uitdaging, namelijk door solidariteit de basis leggen voor wederzijdse veiligheid voor het gehele continent.

Als men kijkt naar de welvaartsindicatoren dan blijft Zuid-Europa duidelijk achter liggen op de noordelijke lidstaten. De IMF-schoktherapie heeft ten oosten van ons veel „schok” en weinig „therapie” toegegebracht. In Oost- en Midden-Europa ontstaat en bestaat reeds een bijzonder gevaarlijk mengsel van zware economische recessie en nationaliteitenconflicten. Met een bang hart vraag ik me vaak af hoe lang het nog duurt voor dit mengsel in ons gezicht ontploft.

Zuid-Europa en Midden- en Oost-Europa hebben nood aan onze solidariteit en dit niet alleen om ethische redenen. Een rechtvaardige spreiding van de welvaart is ook onze beste garantie op wederzijdse veiligheid.

Gedurende 45 jaar hebben wij dit binnen het Europa van de Twaalf bewezen ; door samenwerking hebben wij welvaart gecreëerd ; door samenwerking hebben wij zulke onderlinge banden gecreëerd tussen de lidstaten dat het vandaag ondenkbaar is dat er ooit nog een conflict kan uitbreken tussen deze twaalf lidstaten. Dezelfde doelstelling moeten wij ook op Europese schaal nastreven. De solidariteit met Midden- en Oost-Europa en met Zuid-Europa hebben wij ook nodig om zuiver economische redenen.

Eigenlijk bevinden wij ons in dezelfde situatie als begin van deze eeuw. Toen begrepen een aantal klaarziende politieke en industriële leiders dat de grenzen van het negentiende-eeuwse economische systeem waren bereikt. Het toen bereikte historische compromis verzoende de eisen van sociale vooruitgang van de arbeidersbeweging met de noodzaak om voor de industrie nieuwe afzet-

Van der Maelen

mogelijkheden te scheppen. Het eindresultaat was een betere spreiding van welvaart en welzijn. Die spil van rechtvaardiger welvaartsverdeling moeten we nu op Europese schaal op gang krijgen ; dat dit mogelijk is heeft de recente geschiedenis bewezen. Ik herinner me nog goed dat er in de jaren zeventig, vooral in Frankrijk en Italië een sterke tegenstand was tegen de toetreding van Spanje en Portugal. Deze uitbreiding zou volgens deze landen een bedreiging vormen voor de Zuidfranse en Zuiditaliaanse economie.

Waar staan wij vandaag, ongeveer 15 jaar na de toetreding van deze beide Iberische landen ? Sinds hun toetreding behoren Spanje en Portugal tot de sterkstgroeiende landen van de Gemeenschap. Sinds hun toetreding is de uitvoer van de Gemeenschap naar het Iberisch schiereiland met 190 procent gestegen. Het is dus duidelijk : solidariteit opbrengen voor arme buren brengt zowel voor de gever als voor de ontvanger een welvaartsspiraal op gang waarvan de burgers alleen maar beter worden. Ook op dit vlak brengt Maastricht en het thans ter bespreking zijnde pakket-Delors-II alle mogelijkheden. Ik som ze even op.

Omdat er geen solidariteit is zonder sterke economie en zonder concurrentievermogen moeten wij Maastricht dankbaar zijn voor de EMU. Omdat Maastricht en Delors-II ons het Cohesiefonds en een verhoging van de middelen van de Structuurfondsen opleveren zijn de vier armste EG-landen verzekerd van een belangrijke solidariteitsinspanning. Het versterkt gemeenschappelijk en buitenlands beleid biedt meer kans op succes voor een communautaire aanpak van de ontwikkelingsproblematiek van Centraal- en Oost-Europa. Het pakket-Delors-II opent perspectieven voor toename van voor de Oostpolitiek beschikbare middelen.

In het kader van het uitbreidingsdebat is er nu al sprake van een uitdie-

ping van de Europa-akkoorden en nauwere politieke samenwerking tussen de Gemeenschap en Oost-Europa.

Ik kom nu tot de derde uitdaging : Europa en de Nieuwe Wereldorde.

Wij, Vlaamse socialisten, willen dat Europa zelf zijn toekomst bepaalt. Een derde belangrijke stap vooruit in het Verdrag van Maastricht betreft het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Om Europa in staat te stellen daadwerkelijk een eigen klemtoon te leggen op het wereldgebeuren en zich in te zetten voor wederzijdse veiligheid, duurzame ontwikkeling en respect voor de mensenrechten, is de opbouw van een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid in EG-kader een noodzaak. Alleen samen kunnen wij onze stem laten horen inzake internationale aangelegenheden.

Bovendien, voor een klein land als België is de Europese integratie de enige wijze om een inbreng te behouden of te verkrijgen in de internationale politieke en economische aangelegenheden. Slechts als EG-lid wordt België individueel ernstig genomen in multilaterale fora. Slechts binnen de EG kan België effectief een betekenisvolle rol spelen in de besluitvorming. Slechts als EG kunnen de Europese landen samen een concrete invloed uitoefenen op het beleid. In de mate dat het Verdrag van Maastricht er kan toe bijdragen dat de Twaalf met één stem spreken over het wereldgebeuren verdient het dus onze steun. Al te vaak wordt onderschat wat in Maastricht op dit vlak werd bereikt. Laten wij niet vergeten dat we ons met de Gemeenschap begeven naar het „heilige der heiligen”, namelijk de externe soevereiniteit van de natiestaat. De volgende bedenkingen moeten dan ook bekeken worden in het licht van een positieve beoordeling van wat werd bereikt. Toch wil ik wijzen op dier tekortkomingen, al was het maar om aan te geven op welke punten wij onze aandacht moeten toespitsen bij een volgende onvermijdelijke herzieningsronde.

Ten eerste, het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid wordt in een afzonderlijke pijler ondergebracht.

Ten tweede, een volgende bedenking betreft de voorgestelde procedure. De Maastricht-procedure maakt dat het wel mogelijk is om een onderwerp over te brengen van de intergouvernementele Europese politieke samenwerking naar het „gemeenschappelijk” kader van het GBVB. Een verdere stap naar het gemeenschapskader — het communautaire EG-kader — werd niet voorzien.

Ten derde, ook het democratisch deficit blijft hier zorgen baren. Het institutionele tussenstadium waartoe Maastricht heeft geleid inzake het GBVB, een systeem tussen het zilver intergouvernementele en het communautaire, heeft het democratisch deficit, alvast op het gebied van het GBVB niet ingeperkt, wel integendeel.

Ook voor de vierde uitdaging, het milieuvraagstuk, hebben we mijns inziens nood aan meer Europa. Hier wil ik mij rechtstreeks wenden tot de collega's van Agalev. Zij moeten toch beter dan gelijk wie weten wat de Gemeenschap intern betekent voor het milieubeleid. Uit onderzoek, verricht door de heer Hooghe, blijkt dat voor de periode 1980-1990 bijna 60 % van de Belgische reglementering inzake milieu zijn oorsprong vindt in de Europese reglementering.

Mijnheer Van Dienderen, u heeft gezegd dat in Europa alles wordt opgeofferd aan de heilige koe van het vrije verkeer. U hebt de berichtgeving waarschijnlijk niet aandachtig gevolgd. Niet langer geleden dan vorige donderdag bevestigde het Hof van Justitie het Belgisch en Waals gelijk inzake het aan Duitse en Nederlandse bedrijven opgelegde verbod om nog langer in Mellery te storten.

Als u op deze tribune vooroordelen uitspreekt, zou ik u willen vragen dat

Van der Maelen

te doen met kennis van zaken. Het is niet waar dat in Europa het milieu wordt opgeofferd aan het vrije verkeer. Wat België betreft werd dit vorige week trouwens bewezen.

Mevrouw Vogels, voorzitter van de ECOLO-AGALEV-fractie : Mijnheer Van der Maelen, u hebt zich persoonlijk tot Agalev en Ecolo gericht. Ik had dan ook graag in naam van beide fracties persoonlijk geantwoord. Gelukkig kunnen wij nog zeggen „Pour les francophones c'est la même chose.“

Ondanks het feit dat u nooit minister was, getuigt u toch van een ontroerend niveau van staatsmanschap. U verdedigt dit Europa als een echt staatsman. Dit ontroert mij. Een echt staatsman zou echter moeten weten dat men niet met een voorbeeld, dat toevallig in uw kaart past, een heel beleid kan verklaren.

De heer Van der Maelen (SP) : De heer Van Dienderen heeft daarstraks een onwaarheid verteld.

Mevrouw Vogels (ECOLO-AGALEV) : Ik heb het niet over onwaarheden van de heer Van Dienderen, maar wel over het feit dat u met die ene uitspraak wilt bewijzen dat de goedkeuring van het Verdrag van Maastricht voor België een goede zaak is.

In dit verband zou ik u de vraag willen stellen of er ooit al een milieu-effectrapport werd gemaakt over de perverse effecten die de eenheidsmarkt voor het leefmilieu zal hebben. Ik denk onder meer aan de problematiek inzake het toenemend verkeer. De recente situatie in Frankrijk is daarvan een mooi voorbeeld. Welke nieuwe demonen zijn wij aan het creëren.

De heer Van der Maelen (SP) : Wat hebben de problemen in Frankrijk met Europa te maken ? Het ging om de invoering van een rijbewijs met punten.

Minister Claes : Mevrouw Vogels, u geeft wel lessen in staatsmanschap,

maar ik stel mij toch de vraag wat het toenemend verkeer met het Verdrag van Maastricht te maken heeft.

Mevrouw Vogels (ECOLO-AGALEV) : Dit heeft veel met het Verdrag van Maastricht te maken.

Minister Claes : Dit heeft er niets mee te zien. Integendeel, de commissie probeert juist regulerend op te treden. Dat is de verdienste van de heer Van Miert. Het is een vreselijk probleem en u klaagt het terecht aan. Zet het „Verdrag van Maastricht“ daarvoor echter niet op de beklaagdenbank. Dat hoort niet.

Mevrouw Vogels (ECOLO-AGALEV) : Met het openstellen van de grenzen in 1993 zal het verkeer op onze wegen nog toenemen. Wat gaat u dan doen ?

De heer Van der Maelen (SP) : Mevrouw, ik stel vast dat u reeds vijf minuten van mijn spreektijd in bezlag neemt om te praten over het Franse rijbewijs met strafpunten, wat met Maastricht niets heeft te maken.

Ik wil er enkel op wijzen dat Europa op intern vlak, wat milieu betreft, reeds grote verdiensten heeft. Het nieuwe Verdrag verbetert de situatie aanzienlijk. Soms heb ik de indruk dat Collega Van Dienderen de tekst van het Verdrag zelfs niet heeft gelezen, maar wel enkele pamfletjes. Ik wijs op artikel 130 R van het Verdrag waarin het doel van het gemeenschappelijk milieubeleid klaar en duidelijk wordt omschreven, en ik citeer : „Maatregelen op internationaal vlak bevorderen om het hoofd te bieden aan regionale en mondiale problemen“.

Collega Van Dienderen, zoeven heeft u gezegd – wat ook in de tekst staat – dat het milieubeleid nog altijd alleen in een apart vakje wordt geplaatst. Welnu, in de tekst van het Verdrag staat dat milieubescherming een horizontale dimensie krijgt, zodanig dat deze in andere gebieden van het gemeenschapsbeleid moet worden geïntegreerd.

Mevrouw Vogels (ECOLO-AGALEV) : Het wordt nog niet toegepast.

De heer Van der Maelen (SP) : Het werd nog niet goedgekeurd of geraffineerd, hoe zou men het dan kunnen toepassen. Het Verdrag wordt ons nu pas ter goedkeuring voorgelegd.

De vroegere unanimiteitsregel en de raadpleging van het Europees Parlement worden in beginsel vervangen door de regel van de gekwalificeerde meerderheid en het co-decisierecht van het Parlement.

Dat zijn volgens mij drie duidelijke verbeteringen.

De Groenen hebben – ik kan hen ter zake volgen – bedenkingen bij Rio, waarbij ze onder meer betreuren dat het in onvoldoende mate afdringbare afspraken bevat.

Met Maastricht wordt hier een verdieping aangeboden van een EG-milieubeschermingsbeleid dat in zijn voorgaande zwakkere vorm reeds vele diensten heeft bewezen. Daarboven zijn, dank zij Maastricht, de tussen de lidstaten inzake milieu gemaakte afspraken, justitieel wel afdringbaar. Welnu, kan u mij uitleggen hoe het komt dat u als Groenen de vooruitgang die in Maastricht werd bereikt op het vlak van milieubeschermingsbeleid, weigert te aanvaarden en te gebruiken ter verbetering van de leefomgeving in Europa ?

Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, concluderend wijs ik erop dat het Verdrag van Maastricht ook onvolkomenheden vertoont.

Eerst en vooral meen ik dat Europa slechts functioneert met een homeopathische dosis democratie. Verder is het onloochenbaar dat de Politieke Unie te zwak is uitgebouwd. Wij wachten nog steeds op een volwaardig sociaal beleid en een voluntaristisch industrie- en werkgelegenheidsbeleid, evenals op de harmonisatie van de fiscaliteit.

Ondanks deze pijnlijke punten blijf

Van der Maele

ik van oordeel dat, na Rome, het Verdrag van Maastricht de belangrijkste doorbraak is in de geschiedenis van de Europese integratie.

Ten eerste, via de eenheidsmunt wordt op de eenheidsmarkt de kroon geplaatst en de basis gelegd voor toekomstige welvaart en welzijn.

Ten tweede, de eerste stappen worden gezet op weg naar het Europese burgerschap.

Ten derde, via het Cohesiefonds wordt een belangrijke solidariteitsinspanning geleverd ten opzichte van de vier armste EG-landen.

Ten vierde, eindelijk wordt de deur opengewikt ; ondanks de Britse handicap kan eindelijk werk worden gemaakt van een Europees sociaal beleid dat die naam waardig is.

Ten vijfde, een gemeenschappelijk buitenlands en ja zelfs een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid, behoort eindelijk tot de mogelijkheden.

Alleen al om deze aan Maastricht inherente redenen verdient het Verdrag te worden goedgekeurd. Dit Verdrag verdient volgens mij vooral goedgekeurd te worden omdat het door Maastricht nog versterkte Europa én voor België én voor het hele Europese continent het enig werkbare toekomstperspectief is.

Enkel via de versterkte Gemeenschap kunnen we met enige kans op succes de ambitie koesteren : dat samenwerking en overleg het halen op conservatief nationalisme dat zijn verwoestende effecten in de eerste helft van deze eeuw tweemaal ten toon gespreid heeft ; dat de door de marktmechanismen gestuurde feitelijke eenmaking van Europa kan worden ingebed in een politieke maatschappijvisie die wordt ingevuld met politieke regelingen inzake bijvoorbeeld de sociale dimensie, het leefmilieu, fiscaliteit of consumentenbescherming ; dat wij onze stem kunnen laten horen inzake internationale economische en politieke

aangelegenheden ; dat wij een economische activiteit kunnen ontveloppen die onze bevolking een tewerkstelling op niveau kan bezorgen, die niet onderhevig is aan de grillige evolutie van de Amerikaanse of de Japanse economie ; dat wij een baken van stabiliteit kunnen blijven in een turbulent Europa en een helpende hand kunnen uitsteken naar Oost-Europa, het Midden-Oosten en het noodlijdende Afrika.

Maastricht goedkeuren geeft ons inderdaad geen absolute zekerheid.

Maastricht brengt ons zeker niet in de Europese federale hemel. Veel, veel werk ligt nog voor de boeg.

Maastricht afkeuren geeft ons echter wel zekerheid. Maastricht afkeuren leidt in het beste geval — denk aan de Europese Defensiegemeenschap — tot een decennia lang uitstel vooraleer we opnieuw over een Europese Politieke Unie kunnen spreken. In het slechtste geval leidt de afwijzing van Maastricht naar de desintegratie van de Gemeenschap, of, indien de Gemeenschap zonder ons zou doorgaan, de desintegratie van de Belgische economie.

Wij Vlaamse socialisten, willen noch het een, noch het ander. Wij zullen het Verdrag van Maastricht dan ook goedkeuren.

Le président : La parole est à Mme de T'Serclaes.

Mme de T'Serclaes (PSC) : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, le Traité de Maastricht que nous examinons aujourd'hui est certainement avec le Traité de Rome qui a fondé notre Communauté un des traités les plus importants que nous ayons eu à connaître à la fois pour ce qu'il contient réellement, pour ce qu'il contient en germe, pour ce qu'il ne contient pas ou pour ce qu'il devrait contenir à l'avenir.

Malgré tous les défauts que l'on peut lui imputer — j'y reviendrai — l'un des principaux acquis de Maastricht est le pas définitif ou quasi définitif

qui est franchi vers l'union monétaire.

Après une période transitoire on devrait aboutir, au plus tard en 1999, à l'émission d'une monnaie unique par une banque centrale indépendante dont l'objectif prioritaire est la stabilité monétaire.

Ceci est le fruit d'un long travail commencé dès 1969 au sommet de La Haye, en passant en 1972 par l'instauration du serpent monétaire, en 1978 par l'élaboration du système monétaire européen qui fut concrétisé en 1986 dans l'Acte unique.

Sans l'expérience acquise par douze années de fonctionnement réussi du système monétaire européen et grâce au long travail de préparation effectué par les gouverneurs des banques centrales sous la présidence de M. Delors, jamais ceci n'aurait pu voir le jour. Il faut aussi souligner le rôle particulièrement actif joué par notre pays et plus singulièrement par le ministre des Finances dans ce travail de préparation. Il a ainsi largement contribué à dégager des solutions qui ont permis la mise sur pied des dispositions du présent Traité.

Il n'est pas inutile de rappeler ici les éléments positifs de l'Union économique et monétaire. En effet, ne perdons pas de vue qu'en termes de stabilité des prix, d'équilibre de la croissance, de convergence des niveaux de vie, de progression de l'emploi et d'équilibre extérieur, le processus d'unification a des effets positifs évidents. L'instauration d'une monnaie unique constituera la consolidation indispensable pour le bon fonctionnement du marché intérieur. Entre autres avantages, elle permettra d'obtenir une plus grande transparence des coûts et des prix, et donc une plus grande homogénéité des prix des biens et services sur l'ensemble du territoire de la Communauté.

Il est un fait que les Etats membres ne pourront tirer pleinement parti du marché unique qui entrera en vigueur au 1er janvier 1993 que si l'on

de T'Serclaes

élimine les coûts liés à l'existence de plusieurs monnaies et l'incertitude au niveau des taux de change. Plus précisément l'élimination des coûts et risques liés au change entre monnaies européennes, la disparition de la prime de change actuellement incorporées dans les taux d'intérêts, la meilleure transparence des prix des biens exprimés en une seule monnaie, sont autant de facteurs qui conduiront à une meilleure maîtrise des coûts, au profit du pouvoir d'achat des citoyens européens et de la compétitivité des entreprises européennes sur les marchés mondiaux.

L'économie belge qui, pour près de 60 % de son PNB, est liée au commerce avec les pays de la CEE sera parmi celles qui retireront le plus de bénéfices de cette perspective du prolongement du marché unique par la monnaie unique.

Il est clair aussi que l'ECU comme monnaie unique au sein de la Communauté renforcera également la position de la Communauté par rapport aux pays tiers et influencera grandement les rapports monétaires sur le plan mondial. Enfin, et ceci me paraît particulièrement important, l'ECU en tant que monnaie unique constituera sans nul doute un symbole tangible de l'existence de l'Europe et aura à ce titre un rôle psychologique très important.

L'union monétaire n'est pourtant réalisable qu'à la condition de réaliser des structures économiques homogènes entre les différents Etats membres. Pour arriver à cet objectif un plan de convergence a été mis au point et seuls les Etats membres qui auront atteint un degré suffisant de convergence économique pourront participer à la troisième phase de l'Union économique et monétaire. Rappelons ici qu'à l'heure actuelle seuls quelques pays dont le Danemark, la France et le Luxembourg répondent à ces critères. Ceci implique, pour notre pays, un effort particulier afin de ne pas manquer ce rendez-vous important.

Je voudrais dire à ce stade que ce

serait une erreur que de vouloir mettre sur le dos de Maastricht les efforts d'assainissement nécessaire dans notre pays. Nous avons bien d'autres raisons internes de le faire, Maastricht n'étant finalement que l'incitant supplémentaire, même s'il est tout aussi indispensable.

En effet, dans notre pays nous devons pouvoir retrouver une marge budgétaire suffisante pour dégager les moyens permettant de rencontrer les nouveaux besoins des citoyens dans des domaines tels que la sécurité, la lutte contre l'exclusion sociale, la défense de l'environnement, et pour permettre à l'avenir des réductions de la pression fiscale ou parafiscale qui pourraient s'imposer afin que notre économie reste concurrentielle dans le marché européen. Nous devons aussi pouvoir augmenter le taux d'épargne publique afin de constituer des réserves pour rencontrer le problème du vieillissement de notre population.

Il est donc clair, comme je viens de le dire, que Maastricht ne peut être considéré comme le bouc émissaire des efforts que nous devons faire en tout état de cause, mais doit être perçu comme „un cadre utile et un stimulant supplémentaire pour mobiliser l'effort collectif”, selon les propres mots du ministre des Finances dans sa note à la commission des Relations extérieures.

Ceci étant dit, il faut cependant souligner qu'en termes de contrôle démocratique — et ceci vaut pour l'ensemble du Traité — il est clair que la perte de contrôle que subissent les Parlements nationaux n'est pas compensée par une augmentation correspondante des pouvoirs du Parlement européen. Le rôle du Parlement européen reste très limité, même dans l'élaboration de la législation monétaire future. Les dirigeants de la Banque centrale n'auront de compte à rendre que devant le Conseil européen qui reste un organisme intergouvernemental, même s'il faut reconnaître des éléments importants comme la consultation du Parlement européen sur la nomination du prési-

dent et des membres du directoire de la Banque centrale européenne ou l'organisation de la banque selon le principe un homme, une voix.

Par ailleurs, notre pays n'a pu faire prévaloir le point de vue qu'il défendait concernant l'harmonisation fiscale. C'est toujours la règle de l'unanimité qui prévaut et non pas la majorité qualifiée, comme nous le réclamions.

Or, sans un minimum d'harmonisation fiscale, nous risquons de perpétuer une situation défavorable à une allocation optimale de l'épargne financière et des flux d'investissements dans la Communauté, sans parler de ce que l'on appelle „la défiscalisation compétitive”, processus qui complique inévitablement la tâche des pouvoirs publics, à la fois pour respecter les critères de convergence et pour assurer aux contribuables une stabilité fiscale suffisante. Il faudra donc revenir dans le futur sur ce point fondamental.

Ceci pose aussi la question de la recherche de ressources propres pour la Communauté. Le débat doit être posé parce qu'il arrivera un moment où la facture européenne deviendra trop lourde pour certains pays, particulièrement ceux pour qui le plan de convergence implique des efforts budgétaires considérables.

De la même manière, il est clair qu'il est temps que l'on puisse établir une plus grande transparence et un plus grand contrôle sur la répartition budgétaire au sein de la Communauté elle-même. La dimension régionale doit pouvoir être prise en compte et pas seulement la dimension nationale, des écarts importants pouvant exister entre ces deux niveaux. C'est sans doute ici que l'on touche le plus du doigt le manque de contrôle du Parlement européen et où le déficit démocratique est le plus tangible. Les discussions actuelles sur le paquet Delors II indiquent bien la nature du problème.

Ceci m'amène tout naturellement à évoquer le problème posé par la politique sociale et plus singulièrement

de T'Serclaes

le protocole signé à onze, sans la Grande-Bretagne. Il est clair que ceci constitue un élément qui doit s'apprécier à la fois positivement et à la fois négativement.

Positivement parce que les Etats membres ont décidé d'aller de l'avant, sans la Grande-Bretagne. Et il faut reconnaître que ce protocole témoigne de la volonté des onze Etats membres de poursuivre dans la voie de la promotion d'une protection sociale élevée, même si le vote à l'unanimité est encore requis pour trop d'aspects importants de la politique sociale. Négativement parce que les problèmes institutionnels soulevés par ce protocole à onze sont énormes et complexes et que beaucoup de questions restent en suspens, faisant craindre à certains un risque de „dumping social” à l'intérieur même de la Communauté.

Nous devrons y rester attentifs parce qu'il est clair qu'un des défis que nous devons rencontrer, est de pouvoir mener l'intégration européenne dans le sens d'une véritable Europe des citoyens permettant de préserver pour chacun le niveau de protection sociale acquis et généralement plus élevé que dans le reste du monde.

A côté des problèmes que je viens d'évoquer il faut souligner que le Traité de Maastricht intègre ou développe de nouvelles politiques à l'échelon européen et je pense plus particulièrement à la protection des consommateurs et à la politique d'environnement. Encore une fois tout n'est pas parfait mais des avancées substantielles ont été faites permettant une politique plus cohérente dans l'ensemble des Etats membres. Je songe aussi à la dimension régionale qui a été reconnue en tant que telle à travers le comité des Régions, même si son rôle n'est que consultatif et à la modification de l'article 146 qui permet désormais que des ministres ne faisant pas partie du gouvernement national puissent représenter l'Etat membre.

Le processus de codécision, même s'il est complexe et qu'il ne permet pas au Parlement européen de fonctionner comme un vrai Parlement,

constitue néanmoins une avancée que l'on peut souligner. Quant à la prise de décision à la majorité qualifiée elle est étendue à plusieurs domaines même si elle l'est de manière encore trop restrictive surtout dans les domaines clés comme la fiscalité, l'environnement ou la politique sociale.

Ce que l'on doit regretter fondamentalement c'est la structure en „pilier” qui a été adoptée, qui laisse en dehors du champ d'application communautaire la politique étrangère et la politique de défense qui resteront avant tout intergouvernementales. Ce sont pourtant des domaines où la visibilité de la Communauté pourrait être grande mais où malheureusement il est très difficile de dépasser les aspects nationaux.

Ce ne sont pourtant pas les défis qui manquent à ce niveau. Après Maastricht, l'Europe ne sera pas beaucoup plus capable qu'elle ne l'est aujourd'hui pour intervenir dans des situations comme la crise yougoslave ou la guerre du Golfe.

Dans le domaine particulier de la coopération judiciaire qui conditionne pourtant la liberté de circulation des personnes, les progrès sont fort maigres et nous sommes réduits à poursuivre la pratique des accords internationaux sans pouvoir progresser dans ce domaine. C'est pourtant un domaine qui, au plan des libertés individuelles et des droits de l'homme est particulièrement sensible ; il faut d'autant plus y rester attentif.

A ce stade, je voudrais m'arrêter un instant sur le concept de subsidiarité qui fait partie intégrante du Traité. Ce concept est un concept auquel les démocrates chrétiens — au sens européen du terme — ont toujours attaché une grande importance dans la mesure où ce concept sous-tend l'idée que l'on doit déléguer aux niveaux les plus proches du citoyen tout ce qui peut être le mieux et le plus efficacement réalisé à ce niveau.

Or, il semble bien que depuis le „non” des Danois d'aucuns envisagent ce concept d'une toute autre manière et tentent de l'utiliser de façon à détricoter ce qui a été parfois

péniblement intégré dans le domaine communautaire.

Nous devons être attentifs à ce type de déviance qui pourrait aboutir à l'inverse de ce qui est voulu par le principe de subsidiarité.

J'en viens maintenant au coeur du débat, à l'étape que constitue Maastricht dans le processus d'intégration européenne et à ce que l'on appelle le déficit démocratique. On doit se poser la question clairement parce qu'il est évident qu'avec ce Traité un pas important est franchi. Ceci explique les débats parfois passionnés auxquels nous assistons dans d'autres pays de la Communauté et notamment le „non” des Danois. Au-delà de la question de savoir comment le Traité lui-même pourra être mis en oeuvre après ce „non”, se pose la question de la poursuite du processus d'intégration lui-même et de l'adhésion ou non des citoyens européens à cette intégration plus poussée. Or, on doit bien le constater, partout en Europe se développent des sentiments anti-européens.

Même dans notre pays qui est par tradition un pays pro-européen, des sentiments mitigés voient le jour. C'est un sentiment qui doit être pris en compte à la fois par les gouvernements nationaux, par le nôtre en particulier, mais aussi par les autorités européennes elles-mêmes.

Comme Bruxelloise, je ferai allusion ici au développement de Bruxelles comme capitale de l'Europe. Je ne m'étendrai pas sur ce que l'on appelle la querelle des sièges sauf pour rappeler qu'en son temps la Région bruxelloise, en collaboration avec le gouvernement national, a pris ses responsabilités pour pouvoir rendre crédible sa demande de voir Bruxelles devenir le siège des institutions politiques de la Communauté, je veux parler du Centre international de conférence dont les travaux touchent à leur fin. Il faudra bien qu'une décision soit prise tôt ou tard en matière de sièges, de manière à conforter Bruxelles dans ce rôle.

Mais si j'ai évoqué ce problème, c'est pour indiquer que l'Europe ne peut se construire sans tenir compte

de T'Serclaes

des aspirations de ses citoyens : c'est ainsi que le développement de Bruxelles comme capitale de l'Europe doit se faire de manière équilibrée et en tenant compte des problèmes vécus par ceux et celles qui vivent dans cette Région. C'est bien sûr la responsabilité de la Région bruxelloise mais aussi du gouvernement et des instances européennes qui ont à veiller à ce développement harmonieux. Je ne peux dire que cela se fait toujours de la meilleure manière si je m'en réfère au dossier du Berlaymont et au problème de l'implantation des écoles européennes. Ne nous étonnons pas dès lors que des citoyens se sentent „agressés” par l'Europe.

Ceci est vrai aussi quand se développe le sentiment que les décisions sont prises d'en haut sans tenir compte des problèmes vécus sur le terrain. Nous devons y rester particulièrement attentifs.

Certes les problèmes qui doivent être résolus sont de plus en plus complexes — donc de plus en plus difficiles à expliquer — et le Traité de Maastricht est à cet égard un modèle du genre. Mais si l'on veut que les citoyens adhèrent à cette Communauté, si nous y croyons vraiment, nous devrons l'expliquer et nous devrons convaincre. „Nous devons être inventeurs de simplicité” a dit Jacques Delors devant le Parlement européen après le „non” danois. Il est en effet temps de s'y atteler si nous voulons éviter les dérives nationalistes auxquelles nous assistons aujourd'hui.

N'oublions pas que la raison majeure — et qui reste plus que jamais d'actualité — qui a présidé à la fondation de la Communauté a précisément été d'éviter que puissent se reproduire les conflits qui ont déchiré l'Europe pendant de si longues années. Ce à quoi nous assistons aujourd'hui devrait nous faire réfléchir et il est bon sans doute de le rappeler à ceux qui font la fine bouche devant le processus d'intégration. Bien sûr tout n'est

pas bon, bien sûr nous voudrions plus, mais un retour en arrière serait encore bien plus grave.

Avant d'aborder ma conclusion, je voudrais en venir à la notion de citoyenneté européenne qui est développée dans le Traité. Comme l'a souligné le ministre dans son exposé devant la commission des Relations extérieures, les dispositions du Traité concernant la citoyenneté visent à davantage de communauté. Etant intégrées dans le Traité comme les dispositions relatives à l'Union économique et monétaire et le principe de subsidiarité, celles-ci deviennent ou deviendront dès que l'ensemble des instruments de ratification auront été pris, juridiquement opposables. Cette notion de citoyen de l'Union nous paraît particulièrement importante et symbolique au même titre que la monnaie unique. En effet, sans doute cette notion fera-t-elle comprendre à tous les habitants de la Communauté qu'il existe réellement une Union et qu'il ne s'agit pas uniquement d'une bureaucratie qui décrète d'en haut mais d'une véritable communauté d'intérêts.

Disposer de la liberté de circulation et d'établissement, du droit de vote et d'éligibilité aux élections européennes et communales dans le pays de résidence, bénéficier de la protection diplomatique et consulaire dans les pays tiers, bénéficier du droit de pétition et de faire appel à un ombudsman, autant de droits qui doivent à terme permettre une plus grande et meilleure intégration européenne et sans doute compenser quelque peu les déficits constatés de Maastricht.

Pour ce qui concerne plus spécifiquement les dispositions relatives au droit de vote des citoyens de l'Union aux élections européennes et communales, rappelons deux choses. D'une part, le droit de vote prévu par l'article 8B ne sera effectif qu'après une décision du Conseil des ministres européen, statuant à l'unanimité après consultation du Parlement européen. Des dispositions dérogatoires peuvent être prévues lors-

que des problèmes spécifiques à un Etat membre le justifient.

D'autre part, des délais différents sont prévus pour les élections européennes et les élections communales, soit le 31 décembre 1993 pour les européennes et le 31 décembre 1994 pour les communales.

Cela signifie qu'en tout état de cause, le Conseil des ministres européen devra arrêter des modalités d'application de ce principe pour les élections européennes, au plus tard au 31 décembre 1993 et donc rendre ce droit de vote effectif pour les élections européennes de juin 1994. Gageons que la présidence danoise, sinon la présidence belge, mettra tout en œuvre pour que les modalités prévues soient prises dans les délais impartis.

Ceci constituera sans nul doute un test important de la volonté des partenaires de la Communauté de mettre en œuvre le Traité en tout cas dans ce qu'il contient de plus visible pour les citoyens de l'Union. Ce droit a en effet une portée symbolique évidente de nature à rendre plus concret encore le fait d'appartenir à une même communauté d'intérêts.

Par ailleurs rappelons qu'en ratifiant le Traité, la Belgique s'engage à modifier l'article 4 de la Constitution afin de lever en temps opportun les effets pratiques de la contradiction qui existera entre la norme européenne résultant de l'article 8B et notre ordre juridique interne dès le moment où, d'une part, tous les instruments de la ratification auront été déposés, c'est-à-dire en principe au 1er janvier 1993, et d'autre part, auront été prises à l'unanimité du Conseil européen les modalités d'exécution relatives à l'article 8B, modalités à prendre avant le 31 décembre 1994.

Le gouvernement a estimé qu'il n'était pas nécessaire de modifier l'article 4 de la Constitution tant que l'on ne connaissait pas les modalités qui seront prévues par le Conseil des ministres européen. Nous pouvons suivre ce raisonnement puisque le gouvernement s'est engagé et je

de T'Serclaes

cite : „à transposer immédiatement dans la législation belge le principe de l'article 8B du Traité et des dispositions particulières qu'il nécessite”.

En effet, en ratifiant le Traité, il est clair que la Belgique s'engage à appliquer le principe de l'article 8B. Le gouvernement l'a clairement reconnu dans son commentaire relatif à l'avis du Conseil d'Etat et je cite : „La ratification du Traité implique en soi l'adhésion au principe du droit de vote et d'éligibilité des citoyens de l'Union européenne aux élections communales” et d'ajouter „Le gouvernement mettra tout en oeuvre pour traduire immédiatement dans la législation belge le principe de l'article 8B du Traité et les modalités y prévues”.

Ceci n'exclut donc pas que les dispositions dont il est question pourraient valoir pour les élections communales de 1994. C'est aussi ce qui ressort de la réponse du ministre des Affaires étrangères en commission.

En tout état de cause, un premier pas sera franchi pour les élections européennes.

Politique sociale, politique fiscale et déficit démocratique, autant d'aspects qui devront retenir notre attention pour l'avenir et qui devront servir de base aux discussions futures.

N'oublions pas que la construction de l'Europe est un processus unique dans le monde, que cette aventure est née au lendemain d'une guerre qui a déchiré notre continent et qu'elle a connu, depuis, bien des avancées et aussi des reculs. Pourtant si l'on regarde le chemin parcouru, on ne peut que conclure positivement.

Maastricht se situe dans cette lignée, ni mieux, ni moins bien. Maastricht, c'est une étape et une étape importante. Mais ce n'est qu'une étape et non la fin d'un processus. C'est aussi un compromis entre des partenaires qui n'ont pas tous la même vision de l'Europe. Quand on voit les défis qui s'annoncent tant à l'intérieur de la

Communauté qu'à l'extérieur, que ce soit à nos portes — je veux parler de ce qui se passe à l'Est ou en Yougoslavie — ou que ce soient les défis qui s'annoncent au niveau mondial en termes d'environnement, de faim dans le monde ou de maintien de la paix, je me demande si ceux qui veulent rejeter ce Traité mesurent bien les conséquences de la non ratification de Maastricht.

Pour notre part, malgré les doutes que j'ai pu relever et avec la certitude que ce Traité constitue une étape positive, nous voterons le projet de loi d'approbation qui nous est soumis.

De voorzitter : De heer Annemans heeft het woord.

De heer **Annemans**, voorzitter van de VL.BLOK-fractie : Mijnheer de voorzitter, geachte collega's, ik zal een Deense toespraak houden — ik ontleen die woorden aan Mark Eyskens maar het doet soms goed in bepaalde zaken van bij het begin duidelijke taal te spreken — vermits het Vlaams Blok het Europees Verdrag van Maastricht niet zal ratificeren.

Er zijn nu Europeanen, "Euroforen,,," Eurofielen,,," noem het evenueel "Eurofreaks,,." Daartegenover staan, althans indien wij de "Euroforen,,," mogen geloven, de "Eurofighters,,." Er is evenwel nog iets ergers dan dat, met name het genre van de "xenofobe extreem-nationalistische Euro-rechtsen,,." Dat zijn de meest afschuwelijken.

De heer **Van der Maelen** (SP) : Dat bent u.

De heer **Annemans** (VL.BLOK) : Inderdaad, dat zijn wij. Ik heb dat ook niet misverstaan. Wij zijn die titulatuur reeds zodanig gewend dat u, mijnheer Van der Maelen, er niet meer hoeft bij te zeggen dat wij het zijn. Het zijn dus diegenen die Europa *per se* afwijzen. Het zijn diegenen die voor de Euro-voorstanders — ik druk mij objectief uit — als het ware het alibi zijn om alles wat er aan Maastricht slecht is goed te praten. Meer nog, als ik de heer Van der Maelen goed begrijp, is het feit dat

het Vlaams Blok het Verdrag afwijst voor hem de enige goede reden om het Verdrag zeker goed te keuren. Dat zijn tegenwoordig de redeneringen en het niveau waarop het intellectuele debat wordt gevoerd. Ik wens daar afstand van te nemen.

Alhoewel de heer Van der Maelen de VU en AGALEV de kans geeft te verklaren waarom zij het Verdrag afkeuren, zegt hij in al zijn wijsheid dat het Vlaams Blok het Verdrag van Maastricht afkeurt omdat zij tegen Europa zijn. Dat zijn redeneringen à la Voltaire "mentez, mentez, il en restera toujours quelque chose,,." Het is niet omdat men zich over Maastricht kritisch uit, en uiteindelijk op basis van die kritiek tot de conclusie komt dat het Verdrag opnieuw moet worden bekeken en er over opnieuw moet worden onderhandeld alvorens te ratificeren, men geen Europese instelling, geen Europese gevoelens, geen Europese engagementen heeft.

Europa mag voor de Vlaams-nationalisten geen grijze vlek worden. Voor de Vlaams-nationalisten is Europa wezenlijk een mozaïek. Wij waren niet bijster enthousiast over het Europa van de staten dat ons in de fase vóór Maastricht werd voorgeschoteld en een weerspiegeling was van het beeld dat De Gaulle had over Europa. Wij hebben dat trouwens als principe altijd verworpen. Het Verdrag van Maastricht echter, gaat duidelijk een stap verder. Dit is niet het Europa van de staten, het is het Europa van de ene grijze staat, het is het Europa van de ondoorzichtige Europese superstaat.

Dat is volgens ons nooit de bedoeling geweest. Het was nooit de bedoeling van de Europese confedrale idee geweest te zeggen een Europese samenwerking, ja graag, Europese politiek of externe politiek naar buitenuit, ja graag, de Europese politiek op die terreinen waar een Europese politiek beter gevoerd kan worden dan op het lagere niveau zoals milieu of defensie, ja graag, maar een Europa als slokop, een Europa

Annemans

als allesopslorpende blubber, neen. Hier wil ik al diegenen bestrijden die menen dat het Verdrag van Maastricht in een vorm van "inquisitorisch," opgelegde denkrichting, waarvan niet mag worden afgeweken, moet worden gegoten. Volgens ons is de Europese gedachte perfect verzoenbaar met de verwerping van het Verdrag van Maastricht.

Het Verdrag is een document dat in wezen werd voorbereid door ambtenaren. In dit verband verwijst ik graag naar de uitspraak van de Britse minister van Buitenlandse Zaken. In aanwezigheid van enkele personen zegde hij onmiddellijk na de ondertekening aan zijn perschef : "Wij zouden eigenlijk eens moeten nagaan wat ik zonet heb ondertekend... Pas bij de ondertekening is bij de politieke verantwoordelijken het besef over de draagwijdte van het Verdrag van Maastricht doorgedrongen.

Het is niet omdat men dit door ambtenaren voorbereide document afwijst en hen opdracht geeft om hun huiswerk over te doen, dat men geen goede Europeaan zou zijn.

Karel Dillen, onze partijvoorzitter, heeft dat in een uiteenzetting naar aanleiding van deze besprekking voldoende krachtig aangetoond. Ik wil deze uiteenzetting *in extenso* lezen, omdat zij de indruk kan wegnemen dat zich aan de ene kant voorstanders van Europa opstellen en aan de andere kant de Vlaams Blokkers.

Ik citeer : Ja, het Vlaams Blok spreekt zich zonder aarzelen en geestdriftig uit voor een gezonde Europese eenheid. Wij zijn in het Vlaams Blok trots op ons gemeenschappelijk Europees verleden, op onze Europese geschiedenis. Ook al weten wij goed genoeg dat niet alles rozegeur en maneschijn was, wij aanvaarden de erfenis met haar schat en haar schuld. De schat moeten wij hoeden en vergroot doorgaven aan de volgende generatie. Uit de schuld moeten wij leren, beterschap betrachten zonder te vervallen

in een ziekelijk masochisme dat de Europeaan tot een soort archimisdadiger vernedert en veroordeelt tot de rol van eeuwige flagellant.

Wij zijn fier op de kruistochten, ook al weten wij dat daaraan ook schaduwzijden waren. Wij zijn fier op Europa's overwinning behaald door Karel Martel bij Poitiers. Wij zijn fier op Europa's overwinningen bij Wenen, waar de Turken werden gestopt. Wij zijn fier op de Europese reconquista, dit jaar 500 jaar afgesloten. Wij zijn fier en trots op zoveel uit Europa's verleden dat men heden ten dage verdacht tracht te maken en verdacht maakt.

Ja, wij spreken ons geestdriftig uit voor een gezonde Europese eenheid als dank voor dit gemeenschappelijk Europees verleden met zijn weergaloze kracht en zijn ongeëvenaarde schepping, maar wij spreken ons nog veel meer geestdriftig uit voor een gezonde Europese eenheid omwille van onze toekomst. Taak en opdracht voor het heden, brug tussen verleden en toekomst bestaan erin aan deze gezonde Europese eenheid gestalte te geven en dus te beletten dat een ongezond Europa tot stand zou komen, waarvoor onze nazaten ons zouden vervloeken, vooral omdat het te laat zou zijn om het nog te verhelpen.

Wat is een gezond Europa ? Het is zo gemakkelijk en eenvoudig om dat te zeggen : eenheid in verscheidenheid, Europese eenheid in zijn volkerenverscheidenheid. Gemakkelijk gezegd, maar blijkens dit Verdrag uitzonderlijk moeilijk te verwezenlijken. Alle mooie woorden ten spijt, alle plechtige verklaringen ten spijt, wordt de volkerenverscheidenheid bedreigd, terwijl ze toch gesteund zou moeten worden op en gestut door wat zeer geleerd het subsidiariteitsbeginsel heet. Vertolkt met een voudige woorden betekent dit : wat het volk doet en beredderen kan, moet aan het volk toevertrouwd blijven, moet in de handen van het volk blijven en mag onder geen enkel beding opgesloopt worden door de ge-

meenschappelijke Europese bevoegdheden.

Geen woord wordt zo dikwijs gebied als het subsidiariteitsbeginsel, geen begrip wordt met de lippen beladen als dit begrip, helaas het betekent voor de zoveelste keer het liedje : "Luister naar mijn woorden, maar kijk niet naar mijn daden..."

Vast en zeker zullen sommigen opwerpen dat het subsidiariteitsbeginsel voor het eerst werd opgenomen in de akkoorden van Maastricht. Dat is ook zo, alleen komt het hier niet aan op de dode letter van de wet, maar wel op de geest — of liever van de "ongeest," — van de wet. Inderdaad, wij stellen vast dat er geen gezonde, maar een ongezonde Europese eenheid groeit en woeert. Aan deze ongezonde Europese eenheidsdrang kunnen en moeten wij duidelijke namen geven : Europees centralisme, Europees jakobinisme en Eurocratie. Daarvoor moeten wij waarschuwen. Wij moeten ons daartegen verzetten. In dit stadium, met de huidige Europese politici en instellingen, aanvaarden wij geen Europees federalisme, maar pleiten wij voor een Europees confederalisme. Wij streven naar een Europa waarin wij Letland, Estland en Litouwen alsmede de andere Europese volkeren die hun vrijheid en onafhankelijkheid hebben herwonnen, met open armen kunnen onthalen als in een veilige haven, maar niet als in een "Sovjet-Europa.., waarin zij opnieuw aan een, zij het sluipende, genocide worden blootgesteld.

August Vermeylen, een socialist die nog Vlaming kon zijn, zei ooit : "Wij moeten Vlamingen zijn om Europeanen te worden... Wij zijn tegen het Verdrag van Maastricht omdat wij instemmen met die woorden van August Vermeylen, alsook met zijn parafrase : "Wij moeten Europeanen worden om Vlamingen te kunnen blijven... Enkel op die wijze kan men van een gezonde Europese eenheid gewagen, de waarde, de waardigheid en de traditie van de cultuur van het avondland hernieuwend en verderzettend". Einde citaat.

Annemans

Gezien de hier heersende sfeer en de aard van de replieken op onze afwijzing stellen wij vast dat dit parlementair debat dreigt te vervallen tot Europees jakobinisme. Ofwel is men voor Europa en dus *ipso facto* voor het Verdrag van Maastricht, ofwel is men tegen het Verdrag en *ipso facto* tegen Europa. Dit soort redeneringen heb ik duidelijk afgewezen. Voor het overige is in dit halfronde een luid hoera-geroep te horen. De PVV noch de andere traditionele partijen zien nauwelijks graten in het Verdrag, zelfs al stelde het adviescomité slechts na een resem waarschuwingen en kritiek voor het Verdrag goed te keuren. Daarop kom ik aanstands terug.

Het zou trouwens interessant zijn te weten of Jaak Gabriëls, die nog steeds deel uitmaakt van de Volksunie, maar in november wellicht bij de PVV zal aansluiten, voor- of tegenstander is van het Verdrag van Maastricht. Mocht ik journalist zijn dan zou ik dat zeker nagaan. Dit zou een interessante scène kunnen opleveren. Het FDF wil natuurlijk dat het Verdrag van Maastricht zo snel mogelijk wordt goedgekeurd.

Voor hen is het zeer eenvoudig vermits destijs de heer Clerfayt duidelijk zei : „L'Europe va sauver la francophonie”. Dienaangaande zal ik niet vooruitlopen op het betoog van collega Van Hauthem die, naar aanleiding van het burgerschap en het stemrecht voor Europese ingezeten, ons standpunt ter zake duidelijk zal uiteenzetten. De parti socialiste is als het ware een passionele voorstander van het Verdrag. Dat is uiteraard niet verwonderlijk als men weet dat de heer Spitaels onlangs bij zijn socialistische collega Delors, 5 miljard Europese fondsen kon lospeuteren voor een achteruitgestelde regio, met name Wallonië.

De heer Gehlen (PSC) : Dat was voor kleinschalige projecten.

De heer Annemans (VL.BLOK) : Dat is best mogelijk. Ik begrijp ech-

ter waarom de parti socialiste geen enkele reden heeft zich tegen de Europese eenheid te verzetten.

Na het Deense referendum was het alsof eenieder door de hand gods was geslagen. Dat was trouwens duidelijk te merken in de commissie die diezelfde dag samenkam om het Verdrag van Maastricht te bespreken. De Denen werden toen vrijwel met alle zonden Israëls beladen. Het scheelde niet veel of de hele Deense bevolking werd in het fascistische verdomhoekje geduwed. Er hing zo een beetje een 24 november-sfeer. Het zijn die reacties die het nochtans notoire „euroforisch” lid van het Europees Parlement, Jacques Vandemeulebroecke, en zijn partij hebben doen inzien dat er misschien wel iets scheelde aan het Verdrag van Maastricht.

Er is altijd meer vreugde over een teruggekeerde verloren zoon. Wij verheugen ons dus ten zeerste over de kritiek van alle nationalisten in Vlaanderen op het Verdrag. Beter laat dan nooit !

Wij hebben het gisteren al kunnen onderstrepen dat wij het hartstochtelijk eens zijn met Jean-Maurice Dehoussse wanneer hij beweert dat er geen Verdrag van Maastricht meer is. Inderdaad, artikel R in titel VII van het document is zeer duidelijk, ik citeer : „Dit Verdrag treedt in werking op 1 januari 1993, mits alle akten van bekrachtiging zijn neergelegd, of bij gebreke daarvan op de eerste dag van de maand die volgt op het neerleggen van de akte van bekrachtiging door de ondertekende en Staat die als laatste deze handeling verricht”. Er is dus geen Verdrag, zolang niet alle lidstaten het hebben geratificeerd, volgens hun eigen bepalingen.

Men kan dan zeggen dat de Denen pech hebben gehad. Ik heb reeds in de commissie gehoord dat men van plan is de Denen in een economische zone te parkeren. Hun enige fout bestond erin dat zij volgens hun grondwettelijke beginselen een referendum over de ondertekening van

het Verdrag van Maastricht moesten organiseren. Zij hebben de fout begaan — vandaar de straf door de Europese wraakgodinnen — om, o gruwel, hun bevolking over het Verdrag aan het woord te laten. Daarom moeten en zullen zij worden gestraft en in het Europese verdomhoekje terechtkomen.

Nochtans hadden wij in dit geval de werkwijze van het onderwijs moeten toepassen en ons moeten aanpassen aan de zwaksten van de klas, even de pas op de plaats hebben gemaakt en aan de Denen gevraagd waarover zij een nieuwe negatieven hadden gewenst en van welk hoofdstuk van het Verdrag zij, zoals Groot-Brittannië, eventueel afstand wensten te nemen.

Het jakobijnse antwoord luidde echter dat, aangezien de Denen niet volgden, zij achter moesten blijven. De eerste reactie was zelfs nog scherper : dan maar zonder de Denen verdergaan, zeiden degenen die menen dat men de bevolking nooit moet consulteren en die van hun Oosteuropese geestesgenoten altijd hebben geleerd dat de burger niet moet worden gehoord. Pas achteraf besefte men dat een dergelijk standpunt natuurlijk het toppunt is van een antidemocratische houding en dat men niet kon doorgaan met het overtreden van de eigen rechtsregels die in het Verdrag werden opgenomen, zonder een grondig gezichtsverlies te lijden.

Voor de opbouw van Europa moet men inderdaad rekening houden met de verzuchtingen van de zwaksten en moet eerst de vraag worden beantwoord wat er moet gebeuren om de Denen er opnieuw bij te krijgen om nadien samen verder te gaan. Het gaat niet op dat wij alvast vooruit hollen en dan achterom kijken hoe we de Denen kunnen verplichten, chanteren, afpersen om ze toch maar te doen volgen en of er, zoals de minister in de commissie heeft onderstreept, geen „juridische oplossingen kunnen worden gevonden” om de Denen erbij te houden. Wij hebben — dat klonk duidelijk door — goed begrepen dat de lidstaten

Annemans

het Verdrag moeten goedkeuren zoals het is, zonder dat er één letter aan wordt gewijzigd. Zoniet, zullen in een economische zone worden geparkeerd. Deze mentaliteit, waarbij de zwakke broertjes van de klas maar moeten volgen of anders achterblijven, wijzen wij af.

Men wentelt zich zeer tevreden en wolvoldaan in de goede afloop van het Ierse referendum, dat voor mij echter *a fortiori* een argument vormt om mij te hoeden voor de „eurofore“ van degenen die het Verdrag willen goedkeuren. Immers, iedereen weet — de Eerste minister van Ierland heeft er zich trouwens aan de vooravond van het referendum openlijk van vergewist dat geen dubbelzinnige interpretatie dienaangaande mogelijk was — dat de Ieren het Verdrag hebben goedgekeurd omdat het hen zoveel geld opbrengt. Er werd hen uitdrukkelijk gezegd : „Jongens, stem ervoor, want het brengt ons veel geld op“. Iedereen zegt : „Zij hebben het goedgekeurd, maar het brengt hen veel geld op“.

Dit is voor mij *a fortiori* als nationalist, als Europees confederalist, een argument om te zeggen dat Europa op een verkeerde manier wordt opgebouwd, dat Europa niet de gedreven droom is die ik zoeven heb aangegeven. Het Europa dat met Maastricht wordt opgebouwd is het Europa van het materialisme ; dat is het Europa dat wij wezenlijk blijven afwijzen.

Mijnheer de minister, Europa blijft, hoe men het ook draait of keert — en u hebt heel wat talent en ervaring om het te draaien en te keren — zitten met de kater van Maastricht, de kater van het Deense referendum, de kater van het artikel R uit de titel VII van het Europees Verdrag. Er is geen Verdrag zolang de Denen het niet goedkeuren.

U zegt : „Wij zullen wel zien wat er met Denemarken gebeurt ; wij moeten zo vlug mogelijk tonen dat het moet geratificeerd worden“. Dat is

niet de mentaliteit en wij sluiten ons van harte aan bij Jean-Maurice Dehouze, ook al is dit allicht de eerste keer dat wij zoiets doen.

Onze visie op Europa verplicht ons dus het Verdrag van Maastricht zeer kritisch te bekijken. In de eerste plaats wensen wij uitstel van de ratificatie van het Verdrag van Maastricht. Ten tweede, wensen wij hier een volksraadpleging over Maastricht. Ter zake hebben wij trouwens een wetsvoorstel in de Senaat ingediend. Wie niet bang is van een volksraadpleging zal uiteraard onmiddellijk al het nodige doen om dit wetsvoorstel in de Senaatscommissie te laten bespreken en ervoor te zorgen dat zo snel mogelijk de ratificatie verbonden wordt aan een volksraadpleging, zodat het wetsvoorstel in de Senaat ten spoedigste wordt goedgekeurd, om het vervolgens naar de Kamer te verzenden en ervoor te zorgen dat de Belgische bevolking zich over het Verdrag van Maastricht mag uitspreken.

Mijnheer de minister, indien u op Europees vlak aan uw partners garanties kan geven dat u zo snel mogelijk zal ratificeren, dan kan u dat alleen maar omdat er geen enkele beschikking is die u verplicht om daarover eerst uw bevolking te raadplegen.

Dit is de enige reden waarom wij zo hoog van de toren kunnen blazen en dat is ook *a contrario* de enige reden waarom de Denen het niet konden beloven en als morsig broertje in de Europese broederschap achterblijven.

Wij willen dat het Verdrag van Maastricht opnieuw wordt onderhandeld. Mijns inziens gaat het niet op hier te zeggen dat het een slecht Verdrag is, dat het heel wat slechte punten en hiaten bevat, dat wij moeten oppassen voor bepaalde valkuilen en dat het op een aantal punten nog moet worden herwerkt, maar dat wij het niettemin toch moeten ratificeren.

Ik hoor hier veel spreken over de burger en wat hij denkt en verwacht.

Wij worden met die redeneringen, met die kristallen bol-verklaringen van collega's, dagelijks overspoeld. Wat de burger in ieder geval niet begrijpt is dat wij iets zouden moeten ratificeren waar wij zelf niet voor te vinden zijn, dat onmiddellijk opnieuw moet worden onderhandeld, moet worden verbeterd of misschien totaal geschrapt.

Indien dit een goed en helder Verdrag was, zou ik zeggen zoals destijds mijn professor constitutioneel recht, Karel Rimanque, zei : een Grondwet moet kort en duidelijk zijn, dit wil zeggen helder en krachtig en daarmee afgelopen. Indien dit voor Europa van toepassing zou moeten zijn, dan kan het Verdrag van Maastricht daar niet voor dienen ; ter zake zijn wij het allen eens. Zelfs de voorstanders, de meest „Eurofore“ voorstanders van het Verdrag van Maastricht, menen dat dit Verdrag uit haken en ogen bestaat en hiaten vertoont, dat het opnieuw moet worden onderhandeld.

Welnu, wij menen dat het dus opnieuw moet worden onderhandeld vooraleer de ratificatie een feit is, zoniet, kom dan overeen dat het niet moet geratificeerd worden vooraleer we het opnieuw hebben onderhandeld. *A fortiori*, omwille van het democratisch karakter dat Europa moet hebben, zeggen wij dat het niet mag opgebouwd zijn op basis van de ambtenarenonderhandelingen. Ik kan niet aannemen dat men na drie dagen Maastrichtonderhandelingen en de ondertekening van dit Verdrag zegt : Dit Verdrag is een sublieme synthese, het is het meeste wat wij konden bereiken, het is een evenwicht waaruit geen baksteen kan worden gelicht zonder dat het huis in elkaar zakt. De ambtenaren hebben dit gezegd ; de ambtenaren hebben onderhandeld en nadien heeft geen enkel democratisch gekozen politicus zich er nog over gebogen. Het enige wat die democratisch gekozen politici zeggen is dat er niets meer aan te veranderen is.

Inderdaad, de constructie is zodanig opgebouwd dat wij er niets meer

Annemans

kunnen aan veranderen zonder dat het hele bouwwerk in elkaar stuit. Welnu, dit is *a fortiori* een bewijs dat het niet goed is geconstrueerd. Indien niets aan het Verdrag kan worden veranderd, verplicht Europa ons zaken te slikken waarvan wij zelf erkennen dat zij nog moeten worden verbeterd, maar waarvan op Europees vlak wel wordt verwacht onmiddelijk, nu en voor de toekomst, de verdediging ervan op te nemen. Dit is een redenering die ik niet kan volgen.

Wij wensen een nieuwe onderhandeling van het Verdrag op basis van de zes criteria die ik hier beknopt zal aangeven.

Ten eerste, wij moeten komen tot een Europa der Volkeren. De paragrafen uit het Verdrag van Maastricht die in strijd zijn met de visie op de volkeren in Europa, met die „mozaïsche“ visie op Europa, moeten uit het Verdrag worden gelicht. De huidige atmosfeer moet fundamenteel veranderen. Wij stellen vast dat die grote grijze Europese staat eigenlijk nog veel erger is dan het Europa der Staten en in feite nog een stap verder is verwijderd van het Europa der Volkeren. Wij pleiten voor confederalisme en dus niet voor federalisme, als dit Verdrag federalisme zou betekenen.

Ten tweede, het burgerschap. Wij zijn van oordeel dat het burgerschap zoals het nu is geconcipieerd, met als eerste consequentie het Europees en het gemeentelijk stemrecht, om die reden alleen al moet worden afgewezen. U kent onze argumenten. Het is een eerste en belangrijke stap naar de definitieve doorbraak van het principe van het kiesrecht van de ingezetenen, met als consequentie dat ook niet-Europese ingezetenen uiteindelijk stemrecht zullen krijgen. Hier wordt de eerste stap gezet naar het niet meer aanvaarden van het principe dat stemrecht moet gebonden zijn aan een fundamenteel, onomkeerbaar en grondig engagement met de gemeenschap waar men zich

vestigt. Men gaat ervan uit dat het bewijzen van vijf jaar verblijfplaats een voldoende engagement zou zijn voor het bekomen van kiesrecht. Wij zijn van mening dat kiesrecht altijd aan nationaliteit moet verbonden blijven. Wij wijzen dus dit stemrecht af.

Men gaat soms de idee uit de weg dat dit stemrecht ook zou gelden voor de Europese verkiezingen. Wij moeten eigenlijk van Europa geen lessen krijgen inzake Europese verkiezingen want wij zitten zelf nog altijd met de kater van de Europese verkiezingen die wij in dit land niet eens op een rechtvaardige manier in onze regio's verdeeld kunnen krijgen. Dus moet Europa ons niet de les komen lezen, zeker niet inzake de bedreigde regio's, en dan denk ik bij voorbeeld aan Brussel, Vlaams-Brabant, aan heel wat concentraties van Europese ingezetenen in en rond de hoofdstad. Er is inderdaad nog veel te doen om de Europese zetelverdeling en de onrechtvaardigheden die in het systeem zijn ingebakken.

Zelfs na de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap — die naar ik meen intussen is gestrand, want ik kan de Eerste minister daaromtrent niet ondervragen — meen ik te weten dat wij terugvallen op het 13/11-systeem, niettegenstaande tijdens de dialoog werd gesuggereerd dat 14/10 een verworven criterium was. Ik heb hieromtrent niets meer teruggevonden in de passionele persconferentie na afloop van de dialoog, maar ik neem aan dat het 14/10-criterium intussen is verlaten en het opnieuw 13/11 is geworden. Wat dit punt betreft : burgerschap, neen. Geen Europees burgerschap. Men is burger van een volk en pas dan burger van Europa.

Ten derde, het subsidiariteitsprincipe, dat voor het eerst naar voren komt in het Verdrag van Maastricht. Men vraagt ons daar gelukkig om te zijn. Welnu, wij zijn daar niet gelukkig om, want het Verdrag zelf is de eerste overtreder van zijn eigen principe. Afgezien van het feit dat het

subsidiariteitsbeginsel veel te vaag is geformuleerd, blijft het een lege dop. Het bewijs van het tegendeel kunnen wij vinden in het Verdrag zelf, meer bepaald onder het hoofdstuk Nieuwe Bevoegdheden, waar er sprake is van cultuur en onderwijs. Wij zien zeer duidelijk dat bevoegdheden, waar wij als Vlamingen en Vlaams-nationalisten meer dan 160 jaar voor gestreden hebben om ze aan de Belgische Staat te ontfutstellen, sluwend maar onverbrekelijk worden doorgegeven aan de Europese Staat. Dat kan natuurlijk niet. Wij houden ze bij ons.

De enige paragraaf die in een Europees Verdrag over cultuur en onderwijs mag verschijnen is in onze visie een paragraaf waarin staat dat Europa op geen enkele manier bevoegd is of wordt voor cultuur en onderwijs. Handen af van cultuur en onderwijs. Ook daar een felle afwijzing van Maastricht.

Ten vierde, een gemeenschappelijk buitenlands beleid juichen wij toe, maar wat niet kan is dat een gemeenschappelijk Europees beleid een alibi zou worden voor een niet-beleid, voor de afwezigheid van een beleid, voor het uitstellen van een beleid, voor het zoeken van een grootste gemene deler, die gewoonlijk de afwezigheid van een deler is. Wij stellen vast dat de Europese politiek de mogelijkheid moet behouden om op een dynamische manier te reageren. Wij betreuren dat bijvoorbeeld in het Joegoslavische conflict zolang is getalmd en nog wordt getalmd met een grondige, krachtige oplossing. Ik geef daarbij maar één voorbeeld van de manier waarop een gemeenschappelijke Europese politiek vaak helemaal geen politiek is of alleen maar leidt tot vleugellamheid. Ook daarover zullen wij vandaag een uiteenzetting *in extenso* houden.

Wat de punten 5 en 6 inzake de vreemdelingen en de veiligheid betreft kan ik zeggen dat wij geen open grenzen willen. Inzake criminaliteit is Maastricht, vrees ik, niets anders dan het wagenwijd openzetten van

Annemans

de deuren voor allerlei vormen van grensoverschrijdende criminaliteit. De samenwerking die wordt aangekondigd in de akkoorden van Schengen en Dublin blijven lege doppen. Het vrije verkeer van personen en goederen wordt nu werkelijkheid en alle controle wordt afgeschaft. Een Afrikaan die in Zuid-Italië aan land gaat, kan onbelemmerd naar Brussel of Antwerpen gaan.

Totdaar de punten waarop dit Verdrag, indien het in onze ogen een Europese grondwet wil worden, grondig moet worden herzien.

Ik heb in de commissie reeds gezegd dat ik mij in goed gezelschap bevind wanneer ik zeer kritisch ben voor het Verdrag van Maastricht. Wij bespreken vandaag een wetsontwerp tot goedkeuring van een resolutie die is opgesteld door het Adviescomité voor Europese Aangelegenheden van deze Kamer. Het is een evaluatie van het Verdrag over de Europese Unie, het document 460. Na de libellés vat men het hoofdstuk Monetaire Unie aan. Daarin vind ik volgende formuleringen. Vanaf punt 2 vraagt men zich af of de bevoegdheden waarover de Gemeenschap na de Europese Raad van Maastricht beschikt, wel voldoende zijn. In punt 3 wordt gewezen op het risico dat er een gevaar van instabiliteit en dergelijke meer verscholen zit in de EMU. In punt 4 wijst men op het feit dat ... Punt 5 : de Commissie verheugt zich over ..., doch betreurt dat ... Punt 6 : de Commissie stelt vast dat ... maar ... Punt 7 : de Commissie dringt erop aan dat België met klem zal eisen dat eerst... Punt 8 : stelt vast dat Punt 9 : betreurt dat de beperkingen....

Dan kom ik tot de institutionele aspecten. Ook hier betreurt en vreest men. Voor het sociale luik geldt hetzelfde. Dit alles komt niet van mijn hand. Evenmin zuig ik het uit mijn duim. Dit staat te lezen in de tekst die ons moet warm maken om het Verdrag goed te keuren.

Ook in het hoofdstuk over burger-

schap en over de nieuwe beleidsmaatrices staat een opsomming te lezen van die zaken die men betreurt. In verband met het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid vormen de verschillende punten eveneens een weergave van wat men betreurt.

Het hoofdstuk Justitie en Binnenlandse Zaken begint met „ik betreurt dat”. Het zou ons te ver leiden dit allemaal voor te lezen.

Met dit alles stel ik vast dat de waarschuwingen die van het Europees Adviescomité uitgaan blijkbaar voor eenieder in dit Parlement een reden zouden moeten zijn om te zeggen dat dit geen goed huiswerk is en dat wij het moeten overdoen. Dat zou tenminste iemand doen die met gezond verstand redeneert. Wij hadden zelfs een alibi, met name het referendum in Denemarken. Het Vlaams Blok is de mening toegedaan dat men dit huiswerk opnieuw moet maken. De andere leden nemen het verslag door en komen tot de conclusie dat het moet goedgekeurd worden. U komt tot de conclusie dat degenen die uit dit document en uit deze kritiek afleiden dat het Verdrag niet mag geratificeerd worden, moeten geparkeerd worden in de zone van de xenofobe extreem-nationalistische Euro-rechtse Eurofighters. Dat is de betiteling voor degenen die uit de kritiek logische consequenties trekken. Noteer alvast : wij zullen het Verdrag van Maastricht niet goedkeuren.

De voorzitter : De heer Anciaux heeft het woord.

De heer Anciaux (VU) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, de bespreking die wij hier vandaag voeren, zal uitwijzen dat een aantal collega's vooral de positieve punten van het Verdrag van Maastricht onderstrepen en een aantal andere vooral de aandacht op de negatieve punten ervan vestigen.

Dit is normaal. Het zou dan ook verkeerd zijn de enen te betitelen als zijnde ongenuineerde vechters

voor een Europa en de anderen voor ongenuineerde idioten, die zich door tal van argumenten laten verleiden om tegen het Verdrag van Maastricht te stemmen.

Het is dus goed dat door de Kamer van Volksvertegenwoordigers een genuanceerd beeld gegeven wordt.

Ik spreek hier namens de Volksunie en namens de fractie van de Volksunie. Wij zijn Vlaams-nationalisten, die volledig tegenstanders zijn van elk staatsnationalisme. Overigens verheug ik er mij niet over dat het Vlaams Blok dezelfde stemming zal uitbrengen, aangezien zij niet consequent zijn. Immers, in het Europees Parlement vormen wij een fractie van federalisten, van volkeren en regio's, terwijl het Vlaams Blok in het Europees Parlement samengaat met de hyperstaatsnationalist Le Pen. Misschien is hij ook tegen Europa, maar dan omwille van een staatsnationalisme dat helemaal niets te maken heeft met de argumenten die ik hier vandaag wil naar voren brengen.

Ons Vlaams nationalisme is een bevrijdend nationalisme, dat de verschillende volkeren erkent en dat *in se* democratisch is ingesteld. De sociaal-democratische dimensie van ons volksnationalisme is precies te vinden in het samengaan met het federalistisch gedachtengoed. Vanuit dit federalistisch gedachtengoed zijn wij steeds grote voorstanders geweest van het Europa der Volkeren.

Uit dit volksnationalisme vloeien onze ideeën voort over tolerantie en verdraagzaamheid onder de mensen, maar ook onder de volkeren, over het pacifisme ten overstaan van de verschillende volkeren, mensen en groepen, evenals over de progressieve sociale rechtvaardigheid.

Ik hoop op het verzoek van de heer Van der Maele, die ons heeft uitgedaagd de nodige verduidelijkingen te geven nopens ons standpunt, te kunnen ingaan. Ik hoop te kunnen verduidelijken dat wij een signaal willen geven.

Anciaux

In de eerste plaats hebben wij heel wat opmerkingen in verband met de democratische opbouw van Europa, ook na het Verdrag van Maastricht. In het Verdrag van Maastricht vinden wij geen redenen terug om een reëel democratisch ingesteld Europa te verwachten.

De verschillende elementen die wij in het Verdrag terugvinden wijzen erop dat het Europees Parlement geen bijkomende bevoegdheden krijgt en dat het in dezelfde sleur en slenter kan verder gaan bij de uitvoering van zijn raadgevende functie.

Bovendien betreuren wij dat in het Verdrag van Maastricht een aantal procedures zijn voorzien, onder meer de zogenaamde co-decisie voor een dertiental gevallen, waarvoor acht beslissingsstadia nodig zijn.

Mijnheer de minister, dit zijn procedures die de ondoorzichtigheid van de besluitvorming beklemtonen.

Wij betreuren naast het ondemocratisch karakter in de opbouw, de vaagheid die over het begrip „subsidiariteit“ wordt gelaten. Wij menen dat dit zeer gevaarlijk is. Zoals in de commissie wijs ik erop dat wij, wanneer wij om het even waar een definitie vragen over dit „subsidiariteitsbeginsel“, van het kastje naar de muur worden gestuurd. De heer Delors heeft — dat heeft u, mijnheer de minister, in de commissie gezegd — een non paper-definitie gegeven. Hij heeft zijn definitie zelfs niet op papier gezet, hij zegt enkel wat het zou kunnen zijn. De heer Major heeft aan het begrip subsidiariteit wel een duidelijker betekenis gegeven, zeggende dat het betekent tot Londen en niet verder, met andere woorden, het staatsnationalisme. De subsidiariteit zou alleen gaan van Europa tot de huidige staten. Dit verwachten wij niet van Europa. Daarvoor hebben wij niet al die jaren de Europese gedachte gekoesterd. Daarvoor hebben wij ons niet al die jaren ingezet voor de eenmaking van Europa.

De reacties op de uitslag van het referendum in Denemarken hebben mij zorgen gebaard. Welke betekenis hechten bepaalde overheidskringen aan het begrip subsidiariteit? Dit geldt ook voor ons land, mijnheer de minister, ook voor de reacties van onze verantwoordelijke ministers. De toch wel minachtende reacties op het referendum van een volk van zes miljoen, doen mij huiveren als ik eraan denk dat het begrip subsidiariteit nog moet worden ingevuld.

Om nog een andere reden heeft de Volksunie opmerkingen bij het Verdrag van Maastricht. Er is namelijk een duidelijk tekort aan sociale dimensie. Dit wordt trouwens algemeen erkend. Zelfs de heer Delors, de eerste burger van Europa, geeft toe dat het Verdrag van Maastricht ter zake weinig bevat. De door de Commissie gedane inspanningen hieromtrent zijn natuurlijk positief. Zij deed immers voorstellen om het sociaal-economisch beleid en de sociaal-economische samenhang van de lidstaten op elkaar af te stemmen. Deze zijn daar echter niet op ingegaan.

Kan men de top van Lissabon aanhalen als garantie voor de sociale dimensie bij de opbouw van Europa? Het Cohesiefonds komt er, akkoord, maar zonder geld. Er worden geen financiën voorzien hiervoor. Zal het operatief zijn in 1993? U zegt van wel, mijnheer de minister. Ik twijfel daaraan. Zeer velen uit de meerderheid, en ook u, mijnheer de minister, onderstrepen de positieve elementen uit het Verdrag en weigeren de negatieve te zien. Ik ben meer realistisch. Ik stel de negatieve elementen in het daglicht, de grote vraagtekens die er nog zijn.

Mijnheer de minister, een sociaal Europa met twee snelheden wordt geen Europa der Volkeren. Dat kan niet. Als Europa vrijwel uitsluitend het economische en monetaire Europa is, zie ik de sociale toekomst van alle volkeren van Europa zeer somber in. Wat zie ik immers in Brussel gebeuren op sociaal vlak ten gevol-

ge van de opbouw van Europa? In ieder geval zaken die mij pessimistisch stemmen. De invloed van de grote financiële groepen en financieel-economische instellingen benadelt de eenvoudige Brusselaar. Deze wordt verdreven uit zijn huis en wijk: de enorm opgedreven huurprijs kan hij niet meer betalen. Dit is nog maar een alledaags feit. Ik heb het dan nog niet over de zuidelijke gebieden in het Europa van de 12, waar de armoede en sociale achterstand een realiteit zijn. Zij behoren tot hetzelfde Europa, zonder dat dit gegarandeerd een sociale opgang zou betekenen die toch wel in het Verdrag van Maastricht te verwachten mocht zijn.

— *Voorzitter : de heer Flamant, eerste ondervoorzitter.*

Er is een derde reden waarom wij bedenkingen hebben bij dit Verdrag van Maastricht. Ik bedoel hier meer bepaald opnieuw de subsidiariteit maar meer in het bijzonder de oprichting van het Comité van de regio's. Het Comité van de regio's is op zich zeer goed. Dat is alweer een van die mooie punten die naar voren worden geschoven en door sommigen worden onderstreept. Ik heb in de commissie reeds gezegd dat dit voor mij een mooi beschildeerde maar lege vaas is. (*Onderbreking door de heer Gehlen*)

Mijnheer Gehlen, u is misschien zeer vlug tevreden en ik minder vlug. Dit is voor ons verre van toereikend voor het realiseren van de noodzakelijke directe band tussen het Europees beslissingsniveau en de volkeren en de regio's. Trouwens, in alle landen zijn er nog vragen in verband met dat Comité van de regio's. Wie zullen de leden zijn en hoe zullen ze worden aangeduid? Tegenover wie zullen zij verantwoordelijkheid moeten afleggen? Er wordt gezegd dat de ambtenaren die hen zullen helpen, uit het sociaal-economisch comité zullen worden genomen. De opdracht van het Comité van de regio's is echter helemaal verschillend van de opdracht van het sociaal-economisch comité. Neen, mij lijkt dit

Anciaux

eerder een alibi te zijn. Ik heb daar helemaal niet de garanties in gevonden voor het federaal Europa van de Volkeren dat wij wensen. Ik heb evenmin voldoende garanties gevonden — want men wil die nu niet geven — voor de latere invulling van het begrip subsidiariteit.

De heer Gehlen (PSC) : U volgt zeker de Europese politiek. U ontkent de betekenis en het belang van de Duitse *Länder*. Zij zullen zeker belang hechten aan dit Comité van de regio's. Ik ben ervan overtuigd dat Vlaanderen, Wallonië en andere het ook doen.

De heer Anciaux (VU) : Ik zal niet ontkennen dat het bestaan van dit Comité zonder enige betekenis is. Men hecht er echter veel te veel belang aan, veel meer dan het op het ogenblik verdient. Dat is het wat ik hier wens te zeggen. De gevaren om daarvan alles te verwachten zijn zeer groot.

Mijnheer Gehlen, er is nog altijd niets geregeld in verband met de samenstelling voor België. Zullen het de Gewesten of de Gemeenschappen zijn ? Zullen het de steden zijn ? Sommigen in Europa spreken van een „Comité van de regio's" van de grote stedelijke agglomeraties. Ik heb daarover nog altijd geen zekerheid. De ene minister zegt dit, de andere minister zegt iets anders. In de commissie van de Vlaamse Raad werden andere antwoorden gegeven dan in de commissie voor Buitenlandse Zaken van het Belgisch Parlement, zodat mijn verwarring dienaangaande nog groter is geworden.

Het is natuurlijk positief dat de regionale ministers worden gemachtigd een lidstaat in de Raad te vertegenwoordigen maar ook nu reeds is dit het geval. Dat kan nu reeds worden geregeld. Door de uitwerking van verdragsrechtelijke en internationale bevoegdheden van de gemeenschappen kan dit ook voor ons het geval zijn. Daarvoor hebben wij het Verdrag van Maastricht niet nodig.

Noch de regio's, noch de gemeen-

schappen hebben via het Verdrag van Maastricht of via het Comité van de regio's enige directe toegang tot het Hof van Justitie. Dit was toch duidelijk een vraag die ook door de Belgische delegatie werd gesteld.

De heer Van Peel (CVP) : Ik wens u een vraag te stellen. U hebt zelf gewezen op het opnieuw opkomen van staatsnationalisme. In de veronderstelling van de niet-ratificering van het Verdrag van Maastricht, in de veronderstelling van een nieuwe onderhandeling of gewoon een status quo, denkt u dat de regionale dimensie, de aandacht van de volkeren groter of kleiner zou zijn.

Persoonlijk denk ik dat het duidelijk is dat in het Europa dat wij nu construeren, de impact van de regio's veel groter wordt. Ik heb in mijn uiteenzetting gewezen op de merkwaardige feitelijke coalitie tussen de volksnationalisten en de staatsnationalisten. Het is duidelijk dat het staatsnationalisme last heeft met de soevereiniteitsoverdracht die in het Verdrag van Maastricht is vervat.

Dat is een van de grote redenen waarom wij Maastricht wel moeten steunen. Het federale Europa biedt een veel grotere kans voor de regio's dan een Europa dat Maastricht niet zou hebben goedgekeurd.

De heer Anciaux (VU) : Mijnheer Van Peel, u verwijt mij dat ik dezelfde stelling verkondig als de staatsnationalisten. Dat is niet het geval. Het is ook een sofisme, mijnheer Van Peel, te verklaren dat, als wij een meer democratisch Europa willen, een meer sociaal Europa willen, een Europa willen met meer aandacht voor de regio's, maar het Verdrag van Maastricht toch niet zouden ratificeren, dit intellectueel oneerlijk zou zijn. Ook nu weer stelt u de vraag of wij ervan uitgaan dat de verwerping van het Verdrag van Maastricht de poort zou openen naar een meer democratisch en meer sociaal Europa, naar het Europa van de Volkeren. Nee, u houdt er een duidelijk sofistische redenering op na. Het is niet omdat wij onvoldoende garanties vinden in het Verdrag van Maastricht, dat wij zouden verwachten dat zonder Maastricht plots

alles in orde zou zijn. Wij hadden echter meer gehoopt van het Verdrag van Maastricht. Wij vinden het nodig dat vanuit België, dat een niet onbelangrijk land van Europa is in het kader van een Benelux-cohesie, aan het Europa van morgen een signaal wordt gegeven. Ik meen dat wij dat kunnen doen, maar daarover spreek ik later nog.

Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, een volgende reden om een aantal opmerkingen te maken over het Verdrag van Maastricht is het feit dat er hoegenaamd geen Gemeenschaps-Europees beleid wordt uitgestippeld. Er wordt alleen in een intergouvernementeel buitenlands beleid voorzien. Dat is helemaal geen Europees Gemeenschapsbeleid. Het is niet dat wat wij hebben verwacht op het supranationaal vlak om de belangen te behartigen die wij niet op het vlak van de volkeren en de regio's gedaan kunnen krijgen. Het zijn de staten, de gouvernementen van de huidige staten die bij elkaar zullen komen. Het is een zuiver intergouvernementeel overleg, geen supranationaal buitenlands beleid dat nochtans nodig zou zijn in de wereld ten opzichte van de Verenigde Staten van Amerika of van Japan, op het economische vlak, ten opzichte van de sociale en economische ontwikkeling van de derde wereld, ten opzichte van de andere landen op onze wereld. Dat werd niet geïnteresseerd in het Verdrag van Maastricht. Het is een duidelijke optie voor een vergadering waar men liefst geen pottekijkers heeft, een duidelijke optie voor een zuiver intergouvernementeel karakter.

Naar mijn oordeel is er ook op dat vlak een groot democratisch deficit. Wij dringen erop aan dat ten minste de Belgische delegatie in de Ministeriëraad zou eisen dat tegen de intergouvernementele conferentie van 1996 dit buitenlands beleid zou worden ingeschreven in het communautaire beleid, in het Gemeenschapsbeleid van de EG.

Het burgerschap is een volgende reden waarom wij bemerkingen hebben.

Mijnheer de voorzitter, mijnheer de

Anciaux

minister, het burgerschap heeft heel wat te maken met de identiteit van een volk. Er is een cultuurparagraaf ingescreven. Dat is een goede zaak. Maar wanneer ik vaststel wat men van deze cultuurparagraaf maakt in het Europees Parlement, nog vóór het Verdrag van Maastricht geratificeerd is, dan vrees ik het ergste. De cultuurparagraaf zou niets anders mogen bevatten dan de bevestiging dat cultuur en onderwijs tot de bevoegdheden van de volkeren behoren.

Op 15 mei 1992 werd in het Europees Parlement een resolutie goedgekeurd over het onderwijs- en opleidingsbeleid met het oog op 1993. Die resolutie tart alle verbeelding ! Wat het Europees Parlement allemaal durft te doen ! Dat komt helemaal niet overeen met wat wij en ook u terecht mogen veronderstellen als behorende tot de opdracht van het Parlement. In deze resolutie wordt gesproken over de in het nieuwe verdrag vastgelegde bevoegdheden waardoor de Gemeenschap bijdraagt tot de ontwikkeling van het onderwijs. Er wordt gesproken over het onderwijsbeleid dat tot de exclusieve bevoegdheden van de deelentiteiten behoort, maar men gaat zeer uitvoerig in op de invoering van de Europese dimensie in het onderwijs in het algemeen. Nu neem ik aan dat men op het vlak van het hoger onderwijs bijvoorbeeld het Erasmus-project kan ontwikkelen, maar weet u dat in deze resolutie sprake is van : „ ... met inbegrip van de kleuterschool... ”. Er wordt gesproken over het basisonderwijs, voor de kinderen van 8 tot 12 jaar. Er is sprake van een Europese adviesstructuur voor het onderwijs, van een directoraat-generaal voor het onderwijs- en opleidingsbeleid, van een directoraat-generaal voor de jeugd, enzovoorts. Het is haast niet te geloven wat men zich daar in het Europees Parlement heeft veroorloofd. Dit doet mij alleszins het ergste vrezen omtrent de bedoelingen die gedekt worden door het subsidiariteitsbeginsel.

Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, burgerschap betekent ook

stemrecht. Op dat vlak zou er duidelijkheid moeten komen. In het artikel zelf staat dat afwijkingen mogelijk zijn. Maar wie gaat beslissen over de procedure die inzake deze afwijkingen van toepassing is ? Het nationale Parlement, bij de opstelling van de eigen kieswetgeving die dan zou gelden voor de Europese onderhorigen ? Zijn er afwijkingen mogelijk voor de Europese onderhorigen op de kieswetgeving die van toepassing is op de onderhorigen van de lidstaat zelf ? Wie gaat daarover desgevallend beslissen ? Heel wat vragen rijzen op dat vlak. Het is onmogelijk en ondenkbaar dat men eenzelfde regeling zou treffen voor Brussel en voor de gemeenten rond Brussel, waar een groot aantal „vreemdelingen”, Europese onderhorigen, zullen komen wonen omdat van hun Europese functie of om andere redenen en andere streken waar waarschijnlijk geen enkel ander burger zal wonen dan de burgers van de eigen lidstaat. Ik kan me moeizijk voorstellen dat Andalusië een Brusselse situatie zou kennen.

De vraag blijft dus : zullen er afwijkingen mogelijk zijn inzake stemrecht en wie zal daarover beslissen ? Zou men het niet normaal vinden dat actief en passief gemeentelijk stemrecht slechts verleend zou worden aan burgers die eveneens bijdragen tot de middelen om het beleid in de gemeente te voeren, met andere woorden aan diegenen die belastingen betalen ?

Is het geen normale verwachting dat slechts zij die bijdragen, het beleid mogen voeren en verantwoordelijkheid nemen. Ook de taal is belangrijk : zij moeten de taal van de streek kunnen spreken. Dat zijn toch normale verwachtingen ! Waar staat echter in het Verdrag van Maastricht de garantie dat deze afwijkingen zullen worden aanvaard ? Wie zal daarover beslissen ? Zelfs indien wij de afwijkingen goedkeuren, wie zal ons dan de toestemming geven om deze in de kieswetgeving in te schrijven ?

Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, tot besluit ben ik van oordeel dat het niet intellectueel oneerlijk is in dit halfronde al de negatieve punten en al de bezwaren aangaande

het Verdrag van Maastricht te onderstrepen. Ik neem trouwens aan dat de meerderheidspartijen deze negatieve punten ook opmerken.

De heer Annemans zei het daarnet ook : zij zijn vermeld in het verslag van de commissie voor Europese aangelegenheden. Ik neem dus aan dat de meerderheid wel op de hoogte is van de negatieve verschijnselen en toch haar goedkeuring zal verlenen, maar er meteen de woorden „ja, maar” zal aan toevoegen.

Ook wij zijn voorstanders van de verdere ontwikkeling van Europa. Daarover mag geen enkel misverstand bestaan. Wij zijn voor de verdere ontwikkeling van de economische en monetaire unie omdat zulks belangrijk is voor het welzijn van ons volk. Wij willen een democratische opbouw van Europa zodat een Europees Parlement met een Europese regering die zaken zal kunnen behartigen die niet op het vlak van de volksgemeenschap of van de regio’s kunnen worden behandeld. Al deze eisen vinden wij echter niet terug in het Verdrag van Maastricht. Volgens ons is het nodig dat België een signaal uitzendt, komende van een democratisch Europees gezinde oppositie. Wij zeggen niet „ja, maar”, maar wel „neen, tenzij”. Mochten ook wij „ja, maar” zeggen, dan zou zulks geen signaal inhouden. Het is precies die verantwoordelijkheid die wij wensen te nemen. Om deze redenen zal onze fractie tegen stemmen.

Le président : La parole est à M. Matagne.

M. Matagne (FN) : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, le Front national a toujours été partisan de la création d’une Europe politique pour plusieurs raisons. Les peuples européens constituent une unité de culture et ils ont une civilisation commune issue des Indo-européens. Il est donc normal qu’ils s’unissent. Les antagonismes entre Etats européens ont engendré des guerres suicidaires pour l’Europe, particulièrement les deux guerres mondiales de ce siècle dont l’Europe est sortie exsangue et dominée. Il ne faut plus que cela se reproduise. L’Europe politique est

Matagne

indispensable si nous voulons avoir une influence réelle dans le monde.

Seule l'Europe aura les moyens techniques, financiers et scientifiques nécessaires pour pouvoir affronter les défis du XXIe siècle. Songeons à l'espace où nous devons être présents aussi bien civilement que militairement, à la recherche contre le cancer et le SIDA, aux biotechnologies, aux problèmes de protection de la nature, etc.

L'Europe économique est nécessaire si nous ne voulons pas être réduits au rôle de marchés des Américains et des Japonais. L'Europe doit aussi être militaire pour qu'elle ne soit plus soumise à la tutelle américaine et qu'elle ait les moyens de défendre ses intérêts dans le monde de manière totalement autonome. Il faut une Europe culturelle qui retrouve son identité et ne soit plus le déversoir des productions avilissantes venues d'Outre-Atlantique.

Cette Europe politique et militaire n'existe pas encore. L'Europe économique, elle, est occupée à se réaliser. Dans le passé, plusieurs tentatives de faire l'Europe par la force ont échoué parce qu'elles reposaient sur la domination d'un peuple sur les autres. L'Europe française pour Napoléon 1er, l'Europe allemande pour Hitler. Aujourd'hui, nous avons la possibilité de construire l'Europe par la volonté des peuples qui la constituent et sans domination d'un peuple sur les autres. C'est le contrat européen.

Certains sont partisans d'une Europe des patries dans laquelle chaque Etat garderait sa souveraineté mais s'unirait avec les autres par accord consensuel vis-à-vis du monde extra-européen. Le rôle lamentable joué par l'Europe lors de la guerre du Golfe a démontré l'échec de cette conception. Agissant en ordre dispersé, les Etats européens se sont contentés de suivre docilement la politique américaine. Malgré les rodentades de Mitterrand, ce sont les Américains et eux seuls qui ont dirigé la guerre contre l'Irak. L'unification européenne avec transfert de souveraineté dans certains domai-

nes — politique étrangère, forces armées et grandes décisions économiques — est indispensable si l'Europe veut devenir sujette de l'Histoire et non plus objet comme c'est le cas actuellement.

Le Traité sur l'Union européenne, signé à Maastricht par les chefs d'Etat et de gouvernement des douze Etats membres de la Communauté européenne, a comme but principal de créer l'Union économique et monétaire de l'Europe. Cela doit être réalisé en trois étapes, en passant par un système européen des banques centrales et une banque centrale européenne pour finalement arriver, en 1997 ou 1999, à une monnaie unique, l'Ecu. Pour atteindre ce but, les Etats membres, et particulièrement la Belgique, devront adopter une politique de rigueur qui fera „mal” afin de réduire leur dette publique et leur déficit public et, pour certains, leur inflation, ce qui n'est pas le cas de la Belgique. Dans le domaine politique et militaire, la politique extérieure et de sécurité commune prévoit que les Etats membres définissent une politique extérieure commune à l'unanimité et que l'Union de l'Europe occidentale est compétente dans le domaine de la défense.

Le Front national constate que le Traité de Maastricht introduit une procédure particulièrement compliquée dans le processus décisionnel européen. Oeuvre de juristes à l'esprit tortueux, il est normal qu'il suscite le désarroi auprès des citoyens. Nous voulons qu'il soit simplifié afin que le citoyen puisse le comprendre, ce qui est indispensable à un bon exercice de la démocratie. „Ce qui se conçoit bien s'enonce clairement”, écrivait Boileau.

Le Traité sur l'Union européenne constitue cependant une étape importante vers la création d'un Etat européen. Il comporte des éléments positifs et des éléments négatifs.

Eléments positifs :

- le resserrement des liens entre les peuples européens ;
- l'adoption d'une monnaie unique pouvant contrebalancer l'hégémonie du dollar et qui concerne tous les

Etats européens. Le Deutsche Mark ne concerne que l'Allemagne ;

— l'ébauche d'une politique étrangère et militaire commune absolument nécessaire si l'on veut éviter que la planète ne soit dominée par les Etats-Unis d'Amérique, et pour faire face aux nombreux défis auxquels notre monde en pleine mutation sera confronté ;

— la coordination des politiques scientifiques, qui permettra à notre continent de ne pas être dépassé par les Américains ou les Japonais ;

— le droit de vote aux élections communales pour les citoyens de la Communauté européenne, et eux exclusivement, mais qui devrait être accordé après une résidence effective, dans un Etat membre, d'un nombre d'années correspondant au laps de temps entre deux élections communales. En effet, certains d'entre eux ne parlent que difficilement la langue de l'Etat de résidence et il leur faudra un temps plus ou moins long pour s'intégrer dans la vie sociale et politique de la commune.

En ce qui concerne les élections européennes, les ressortissants d'un Etat, résidant dans un autre Etat, devraient pouvoir voter uniquement pour les candidats de l'Etat de leur nationalité ; en effet, jusqu'à présent, les représentants au Parlement européen sont supposés défendre les intérêts de l'Etat de leur nationalité.

Eléments négatifs :

— la libération des mouvements de capitaux donne trop de pouvoir aux „puissances d'argent”. Il faudrait empêcher toute fuite de capitaux hors d'Europe ;

— la Banque centrale européenne dirigera la politique monétaire de l'Europe. Elle doit être soumise au pouvoir politique, c'est-à-dire le politique prime l'économique ; ce qui n'est pas prévu par le Traité ;

— le Traité a tendance à favoriser l'uniformisation de l'Europe. Nous insistons pour que la diversité culturelle de notre continent soit préservée.

Le Front national, soucieux de défendre les intérêts des peuples euro-

Matagne

péens, est partisan de la création d'une Europe souveraine, politique, militaire et économique, mais elle ne doit pas constituer une étape vers un „marché mondial” comme le désire la finance „transnationale” et „mondialiste”. L'Europe, pour nous, est un but et non un moyen.

En matière économique, nous sommes partisans d'un „colbertisme”, sorte de dirigisme européen. Nous insistons pour que la réduction du déficit public belge se fasse en réduisant les dépenses de l'Etat, et non en augmentant les recettes comme le fait actuellement le gouvernement Dehaene.

Dans le domaine militaire, nous voulons que l'Europe se dote de satellites d'observation et de combat car, au XXIe siècle, celui qui ne dominera pas militairement l'espace, sera dominé par les autres...

Le Front national est près des gens et près des citoyens. Il réclame que la ratification du Traité de Maastricht soit laissée à l'appréciation du peuple belge. C'est pourquoi il exige un référendum populaire sur cette question.

Lors du vote sur ce projet de loi, le Front national s'abstiendra parce que nous estimons que ce traité favorise l'unification de l'Europe mais qu'il contient aussi les éléments négatifs que nous venons de mentionner.

Le président : La parole est à M. Gehlen.

M. Gehlen (PSC) : Sehr geehrter Herr Präsident, sehr geehrter Herr Minister, geehrte Kollegen, ich werde meine Ansprache vor allem in Deutsch halten, denn ich glaube dass das Belgische Parlament das einzige ist das diese Debatte in drei Sprachen führt. Das ist ein Stück Europa.

Ce matin, Jean Gol évoquait le 14 juillet, date de la fête nationale française et symbole, estimait-il, pour les francophones de notre pays. Je crois que le fait de pouvoir discuter du Traité de Maastricht en trois langues dans notre Parlement constitue un

symbole pour la Belgique, seul pays membre, parmi les Douze, où il peut en être ainsi.

Je signale à mes collègues qu'ils pourront suivre la deuxième partie de mon intervention grâce à la traduction française. Si j'interviens en allemand, c'est parce que cette langue est la troisième langue nationale en Belgique et la langue la plus parlée dans la communauté européenne, *a fortiori* après la réunification de l'Allemagne. Nous disposons donc déjà d'une structure trilingue pour accueillir l'Europe et poursuivre ainsi dans la voie qui est la nôtre depuis plus de quarante ans.

Senator Dierickx heeft in een kranteartikel dat vandaag is verschenen, geschreven dat de kleine gemeenschappen alle belang hebben bij het Verdrag van Maastricht. Ik weet niet waaraan hij op dat ogenblik heeft gedacht. Had hij het dan over België of over Vlaanderen? In ieder geval, ik behoor tot de kleinste Gemeenschap van dit land en ik kan u zeggen dat wij, als Duitstalige Belgen, zeker belang hebben bij Europa.

Het Verdrag zal ook België ten goede komen en Europa zelf omdat dank zij een Europese Unie de wereldproblemen kunnen worden aangepakt.

Nous avons les meilleurs atouts géographiques puisque la Belgique est située au cœur de l'Europe. Bruxelles en est la capitale et la Belgique a toujours joué un rôle médiateur entre les grands. Notre pays, meurtri par deux guerres mondiales dont il fut le champ de bataille, aspire certainement un avenir de paix. Si telles sont les prémisses, Maastricht est le chemin et non l'arrivée. Si la Belgique est à l'heure de l'Europe, si les Belges sont européens, ceux qui sont attentifs à la vie politique se demandent quelle est l'action des parlementaires élus par le peuple.

Mesdames, messieurs, je crois que nous sommes trop modestes. Nous avons pourtant un passé européen. Je voudrais d'abord avancer des arguments *ad personam* pour en venir ensuite aux arguments *ad rem*.

Parmi les grands Européens, se trou-

vaient des Belges : Paul-Henri Spaak, Pierre Harmel, Leo Tindemans, etc... Vous me direz que c'est du passé. Venons-en au présent : Les grandes formations politiques européennes comptent des Belges à leur tête : Willy De Clercq, président du parti libéral européen ; Willy Claes, président du parti socialiste européen ; Wilfried Martens, président du parti populaire européen. Dat weet iedereen in Europa. Nous sommes trop modestes. Beaucoup d'hommes politiques belges travaillent pour l'Europe dans leur vie quotidienne. Willy Claes est aujourd'hui ministre des Relations extérieures, il a eu des prédécesseurs. Ce Traité de Maastricht est l'œuvre de Mark Eyskens et d'autres ici présents.

Venons-en au vif du sujet.

Sehr geehrter Herr Präsident, sehr geehrter Herr Minister, werte Kollegen, es gibt keine Alternative zu dem Maastrichter Vertrag : die Wirtschaftsunion erfordert die Währungsunion und das Ziel geht hin zu einer politischen Union, um somit eine gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik anzustreben. Belgien war stets ein Vorreiter für ein Mehr an europäischer Gemeinschaft, für ein Mehr an Demokratie und Kompetenzen für das EG-Parlament.

Und was die europäische Bürgerschaft betrifft, verbunden mit dem allgemeinen Wahlrecht bei den Europa-Wahlen und den Gemeindewahlen, so möchte ich den flämischen Kollegen sagen, dass Angst immer ein schlechter Ratgeber ist. Auch wir in der Deutschsprachigen Gemeinschaft haben Gemeinden mit einem sehr starken Prozentsatz an EG-Bürgern deutscher Nationalität. So hat die Gemeinde Raeren zum Beispiel über 40 % Einwohner deutscher Nationalität, die bisher keine Gemeindesteuern zahlen.

Ich bin der Meinung, wer das aktive und passive Wahlrecht bekommen soll, der müsste auch seinen finanziellen Beitrag zu den Gemeindefi-

Gehlen

nanzen leisten. Hier gebe ich dem Kollegen Anciaux schon recht.

Was das Komitee der Regionen betrifft, wo Belgien 12 Vertreter und 12 Ersatzleute hinschickt, so ist es in meinen Augen selbstverständlich, dass die vier Regionen, Flandern, Wallonien, Brüssel und die Deutschsprachige Gemeinschaft, vertreten sein müssen. Dies vor allem auch um den neuen Kompetenzen, wie Unterrichtswesen, Kultur, Gesundheitswesen, Verbraucherschutz, Entwicklungshilfe, Umwelt, Berufsausbildung, usw., Rechnung zu tragen. Diese Materien sind in unserem föderalen Land Exklusivbefugnisse der Gemeinschaften und Regionen.

Ich werde für den Vertrag von Maastricht stimmen, weil die Europäische Union der beste Weg ist, um den allgemeinen Wohlstand und die politische Stabilität der Völker und Nationen unseres Kontinentes zu garantieren.

Und noch ein letztes : jedes Land hat seine besonderen Interessen. Diese Egoismen findet man auch in unserer Grenzregion. Die Harmonisierung der Mehrwertsteuersätze z.B. hat die Wettbewerbsverzerrungen in unserer Grenzregion etwas korrigieren können und somit etwas mehr Chancengleichheit auf den Markt für unsere kleinen und mittleren Betriebe gebracht — die deutsch-luxemburgische Grenze ist auf einige Kilometer entfernt.

In Abwandlung zu August Vermeylens Definition der flämischen Identität würde ich mit Stolz jedem sagen, der es hören möchte : „Ich komme aus Sankt Vith, bin deutschsprachiger Belgier in einem werden Europa“.

Ik ben wel gevoelig voor een door de heer Anciaux aangehaald argument, met name dat degenen die in een gemeente geen belasting betalen, door de inwoners ervan als een

parasiet zullen worden beschouwd indien zij toch mee wensen te beslissen zonder hun bijdrage te leveren. Enkele gemeenten van de Deutschsprachige Gemeinschaft tellen meer dan 40 % Duitsers die geen gemeentebelasting betalen. Het zal dan ook niet gemakkelijk worden aanvaard indien zij mee wensen te beslissen. Dat probleem kan echter worden geregeld en er hoeft dus niet te worden geraakt aan het principe van de mogelijkheid van stemrecht. Ich danke Ihnen für Ihre Aufmerksamkeit.

Le président : La parole est à M. Michel.

M. Michel, président du groupe PRL : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, mon intervention dans ce débat sur le Traité de Maastricht me permettra à la fois d'exposer nos raisons d'adhésion à la construction européenne, et de prendre une certaine distance par rapport au plan de convergence, mais surtout par rapport à la politique et aux mesures prises sous le trop facile prétexte du Traité de Maastricht.

La Communauté européenne est, sans aucun doute, la plus belle réalisation de toute l'histoire de notre civilisation.

En mettant fin à une succession de guerres sanglantes, elle a permis l'instauration de ce qui n'a, à nos yeux, pas de prix, à savoir la paix.

Dans le Traité instituant la CECA, en 1951, il est inscrit : „Les gouvernements sont résolus à substituer aux rivalités séculaires une fusion de leurs intérêts essentiels... à fonder les premières assises d'une communauté plus large et plus profonde entre des peuples longtemps opposés par des divisions sanglantes et à jeter les bases d'institutions capables d'orienter un destin désormais partagé“.

Le but de la CECA voulue par les Français, était évidemment, on le sait, de mettre sous contrôle la production allemande, de charbon et d'acier, c'est-à-dire les deux ingrédients

essentiels de l'industrie de l'armement. Engendrée par la crainte de la guerre, la Communauté européenne est aujourd'hui indiscutablement notre meilleure garantie de paix.

Etre un européen convaincu n'exclut cependant pas un minimum de réalisme.

L'Europe, c'est bien sûr d'abord la paix mais c'est aussi un immense marché économique dont les enjeux ne manqueront pas de susciter, entre les pays, une concurrence effrénée. La conquête ne se fera plus par les armes mais par la suprématie économique, c'est évident. Dans cette compétition, il faudra nécessairement rester très vigilant.

Mais pour les pays qui profiteront des fruits européens, le gain sera sans conteste substantiel, puisque l'on estime, en effet, que pour l'ensemble des secteurs et pour les types d'économies, de coûts et de réductions de prix potentiels, les profits économiques seraient de l'ordre de 6 % du PIB de la Communauté, c'est-à-dire entre 250 et 300 milliards d'écus. Les différentes études sont en effet unanimes. La pression accrue de la concurrence ainsi que la suppression des entraves aux échanges seront des éléments clés de ces gains plus que substantiels.

Sur ce point, je voudrais mettre en garde le gouvernement. En effet, la concurrence compressera inévitablement les frais généraux et obligera certains redéploiements de la main-d'œuvre. Selon une étude récente de la Kredietbank, la pression fiscale globale de notre pays dépasse largement la moyenne européenne. L'étude constate également que la petite marge de manœuvre qui subsistait du côté des impôts indirects a été entamée par le contrôle budgétaire et qu'il n'y a plus, du côté des recettes, aucune marge de manœuvre. Nous sommes donc dans une position malheureusement tout à fait défavorable pour affronter le marché unique. Il faut donc nécessairement mener une politique fiscale sé-

Michel

rieuse avec pour objectif une baisse sensible de la pression fiscale et pa... "scale. Sans cela, — on le sait mais on ne le dit pas, on n'ose pas le dire — nous ne partagerons pas le gâteau européen.

Or, l'assainissement, comme vous le pratiquez, se traduit essentiellement par une augmentation de la fiscalité des entreprises et par des mesures „one shot”, alors que l'inverse devrait être fait.

Dans son étude, la Kredietbank cible deux éléments déterminants de l'assainissement : „la fonction publique et les transferts aux ménages”, deux facteurs auxquels il faudra avoir le courage de s'attaquer. Les 882 000 fonctionnaires que compte le pays aujourd'hui sont indiscutablement trop nombreux et mal payés. La Kredietbank, et je partage entièrement son avis, propose des fonctionnaires moins nombreux et mieux payés. Les suppressions devraient atteindre le nombre de 40 000 emplois en 5 ans, soit une diminution de 1 % par an.

A ce propos, je voudrais dire que comme nous l'avons fait lorsque nous étions au gouvernement, nous préconisons la méthode douce, c'est-à-dire que la réduction des effectifs devrait s'opérer par le biais des départs naturels, tandis qu'une gestion plus dynamique pourrait largement compenser ces départs.

Quant aux transferts aux ménages, qui sont, je le rappelle, beaucoup plus élevés que la moyenne européenne, il faudra aussi s'y attaquer, mais en respectant, pour les soins de santé, la liberté thérapeutique — ce qui n'est plus le cas actuellement —, et pour les sans-emploi, une répartition équitable de la solidarité, mais avec un contrôle renforcé des abus. Il s'agit là de divers problèmes auxquels, indiscutablement, le gouvernement actuel ne s'attaque pas.

Quant aux pensions, il faudra, contrairement à l'optique gouvernementale, privilégier le deuxième et le

troisième pilier. Les experts de l'OCDE ont d'ailleurs émis bien des critiques à l'égard de notre pays. Les performances macro-économiques remarquables de la Belgique en 1990 se sont transformées en 1992 en bilan très morose, selon l'organisation, avec en point de mire les finances publiques et le chômage. La politique passive en cette matière est une des sources de la permanence d'un coût élevé de la main-d'œuvre et donc de la persistance du chômage.

Quant à la générosité des allocations de chômage, incitant à ne pas rechercher activement un emploi (le salaire net proposé étant bien souvent moins élevé que l'allocation de chômage) et à la période d'indemnisation quasiment illimitée, ce sont là les éléments essentiels mis en évidence dans le rapport.

Le respect des normes imposées par le Traité de Maastricht obligera les responsables politiques — qui n'y échapperont pas cette fois — à faire preuve d'un certain courage. Cela veut dire, non pas augmenter les impôts — comme vous vous apprêtez encore à le faire — mais diminuer le train de vie de l'Etat, ce qui aurait déjà dû être fait depuis 4 ans. Mais vous avez gaspillé la richesse nationale et évité la prise de mesures nécessaires à un véritable assainissement.

A la lecture du plan de convergence, je suis frappé par votre autosatisfaction. Vous avez fort habilement englobé vos 4 années de majorité gouvernementale aux 6 années précédentes. Mais lorsqu'on étudie les statistiques, il est évident que votre gouvernement a largement bénéficié de la période antérieure et que vous faites endosser les problèmes économiques par la récession mondiale.

Comme Ponce Pilate, le gouvernement s'en lave les mains. C'est tout de même un peu facile. Vous oubliez de dire que le solde net que vous voulez maintenant, en période de ralentissement économique, ramener de 6,3 % à 3 % d'ici 96, vous n'avez pas été capable de le diminuer sensiblement pendant 4 années de crois-

sance (à peine 1,4 % alors que les recettes fiscales avaient augmenté de 300 milliards et que des bonus substantiels ont été engrangés par la sécurité sociale). Vous oubliez de dire qu'aucun programme n'a été mis en place en matière d'emploi, que vous n'avez pu réduire le train de vie de l'Etat en vous attaquant à certaines fuites de capitaux publics, via les mutuelles et les syndicats notamment. Votre plan de convergence ressemble à une comédie dramatique dont on a oublié sciemment d'écrire le dernier acte. Le dénouement de votre politique budgétaire et économique n'était sans doute pas assez rose pour ce qui ressemble à de la politique économique et sociale, mais qui n'est pas une politique économique et sociale.

Vous aviez annoncé, monsieur le ministre, un programme à moyen terme, qui tracerait des pistes de mesures concrètes d'ici 1996. J'épingle rapidement les discours discordants tenus par M. Dehouze et ses collègues. J'ai appris aujourd'hui par la presse que M. Maystadt fixait le délai à 1997, et même à 1999. Vous introduisez donc indiscutablement un élément d'élasticité dans votre politique, ce qui me semble inquiétant, surtout face aux exigences du Traité de Maastricht. J'aurai d'ailleurs l'occasion de comparer le plan de convergence belge à celui de la Hollande, qui a reçu les félicitations du Conseil.

Votre plan de convergence ne contient que des principes généraux, c'est-à-dire la norme d'élasticité unique des recettes, la croissance zéro des dépenses primaires et un programme pluriannuel de mesures structurelles, programme qui contient 10 lignes à peine et qui ne donne aucune indication concrète des mesures envisagées. Notez cependant qu'on les pressent.

En dehors d'une comparaison entre le scénario normé et le scénario „1993 +” qui nous donne une idée de l'effort à réaliser, rien ne transparaît quant aux mesures envisagées pour réaliser l'un ou l'autre de ces scénarios.

Michel

Dans le scénario „1993 +”, on se base sur une stratégie de convergence sur les trois normes de l'accord de gouvernement : la croissance zéro des dépenses primaires, l'élasticité unitaire des recettes fiscales par rapport au PNB et le maintien de l'équilibre de la sécurité sociale.

Comment va-t-on réaliser pratiquement ce scénario „1993 +” ? Quel sera le ratio de diminution des dépenses et d'augmentation des recettes ?

Comment va-t-on arriver à l'équilibre de la sécurité sociale ? Quels secteurs seront touchés ?

Votre plan de convergence est tout à fait abstrait alors que les parlementaires devraient pouvoir en connaître l'impact notamment sur les recettes et surtout le contenu, mais peut-être ne le connaissez-vous pas vous-mêmes ! C'est fort probable. Certains, comme M. Coëme, parlent d'un impôt global visant l'épargne, ce qui crée évidemment chez l'épargnant une suspicion néfaste pour l'épargne dont nous avons, plus que tout autre pays, un besoin vital. Quelques jours plus tard, le ministre des Finances affirme que l'on ne touchera pas au précompte mobilier. Il n'empêche que le citoyen commence à douter et c'est légitime.

Autre problème : comment savoir si l'impôt „spécial de crise” qui pourrait être levé en 1993, sera effectivement temporaire.

Le climat d'insécurité, dans lequel se trouvent aujourd'hui le contribuable et l'épargnant, est insoutenable. Prenons encore les déclarations de M. Verplaetse qui propose de supprimer l'indexation des barèmes fiscaux sous peine de rater la grand-messe du budget 1993. Il serait, je crois, de bon ton de mettre de l'ordre dans les déclarations des membres du gouvernement et de ceux qui en sont proches. Ce plan de convergence aurait pu ramener un climat de sécurité en élaborant une projec-

tion concrète des perspectives à moyen terme. Il n'en est rien. Pour cette raison, je dirai oui à Maastricht, et non au plan de convergence qui l'accompagne. Je voulais préciser cette nuance pour que notre adhésion au Traité de Maastricht ne soit pas interprétée comme une adhésion à votre plan de convergence.

Le Conseil ne pourra pas vous féliciter comme il vient de le faire pour la Hollande. C'est évidemment un test difficile et important, puisque la Belgique va devoir se soumettre à trois critères pour figurer parmi les bons élèves de l'Union monétaire. Le plus facile consiste à maintenir le taux d'inflation honorable actuel. Le plus dur consistera à ramener la dette publique à moins de 60 % du PNB alors qu'elle frôle actuellement les 130 %, niveau le plus élevé des douze Etats membres. Il sera tout aussi ardu de réduire le déficit public à 3 % maximum du PNB contre 6,4 % à l'heure actuelle.

Pourquoi ne pouvons-nous pas adhérer au plan de convergence ? Parce que vous ne faites pas ce que le gouvernement hollandais a fait et qui a justifié les félicitations du Conseil. Vous ne maîtrisez pas les dépenses. Vous ne réduisez pas les subventions. Vous n'améliorez pas l'efficacité du secteur public et vous ne privatisez pas certaines des activités de ce secteur public. Vous faites donc exactement le contraire de ce qui a valu les félicitations au gouvernement hollandais. Nous le regrettons. Le Traité de Maastricht doit être ratifié rapidement, mais ne doit pas se traduire par une augmentation de la fiscalité. Nous savons bien que nous serons, en fait, réduits — et ce plus souvent qu'à notre tour — à entériner les décisions prises par la Communauté. Il faudra donc, à cause de cette faiblesse de petit pays, être d'autant plus fort sur le plan économique et financier.

Notre petite taille sera, dans certains secteurs d'activité industrielle, un handicap certain et nous obligera à nous battre avec la concurrence étrangère.

Quant au choix entre le scénario hard et le soft, nous n'avons jamais choisi le second car nous ne nous sommes jamais donné la possibilité de choisir. Nous attendons cependant avec impatience le budget de 1993. Si on suit une des nouvelles positions gouvernementales, celle du ministre J.M. Dehouze, on pourra parler du ghost scénario puisqu'il estime, lui, qu'on a le temps et que le Traité de Maastricht n'est plus en vigueur.

Voilà pour l'aspect économique du Traité et ses incidences pour notre pays.

Sur le plan strictement belge, il est dommage que, contrairement à de nombreux pays d'Europe, la population n'ait pas pu être consultée. Cela aurait suscité l'intérêt et d'une certaine manière, la connaissance des grands enjeux de demain. Il est regrettable que le débat ne soit pas descendu dans la rue, là où il est, sans aucun doute, le plus important.

Le Traité de Maastricht restera, pour le citoyen belge, une inconnue en dehors des débats qu'il écoute peut-être sur des chaînes de télévision ou qu'il suit dans la presse étrangère. Je réitère donc notre proposition d'introduire au plus vite le référendum dans notre constitution car nous aurons, dans l'avenir, beaucoup d'autres dispositions législatives engageant l'avenir de notre pays et dont il faudra débattre.

Notre constitution, lorsqu'elle a été élaborée en 1831, a fait notre fierté car elle a été copiée par de nombreux pays comme étant l'une des plus démocratiques. Aujourd'hui, en tant que parlementaires, nous nous devons de respecter cette tradition de démocratie d'avant-garde et d'entériner la proposition de modification de la constitution instaurant le référendum.

Dans le Traité, un point crucial demeure en suspens — il faut le regretter — c'est celui de l'emploi.

Si d'aucuns estiment que l'Europe se traduira par une augmentation approximative de 5 millions d'emplois,

Michel

il faut tout de même souligner que le mécanisme global de correction des déséquilibres macro-économiques entre pays ayant une monnaie unique, risque d'avoir des effets négatifs sur l'emploi. En effet, chaque économie risque d'être soumise à des chocs spécifiques soit d'origine externe et frappant tous les pays mais de façon inégale du fait des structures productives ou d'insertion dans le commerce international, soit d'origine interne par le biais de tensions sociales ou politiques propres à un pays.

Les réactions à ces chocs pouvaient prendre par le passé la forme d'une modification du taux de change, ce qui est dès maintenant impossible, les taux étant en principe figés et les politiques monétaires étant dans quelques années retirées au pouvoir national.

Quant à la politique budgétaire, son autonomie sera, elle aussi, réduite. Si l'on prend donc l'exemple d'une hausse différenciée des prix dans les différents pays due à des hausses de salaires différentes ou à des chocs extérieurs ayant un impact inégal, les modifications de compétitivité entraîneront, dans certains pays, des pertes d'emplois. Comme le marché de l'emploi européen n'est pas fluide, les déplacements géographiques de main-d'œuvre qui engendraient une correction des niveaux de salaires, ne s'opéreront pas. On risque donc de voir apparaître ou de voir se renforcer des poches de chômage régionales ou nationales.

Il faudra donc laisser une marge de manœuvre budgétaire aux différents pays mais aussi rendre plus homogène le marché de l'emploi européen, ce qui devrait se concrétiser par un rapprochement des procédures de négociations salariales et par des concertations plurinationales entre partenaires sociaux. Le Traité n'a pas abordé ce sujet fondamental. Pour la Belgique, l'enjeu est d'autant plus crucial que nous n'avons plus, chez nous, aucune marge de manœuvre budgétaire qui nous per-

mettrait de prendre des mesures de relance en matière d'emploi. La politique de l'emploi est un enjeu fondamental qu'il conviendra de traiter au plus vite au niveau européen.

Un autre point du Traité mérite d'être souligné : la citoyenneté de l'Union. Il y est en effet prévu le droit de vote et d'éligibilité aux élections municipales et européennes pour les ressortissants de la Communauté. Quand le gouvernement compte-t-il transcrire ces dispositions en droit belge ?

A l'heure où chacun met à sa sauce la citoyenneté, il semble que cette disposition devrait être inscrite au plus tôt dans notre droit. J'espère, en tout cas, que nous cesserons ces querelles de basse-cour donnant aux européens une preuve supplémentaire de notre incohérence et de notre incapacité à résoudre des problèmes importants. Le récent dialogue, qui a lamentablement échoué, faisait plus penser à un marché aux puces qu'à un projet de réformes institutionnelles. Si nous voulons faire de Bruxelles la capitale de l'Europe, faisons en sorte de ne plus être les derniers à transposer en droit national les directives et évitons de nous donner en spectacle.

En ce qui concerne le volet „politique étrangère”, qui a déjà été développé par mes collègues, et qui le sera encore par d'autres, je voudrais dire que c'est un pas en avant essentiel pour notre sécurité. Il faudrait cependant aller encore plus loin au niveau européen et par exemple dans des cas critiques comme celui de la Yougoslavie, reconnaître à l'Europe, non seulement le droit mais aussi le devoir d'ingérence. Nous n'avons en effet pas le droit de nous isoler du reste du monde lorsqu'il s'agit d'un problème aussi important que la guerre civile qui ravage la Yougoslavie. L'Europe ne deviendra une vraie puissance que lorsqu'au-delà de ses préoccupations économiques et financières, elle pourra devenir, dans les conflits, un arbitre efficace et reconnu pour rétablir la paix.

En conclusion, monsieur le ministre, je voterai le Traité de Maastricht avec conviction car je suis européen.

Je suis convaincu, contrairement à d'autres, que l'union fait la force. Et je voudrais enfin rendre hommage aux hommes politiques qui, doués d'un savant équilibre de rêve et de persévérance, ont un jour réalisé ce qui était prioritairement l'union pour la paix. Sans leur conviction et sans leur idéal, nous ne discuterions pas aujourd'hui du Traité de Maastricht.

De **voorzitter** : De heer Eyskens heeft het woord.

De heer **Eyskens** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, bij wijze van inleiding wil ik mij wenden tot de wiefelaars, de twijfelaars en de opposanten van het Verdrag van Maastricht. Deze houding is uiteraard bijzonder eerbiedwaardig, maar in de politiek is de vraag of er een alternatief bestaat.

Wat is het alternatief voor Maastricht ? Of nauwkeuriger gezegd, is er een alternatief voor de Economische Unie, de Monetaire Unie en de Politieke Unie ? Is het status-quo mogelijk ? Dit wil zeggen : het Verdrag van Rome, de Eenheidsakte, de eenheidsmarkt, en dan „schluss damit“. Is dit mogelijk ? Dit is evenwel in grote mate de Britse houding. Ik denk dat het een onmogelijke houding is. Een eenheidsmarkt zonder economische convergentie, bijgevolg zonder een gezamenlijk economisch beleid en zonder monetaire unie die wisselkoersschommelingen uitsluit en uitschakelt, is geen eenheidsmarkt. Deze eenheidsmarkt zou gewoon illusoar zijn en na korte tijd afbrokkelen. Bijgevolg is er geen alternatief.

Gezien het feit dat de eenheidsmarkt gaat worden gerealiseerd, maakt men dit proces onomkeerbaar en dan moet men overgaan tot de Economische Unie en de Monetaire Unie. Is een economische unie denkbaar zonder enige democratische controle ? Nee. Dus is de Politieke

Eyskens

Unie vereist. Alles zit in alles, en wij staan hier met het Verdrag van Maastricht voor een zeer logische sequentie die het gevolg is van wat impliciet aanwezig is in het Verdrag van Rome en wat ook aanwezig was in de Eenheidsakte.

Een ander alternatief is misschien een soort EFTA-constructie, intergouvernementeel, een vrijhandelszone. Dames en heren, wij kunnen allemaal constateren dat de EFTA in verval is geraakt, dat de EFTA als formule het niet doet, dat de EFTA-landen overlopen naar de Gemeenschap.

Het enige waarover wij zinvol kunnen discussiëren is dus niet of wij voor- of tegenstanders zijn van de Economische, Monetaire en Politieke Unie maar wel of Maastricht in zijn inhoud, in zijn uitwerking, beantwoordt aan een efficiënt concept van Economische, Monetaire en Politieke Unie. Daarop is misschien wel het een en ander aan te merken.

De heer Gehlen, die vandaag andermaal heeft bewezen dat hij de beste polyglot is van onze vergadering, een „Pinkster-polyglot”, heeft gezegd dat wij in ons land te bescheiden zijn met onze Europese prestaties. Wij weten dat bescheidenheid, opdat zij geloofwaardig zou zijn, discreet moet zijn. Als zij discreet is, bemerkt niemand ze. Wat dit betreft zitten wij in een vicieuze cirkel. Laten wij hem doorbreken.

Ik denk dat wij lange lijsten kunnen opsommen van punten die België heeft gescoord tijdens de onderhandelingen over het Verdrag van Maastricht. Er is het Belgisch memorandum. Ik ben in het bezit van een zeer interessante nota waarin aan de linkerkant staat wat onze verlangens waren en aan de rechterkant onze realisaties. Wij hebben ons vooral toegespitst op het democratisch deficit.

Ik meen dus dat België een belangrijke rol heeft gespeeld en dat het

Verdrag van Maastricht ook het stempel draagt van wat de heer Anciaux heeft vermeld als zijnde een signaal dat wij moeten uitzenden. Ik dacht dat tijdens de voorbereiding van het Verdrag van Maastricht België niet alleen signalen heeft uitgezonden, maar eigenlijk een soort zwaailicht is geweest en wij inderdaad met enige trots mogen terugkijken op datgene wat namens België in het Verdrag is opgenomen. Ik wil vooral twee zaken onderstrepen.

Allereerst is er het hoofdstuk buitenlands beleid en defensiebeleid, waar een opening is gemaakt naar een gemeenschapsdefensiebeleid, wat iets anders is dan een gemeenschappelijk defensiebeleid. Een gemeenschappelijk beleid is intergouvernementeel. Dat is het nu nog, met de aanzelende gevolgen die men kent. Vele sprekers hebben allusie gemaakt op het Joegoslavische drama. De bedoeling is dat dit beleid evolueert naar een „gemeenschaps-geïntegreerd” defensiebeleid. Laten wij hopen dat dit uit de bus komt.

De heer Anciaux (VU) : De weg naar de hemel is bezaaid met goede voornemens.

De heer Eyskens (CVP) : Wij zijn er niet in geslaagd het buitenlands beleid en het defensiebeleid te communaliseren. Het enige dat wij bekomen hebben is dat de ministers van Buitenlandse Zaken kunnen beslissen dat zij in bepaalde gevallen gaan beslissen met een gekwalificeerde meerderheid.

Ik deel volledig de mening van minister Claes wanneer hij zegt dat neutraliteit vandaag geen zin meer heeft en totaal ontledigd is. De kandidaat-lidstaten zouden best verzaken aan hun neutraliteit, ook al heeft die een totaal uiteenlopend karakter naargelang van het geval. De Oostenrijkse neutraliteit is totaal anders dan de Zweedse of de Zwitserse. Wij kunnen met twintig landen geen gemeenschappelijk en *a fortiori* gemeenschapsbeleid voeren met betrekking tot buitenlandse zaken en defensie indien er een paar landen

bij zijn die niet meedoen. Het is dus uitermate gewenst dat wij, België op kop, ijveren opdat nieuwe lidstaten ook lid worden van de WEU en opdat alle WEU-lidstaten lid worden van de NAVO. Dat is een klare toestand en dan krijgen we bij de NAVO tenminste een Europese pijler die de evenknie kan worden van het Amerikaanse gewicht en de Amerikaanse aanwezigheid. Dit is volgens mij essentieel indien we in de toekomst tot een coherent beleid ter zake willen komen.

Ik vestig uw aandacht op artikel B van het Verdrag van Maastricht, dat erg door België werd beïnvloed. Daar komt een zin in voor waar de Britten aanvankelijk zeer tegen gekant waren, namelijk dat wat vandaag tot de intergouvernementele samenwerking behoort, zoals buitenlands beleid, defensiebeleid, justitieel beleid, migrantenbeleid — helaas blijft dit intergouvernementeel, maar daarvoor hebben we een „loopbrug” ingebouwd — moet kunnen worden gecommunautariseerd en worden uitgebouwd en georiënteerd naar een gemeenschapsbeleid. Dat artikel B moet u lezen, gecombineerd met het artikel dat handelt over het organiseren van een nieuwe intergouvernementele conferentie in 1996. Het is de Europese Raad die daarover beslist bij gewone meerderheid. Dat hebben de Britten niet ingezien. Zij waren daar geweldig tegen en hebben het waarschijnlijk in een moment van verstrooidheid aanvaard. Bij gewone meerderheid kan dus worden besloten om in 1996 opnieuw een IGC bijeen te roepen.

Mijnheer de minister, mijn vrees is vandaag, nog meer dan gisteren, nadat ik de verklaringen van de heer Hurd heb gelezen, dat nieuwe lidstaten volwaardig lid zullen zijn geworden vóór 1996, dat we dus naar de IGC van 1996 zullen gaan met een viertal leden meer en dat de verdieppoging pas na de uitbreiding zal komen, met alle gevaren vandien.

Dat brengt mij tot een beschouwing over het begrip subsidiariteit. Ik ben

Eyskens

natuurlijk voorstander van subsidiariteit ; iedereen is dat. Waarom zouden wij door een hogere instantie — de Europese Commissie of de Europese Ministerraad — laten doen wat we zelf kunnen doen ? „Wat we zelf doen, doen we bovenbieden beter”, beweren we. Waarom zouden we dan gekant zijn tegen subsidiariteit ? Toen ik student was werd de subsidiariteit onderwezen aan de universiteit in de cursus sociale leer van de kerk. Ik verwijst naar de encycliek *Quadragesimo anno* van 1931. Daarin schrijft paus Pius XI dat het privé-initiatief en het groepsinitiatief hun verantwoordelijkheid moeten kunnen opnemen en dat de Staat enkel kan optreden wanneer het privé-initiatief kennelijk in gebreke blijft.

In de jaren 1960-1970 hebben wij in de andere richting overdreven, waardoor er een soort omgekeerde subsidiariteit ging ontstaan, waarbij men ervan uitging dat de Staat alles deed en dat het privé-initiatief maar kon optreden als de Staat kennelijk in gebreke bleef. Dat betalen wij vandaag onder de vorm van een groot overheidstekort. Dit heeft ook de zogenaamde neoliberale reactie tot gevolg. Dit is echter een ander probleem.

Wat de subsidiariteit betreft is mijn vrees van zes maanden geleden vandaag bevestigd, andermaal door het standpunt van de Britten. Mijn vrees is dat men het Verdrag van Maastricht inderdaad niet inhoudelijk zal wijzigen — de Denen vragen dit trouwens niet — maar dat men langs een omweg de hele procedure gaat decommunautariseren en intergouvernementaliseren door een abusief beroep op de subsidiariteit. Als men de commissie gaat dwingen om bij elke richtlijn eerst te bewijzen dat het alleen op Europees vlak kan en niet op het vlak van de Staten, dan werpt men een enorm obstakel op voor de verdere vooruitgang van de Europese Gemeenschap.

Mijn grootste vrees is dat wanneer de subsidiariteit in die extensieve be-

tekenis retroactief zou worden toegepast, het zogenaamde *acquis communautaire* van het Verdrag van Rome en van de Eenheidsakte, al datgene wat verworven is op het vlak van de communautaire cohesie, met terugwerkende kracht opnieuw dreigt te worden uitgehouden. Daarbij bestaat de mogelijkheid om via artikel 3B verhaal bij het gerechtshof in te dienen, waardoor men een geweldige vertragingsmanoeuvre kan op gang brengen. Ik ben dus ongerust over de hele discussie over de subsidiariteit. *The Economist* van vorige week schrijft smalend over *the Sword*, alsof het een schuttingwoord was. *Quod non*, dat is het natuurlijk niet. Het is een zeer belangrijk en nuttig begrip voor zover men er bij zijn interpretatie geen misbruik van maakt.

Ik vrees dat men gaat proberen Denemarken terug te brengen bij de groep van de Twaalf, tot de ware schaapsstal, via een soort protocol of een afspraak over een extensieve interpretatie van de subsidiariteit, die men ook zal ter tafel leggen naar aanleiding van de toetredingsonderhandelingen met Zweden, Finland, Oostenrijk, misschien Zwitserland en andere landen. Men zal dan proberen Denemarken terug over de greppel te halen — het is geen brede stroom, want het referendum was zeer nipt — op basis van een extensieve en misbruiklijke toepassing van het begrip subsidiariteit.

De agitatie van met name mevrouw Thatcher werd in vele andere landen gevuld. De Denen zijn tegen de zogenaamde Europese bureaucratie. Elke organisatie is onderhevig aan de wet van de bureaucratisering. Dit geldt ook voor privé-bedrijven. Ik neem aan dat de 12.000 Europese ambtenaren niet allemaal doen wat ze moeten doen. Er zijn er misschien te veel. Laten wij echter niet overdrijven. De hele gemeenschap wordt bestuurd door 12.000 Euro-ambtenaren, wat nauwelijks meer is dan het ambtenarenkorps van een gemiddeld grote Europese stad : Lyon, Brussel, München, Manchester.

De Europese begroting is momenteel gestegen tot niet eens 1,2 % van het bruto binnenlands product van de Europese Gemeenschap. In een volwaardige federale Staat zoals de Verenigde Staten van Amerika legt Washington beslag op 20 % van het Nationaal Produkt. Laten wij dus niet in overdrijvingen vervallen. De bureaucratie moet worden bestreden, maar niet op een demagogische wijze.

Mijn volgende beschouwing handelt over de EMU. Dat is het koningin-nestuk van Maastricht. De tekst is beter dan deze over de Politieke Unie. Er werden minder compromissen gesloten. De EMU is van die aard dat bij de uitvoering ervan de Politieke Unie onvermijdelijk uit de bus moet komen. Door de stringente van de EMU moet men komen tot een integratie van de politiek evenals tot een democratische controle op deze politiek. De Britten zijn dan ook coherent in hun houding. Wanneer men gekant is tegen de Politieke Unie moet men de EMU afwijzen en de „*opt out*” van Groot-Brittannië in verband met de Monetaire Unie is bijzonder logisch in het kader van het afwijzen van de Politieke Unie. De Denen zijn minder coherent, want zij blijken de Politieke Unie niet goed gezind te zijn, maar anderzijds zouden zij wel bereid zijn de EMU te aanvaarden, wat totaal contradictoer is.

In Europa, vooral in Duitsland en ook Engeland, is een controversie op gang gekomen over de voor- en nadelen van de Monetaire Unie, die erin bestaat dat de wisselkoerspariteiten worden vastgespikkeld — aan elkaar geklonken — zodat men de twaalf munten kan vervangen door één Europese munt. Dat laatste is eigenlijk veeleer een probleem van semantiek dan een probleem van economie. Het economische zit in het vastspiken van de wisselkoerspariteiten.

Vorige week is in „*The Economist*” een zeer interessant artikel verschenen van de heer Feldstein, een gewe-

Eyskens

zen raadgever van president Reagan, dat nadien in veel andere tijdschriften en kranten werd geciteerd, 'vaarin hij de argumenten op een rijtje plaatst in het voordeel van vlotende — zwevende — wisselkoersen. Op louter intellectueel vlak is deze redenering niet onaantrekkelijk. Immers, de voordelen van vlotende valuta zijn gekend.

Vlotende valuta vermijden elke overheidsinterventie. De centrale bank moet dus niet interveniëren. Voor de voorstanders van economische vrijheid en liberalisme is dit een belangrijk argument. Men moet de rentevoeten niet optrekken of geen deviezen verkopen om de munt te ondersteunen ; bijgevolg is er geen nood aan deviezenvoorraad. Het belangrijkste element bij vlotende valuta is dat men de werkgelegenheid of de economische groei niet moet opofferen aan het herstel van het externe evenwicht of aan het herstel van het betalingsbalansevenwicht. Immers, vlotende valuta en vlotende koersen zorgen automatisch voor dit herstel. Bij vlotende koersen devalueert men als het ware elke minuut. De koers daalt wanneer de competitiviteit slabakt en wanneer de invoer groter wordt dan de uitvoer deprecieert de koers. De munt wordt goedkoper en bijgevolg stijgt de uitvoer opnieuw en nadien de invoer, vanzelfsprekend naargelang van de elasticiteit van de import- en exportvraag.

Op het eerste gezicht is dat systeem dus aantrekkelijk en wordt het thans in vele milieus met kracht verdedigd. Toch denk ik dat de redenering fout is omdat ze theoretisch is.

Het Engelse voorbeeld van de neerwaarts vlotende koers van het Britse pond — tot negen maanden geleden — heeft bewezen dat dit beleid geen soelaas brengt, maar dat men meer betaalt in termen van toenemende inflatie, zoals dat in Groot-Brittannië duidelijk het geval is geweest.

Geachte collega's, hoe zouden wij

kunnen gaan leven met vlotende wisselkoersen wanneer wij nagaan welke moeilijkheden wij hebben gekend met ons landbouwbeleid telkens een herschikking binnen het Europese muntsysteem diende plaats te vinden. In januari 1987 heb ik aan de laatste herschikking deelgenomen en sedertdien was er geen enkele herschikking meer. Immers, herschikkingen die het gevolg zijn van wisselkoersschommelingen ondernemen het gemeenschappelijk beleid totaal en hebben op de eenheidsmarkt een weerslag voor het landbouwbeleid en in grote mate ook voor andere industriële sectoren. Bovendien leiden zwevende valuta tot een protectionistisch beleid, aangezien de koers laten deprecieren zoveel is als een devaluatie. Dat betekent dat men de invoer bemoeilijkt en naar een handelsoorlog gaat. In elk geval gaat men dan in de richting van een escalatie van protectie, wat onverenigbaar is met een eenheidsmarkt.

Mijnheer de voorzitter, in mijn voorlaatste beschouwing wil ik erop wijzen dat wij, vooraleer een stemming over het Verdrag van Maastricht uit te brengen, ten zeerste bewust moeten zijn van de implicaties van een echte economische en monetaire unie. Het is ook goed dat wij, als verantwoordelijken, dit uitleggen aan de publieke opinie.

Ten eerste zal de marge voor een onafhankelijk nationaal beleid zeer sterk krimpen, mogelijk zelfs verdwijnen, naarmate we de convergentievereisten invullen en uitvoeren, dit zelfs nog vóór de EMU. Er zal geen ruimte meer zijn voor zogenoemde nationale fantasieën. De convergentie is natuurlijk een evidente vereiste.

Tussen haakjes gezegd, het debat van gisteren over de convergentie naar aanleiding van een verklaring van een lid van de Belgische regering, is in zekere zin naast de kwesstie. Zelfs zonder convergentievereiste in het kader van Maastricht, is het toch duidelijk voor iedereen die na denkt dat de toestand van onze

openbare financiën en onze overheidsschuld van die aard is, dat wij geen uur te verliezen hebben om onze overheidsschuld te reduceren, dit zelfs los van enige Europese verplichting.

Andermaal tussen haakjes voeg ik daaraan toe dat ik zeer gekant ben tegen een communautair akkoord — wij hopen dat er in de herfst één uit de bus zal komen — dat een financiering voorziet die in grote mate zou verlopen via de nationale overheid, de federale regering, uit de nationale pot dus, onder vorm van belastingpremies of het koppelen van financiële middelen van de Gemeenschappen en de Gewesten aan de groei van het BNP. Dit zou immers zeer nadelig zijn voor de overheidsfinanciën.

Met een overheidsschuld van 8.000 miljard als de onze en zolang die schuld groter is dan 100 % van het BNP, is het buitengewoon moeilijk om de sneeuwbal stil te leggen. Zolang de impliciete rentevoet van de uitstaande schuld gemiddeld hoger is dan de nominale groei van het BNP, neemt de schuldratio automatisch toe. Dit is vaak het geval. Het is dus van het grootste belang om tegen 1996, liefst zelfs tegen 1995, de schuldratio beneden de 100 % te brengen. Tegen morgen kan dit heelal niet. Convergentie of niet, al of niet opgelegd door Maastricht, de sanering van de overheidsfinanciën is een absolute must.

Ten tweede, ons economisch beleid zal in hoge mate worden gedepolitiseerd. Ik bedoel in termen van Belgische politiek. Alles zal immers Europees bepaald worden. Vandaag is dit reeds het geval. Ons zal slechts wat „Kleinarbeit“ resten ; wij zullen ons mogen bezig houden met de details van het beleid. De grote opgaven zijn gegeven. Ik ben daar voorstander van. Eens de wisselkoersen vastgeklonken, vastgelegd, vastgespijkerd, wat wordt dan de reactie van ons macro-economisch lichaam ? Wat zijn de elementen van flexibiliteit en aanpasbaarheid ? De heer Michel heeft er reeds allusie op gemaakt. We moeten de ogen openen voor evidenties.

Eyskens

Als we de wisselkoersen vastspiken en niet meer kunnen bewegen, hoe herstellen we dan de competitiviteit van de economie ? Met een competitiviteitshandicap in een gewest of land, wat kan er dan nog variëren ? Wat kan nog dienstig zijn als methode van aanpassing ? De werkgelegenheid ? Een hoge sociale kost. Dit is onaanvaardbaar. Ik denk niet dat veel regeringen dit kunnen dulden. Men kan de werkgelegenheid niet hanteren als instrument van aanpassing. Andere elementen en variabelen zijn de kostencomponenten. De meeste daarvan hebben we niet in handen, behalve de arbeidskost.

Het is vrij duidelijk dat de EMU en het aanvaarden van vaste pariteiten impliciet moeten leiden tot de politieke aanvaarding van een grotere flexibiliteit op het gebied van de inkomensvorming, van de loonvorming, van de kostencategorieën. Aan de problematiek in een eventueel acute fase van de indexering en van de economische kostprijs, die voortkomt uit de RMZ, zullen we in de toekomst niet ontsnappen. Wat zijn de alternatieven indien we een competitiviteitshandicap zouden krijgen ?

Een eerste mogelijkheid is uit de EMU te stappen. Dit kan steeds, maar met alle gevolgen vandien. Voor een land zoals het onze dat één derde van zijn toegevoegde waarde haalt uit buitenlandse investeringen en 48 % van de tewerkstelling is dat natuurlijk een onbeleid, een wanbeleid.

Een tweede mogelijkheid is wat meer flexibiliteit te brengen in onze kostencomponenten.

Een derde mogelijkheid is hopen op, en werken aan solidariteit. De solidariteit in Europa zal groter moeten worden. Men spreekt van solidariteit tussen Noord en Zuid. Maar wat is het Zuiden ? Ierland ligt, wat dat betreft, ook in het Zuiden. We spreken dan van cohesiefondsen, regionale en structurele fondsen. Een miljardenstroom van Noord naar Zuid is dus, in het kader van de EMU,

onvermijdelijk wanneer u de sociale kost van de convergentie en de eenmaking van de markt menselijk wilt houden, zonet — een van de sprekers heeft dit gezegd — offreert u de mensen op aan de economie. Niemand, dacht ik, is daartoe bereid. In een federaal land als België en zolang u een monetaire unie in stand wilt houden, leidt dat tot conclusies inzake een zekere solidariteit tussen Noord en Zuid. Wij zouden daarover eens in alle openhartigheid en in alle objectiviteit moeten discussiëren.

De conclusie is dus zeer duidelijk. Voor de EMU is er een prijs te betalen. De EMU is voor een land als België ongemeen voordelig zolang onze bedrijven voldoende competitief zijn. De EMU wordt echter een zeer strenge economische scherprechter die een zwaard van Damocles boven onze economie ophangt, en voor wie uit de bocht gaat volgt de economische sanctie heel snel en zonder verhaal. Ofwel past men zich aan de convergentievereisten aan ofwel verlaat men het speelveld van de EMU.

Mijnheer de voorzitter, ik kom tot mijn besluit. De jongste weken en maanden constateer ik in vele landen een gevraaglijke mentaliteitsverschuiving inzake het Verdrag van Maastricht en inzake de Europese integratie. Er zijn de aanvallen op de zogenaamde bureaucratie. Men spreekt van de „superstaat”. Waarom moet Europa een grootmacht worden ? Is het als groep van verbonden landen belangrijk belangrijk te zijn in de wereld van morgen ? Er zijn ook de reacties na het Deense referendum. Laten wij hopen dat het in Frankrijk goed afloopt. Ook in Duitsland is er weerstand. Indien we bepaalde opiniepeilingen mogen geloven dan zou vandaag in Duitsland 60 % van de bevolking tegen het Verdrag van Maastricht zijn gekant. Er zijn ook reacties die gaan in de richting van een verlangen naar een zekere geborgenheid. Er zijn reacties tegen de toenemende complexiteit van Europa zoals ook tegen de complexiteit van het bestuur, van de polis, van elk van onze landen. Dat

is een van de verklaringen voor de kloof tussen publiek en politiek die op 24 november 1991 tot uiting kwam. Niemand begrijpt nog hoe het concrete management in de moderne staten verloopt. Hoe zou men het dan kunnen begrijpen op het niveau van de Europese Gemeenschap ? „Men” regeert Europa zoals „men” ook België regeert. De mensen vragen zich af wat men daar in Brussel doet. In het Engels zou men kunnen spreken van *they-ification*. Wat doen ze in Brussel ? Wat doen ze in Londen ? Dit leidt tot grote frustraties met paradoxale reacties.

Ik denk dat de meesten onder ons behoren tot een generatie — misschien ook de mensen van het Vlaams Blok — die gemanifesteerd heeft en vele artikelen heeft geschreven onder het motto „*De wereld is ons dorp*”. Als u vandaag uw oor te luisteren legt en tussen de regels leest stelt u net het omgekeerde vast. „*Ons dorp is de wereld*”. De Amerikanen spreken van *cocooning*, verlangen naar geborgenheid. Dit komt ook tot uiting in bij voorbeeld allerlei vormen van nationalisme. Twintig jaar geleden schreven onze voor-gangers en eventueel onze generatiegenoten op de muren : „Wij zijn allen vreemdelingen”.

Vandaag zegt men „eigen volk eerst”. Al wat thans gebeurt is uitlegbaar en verklaarbaar. Ik zeg niet dat de oplossing erin bestaat dat allemaal weg te wuiven als onbelangrijk of excessief, extremistisch of uit-zinnig. Men moet proberen de echte analyse te maken van de oorzaken ervan. Die oorzaken liggen precies in de kloof tussen politiek en publiek, het gevolg van een zekere „vermenning”, het feit dat het bewind een bewind is zonder gezicht, zonder gelaat, zonder profiel. Ook al hangen onze foto's op alle hoeken van de straat, de mensen verstaan er niets meer van. Hoe dat overwinnen ? Dat is echter een ander verhaal.

Mijnheer de minister, het is mijn vaste overtuiging dat als wij Maastricht kunnen realiseren, wij bijdragen tot dat eengemaakte Europa.

Eyskens

met meer welvaart en meer welzijn, met een echte Europees democratie, met een Commissie die een embryonale regering zou vormen, met op de duur ook in het Europees Parlement een meerderheids- en een minderheidsvorming. Wij hebben nu reeds de investituur van de voorzitter en de Commissie gekomen. Als wij dat kunnen realiseren, als wij kunnen aantonen dat er vooruitgang is, dat wij de grensoverschrijdende problemen kunnen oplossen, zoals de problemen van het leefmilieu, dan scoort Europa niet alleen punten, maar dan zullen wij ook de kloof tussen publiek en politiek kunnen overstijgen en transcenderen door een geloofwaardige bewijsvoering.

Wat ineenstort maakt een groot gedruis. Daarover is spektakel en het haalt gemakkelijk de koppen van de kranten. Wat groeit doet het meestal in alle stilte. Ik hoop en ik pleit ervoor dat de stilte zou neerdalen over Europa, dat men er ernstig werk van zou kunnen maken dat eens Maastricht gestemd, men het ook kan uitvoeren en dat is een dagdagelijkse taak. De test van de geloofwaardigheid is wat wij ervan terechtbrengen, elke dag opnieuw. Ik hoop, mijnheer de minister, dat u met de steun van de meerderheid en van alle Europegezinde ijveraars, pleit voor een Europa dat een echte federatie zou zijn, zonder daarom een superstaat te worden, een Europa waarvan Achilles Mussche ooit gezegd en gedicht heeft „Eindelijk een vaderland om te beminnen”. Ik hoop dat u daaraan kunt werken met onze steun.

Le président : La parole est à M. Morael.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, mon intervention de ce soir n'est sans doute ni la plus facile ni la plus agréable de celles que j'ai eu ou aurai encore à faire à cette tribune.

En effet, européens convaincus dès leur naissance, les écologistes ont

vécu à travers un débat vif la façon dont ils ont dû se définir par rapport au Traité de Maastricht. Inutile de nier que notre décision n'a pas été prise de gaieté de coeur ou facilement !

Par ailleurs, si nous avons l'habitude de nager à contre-courant en politique — c'est arrivé dans bien des domaines à propos desquels l'avenir nous a souvent donné raison — cette fois, nous nageons à contre-courant avec des poissons qui ne sont pas toujours de la meilleure compagnie. On n'a pas toujours les alliés qu'on veut !

Contrairement à beaucoup, j'estime qu'il est devenu inutile aujourd'hui de polémiquer sur l'un ou l'autre aspect particulier du Traité de Maastricht. Il suffit de se rapporter aux nombreux travaux parlementaires consacrés à cette question et qui ont, d'ailleurs, fait l'objet de publications officielles. Je fais ici, bien entendu, allusion aux travaux du Parlement européen. On peut aussi se référer au rapport Martin qui établit une brillante comparaison, chapitre par chapitre, de ce qui était demandé par le Parlement européen, par les Assises de Rome et ce qui a finalement été obtenu — si on ose dire — à Maastricht. Je fais allusion aussi aux travaux du comité d'avis sur les questions européennes et à son rapport ainsi qu'aux travaux de la commission des Relations extérieures, qui a consacré plusieurs réunions à cette question.

Tous ces travaux, en tout cas, convergent sur un relevé unanime des nombreuses carences, lacunes, ambiguïtés, insuffisances et insatisfactions que chacun peut noter dans le Traité de Maastricht. Il est donc inutile de les reprendre ici et de commencer à polémiquer sur l'un ou l'autre point de détail.

L'heure des polémiques de détails étant révolue, nous en sommes aujourd'hui au débat sur les véritables enjeux de la question européenne, sur ses perspectives. Grâce notamment au résultat du référendum danois — c'est là un de ses immenses

avantages — l'heure est enfin au véritable débat démocratique, c'est-à-dire celui qui nous oblige à répondre à une question élémentaire : quelle Europe voulons-nous ?

De ce point de vue, il semble qu'à l'exception de l'extrême droite, nous soyons tous ici convaincus de la nécessité de l'Europe, qui est même plus qu'une nécessité, car elle est pour la plupart d'entre nous une véritable vocation, une véritable espérance.

Cependant, lorsqu'il s'agit de répondre à la question „quelle Europe voulons-nous ?” je ne suis pas certain que nous soyons tous sur la même longueur d'onde.

Notre ministre des Finances, qui a d'ailleurs été l'un des négociateurs de ce Traité, a répondu, un peu malgré lui, à cette question, le 25 juin dernier, dans l'hebdomadaire *La Cité*, où il signait un article. Après avoir rappelé les avantages du Traité de Maastricht en matière de politique économique et monétaire, les perspectives de croissance et de stabilité budgétaire, bref tous les arguments habituellement avancés par les partisans du Traité, le ministre terminait — c'est tout à son honnêteté — en soulignant trois insuffisances notables, que le Traité n'a pas réussi à corriger. Il citait :

- le déficit social
- le déficit fiscal
- le déficit démocratique.

Or, ces trois points sont trois des axes qui constituent véritablement un Etat moderne, démocratique et efficace. Ces trois axes sont trois terrains sur lesquels la construction européenne n'arrive pas à réellement avancer. C'est cela qui est inquiétant !

Je rappelle qu'à l'issue des travaux du Parlement européen, Fernand Herman, lors d'une prestation télévisée avait eu cette phrase assez édifiante : „Si un partenaire déposait une demande d'adhésion à la Communauté européenne avec une telle organisation interne, il est plus que probable que nous la refuserions

Morael

parce que ce ne serait pas un Etat démocratique, ni un Etat compatible avec la construction européenne".

Or, voilà cette Europe qu'on nous dit aujourd'hui à prendre ou à laisser, ce qui est d'ailleurs une façon de tronquer le débat. Cette Europe-là n'est pas un espace politique et démocratique. Ce n'est en réalité qu'un simple espace commercial, un espace — plus grave encore — de dérégulation, un libre marché sans ses élémentaires dynamiques sociales, fiscales et démocratiques.

Si on y ajoute la politique étrangère et de sécurité commune, ses dimensions sécuritaires et interventionnistes, nous obtenons le parfait état libéral, monsieur Ducarme, un grand espace économique, libéré de ses élémentaires contraintes, de ses élémentaires contrôles aussi. Je ne dis pas qu'il n'y a pas de contrôle ou pas de contrainte ; il y en a, mais pas à la mesure des enjeux et de tout ce qui va se faire dans cet espace, aujourd'hui économique.

M. Claes, ministre : Pourquoi tant d'Etats veulent-ils nous rejoindre alors ?

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Parce qu'ils ont cette même conception et parce qu'ils savent qu'ils auront bien plus en ne s'inscrivant pas seulement dans l'AELE, mais aussi dans cette construction européenne, dont je ne dis pas d'ailleurs qu'elle ne présente aucun avantage.

Mme de T'Serclaes (PSC) : On ne construit pas une Europe sociale sur un désert économique, monsieur Morael.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Qu'est-ce que cela veut dire ?

Mme de T'Serclaes (PSC) : Que les deux sont intimement liés.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Oui, les deux sont intimement liés. Alors pourquoi prétendez-vous construire une Europe dans un domaine et pas dans l'autre ?

Mme de T'Serclaes (PSC) : Il faut aussi bien construire l'Europe économique que l'Europe sociale et nous avançons dans ces deux domaines. Le protocole A11 est également la preuve que l'on veut avancer dans l'Europe sociale, mais on ne peut pas obtenir tout en même temps.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : L'argument déforce votre thèse, pas la mienne. Je suis d'accord avec vous pour dire que les deux dimensions sont intimement liées. C'est d'ailleurs la raison pour laquelle nous sommes insatisfaits. Sinon nous accepterions le fait que l'on ait bâti l'un sans l'autre.

Récemment, Max Gallo, député européen socialiste et français, disait : „L'Europe de Maastricht, c'est le triomphe de l'oligarchie, une Europe où une minorité politique, économique et financière imposera les orientations fondamentales”.

Il faut être cynique pour se réjouir de cela et je pense que personne ici ne s'en réjouit. C'est tout le contraire de la démocratie.

La preuve, c'est que ce traité a connu sa première panne grave lorsqu'il a été soumis pour la première fois au suffrage des citoyens et ce dans le pays qui est présenté comme le meilleur élève de l'Europe et qui n'a jamais manifesté de réticences à l'adhésion et à la participation à la construction européenne. C'est le meilleur élève de l'Europe, et pas seulement quant aux aspects sociaux et écologiques, comme on le dit souvent. Si l'on prend même le seul critère de la transposition en droit interne des directives nécessaires à l'établissement du grand marché, le Danemark est le pays qui en a transposé, à l'heure actuelle — je ne crois pas me tromper, monsieur le ministre — le plus grand nombre.

Les Danois ne sont donc pas seulement attachés à leur politique d'environnement ou à leur politique sociale, ils sont également capables de joindre les deux aspects, dont Mme de T'Serclaes disait qu'ils étaient intimement liés.

En Belgique, c'est aussi à l'aune du manque de transparence, du manque de contrôle démocratique que ce traité a été négocié. Nous commençons à être nombreux à savoir que ce traité a été négocié par quelques ministres, sans que tout le cabinet en soit informé, sans même — si nous sommes bien renseignés — que soient au courant les vice-premiers ministres. (*Signes de dénégation du ministre Claes*)

Si vous le démentez, j'en suis heureux.

Cette absence de transparence et de contrôle durant le processus de négociation est probablement l'une des sources des problèmes que connaît ce traité.

On dit souvent que le Traité de Maastricht ne pouvait pas être meilleur — nous avons déjà eu des échanges à ce sujet, monsieur le ministre — et qu'il faut l'accepter tel quel parce qu'il est le résultat, nécessairement imparfait, des contradictions ou des ambiguïtés qui existent entre les douze pays membres. Cet argument est en grande partie vrai, mais il doit néanmoins être nuancé.

Je rappelle que les assises de Rome ont démontré concrètement que tant le Parlement européen que les douze parlements nationaux pouvaient s'accorder sur une vision commune, démocratique et fédéraliste de l'Europe, et que s'il y a eu divergences et oppositions, c'est entre les chefs d'Etat.

Il faut constater là deux dynamiques dont l'une n'a pas nécessairement raison sur l'autre, une dynamique de chefs d'Etat et une dynamique des parlements. Manifestement, seule la dynamique des chefs d'Etat l'a emporté dans le résultat final qu'on nous présente aujourd'hui.

Nous pouvons d'autant moins accepter ce résultat qu'une incertitude juridique relativement grande plane sur le Traité. C'était d'ailleurs la thèse que je défendais en interpellant M. Claes le 18 juin dernier. Je constate que cette incertitude n'a pas été totalement dissipée ce jour-là, et que

Morael

depuis peu elle a été reconnue, d'une manière nuancée, par un des ministres du gouvernement et qu'elle a aujourd'hui emporté la conviction du président du PRL.

La seule réponse diplomatique qui a suivi le „non” danois a été le slogan „poursuivons à onze”, sous-entendu nous verrons bien après”, partant de l'idée qu'il fallait et qu'il suffisait de poursuivre à onze pour régler le problème posé par le „non” danois.

Reprenons ces deux points.

Premièrement, fallait-il poursuivre à onze ? Le proposer et le décider dénote déjà une conception curieuse du partenariat au niveau européen et surtout du respect de toutes les composantes européennes, y compris les plus modestes. Le Danemark semble être considéré comme une quantité négligeable, même si telle n'est pas l'intention de départ. Finalement, faire comme si rien ne s'était passé est d'autant plus inacceptable que c'est un référendum et non une décision gouvernementale qui a abouti à ce „non”.

Imaginons ce qui se serait passé ou pourrait se passer si ce „non” provenait non pas d'un petit Etat périphérique de l'Europe mais de ce qu'on appelle communément une grande puissance, par exemple la France ou la Grande-Bretagne. Est-on vraiment sûr que, dans ce cas-là, une réponse aussi immédiate et aussi ferme aurait suivi ? Aurait-on dit : „Qu'importe, poursuivons à dix” ?

Deuxièmement, suffit-il de poursuivre à onze ? Juridiquement, la thèse ne me paraît pas défendable. En fait, on peut distinguer deux processus, d'une part la ratification, d'autre part la mise en oeuvre prévue pour le 1er janvier 1993, ce qui ne nous laisse pas beaucoup de temps.

La ratification ne me semble pas poser beaucoup de problèmes. Ce n'est pas parce que les Danois ont dit „non” que les onze autres gouvernements ou populations n'ont pas le

droit de donner leur avis, de marquer leur accord ou leur désaccord. Pour ma part, le „non” danois ne suffit pas pour empêcher les autres de poursuivre leur processus de ratification.

Par contre, en ce qui concerne la mise en oeuvre — les processus de ratification étant achevés — il en va tout autrement. Imaginons que les onze aient ratifié le Traité, que se passera-t-il au 1er janvier 1993 ? Que fera-t-on des Danois au Parlement européen, au conseil des ministres ?

Peut-on imaginer qu'ils siégeront avec les représentants des onze autres pays au sein d'une même assemblée où les onze prendront des décisions à la majorité simple tandis que les Danois décideront à la majorité absolue ? C'est inconcevable. Or, les Danois ne peuvent sortir de la CEE. C'est là que réside l'impasse juridique et politique. Je rappelle que si les Danois s'opposent au Traité de Maastricht, 80 % d'entre eux, suivant un sondage, ne veulent pas quitter la Communauté européenne. C'est un fait politique dont il faut tenir compte. Par ailleurs, les onze autres ne peuvent pas exclure juridiquement les Danois. Enfin, on ne peut mettre en oeuvre le Traité si les Danois ne le ratifient pas.

Interpellé le 18 juin, le ministre avait répondu, sous forme de boutade : „Attention le match n'est pas fini. Bien des éléments peuvent encore intervenir avant le 31 décembre et rien ne dit qu'un de ces éléments ne serait pas de nature à changer la situation”. L'argument est tout à fait recevable.

On ne peut en tout cas nier que, à l'heure actuelle, tout est conditionnée par l'accord que devront finalement donner les Danois. Cet accord devra nécessairement passer par un référendum. Je n'imagine pas que ce référendum puisse aboutir à un „oui” si, dans l'intervalle, un élément nouveau et positif n'est pas intervenu. Je ne vois pas pourquoi les Danois changeraient soudain d'avis.

Que pourrait être cet élément nouveau ? L'Europe a essayé de répondre à cette interrogation, me semble-t-il, par une plus grande insistance sur le principe de subsidiarité. J'ai deux remarques à formuler à cet égard. Première remarque : il n'est pas certain que cela apaise les craintes des Danois. Il est toujours difficile d'interpréter le sens du vote d'une population. Je pense que les Danois se sont moins inquiétés des transferts de souveraineté, des transferts de compétences de leur échelon national vers l'échelon européen, que du fait que ces transferts ne s'accompagnent pas du contrôle démocratique qui s'exerce à leur échelon national. Ce qui les a inquiétés, c'est donc moins la question de la souveraineté nationale que celle de la démocratie. C'est du moins ce que j'ai conclu de la lecture des documents de ceux qui ont mené campagne pour le „non”. Je n'étais évidemment pas dans l'isolement avec chaque citoyen danois. Pas plus que vous, je ne puis donc dire quelles étaient leurs motivations véritables.

Deuxième remarque : Le retour en force de la subsidiarité est un élément potentiellement dangereux. M. Eyskens y a fait allusion, je crois. Faudra-t-il demain, pour chaque décision européenne, prouver la bonne application de ce principe et que l'échelon européen est donc bien le plus approprié pour prendre cette décision ? Faudra-t-il, demain, lors de chaque décision, redouter le recours éventuel de quelqu'un qui serait insatisfait de cette décision et qui prétendrait que le principe de subsidiarité n'a pas été respecté ? Une trop grande insistance sur un principe de subsidiarité — d'ailleurs très peu défini à l'heure actuelle et qui commence à ressembler à une auberge espagnole tant chacun y met ce qu'il veut — une trop grande insistance sur ce principe accroît l'incertitude juridique de l'éventuelle mise en oeuvre du Traité de Maastricht. Je ne dis pas que c'est ce qui se passera à coup sûr. Je dis simplement qu'il y a là un risque. Il n'est pas évident que certains ne se serviront

Morael

pas de ce principe pour aller à l'encontre des objectifs de la construction européenne.

La réponse apportée par les Européens aux Danois me semble donc insuffisante et inadaptée. Que fallait-il faire ?

J'en viens à la position des Verts et des Verts partout en Europe !

Contrairement à ce que prétend Mme Lizin, aucune considération de politique intérieure ne nous pousse à prendre l'attitude que nous adoptons.

Tout d'abord, nous n'avons jamais parlé de renégociation du Traité. Comme d'autres, nous sommes conscients qu'une renégociation complète serait un processus dangereux qui pourrait d'ailleurs aboutir à pire que le Traité d'aujourd'hui, notamment depuis les événements de ces derniers mois. Nous préconisons simplement une révision partielle de certaines dispositions du Traité, sur base d'éléments objectifs :

1) le Traité lui-même le prévoit pour 1996. Nous demandons que cette simple prévision soit anticipée dans le calendrier, c'est-à-dire en 1994 plutôt qu'en 1996. C'était la proposition des Pays-Bas à la Conférence des organismes spécialisés en affaires communes, au mois de mai. Cette proposition semblait emporter la conviction de nombreux pays, et, à l'époque, l'opposition du seul Portugal.

2) Cela va aussi dans le sens d'une résolution du Parlement européen qui demandait aux parlements nationaux de : „ratifier, mais aussi de combler les principales lacunes du Traité, et ce dans les meilleurs délais”.

Notre point de vue tient aussi compte des propos du président du Parlement européen, M. Egon Klepsch, qui était notre invité ici, le 3 juin dernier. Il avait rappelé à cette occasion aux parlementaires belges l'existence de la clause évolutive dans le Traité, qui permettait, sans

renégociation, par le biais d'une conférence intergouvernementale, de remettre en chantier des dispositions liées au processus de décision, et qui concernent donc ce que l'on appelle communément le déficit démocratique.

Mme de T'Serclaes (PSC) : Mesurez-vous bien vos paroles lorsque vous dites : „nous ne pouvons pas renégocier le Traité mais nous voudrions rouvrir certains articles” ? Ne croyez-vous pas que d'autres souhaiteront ajouter d'autres articles dans la discussion et que cela signifiera une renégociation plus globale du Traité ?

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Non, madame de T'Serclaes, nous nous sommes mal compris. Le Traité prévoit qu'en 1996, on remette en discussion certains processus de décision qui sont à la source de ce que l'on appelle le déficit démocratique. Il ne s'agit que de cela.

Compte tenu de ce qui se passe, et du poids qu'auront les mécanismes de décision sur les décisions qui seront prises à l'avenir, nous demandons simplement que ce qui est prévu en 1996 soit avancé à 1994.

Mme de T'Serclaes (PSC) : D'autres pourraient entrer dans ce type de processus et demander une renégociation.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Nous nous inscrivons dans ce qui est strictement prévu par le Traité. Dans le cas contraire, le Traité ne sera pas amélioré et le déficit démocratique perdurera jusqu'aux élections européennes de 1999, peut-être au-delà, si l'élargissement se fait préalablement à l'approfondissement de la construction européenne.

Voilà une procédure que nous proposons. Elle permet, sans soumettre le Traité à une renégociation complète, de soigner certains de ses défauts les plus criants. Nous ne demandons pas l'impossible. Et elle permet surtout, par le biais de procédures plus démocratiques, de se don-

ner des raisons de faire ce pari dont parlait Edgard Morin dans un article récent. Il s'agit du pari de l'association contre la désintégration et, je le cite, du pari contre la barbarie, du pari, aussi, contre la toute-puissance économique. Morin dit qu'il faut faire le pari européen, nous l'avons fait depuis longtemps parce que l'Europe est nécessaire, parce qu'aujourd'hui l'Etat-nation est devenu à la fois trop grand et trop petit. Il est devenu trop grand par rapport à ce que M. Eyskens appelait tout à l'heure „le cocooning”. C'est péjoratif mais cela recouvre aussi toutes les aspirations de la population à la diversité, à la reconnaissance de ses spécificités, à une plus grande proximité, à une plus grande démocratie directe. Voilà les revendications des citoyens, et l'Etat national est trop grand pour cela mais il est aussi trop petit par rapport à toute une série de problèmes devenus manifestement internationaux, qu'il s'agisse de problèmes économiques, de développement, de problèmes Nord-Sud, ou même de problèmes de sécurité.

Par conséquent, les Verts sont demandeurs d'un approfondissement européen. Cette attitude ne souffre pas la moindre ambiguïté, d'où les aménagements que nous demandons. Ni la Belgique, ni aucun autre pays n'ayant plaidé en ce sens, même au non-sommet de Lisbonne, nous constatons que ces aménagements ne sont pas mis en chantier.

Nous voterons donc à regret contre ce projet de loi de ratification du Traité, nous ne le disons pas par précaution oratoire.

Dernière remarque. Nombreux sont ceux qui partagent avec nous des convictions européennes et qui s'étonnent de la position que nous adoptons. Ils nous ont demandé — et Mme de T'Serclaes vient de le faire à cette tribune — si nous étions bien conscients de nos responsabilités.

Jamais personne n'est tout à fait convaincu d'avoir à cent pour cent

Morael

raison ni que l'autre à tout à fait tort. Peut-être vous, monsieur Clerfayt ? Je suis quant à moi un peu plus modeste. Mais à ceux-là, je leur retourne la question : êtes-vous bien conscients des conséquences de ce traité ? Je refuse d'ailleurs de m'inscrire dans le débat du „c'est à prendre ou à laisser”, du „c'est le Traité ou le chaos”. Je rappelle que s'il n'y a pas de Traité, l'Europe existe malgré tout. Nous avons derrière nous quarante ans de construction européenne, le Traité de Rome, l'Acte unique, un arsenal juridique extraordinaire, une jurisprudence. L'Europe n'est pas inexistante, fort heureusement.

Mais vous-mêmes, hors de ce débat opposant le Traité au chaos, êtes-vous bien conscients des responsabilités que vous prenez par la ratification de ce Traité et des risques qui en découlent ?

1. Risques sociaux, liés notamment à l'exacerbation d'une société duale. Duale entre nations puisque l'on parle toujours d'un peloton de tête de l'Union économique et monétaire, ce qui signifie que certains resteront en retrait, en tout cas pour un temps. Société duale aussi du fait du dumping fiscal et budgétaire pratiqué au sein même des Etats.

A cet égard, je rappelle d'ailleurs que cette primauté de l'économique et du monétaire s'est illustrée de façon extraordinaire lorsque, un peu par provocation, des syndicats ont proposé en Belgique que l'on inscrive comme nouveau critère de convergence l'obligation pour tous les pays de la Communauté d'amener à 4 % le taux de chômage dans chacun des Etats membres. Cela a provoqué des hurlements, on affirmait ne pas pouvoir y arriver.

Par contre, dès que l'on propose des critères financiers et monétaires, même si l'on sait que cela signifie d'énormes sacrifices dans les politiques économiques et financières qui devront être menées pour y parvenir, on affirme que l'on y parviendra

parce qu'il s'agit d'une obligation impérieuse.

Mais dès l'instant où, presque naïvement, quelqu'un propose d'atteindre l'objectif d'un taux de chômage limité à 4 %, tout le monde dit que c'est impossible.

C'est ainsi que le PDG de Fiat, Giovanni Agnelli, déclarait dans „*Le Monde*” il y a une dizaine de jours : „Le Traité de Maastricht n'apportera rien socialement, il faudra s'habituer à vivre en Europe avec un taux de chômage approchant les 10 à 12 %”. Est-ce là la société que l'on nous propose ? Non merci.

2. Etes-vous conscients des risques écologiques liés, d'une part, à des procédures rendues beaucoup plus compliquées et, d'autre part, à un état de droit où la libre circulation des capitaux et des marchandises aura toujours la primauté sur la protection de l'environnement et de la qualité de la vie ?

Dans ce domaine, l'état actuel du droit européen et la jurisprudence de la Cour européenne de Justice sont édifiants. Le Traité ne réglera rien en cette matière. (*Interruption de M. Ducarme*)

Cela évolue un peu, je suis d'accord avec vous, monsieur Ducarme, mais vous reconnaîtrez quand même que c'est un peu lent et insuffisant. (*Interruption de M. Claes, ministre*)

Mettez-vous à notre place, monsieur le ministre. Se sont succédé à cette tribune un certain nombre d'orateurs, presque tous très honorables d'ailleurs, qui ont tous manifesté leur profession de foi pour l'Europe, et surtout pour ce Traité.

Comprenez que l'on ne puisse faire ici d'intervention très nuancée, sauf à se faire qualifier de mi-chèvre mi-chou. Je suis donc obligé de ne reprendre que les traits saillants de notre position.

3. Etes-vous bien conscients des risques militaires ? Cette politique européenne de sécurité commune, qui semble d'ailleurs faire tant plaisir à certains ici, s'inscrit comme un pilier indépendant des procédures habi-

tuelles en Europe et qui risque de devenir, peu à peu — je ne l'espère pas — l'outil de ceux qui rêvent de faire de l'Europe de l'Ouest le futur gendarme du continent.

Est-ce cela que l'on veut ? Disons tout de suite à tous ces jeunes à qui on promet de supprimer le service militaire que tout n'est pas aussi simple et que certaines choses beaucoup moins positives se profilent à l'horizon.

A ceux qui affirment qu'il faut intervenir sur certains terrains, je répondrai oui. Je voudrais néanmoins leur rappeler le chapitre 7 de la charte de l'ONU, qui permet d'intervenir en toute légalité sous l'égide de l'ONU et de façon plus efficace, je l'espère, que ce n'est le cas pour l'instant. Je ne dis donc pas qu'il ne faut pas intervenir à l'extérieur ; il y a bien sûr un devoir d'ingérence. Ce qui se passe par exemple aujourd'hui en Yougoslavie est intolérable et mérite une intervention, mais pas comme certains veulent l'organiser depuis le Traité de Maastricht.

Par conséquent, nous ne nions pas les quelques avancées du Traité, notamment en ce qui concerne la citoyenneté, à propos de laquelle il faut toutefois bien se rendre compte que cette maigre avancée est d'ores et déjà contestée dans ce pays pour des raisons bassement politiques et au moyen d'arguments qui ne sont pas recevables au regard des enjeux.

Pour toutes ces raisons, et en dépit même de nos profondes convictions européennes, mais aussi parce que le débat a été tronqué, parce qu'en outre, le Traité n'a plus qu'une assise juridique très fragile et parce qu'aucune correction n'est prévue comme certains d'entre nous l'ont demandé, les Verts ne pourront soutenir ce projet, et je le répète, avec regret.

De voorzitter : De heer Candries heeft het woord.

De heer Candries, voorzitter van de VU-fractie : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte colle-

Candries

ga's. de heer Anciaux sprak daarnet namens de VU-fractie. Ik zal, gevormd of misvormd door mijn verleden, in eigen naam spreken.

Eergisteren nog werden wij tot beginning gedwongen in Passendale. Volgende maand zullen wij, in Diksmuide dan, weer trouw zweren aan de boodschap van onze frontsoldaten. Hier, in Flanders' Fields, temidden van een aantal bloedige getuigenissen van Europese verdeeldheid. Hier, in Flanders' Fields, waar uit met bloed geheiligde grond, onder de lage Vlaamse luchten, de zuchten blijven opstijgen : „nooit meer oorlog". En dit in alle mensentalen. En wij Vlamingen moeten er zorg voor dragen dat de echo van die boodschap nooit verstomt, nooit. En daarom heeft ons Volk van die boodschap een toren gebouwd, die het over dit vlakke land zal blijven uitroepen : „nooit meer oorlog".

Het heeft de tweede wereldoorlog niet belet, omdat het zichzelf zoekende staatsnationalisme elk supranationaal gezag onmogelijk maakte.

Een belangrijke les die uit de gebeurtenissen in en rond die tweede wereldoorlog moest worden getrokken, was dat ter voorkoming van een conflict mooie woorden en intenties niet volstaan. Vrede en veiligheid moeten structureel worden gewaarborgd. Daaraan werd reeds tijdens de oorlog gewerkt.

Het is in die zin dat men mij toen de totstandkoming van de EGKS heeft uitgelegd. Inderdaad, de EGKS zou meer zijn dan een louter sociaal-economische constructie voor overleg en samenwerking. Men ging er toen immers van uit dat door deze constructie de belangen rond kolen en staal niet meer tegen elkaar zouden worden uitgespeeld door de traditionele antagonisten in ons oude Europa. De EGKS, een vredesplatform. De Europese defensiegemeenschap zou door het vooral Franse eigenbelang, mislukken. Gelukkig werd voor vrede en veiligheid een Atlantische paraplu aangebo-

den, zodat de risico's van mogelijk Europese tegenstellingen konden worden ingedijkt.

Dit heeft ons 45 jaar vrede gegarandeerd. Tegen Europese tradities in is een hele generatie aan oorlog ontsnapt. De oorlog was technisch onmogelijk gemaakt. Het instrumentarium daartoe was immers in belangrijke mate aan de staten ontnomen en aan supranationale organen overgedragen.

Vandaag staat Europa voor een aantal keuzemogelijkheden. Er is echter geen weg terug. De uitdagingen zijn immers van die aard dat de wederzijdse afhankelijkheid van de landenleden snel toeneemt.

Vrede en veiligheid worden niet langer in hoofdzaak ondersteund door een gunstige verhouding van militaire krachten alleen. Europa kan zich geen interne instabiliteit permitteren en moet daarom bijdragen tot een gunstig sociaal-economisch klimaat. Defensie krijgt een preventieve betekenis.

Een Europees vredes- en veiligheidsbeleid kan niet langer de som zijn van de visies van de verschillende landenleden. Het moet het produkt worden van het gemeenschappelijk besef dat men elkaar nodig heeft, hetgeen moet leiden tot een gemeenschappelijk Europees beleid. Logischerwijze zal dit ook leiden tot een gemeenschappelijk instrumentarium, dat ook niet langer de som van de staatsnationale legers kan zijn. Wij moeten naar een multinationale krijgsmacht, een Europees geïntegreerd instrument.

Het is precies dank zij het sinds de tweede wereldoorlog gevoerde beleid, vooral op het vlak van defensie, dat vandaag het klimaat gunstig is voor een vooruitgang op Europees vlak voor zowel de mogelijke uitbreiding van de Gemeenschap als de inhoudelijke verdieping ervan. Inderdaad, het einde van de koude oorlog opent de deur voor vroeger neutrale landen, mogelijks zelfs voor landen die in het voorheen verscheurde Europa aan de andere kant lagen.

De Europese Gemeenschap moet meer dan alleen maar een economische dimensie, hoe belangrijk ook, hebben. Wil het een positieve en doeltreffende rol spelen, niet alleen voor de eigen leden, maar ook in een snel veranderende wereld, dan moet men naar een monetaire unie, een gemeenschappelijke politiek en zelfs een politieke unie, met alle gevolgen vandien. Het is een gedurfde weg die men inslaat.

In tegenstelling tot collega Anciaux die terecht de aandacht vroeg voor een aantal onvolkomenheden van het Verdrag, zal ik het accent leggen op de noodzaak met Europa op deze weg verder te gaan. Op geen enkele manier mogen wij de indruk wekken dat er opnieuw ruimte zou zijn voor vooroorlogse antagonismen. Daarom meen ik dat ons land geen te eenzijdige en te smalle constructies, zoals bij voorbeeld een Frans-Duits militair korps, mag steunen. Voor samenwerking is een bredere basis nodig. Deze moet zo Europees mogelijk zijn. Wij moeten zelfs naar een Atlantische vrede en veiligheid streven, van de Atlantische Oceaan tot de Oeral, één groot nieuw vredesplatform. Wat een droom !

Hoe moet het nu verder ? Het geopolitieke landschap is de jongste jaren krachtig door elkaar geschud. Ik durf dan ook aan te sporen tot beginnig nu wij op de drempel staan van een nieuw millennium, beginnig die ongetwijfeld verder zal moeten leiden dan het bepalen van kijntlijnen voor nieuwe internationale relaties. Inderdaad, een aantal definities zullen moeten worden herschreven ; er zullen er nieuwe moeten worden opgesteld ; prioriteiten zullen moeten worden herschikt en de bestemming van middelen zal moeten worden omgebogen. Een nieuw menselijk verwachtingspatroon en een groeiend kwaliteitsbesef zullen hierop hun stempel drukken. Eist dit een culturele revolutie ?

Wanneer men het heeft over defensie op Europees vlak, beperkt men zich vaak tot het leger als instrument

Candries

van de verdediging. Dat belet echter de aanvaarding van de logische visie dat een noodzakelijk nieuw defensieconcept hoofdzakelijk bestaat uit drie elementen, waarvan het defensie-apparaat er slechts één is. Ik wijs erop dat de beoordeling van de bedreiging en het steeds internationaler wordende beslissingsproces met de daaraan gekoppelde taakschrijving en commandostructuur even belangrijk zijn.

De beoordeling van de bedreiging of van de eventuele noodzaak daadwerkelijk een of andere actie te ondernemen, is niet eenvoudig. Wie oordeelt? Wie beslist? Hoe wordt dit democratisch gedragen? Er wordt immers, naargelang het probleem, op verschillende niveaus beslist, soms ver boven de hoofden van de burger die nochtans duidelijk met een groeiend gevoel van onveiligheid wordt geconfronteerd.

De militaire beoordeling van de bedreiging is vooral gebaseerd op de studie van de verhouding van de krachten. Vandaar de nood aan preventieve defensie door de wegverking van allerhande vormen van instabiliteit.

Dit heeft slechts zin als er duidelijke internationale gedragsregels worden opgelegd en aanvaard, wat op zijn beurt slechts doeltreffend is mits een internationale controle en internationaal gezag. Is dit wel mogelijk? Op het ogenblik beschikt geen enkel supranationaal gezagsorgaan over eigen informatiemogelijkheden. Satellietverkenning zal spoedig onontbeerlijk blijken, zoniet blijft men voor de onmiddellijke beoordeling van een toestand afhankelijk van enkele grootmachten die over verkenningsruimtetuigen beschikken. Vrije toegang tot dergelijke informatie moet aan de verschillende niveaus die zich met vrede en veiligheid inlaten, namelijk de UNO, de CVSE, de NAVO en de WEU in de EG, worden geboden. Zo kan elk van de niveaus, wanneer de omstandigheden dit eisen, de nodige maatregelen nemen om de vrede en de veiligheid

in het gebied waarvoor het bevoegd is, te handhaven en te bevorderen.

Moet elk van deze niveaus dan ook over een eigen leger beschikken? Helemaal niet. De strijdkrachten kunnen een bijdrage in handen van de lidstaten vormen. Deze laatsten hebben het volledige bevel over hun militair apparaat, hetgeen de delegatie van het operationeel bevel of de controle aan een andere autoriteit mogelijk maakt.

Wat ons land betreft, bestaat die overdracht reeds in belangrijke mate. Zo heeft de NAVO over sommige van onze strijdkrachtelelementen reeds het operationeel bevel of de operationele controle. Dit blijft best zo, omdat op deze manier de internationale cohesie en samenwerking wordt gewaarborgd. De NAVO zorgt op deze manier voor de operationele inzetbaarheid, voor de training, van de toegewezen strijdkrachten. De NAVO zou op deze manier ongeveer de operationele beheerder kunnen worden van de strijdkrachten in Europa, hetgeen veronderstelt dat inderdaad aan een formule wordt gewerkt voor een Europa tot aan de Oeral.

De onderscheidene politieke beslissingsniveaus – UNO, CVSE, EEG – zouden dan als het ware trekkingsrechten verwerven op dit door de NAVO beheerde potentieel.

De democratische controle wordt op drie manieren verzekerd, vooreerst door het feit dat de lidstaten het volle bevel over hun strijdkrachten behouden en dus alle mogelijke vormen van toezicht en controle in handen hebben. Vervolgens zijn zij aanwezig in de beslissingsorganen van de NAVO en tenslotte nemen ze deel op elk van de supranationale politieke beslissingsniveaus. De WEU heeft dus geen eigen leger nodig.

Vrede en veiligheid zijn immers de *conditio sine qua non* geworden voor welvaart, welzijn en nieuwe culturele bloei in Europa, ook in Vlaanderen, zoniet blijven alle andere inspanningen nutteloos.

De boodschap van de Denen lijkt mij duidelijk. Het is vooral een aanklacht van het democratisch deficit in de voorliggende Europese constructies. De Top in Lissabon heeft de eerste overdreven en onverantwoorde verontwaardiging rond het Deense „neen“ op z'n minst gerelateerd. Er is bijsturing nodig. Er is nu ook bijsturing beloofd.

Europa is een eenrichtingsstraat, een straat die tot succes kan en moet leiden als ze duidelijk is afgeboord met de vaste wil tot integratie enerzijds, tot een veredeling van de democratie anderzijds. Dit kan en moet leiden tot een mozaïek-Europa, dat aan waarde wint naarmate de verscheidenheid in kleur en vorm toeneemt. Het is een permanente opdracht van deze vergadering en van onze regering om hierbij steeds positief kritisch aanwezig te zijn.

Het is vooral aan de kleine landen om het cement aan te reiken voor deze mozaïek, maar ook om de democratische werking van deze supranationale structuur te optimaliseren. Ons land mag dan ook in het Europese wordingsproces niet passief blijven.

Zo lijkt het me nuttig dat onze regering ook scherp toekijkt op de uitbouw en de werking van het Europees veiligheidsapparaat.

Zonder veiligheid in Europa was er immers geen sprake geweest van Maastricht. Dan hebben de doelstellingen van Maastricht geen kans. En Maastricht is een kans. Om deze kans veilig te stellen zal moeten worden bijgestuurd, dit zonder het eenmakingsproces in vraag te stellen, zonder het af te remmen. Onze regering kan en moet hierbij een nog meer actieve rol spelen.

Hierbij heb ik toch één waarschuwing. Wanneer onze regering met de Europese instanties gaat spreken, moet duidelijk worden gemaakt dat deze vergadering niet zomaar ja heeft gezegd. Uit alle uiteenzettingen in dit Parlement blijkt immers een sterke „ja, maar“- houding. Mijnheer de minister, er is dus werk

Candries

op de internationale plank. Bijsturen alstublieft !

Ik heb mijn betoog een persoonlijk karakter gegeven omdat ik over veertien dagen zestig word en ik mij destijds als vrijwilliger heb gemeld om de vrede en de veiligheid te helpen garanderen in Europa. Ik heb de innerlijke pretentie te geloven een bijdrage te hebben geleverd op dat mijn kinderen en hun generatie een jeugd zonder oorlog zouden beleven. Nu worstel ik met de vraag wat ik moet doen om de vrede te bewaren voor mijn kleinkinderen. Maastricht kan en moet daartoe bijdragen.

De **voorzitter** : De vergadering is geschorst.

La séance est suspendue.

— *De vergadering wordt geschorst om 19.55 uur.*

— *La séance est suspendue à 19.55 heures.*

— *La séance est reprise à 20.30 heures.*

— *De vergadering wordt hervat om 20.30 uur.*

— **Président** : *M. Nothomb, président.*

Le **président** : La séance est reprise. De vergadering is hervat.

La parole est à M. Ducarme.

M. Ducarme (PRL) : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, vous devez vous attendre, avant toute chose, à un discours partial, non pas dans le sens des formations politiques ou des partis mais dans le sens de l'Europe. En effet, il est important que, dans la tradition la plus formelle qui est celle d'un certain nombre de formations politiques, nous puissions, à cette tribune, réaffirmer ce qui nous lie par-dessus tout à la construction européenne, c'est-à-dire une certaine foi dans une construction voulue de façon claire et nette par des familles politiques traditionnelles. Je n'hésiterai donc pas à dire, après avoir entendu un grand nombre d'interven-

nants, que beaucoup d'entre eux ont un lien direct avec l'Europe ; je veux parler de nos formations politiques traditionnelles auxquelles je me permettrai d'associer directement le FDF et pour cause, puisqu'il a forcément une filiation européenne avec, dans ses rangs, Mme Spaak. Les autres sont des gens qui n'ont pas de mémoire politique et qui essaient d'exploiter un débat de façon malsaine pour placer les enjeux en termes politiciens.

A ceux qui se sont posé la question de savoir si l'opportunité du débat était vraiment une évidence, on peut répondre affirmativement. Ce débat nous offre l'opportunité de ressourcer la conviction européenne de notre pays. C'est important.

Que dire de Maastricht et pourquoi voter l'approbation de ce Traité ?

Il ne faut pas se tromper. Maastricht représente une étape. Nous avons connu plusieurs traités dans la construction européenne. Nous avons connu des réunions qui ont été mises chaque fois en cause par bon nombre d'intervenants politiques et non des moindres. Nous avons connu les réunions de Paris, de Rome, de Bruxelles. Aujourd'hui, Maastricht est un moment dans la vie européenne, dans notre conviction européenne. Nous devons placer Maastricht dans le cheminement historique de l'Europe communautaire. Dans ce sens, nous devons mettre le temps de notre côté. A l'échelle de la vie d'un homme, le développement de l'Europe à partir des années 50 et le bilan que l'on peut en faire aujourd'hui, dans les années 90, incite peut-être à penser que cela n'avance pas beaucoup. A l'échelle de l'évolution de la société européenne, cependant, ce que l'Europe a connu depuis que l'on parle d'elle, représente une succession de pas considérables, et ce, en moins de 50 ans. Cela doit être souligné ; c'est un élément extrêmement encourageant.

Dans un débat tel que celui-ci, au-delà même des formations politiques, il n'y a pas de place pour les sceptiques. Qui sont-ils ? Ce sont

des aigris que l'on trouve un peu partout en Europe et très certainement ici. Je tiens à le signaler, même si cela permet de les identifier. On en connaît dans toutes les formations politiques et au-delà des frontières nationales. Ils souffrent de ce que j'appellerais le syndrome Chevènement. Viennent ensuite les calculateurs en recherche de positionnement médiatique. A mon grand regret, j'ai dû constater tout à l'heure que c'était très certainement le cas du groupe ECOLO. On est pour, on est contre, on ne sait pas, on veut se distinguer, on veut être différent, dès lors, on vote contre.

Ces aigris, on les trouve aussi dans un certain nombre de mouvements nationalistes qui n'ont pas exactement la même mémoire que les formations traditionnelles dont je parlais précédemment. On est fier de pouvoir dire, dans un débat tel que celui-ci, que l'on appartient à une formation traditionnelle car cela relève d'une réalité. Enfin, il y a la réaction des conservateurs nationalistes ; ce que j'appellerais le syndrome „Seguin“. Je voudrais dire — sans vouloir déplaire à un certain nombre de nationalistes présents dans la salle — que je ne suis pas comme eux ! Je ne fais pas partie des chèvres de M. Seguin ! Je ne m'engagerai dès lors pas dans le débat qu'ils souhaitent.

Pourquoi adopter une attitude positive par rapport au Traité de Maastricht ? C'est la première réflexion de fond que je voudrais émettre.

Pour des raisons extrêmement concrètes.

L'Union européenne telle qu'elle nous est proposée trouve ses racines dans la volonté qui était celle du Parlement européen et d'un homme, à savoir M. Spinelli. L'Union européenne va dans la voie fédérale européenne. Il s'agit pour nous, d'un point de vue belge, d'un élément important.

Il faut également dire que l'Union économique et monétaire crée les moyens permettant l'existence de

Ducarme

l'Europe face au reste du monde. S'entretenir de citoyenneté européenne, faire référence à la Convention européenne des Droits de l'Homme et s'inscrire dans la voie d'une coopération judiciaire font que l'Europe — même si nous ne voulons pas le voir directement — complète son édifice par le troisième pilier indispensable, la considération pour le droit des individus, élément judiciaire si l'on s'en réfère à tout ce qui fonde la notion d'Etat démocratique.

Il est clair qu'un „plus” est repris à ce niveau et qu'il est important.

Il faut aussi souligner — et c'est pour cela qu'il faut se placer dans une dynamique de temps — que les nouvelles politiques qui figurent maintenant dans le Traité et qui concernent l'environnement, l'enseignement et la culture traduisent enfin dans un traité les résultats qui étaient enregistrés au moment où l'Europe a vécu une crise mondiale importante, dans les années 1972-73. Nous traduisons là la notion de politique sectorielle qui avait été rencontrée au Sommet de Paris en 1972. Il aura fallu attendre vingt ans avant de voir, dans les traités, la référence à des politiques sectorielles. Ceux qui suivent de près les questions européennes savent que c'est chaque année, en grignotant sur les pouvoirs des Etats membres qui ne voulaient absolument pas donner quelque élément que ce soit, que nous avons vu apparaître, dans les rapports généraux de la Commission, l'extension progressive de cette référence aux politiques sectorielles.

Je voudrais également dire à M. Morael — en dehors de tout élément de type polémique — que si nous avons un minimum de garanties de bon suivi qualitatif en ce qui concerne l'environnement, et si l'environnement est entré progressivement dans les mœurs politiques des Etats-nations — même en ce qui concerne la Belgique — c'est parce qu'à partir du Sommet des chefs d'Etat de Paris,

en 1972, nous avons vu une division de 12 fonctionnaires.

Et j'en viens à la notion de fonctionnaires qu'avait soulignée M. Eyskens tout à l'heure. Ceux-ci ont imaginé ce que devait être le droit européen de l'environnement pour éviter par le biais de cette politique sectorielle, un certain dérapage, à savoir une politique uniquement inspirée du Traité de Rome et des seuls aspects économiques du Traité de Rome. Si vous avez aujourd'hui un droit européen de l'environnement, si vous avez la possibilité de voir les Etats-nations et les Régions condamnés, c'est grâce aux Conseils, qui à partir de 1976, ont voté un certain nombre de directives qui permettaient l'identification de cette politique européenne de l'environnement.

Dire que l'Europe et le Traité de Maastricht sont des éléments négatifs en ce qui concerne cette politique de l'environnement, c'est une contrevérité historique dont il faut se méfier. Si vous continuez d'utiliser ce langage, vous ne prenez pas le bon train qui est celui d'une Europe qui veut s'intéresser à l'ensemble des problématiques, y compris celle de l'environnement.

Quant à la politique culturelle, estimez-vous que des progrès ne doivent pas être envisagés alors que nous sommes menacés de colonisation par d'autres parties du monde où il n'existe pas encore de véritable politique en matière de culture et d'audiovisuel ? Croyez-vous que les Britanniques de leur côté, les Français du leur, les Allemands pour leur part ou nous-mêmes pourrons imaginer la défense de notre spécificité culturelle européenne ? Le seul moyen d'y arriver, c'est de l'inscrire dans un véritable dispositif européen, en collaboration avec la Commission européenne et les mécanismes de décision que nous connaissons.

Nous devons envisager cette hypothèse d'évolution, indispensable pour assimiler le pourquoi de cette réalité européenne.

Un autre élément important que j'ai cité tout à l'heure, c'est la voie fédérale européenne. En effet, je n'oublie pas mon engagement fédéraliste en tant que Belge. Le fait d'inclure dans le Traité la dimension régionale traduit l'aspiration pour l'expression même des particularismes régionaux. Certains prétendront que c'est insuffisant. C'est vrai. Mais cela apparaît clairement pour la première fois dans un traité. Qu'on ne me dise pas qu'il n'y a aucune avancée dans quelque domaine que ce soit. J'estime pour ma part que, dans ce domaine particulier, il y a une avancée dont il faut tenir compte.

Je développerai ensuite la raison d'une attitude que nous devrons adopter en tant que Belges dans les années qui viennent. Je n'hésite pas à dire que le Traité de Maastricht, tel qu'il nous est présenté, est un bon traité. En effet, il n'était pas possible, depuis les différentes réunions y compris celle de 1972, d'imaginer un autre texte lorsque l'on met autour de la table autant de sensibilités. N'oublions pas qu'il faut réunir douze pays et tenir compte de quatre manières différentes de mener une politique, face à des interlocuteurs à tendance fédérale et à d'autres qui veulent à tout prix sauvegarder l'aspect gouvernemental.

Or, monsieur le ministre, l'important n'est pas aujourd'hui de se poser la question de savoir si l'on est pour ou contre Maastricht. L'essentiel est de savoir ce que doit faire la Belgique pour que Maastricht soit une réussite. Ici, je rejoins ce que M. Morael a dit tout à l'heure : ce qui est dommageable pour de telles politiques c'est que nous avons de temps en temps un débat décidé *ex abrupto* et qui oblige tout un chacun à se situer par rapport à un enjeu colossal.

Ce qu'il nous appartient de faire maintenant en tant que Belges, c'est de préparer le rendez-vous de 1996 et de nous demander comment, tant au niveau de l'Exécutif que du Parlement, mettre en place les mécanismes permettant de rencontrer les

Ducarme

promesses de Maastricht. Que devons-nous faire pour que la Belgique puisse, peut-être encore plus que par le passé, exercer son influence et faire la démonstration qu'elle vise la bonne exécution de ce traité ?

Nous devons également envisager si ce qui est mis en place en matière d'union économique et monétaire nous permet de mener une politique commerciale plus forte au niveau européen et nous donne la pleine capacité, dans le cadre des négociations du GATT, d'adopter une position européenne affirmée. Comment, à l'intérieur de ces négociations, allons-nous définir ce que sera l'agriculture européenne dans les années à venir ? Maastricht nous en fournit-il les moyens ? Quel contrôle pourrons-nous exercer à ce sujet pour éviter que les négociations n'aboutissent à de mauvais résultats ? Comment allons-nous assimiler les pouvoirs complémentaires en matière d'affaires étrangères et de défense ? Comment répondre aux Européens de l'Est ? Ces derniers attendent et le problème pour eux n'est pas uniquement d'adhérer à la Communauté européenne mais bien de savoir comment ils pourront y participer. Toujours dans ce domaine, comment ferons-nous pour répondre aux besoins de certaines minorités ethniques qui envient notre sens profond de la démocratie ? Comment sera-t-il possible de sauvegarder les intérêts minoritaires et quel sera le rôle des instances européennes en cette matière ?

Je prends à nouveau comme exemple le secteur de l'environnement. Comment allons-nous faire pour contrôler si suite à la Conférence de Rio l'Europe est un bon aiguillon sur le plan international pour rencontrer ne fût-ce que le problème de la déforestation ? Quelles décisions seront prises ? Y aura-t-il, ainsi qu'on nous l'annonce, des écotaxes au niveau européen, qui limiteront l'arrivée en Europe d'un certain nombre de bois exotiques ? Ceux-ci arrivent ici à vil prix, ce qui diminue très fortement

les chances de sauvegarde de l'environnement dans le reste du monde. Comment allons-nous faire dans toutes les politiques sectorielles ? Aurons-nous véritablement la certitude que le phénomène régional sera pris en bonnes mains ? Notre ministre des Affaires étrangères a déclaré en commission qu'il était regrettable que ce soit le Conseil des ministres qui fixe le règlement d'ordre intérieur et de travail du comité des régions. Comment ferons-nous pour mobiliser suffisamment nos efforts afin de répondre à des questions comme celles-là en 1996, 1997 ou 1998 ? Ne parlons pas de délai fixe car il peut toujours y avoir des décalages au niveau européen.

Le deuxième élément que je tenais à souligner est un élément d'espoir. A partir de l'instant où l'on se donne les moyens de travailler, on peut faire avancer une cause.

Je terminerai brièvement par trois enjeux majeurs qui ne sont pas rencontrés au niveau européen et qui devront mobiliser notre attention dans les années qui viennent.

J'évoque d'abord le marché commun fiscal. J'emploie de façon délibérée cette notion de marché commun. Les gens savent très clairement ce que veut dire le marché commun sur le plan économique. Par contre, quand on leur parle d'espace fiscal ou de communauté européenne tenant compte de la fiscalité, ils ne savent pas de quoi il s'agit. Le marché commun fiscal veut dire que le traitement fiscal d'un Belge doit être équivalent au traitement fiscal d'un Portugais. Je ne dis pas que c'est l'objectif que nous rencontrerons en 1996.

La question que nous devons nous poser n'est pas seulement de savoir ce qui se passera dans deux ans. Nous devons bien sûr nous placer dans cet espace de temps mais c'est un peu court et le ministre des Finances de notre pays devrait avoir un projet plus ambitieux. Nous avons là une responsabilité particulière. Si nous voulons voir naître un

marché commun fiscal, la Belgique devra faire un certain nombre de propositions.

Souvenez-vous des propositions émises par Mme Scrivener en matière fiscale. Des relais peuvent donc être opérés au niveau du Conseil des ministres, mais ils ne le seront peut-être pas systématiquement. Faut-il améliorer de telles propositions ? Sans doute !

Si nous n'avons pas de garanties en ce qui concerne le marché commun fiscal, nous n'aurons pas de garanties non plus en ce qui concerne le marché commun social. Ceci est mon deuxième point. Le problème que nous rencontrerons dans les 10 à 15 ans qui viennent, est de savoir comment les entreprises européennes se situeront par rapport au reste du monde.

Nous devons déterminer, comme cela a été fait dans un certain nombre de domaines, un plan de directives qui donne des garanties d'harmonisation fiscale complètes mais également d'harmonisation sociale.

C'est au niveau social que les problèmes se poseront de la façon la plus aiguë. Le "social" obligera d'autres partenaires de la société que les hommes politiques à remettre en question la façon dont ils agissent.

Il est clair que si les entreprises sont organisées sur le plan européen, les organisations syndicales ne le sont pas encore suffisamment. Pourquoi ? Parce que chacun essaie de sauvegarder ses vaches sacrées.

Poser le problème du marché commun social, c'est bien sûr s'interroger sur le niveau de cotisation sociale payée dans tel ou tel pays, mais c'est aussi s'interroger sur le type de protection sociale que l'on veut garantir dans chacun des pays. Ce problème pour nous, Belges, représente un enjeu considérable, parce que notre niveau de protection sociale est très élevé par rapport à d'autres pays de la Communauté, notamment les pays du Sud de l'Europe.

N'aurons-nous pas la volonté d'être aussi une sorte de guide dans une

Ducarme

matière bien spécifique, qui concerne plus le droit des gens que la situation des entreprises ? Notre pays se rait ainsi à la pointe en ce qui concerne l'évolution sur le plan social.

Aller plus loin dans cette réflexion me paraît important, d'autant plus que pour la première fois depuis des années j'ai perçu une certaine froideur chez M. Delors lors de l'évocation de cette politique sociale.

Lors de son dernier passage à l'émission „Sept sur Sept”, interrogé sur l'aspect „sécurité sociale” au niveau européen, sa réaction fut négative, disant que, dans le Traité, cet aspect n'est pas évoqué et qu'il ne peut y avoir de transfert de compétences, dans le secteur de la sécurité sociale, du niveau national vers l'europeen.

Je crains que ce ne soit une position politique prénationale en fonction, peut-être, d'un destin que M. Delors est en train de se forger, mais ce n'est pas un discours qui doit être tenu par le président de la Commission européenne !

On ne peut souhaiter une harmonisation sur le plan économique, fiscal et social si on n'envisage pas de mêmes assiettes de références en matière de sécurité sociale. Sinon, nous allons vivre des situations tout à fait invraisemblables : nous aurons effectivement un libre marché sur le plan économique, une libre circulation à l'intérieur de nos frontières européennes mais sans harmonisation sociale, ce qui sous-tend la condition même du citoyen, au sein de la Communauté.

Je me permets à nouveau de me tourner vers mes amis Ecolo. Je leur demande de bien réfléchir à un refus éventuel, qui porterait aussi sur cet aspect-là, estimant qu'il n'est pas possible de mener une bonne politique vis-à-vis des citoyens si on ne reprend dans notre Constitution les droits économiques et sociaux. Je leur dis : vous n'aurez pas de citoyenneté européenne complète si nous ne nous battons pas pour qu'au-delà de la citoyenneté politi-

que, dont certains éléments extrêmement importants se trouvent déjà dans le Traité de Maastricht, on prenne aussi en compte les éléments relatifs à la citoyenneté sociale.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Je partage avec vous une inquiétude.

L'un des enjeux pour l'Europe est de savoir si demain elle pourra bénéficier d'un phénomène d'harmonisation au plan social, fiscal et j'ajouterais même écologique.

Une question plus importante que celle-là est de savoir si on va assister à une harmonisation à la baisse ou à la hausse. En effet, on peut trouver toute une série d'intervenants économiques et politiques favorables à une harmonisation, à condition que ce soit à la baisse !

Je vais prendre un exemple très concret.

En Europe on pourrait très vite se mettre d'accord sur un précompte mobilier de 7 ou 8 % sur l'ensemble du territoire européen. Cela n'empêchera pas que pour un certain nombre de pays, dont le nôtre, cela pose et le problème des finances publiques, et le problème de l'inégal traitement des revenus du capital et des revenus du travail. Il est donc important de savoir comment chacune des familles politiques, y compris la vôtre, se situera par rapport à cette dynamique très différente de savoir si l'on harmonise à la hausse ou à la baisse. Autrement dit, fait-on de la compétitivité vers le haut ou vers le bas ?

M. Ducarme (PRL) : J'approuve votre analyse mais, personnellement, je ne réponds pas quant au fond. En effet, l'Europe présente une particularité. J'estime que, sur le plan politique, la construction européenne procède d'une méthode : c'est la volonté de placer des personnes autour d'une table pour rassembler au mieux les intérêts pour la majorité de la population. Réussissent-elles ? Les avis divergent.

Vous dites : „Je n'ose avancer parce que je crains que...” Je vous ré-

ponds : quand on a peur au combat, que fait-on ? On reste dans la tranchée et on essaie de trouver la trouée pour abattre l'adversaire. Mon comportement est de tenter de trouver la trouée. Ce que je demande pour l'Europe, c'est d'adopter ce comportement et de ne pas rester dans la tranchée en attendant une solution qui viendrait d'ailleurs.

C'est la raison pour laquelle je me permets — je l'ai fait à deux reprises — d'interroger vos bancs parce que j'estime que vous avez apporté quelque chose de significatif au niveau de la politique et qu'il faut pouvoir l'assumer. M. Clerfayt ne m'en voudra pas de faire allusion à l'entretien que vous avez eu avec lui tout à l'heure. Depuis la guerre 1940-1945, on a parlé énormément du progrès économique. Il est mis en cause. On a parlé de l'importance du commerce et de ses répercussions de bien-être social. Ceci est mis en cause. On a parlé du modèle social belge. Il est également mis en cause. On a parlé de l'Europe. L'idée européenne en tant que telle n'est pas en cause. On estime que c'est toujours un élément d'espoir.

Lorsque vous parlez avec des jeunes de 18/20 ans du dialogue de communauté à communauté, ils ignorent de quoi il s'agit mais si vous les entrenez de l'idée européenne, ils le savent de façon très précise. Cela signifie que c'est un des éléments politiques les plus fondamentaux et que c'est un élément d'espoir.

Enfin, monsieur le ministre, au-delà de ce marché commun fiscal et social, se profile l'idée de démocratie européenne. Un des éléments qui me paraît des plus négatifs dans le Traité est le rôle donné au Parlement européen. Certains se prévaudront de l'existence du pouvoir de cogestion mais, comme vous l'avez dit en commission, c'est un pouvoir négatif qui est donné. A ce sujet, il faut se poser la question de savoir si, parlant de l'Europe au pays de Tocqueville, on peut se permettre de voir autant de compétences traitées dans le cadre des institutions euro-

Ducarme

péennes sans que le Parlement n'exerce un véritable pouvoir de sanction.

Si nous voulons que l'Europe repose sur la démocratie, il faut que le Parlement ait un pouvoir de sanction. Il faut qu'il puisse, par son droit d'intervention, contraindre le Conseil à délibérer sur un certain nombre de sujets qui lui sont chers et qu'il puisse contrôler la Commission. Je n'irai pas jusqu'à dire qu'il devrait automatiquement nommer les membres de la Commission, etc. mais il faut en tout cas que la Commission soit responsable devant le Parlement.

Sinon il y a risque de dérapage de la démocratie européenne. C'est un des points sur lequel je ne suis pas d'accord avec M. Eyskens. Il est aisé d'affirmer qu'il n'existe aucun problème de risque bureaucratique vu le nombre peu élevé de fonctionnaires. Néanmoins, j'attire son attention sur le fait que beaucoup de fonctionnaires avec peu de pouvoir n'est pas gênant mais l'inverse est inquiétant. Il faut s'en soucier. Ces fonctionnaires sont pour la plupart d'une compétence extraordinaire. Toutefois, la vigilance s'impose quant à leur pouvoir.

Comme je l'ai dit au début de mon intervention, monsieur le ministre, je plaide en faveur du Traité, sans pour autant trahir la ligne politique de mon groupe. Il est important pour la Belgique de ratifier ce traité afin que tant l'opinion de notre pays que celle de l'Europe y soient sensibilisées. Nous devrons nous donner les moyens — et le Parlement devrait y réfléchir — de contrôler la bonne exécution de ce traité et peut-être d'ouvrir un certain nombre de champs de réflexion. J'en ai cité trois. Il faut que les spéculations partisanes telles que nous pouvons parfois les ressentir, s'effacent et que l'on puisse dire, au lendemain du vote, que les parlementaires belges sont restés fidèles à la tradition européenne de la Belgique. Ce serait rendre service tout autant à l'Europe qu'à notre pays qui traverse une période difficile.

Les libéraux sont unanimement prêts à voter, une fois de plus, un traité européen.

Le **président** : La parole est à M. Clerfayt.

M. Clerfayt, président du groupe FDF-PPW : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, je ne vais pas refaire le discours d'Antoinette Spaak. J'aprouve tout ce qu'elle a dit. Les neuf dixièmes de mon intervention traiteront d'autre chose, mais ma conclusion sera identique à la sienne.

Demain, dans la discussion du plan de convergence, j'aborderai les aspects de l'Union économique et monétaire. Ce soir, mon propos sera différent.

La construction de l'Europe, et plus précisément de l'Union européenne, appelée à devenir les Etats-Unis d'Europe, c'est, au sens noble du mot, l'aventure politique la plus importante de cette fin de vingtième siècle.

Elle a certes commencé par le biais économique : la CECA, l'EURATOM, le Marché commun, le Système monétaire européen, etc... Pour d'aucuns, cet aspect mercantile de l'Europe sent le soufre et ne suscite pas l'enthousiasme. Pourtant, grâce à la coopération économique, à la suppression des barrières douanières, aux vertus de la concurrence et de l'élimination des monopoles, en apportant plus de croissance économique, plus de biens et de services à meilleur marché, plus de pouvoir d'achat et de bien-être social, cette entreprise européenne a procuré de grands avantages sociaux et une grande prospérité aux populations des pays membres. En outre, cette entreprise a aussi contribué à développer la paix et la démocratie en Europe, ce qui n'est pas le moindre de ses apports positifs.

Avec le Traité de Maastricht, il nous est proposé aujourd'hui d'accomplir des pas supplémentaires, d'élargir, d'approfondir, d'intensifier et de consolider cet ensemble européen qui devient, peu à peu, à côté des

Etats-Unis d'Amérique et du Japon, l'un des trois eldorados de cette fin de siècle.

Malheureusement, certains esprits chagrins font la fine bouche. Ils soulignent quelques lacunes incontestables ou imperfections visibles du Traité — il y en a — et, oubliant que le mieux est l'ennemi du bien, sont prêts à jeter le bébé avec l'eau du bain. Pour eux, cette Europe-là ne serait pas encore assez sociale — c'est vrai —, serait encore trop technocratique — c'est vrai. Le Parlement européen n'aurait pas encore assez de pouvoir, c'est vrai. Les mécanismes de décision seraient encore trop complexes, etc... C'est ainsi que certains se préparent à donner la main aux nationalistes, aux rétrogrades, aux anti-européens et à voter contre le Traité de Maastricht. Quelle aberration !

Pour notre part, bien que très lucides sur le chemin qu'il faudra encore parcourir après Maastricht, pour qu'existe enfin l'entité fédérale et démocratique européenne, nous voterons résolument en faveur de la ratification de ce Traité.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Puis-je vous interrompre un instant, monsieur Clerfayt ? J'entends bien votre logique qui, sans être la nôtre, est acceptable. Vous dites que les partisans du „tout, tout de suite”, les partisans du mieux font plus de tort qu'ils ne croient faire de bien.

M. Clerfayt (FDF) : C'est bien ma thèse.

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : Pour revenir sur un autre terrain, auriez-vous été prêt à prôner la même logique dans le dialogue de Communauté à Communauté ?

M. Ducarme (PRL) : Vous mélangez les torchons et les serviettes !

M. Morael (ECOLO-AGALEV) : J'interviens gentiment, monsieur Ducarme. Cela montre combien il est parfois difficile de faire des concessions quand il s'agit de problèmes.

Morael

mes auxquels nous sommes tous attentifs.

En d'autres termes, monsieur Clerfayt, auriez-vous été prêt à accepter de ne pas avoir tout, tout de suite, à la condition d'avancer ?

M. Clerfayt (FDF) : Les problèmes ne sont pas comparables. Dans le dialogue de Communauté à Communauté, il s'agit de voter des amendements à la Constitution, de voter des lois qui s'imposent immédiatement et qui sont contraignantes. Dans le Traité de Maastricht, par contre, il s'agit d'ouvrir une dynamique, de créer un espace d'évolution que l'on peut encore contrôler et corriger dans les années futures. C'est donc tout à fait différent. Il n'y a pas de comparaison possible.

Au FDF, nous avons certes beaucoup de griefs à formuler sur la manière dont le gouvernement applique, ou n'applique pas, le Traité qu'il nous propose de ratifier. Mais ceci est une autre histoire et nous refusons de tout mélanger. Nous sommes contre la politique générale de ce gouvernement, contre son utilisation abusive du Traité de Maastricht pour essayer de justifier sa politique économique et budgétaire, un peu trop asociale à notre goût. Nous sommes cependant pour l'Europe et pour la ratification du Traité de Maastricht.

Dans mon intervention, je veux développer essentiellement deux raisons de notre soutien qui se renforcent d'ailleurs l'une l'autre. C'est à cause de ces raisons que nous attachons une grande espérance à cette Europe qui, à la suite de ce Traité, va progresser dans le bon sens, se consolider et s'affermir peu à peu.

La première raison sur laquelle je tiens à insister, est le fait qu'une citoyenneté européenne va prendre corps et contribuer, par son développement et par son approfondissement, à la réussite des Etats-Unis d'Europe.

J'en viens à la deuxième raison.

L'Union européenne va, de la sorte, acquérir une dimension culturelle. Elle ne restera donc pas purement économique, monétaire et mercantile. Elle développera, non seulement le respect des identités culturelles et de la diversité culturelle qui constituent l'une des plus grandes richesses de l'Europe, mais aussi l'héritage culturel commun de l'Europe. Je vais y revenir.

Il a parfois été reproché à l'entreprise européenne de manquer d'âme, de manquer de souffle. Les deux points que je viens de mentionner, citoyenneté et culture, vont combler ces lacunes. L'Europe devra devenir, de plus en plus, un modèle de civilisation, un art de vivre ensemble dans la tolérance, le respect des diversités, le pluralisme, la promotion de l'égalité fondamentale des êtres humains, quelles que soient leurs origines, leurs langues et leurs caractéristiques spécifiques, et dans le respect des droits de l'homme et des droits des minorités. Bref un modèle de démocratie, c'est-à-dire d'organisation de la vie pacifique en société. D'ailleurs, la référence à la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme est explicite dans le Traité. Ainsi la construction européenne va se fonder sur des valeurs culturelles, morales et spirituelles. C'est bien autre chose qu'une monnaie unique, qu'une croissance économique sans inflation.

Grâce à la citoyenneté européenne et à la politique culturelle qui pourra se développer, l'entreprise européenne se donne enfin une dimension spirituelle et humaine. De plus, la construction européenne devient la plus solide entreprise de démolition et d'élimination du nationalisme qui, à travers les siècles, et encore aujourd'hui, a fait tant de tort à l'humanité et a apporté tant de guerres et de morts en Europe et ailleurs.

La citoyenneté européenne est en effet un nouveau concept d'une grande richesse démocratique et culturelle : elle vise à proposer un nouveau patriotisme, sentiment respectable,

afin d'éliminer le nationalisme, sentiment condamnable.

Comme le disait l'écrivain Romain Gary : „le patriotisme c'est l'amour des siens, le nationalisme c'est la haine des autres”.

Alors, oui au patriotisme, et faisons tout pour qu'il s'étende à l'ensemble de l'Europe et bannissons-en toute trace de nationalisme. Construire l'Europe revient donc maintenant, au-delà de tous les aspects économiques indispensables comme substrat de base, à une manière d'élaborer une nouvelle civilisation culturelle, spirituelle, démocratique et pacifique en approfondissant tout ce qu'il y a de meilleur et de plus humain dans les diverses productions culturelles, philosophiques recensées dans l'histoire et dans l'actualité des Etats d'Europe et en faisant concourir ces acquis, au service des hommes et des femmes d'Europe comme de l'humanité tout entière.

Ainsi l'hymne européen, l'Ode à la joie de Schiller, sur la musique de la IXème symphonie de Beethoven, prend tout son sens. „Tous les hommes sont des frères”, dit le texte, et on pourrait en déduire que tous les hommes sont libres et dignes de respect dans leur conscience, leur créativité, leur être culturel et spirituel le plus profond.

L'activité politique européenne est destinée à créer les conditions de réalisation d'un pareil idéal. Existe-t-il plus noble entreprise ? Certains m'objecteront que je m'exalte, que j'affabule et qu'il n'existe rien de tout cela dans le Traité de Maastricht. Je réponds : si vous ne l'avez pas vu, c'est que vous avez mal lu. Tout dépend du degré de lecture que l'on veut adopter. Je suis convaincu que tout cela figure en germes ou en graines dans le Traité de Maastricht. Nous devons vouloir que ces graines s'épanouissent en fleurs car de toute façon, des traces explicites du développement que je viens d'esquisser, il y en a plusieurs.

En tout cas, le nouvel article 8 établit la citoyenneté européenne, c'est

Clerfayt

indiscutable. Le nouvel article 3 mentionne, au point P, que l'action de la Communauté comporte une contribution à une éducation et à une formation de qualité. Qui dit formation et éducation de qualité dit, bien sûr, éducation au sens civique et aux valeurs démocratiques.

Enfin, le point P de l'article 3 précise également que l'action de la Communauté comporte une contribution à l'épanouissement des cultures des Etats membres. De plus, le nouvel article 128 annonce que la Communauté mettra en évidence l'héritage culturel commun.

De quoi s'agit-il, quand on parle de l'héritage culturel commun, sinon de cet apport d'humanisme et de démocratie dont l'Europe peut s'enorgueillir depuis la révolution française, précédée d'ailleurs de la révolution anglaise et de la révolution américaine, elle-même fille de l'Europe, événements que certains ont trop tendance à oublier ?

Par héritage culturel commun, on entend aussi toutes les conquêtes démocratiques assurées d'abord par les ordres religieux, puis par les villes et les cités au moyen-âge, pour créer un système politique d'émancipation de toutes les dictatures et de participation dans la liberté. Un système qui fut déjà la première manière d'instaurer la démocratie et d'affirmer l'égalité des hommes.

C'est sur ce terreau que s'est épanouie, au XXème siècle, après la seconde guerre mondiale, la notion fondamentale, la notion essentielle dont nous n'avons pas encore mesuré toute la richesse et tous les développements potentiels : la notion des droits de l'homme. C'est cela l'héritage culturel commun que l'Europe se doit de développer et d'intensifier sous l'impulsion de la Communauté rénovée après le Traité de Maastricht.

Dans ces matières, il ne faudra pas invoquer à tort et à travers le fameux principe de subsidiarité, car rien ne peut entraver le respect et l'application des droits de l'homme et des principes démocratiques qui consti-

tuent des valeurs universelles et supérieures à tous les particularismes. D'ailleurs, il va de soi que l'Union européenne, réunissant des Etats qui participent par ailleurs à la CSCE (Conférence sur la Sécurité et la Coopération en Europe), ne pourra que s'inspirer des principes mis au point lors de cette conférence, les reprendre et les intégrer dans ses initiatives, ses directives, ses recommandations en vue de les faire apprécier par tous les Etats membres.

— *Président : M. Ducarme, vice-président.*

Je pense par exemple à certaines dispositions de la Charte de Paris pour une nouvelle Europe, adoptée le 21 novembre 1990, et dont je crois utile de citer certains passages dans l'espoir de faire méditer certains de nos collègues, principalement nos collègues flamands. Je cite :

„Il nous appartient aujourd'hui de réaliser les espérances et les attentes que nos peuples ont nourries pendant des décennies : un engagement indéfectible en faveur de la démocratie fondée sur les droits de l'homme et les libertés fondamentales, la prospérité par la liberté économique et par la justice sociale et une sécurité égale pour tous nos pays”. (...)

„Nous nous engageons à édifier, consolider et raffermir la démocratie comme seul système de gouvernement de nos nations. A cet effet, nous nous conformerons à ce qui suit :

- les droits de l'homme et les libertés fondamentales sont inhérents à tous les êtres humains, inaliénables et garantis par la loi ;
- la responsabilité première des gouvernements est de les protéger et de les promouvoir ;
- les observer et les exercer pleinement donnent leur fondement à la liberté, à la justice et à la paix ;
- la démocratie est fondée sur le respect de la personne humaine et de l'Etat de droit ; elle est le meilleur garant de la liberté d'expression, de la tolérance envers tous les groupes de la société et de l'égalité des chances pour chacun”. (...)

„Nous affirmons que l'identité ethnique, culturelle, linguistique et religieuse des minorités nationales sera protégée et que les personnes appartenant à ces minorités ont le droit d'exprimer, de préserver et de développer cette identité sans aucune discrimination et en toute égalité devant la loi.

Nous veillerons à ce que chacune jouisse des recours effectifs, sur le plan national ou international, contre toute violation de ses droits.

Le plein respect de ces préceptes constitue l'assise sur laquelle nous nous efforcerons d'édifier la nouvelle Europe”. (...)

Un autre paragraphe mérite encore d'être cité : „Résolus à encourager la contribution précieuse des minorités nationales à la vie de nos sociétés, nous nous engageons à améliorer encore leur situation. Nous réaffirmons notre profonde conviction que des relations amicales entre nos peuples, ainsi que la paix, la justice, la stabilité et la démocratie exigent que l'identité ethnique, culturelle, linguistique et religieuse des minorités nationales soit protégée et que des conditions favorables à la promotion de cette identité soient créées.

Nous déclarons que les questions relatives aux minorités nationales ne peuvent trouver de réponse satisfaisante que dans un cadre politique démocratique. Nous reconnaissions, en outre, que les droits des personnes appartenant à des minorités nationales doivent être pleinement respectés, comme faisant partie des droits de l'homme universels.

Conscients qu'il est nécessaire et urgent d'accroître la coopération en ce qui concerne les minorités nationales, ainsi que d'améliorer leur protection, nous décidons de convoquer une réunion d'experts sur les minorités nationales.

Nous exprimons notre détermination à lutter contre toutes les formes de haine raciale ou ethnique, d'antisémitisme, de xénophobie et de discrimination envers toute personne, ainsi que de persécution pour des motifs religieux ou idéologiques”.

Clerfayt

Je vous cite encore un autre passage :

„Nous reconnaissons que notre culture commune européenne et nos valeurs partagées ont contribué de manière essentielle à surmonter la division du continent. Par conséquent, nous soulignons notre attachement à la liberté créatrice, ainsi qu'à la protection et à la promotion de notre patrimoine culturel et spirituel dans toute sa richesse et sa diversité.

Afin de promouvoir une meilleure connaissance mutuelle entre nos peuples, nous favorisons la création de centres culturels dans les villes d'autres Etats participants, ainsi qu'une coopération accrue dans le domaine de l'audio-visuel et des échanges plus développés dans le domaine de la musique, du théâtre, de la littérature et des arts.

Nous sommes résolus à faire des efforts particuliers dans nos politiques nationales pour promouvoir une meilleure compréhension, notamment entre les jeunes par des échanges culturels, la coopération dans tous les domaines de l'éducation et, plus spécifiquement, par l'enseignement et la formation dispensés dans les langues d'autres Etats participants". Allusion est faite ici à un petit problème d'actualité.

Tel est, mes chers collègues, l'essentiel des principes de la Charte de Paris pour une nouvelle Europe, qui a été adoptée le 21 novembre 1990. Elle inspirera sûrement les Etats membres et la Commission pour construire l'Europe culturelle et l'Europe des citoyens.

Mais ce n'est pas tout. Dans le cadre du Conseil de l'Europe, une proposition de Convention européenne pour la protection des minorités a été mise au point et adoptée lors de la réunion du 8 février 1991. Il est impensable que de tels textes ne deviennent pas, un jour prochain, la bible démocratique en vigueur au sein de l'Union européenne. Je ne puis résister au plaisir de vous en lire certains extraits :

„Considérant que la dignité et la valeur égale de chaque être humain constituent des éléments fondamentaux des principes qui sont leur patrimoine commun ;

considérant qu'il existe des minorités dans les Etats membres du Conseil de l'Europe et dans les Etats de l'Europe centrale et orientale ;

considérant que les minorités contribuent au caractère pluriforme et à la diversité culturelle des Etats européens ;

vu la Charte de Paris" — dont je viens de parler — ;

„vu l'article 14 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, ainsi que l'article 27 du Pacte international de New-York relatif aux droits civils et politiques ;

considérant qu'une solution adéquate aux problèmes des minorités en Europe est un facteur essentiel de démocratie, de justice, de stabilité et de paix ;

résolus à mettre en oeuvre une protection effective des droits des minorités et des personnes qui appartiennent à ces dernières, les Etats membres sont convenus de ce qui suit" :

— Article 1er : „La protection internationale des droits des minorités ethniques, linguistiques et religieuses, ainsi que des droits des personnes appartenant à ces minorités, telle que garantie par la présente Convention, est une composante essentielle de la protection internationale des droits de l'homme, et comme telle, est un domaine de la coopération internationale".

— Article 2 : „Aux fins de la présente Convention, le terme „minorité" désigne un groupe numériquement inférieur au reste de la population d'un Etat, dont les membres, qui ont la nationalité de cet Etat, possèdent des caractéristiques ethniques, religieuses ou linguistiques différentes de celles du reste de la population et sont animés de la volonté de préserver leur culture, leurs traditions, leur religion ou leur langue".

Point 3 de ce même article 2 : „L'ap-

partenance à une minorité est une question relevant d'un choix personnel et aucun désavantage ne peut résulter d'un tel choix".

— Article 3 : „Les minorités ont le droit d'être protégées contre toute activité susceptible de menacer leur existence. Elles ont le droit au respect, à la préservation et au développement de leur identité ethnique, religieuse ou linguistique".

— Article 4 : „Les personnes appartenant à des minorités ont le droit de jouir sans distinction aucune et sur un pied d'égalité des mêmes droits que les autres citoyens".

— Article 5 : „En vue de promouvoir ou de renforcer leurs caractéristiques communes, les personnes appartenant à des minorités ont le droit de s'associer et d'entretenir des contacts, en particulier avec d'autres membres de leur groupe, également au-delà des frontières nationales".

— Article 6 : „Les personnes appartenant à des minorités ont le droit de préserver, d'exprimer et de développer en toute liberté leur identité culturelle sous toutes ses formes, à l'abri de toute tentative d'assimilation contre leur volonté". — „Aanpassen of verhuizen" is tegenstrijdig met dit artikel. — „En particulier, les minorités ont le droit de s'exprimer, de recevoir et de diffuser des informations et des idées par des moyens de communication qui leur sont propres".

— Article 7 : „Les personnes appartenant à des minorités linguistiques ont le droit de se servir librement de leur langue aussi bien en public qu'en privé". — En public, cela veut dire bien sûr aussi au conseil communal où ils sont démocratiquement élus. (*Interruption du VL.BLOK*)

Le président : Veuillez laisser parler l'orateur.

M. Clerfayt (FDF) : Je conçois fort bien que mes propos vous dérangent.

— Article 8 : „Lorsqu'une minorité atteint un pourcentage substantiel de la population d'une région ou de la population totale, les personnes appartenant à cette minorité ont le

Clerfayt

droit, dans la mesure du possible, de s'adresser dans leur propre langue aux autorités politiques, administratives et judiciaires de cette région ou, le cas échéant, de l'Etat. Une obligation correspondante incombe à ces autorités".

Je ne vous lirai pas tout. Je me contenterai de citer encore l'article 14, point 2. „Dans la mesure du possible, les Etats tiennent compte des minorités dans le découpage du territoire national en subdivisions politiques et administratives, ainsi qu'en circonscriptions électoralles".

Tout le monde comprendra l'allusion à des discussions très animées qui font l'actualité.

Enfin, sachez qu'à la nouvelle conférence d'Helsinki, qui se tient ces jours-ci dans le cadre de la CSCE, le texte suivant, que je vais vous lire, devait normalement être adopté pour être inclus dans l'acte final. Je ne sais pas ce qu'il en est. A supposer qu'il n'ait pas été retenu, je vous demande de faire confiance à la dynamique des droits de l'homme ; ce texte, tôt ou tard, fera partie de notre trésor commun de conventions internationales. Ce texte est une conséquence de la crise yougoslave mais les principes qu'il contient sont utiles pour le reste de l'Europe et transposables partout ailleurs, même si les tensions et affrontements — Dieu merci — y ont pris des formes moins sanglantes. Voici ce texte :

„Les questions relatives aux droits de l'homme, aux libertés fondamentales et aux minorités nationales, à la démocratie et à l'Etat de droit ne relèvent pas exclusivement des affaires intérieures de l'Etat en cause".

En d'autres mots, il doit exister un droit, je dirais même plus, un devoir d'ingérence pour faire respecter les principes démocratiques. Tôt ou tard, ce droit sera, chers collègues, reconnu et organisé. Il ne peut donc être question de territorialité ni d'homogénéité culturelle et linguistique pour justifier des atteintes aux principes démocratiques. Ces principes sont universels et supérieurs à tout. La protection des minorités,

des droits de l'homme, c'est, au contraire, l'honneur des démocraties et l'Union européenne, née à Maastricht, doit devenir la plus grande démocratie du monde.

Monsieur le président, chers collègues, ratifier le Traité de Maastricht, c'est ratifier tout ce que je viens de dire, c'est en approuver l'application dans son propre pays. Si les partis flamands ratifient ce projet de loi mettant en vigueur le Traité de Maastricht — ce que j'espère vivement — alors, par le fait même, ils font un virage à 180 degrés.

Ils abandonnent beaucoup de choses et d'idées insoutenables qu'ils proclament et imposent depuis des années. Ils déchirent et abrogent quantités de lois, décrets, motions et résolutions qu'ils ont votés dans diverses assemblées — ici et ailleurs — notamment encore au Vlaamse Raad jeudi de la semaine dernière. Oui, chers collègues, faire l'Union européenne, c'est condamner le nationalisme flamingant et y renoncer définitivement.

Après cela, il sera possible de débloquer le dialogue communautaire et d'achever la réforme de l'Etat dans un sens fédéral et démocratique conformément aux principes de l'Europe. L'Europe de Maastricht, l'Europe des cultures, de la citoyenneté et de la démocratie doit commencer en Belgique. Nul n'a le droit d'être hypocrite et encore moins volontairement schizophrène. Les partis francophones qui sous n'importe quel prétexte feraient des compromis sur les principes précités auraient un comportement véritablement criminel.

Le gouvernement a malheureusement déjà pris une bien mauvaise décision — et c'est grave — à propos de Maastricht et plus spécialement de la citoyenneté européenne lorsque, répudiant l'avis du Conseil d'Etat, il a refusé de faire d'abord procéder à la révision de l'article 4 de la Constitution. Il va de soi qu'en approuvant maintenant le Traité de Maastricht, on viole la Constitution telle qu'elle existe aujourd'hui. A ce sujet, aucune excuse n'est valable.

Je souhaite que l'on approuve ce

Traité. Je demande donc que l'on modifie — on aurait d'ailleurs dû le faire au préalable — quasi simultanément la Constitution — en tout cas peut-être avant le vote du Sénat — pour permettre aux citoyens européens de devenir rapidement électeurs et éligibles. Je ne vois pas pourquoi il fallait postposer cette révision ! Je ne vois pas pourquoi ou je le vois trop bien ! Les partis flamands qui se disent européens — ce dont je doute parfois — veulent gagner du temps et espèrent éviter le vote de ressortissants européens aux élections communales d'octobre 1994.

Ainsi l'inéluctable sera reporté à l'an 2000 ! L'inéluctable c'est que la plus grande partie des électeurs européens — plus de 100.000 dans l'arrondissement de Bruxelles-Hal-Vilvorde — voteront sans doute, quel que soit leur pays d'origine, pour des listes francophones. Je connais d'ailleurs quelques Hollandais et quelques Allemands qui voteront pour des listes francophones, c'est-à-dire des listes qui défendent mieux que les partis flamands aujourd'hui les principes démocratiques européens, le respect des identités culturelles, la tolérance, l'accueil, bref, tous les principes européens.

A la suite de ce renfort de voix, on verra sans doute, dans les 19 communes de Bruxelles, un nouveau recul de la déjà maigre représentation flamande et dans la périphérie une consolidation des majorités francophones qui existent déjà notamment dans les six communes à facilités. On verra peut-être même dans certains cas, par exemple à Overijse, le renversement de la courte majorité flamande en place aujourd'hui.

Bref, pour de bas calculs électoraux inspirés par le fanatisme nationaliste, les partis flamands veulent violer la Constitution et les partis francophones du gouvernement laissent faire. C'est intolérable, invraisemblable et scandaleux ! Le Vlaams Blok peut triompher : la peur qu'il inspire à tout le monde est suffisante pour que la majorité réalise la politique raciste et nationaliste qu'il veut imposer. (*Désapprobation sur les bancs du Vlaams Blok*)

Clerfayt

Voilà la triste vérité : le régime démocratique en Belgique est aujourd'hui très mal en point. Je m'exprime par euphémisme en disant „mal en point”. C'est toujours du même mal qu'il souffre, c'est-à-dire du nationalisme flamand !

S'il y a des démocrates et des Européens en Flandre, il est urgent qu'ils se resaisissent, qu'ils se manifestent, qu'ils combattent ouvertement et courageusement l'intolérance nationaliste qui sévit dans la classe politique flamande depuis trop d'années.

Comme le disait la semaine dernière à Bruxelles, au cours du Congrès juif mondial, Elie Wiesel, prix Nobel bien connu, „celui qui hait une communauté ethnique, haïra la famille humaine et finira par se haïr lui-même”.

Nous sommes consternés... (*Désapprobation sur les bancs du Vlaams Blok*)

Chers collègues, vous savez bien que nous ne demandons rien d'autre que le respect de nos droits que vous nous refusez ! Par ailleurs cependant vous avez absolument tous les droits de jouir des vôtres sans aucune discrimination !

Nous sommes consternés du fait que, depuis cent ans, la Flandre se soit fourvoyée dans un nationalisme haineux vis-à-vis de tout ce qui n'est pas flamand et, d'abord, vis-à-vis des francophones et de la langue française. Avec l'Europe qui se construit la Flandre ne peut-elle se guérir de ce mal pernicieux et recréer ainsi les conditions d'une paix communautaire véritable, c'est-à-dire équitable et reposant sur des bases démocratiques, sur le respect des droits de l'homme et des droits des minorités ?

Comme le disait Mark Eyskens, ministre des Affaires étrangères, le 5 juin 1990 à Copenhague dans un brillant discours lors de la Conférence de la CSCE sur la dimension humaine, "Il faut mettre en avant sans arrière-pensée ni échappatoire la primauté de l'homme sur la raison d'Etat". Admirable programme !

C'est dans cet esprit que le FDF ratifiera le Traité de Maastricht.

Nous comprenons fort bien que des partis nationalistes et d'extrême droite s'opposent à la ratification, mais nous ne comprenons pas le choix politique, par exemple d'Ecolo-Agalev. Comment ne voient-ils pas que les jeunes veulent l'Europe ? Comment ne voient-ils pas que la balance des plus et des moins de ce Traité donne l'avantage aux plus ? Comment ne voient-ils pas que refuser Maastricht et prendre le risque de tout renégocier c'est ouvrir la boîte de Pandore et donner raison à Mme Thatcher ? En politique il faut savoir choisir le moindre mal et éviter de mêler ses voix à celles de ses adversaires.

Bien entendu, chers collègues, cette ratification n'est qu'un point de départ. Après cela de nombreux pas supplémentaires resteront à accomplir. Par exemple, la mention faite dans le Traité de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales doit conduire la Communauté, dans la mesure où ses nouvelles compétences s'étendent à des domaines affectant directement la vie des citoyens des Etats membres, à adhérer sans délai à ladite Convention. Bien entendu, il convient que le statut des citoyens européens soit défini dans le cadre d'une déclaration européenne des droits et des devoirs des citoyens européens, laquelle devra être adaptée dans les meilleurs délais.

Les limites de l'action intergouvernementale ayant été atteintes par le Traité de Maastricht, il faudra aussi que le Parlement européen se dote d'un rôle constituant car les principes de l'Union européenne doivent être régis par une Constitution à élaborer avec les parlements nationaux.

Dans l'immédiat nous proposons la convocation d'assises constitutionnelles rassemblant le Conseil, la Commission, le Parlement européen et les parlements nationaux et dont les travaux devraient avoir lieu avant les prochaines élections du Parlement européen de juin 1994. Bref, le Traité de Maastricht devra être complé-

té. Ce Traité ne constitue qu'une étape mais, je le répète, le mieux est l'ennemi du bien. Malgré ses lacunes, il faut ratifier le Traité de Maastricht. Quant au „non” danois, cessez de nous laisser paralyser par lui. L'Europe du Traité de Rome n'a-t-elle plus fonctionné parce que la France a pratiqué la politique de la chaise vide pendant un an ou deux ? Evidemment non. Alors, un jour — le plus tôt sera le mieux, et je suis certain que cela arrivera vite — le Danemark viendra occuper sa chaise au sein de l'Europe des douze. Il ne faut pas trop s'en faire à ce sujet.

En tout cas, le Traité ouvre une voie royale non seulement à la prospérité économique et à la paix en Europe, mais aussi à la démocratie et à une société fraternelle libérant l'homme de tout assujettissement. Il faut donc le ratifier d'abord et avant tout. Ensuite, on fera le nécessaire pour l'améliorer.

Pour les jeunes d'aujourd'hui et pour leur avenir, ce qui compte, ce n'est ni la Wallonie, ni la Flandre, ni Bruxelles, ni même la Belgique. Ce qui est important, c'est l'Europe. Une Europe démocratique dont ils veulent être — nous le voulons avec eux — des citoyens libres agissants et responsables.

Le président : La parole est à M. Annemans.

M. Annemans (VL.BLOK) : Pouvez-vous m'expliquer pourquoi le Front des Francophones, représenté par trois membres dans cette Assemblée, a déjà eu deux orateurs, alors que mon groupe, composé de douze membres, n'en a eu qu'un seul ?

Le président : Je ne puis pas vous répondre. L'ordre des travaux était présenté comme tel. Cela est vraisemblablement dû à une certaine répartition en fonction du rôle linguistique. On a sans doute dû compenser le grand nombre d'intervenants néerlandophones par un nombre d'intervenants francophones.

Habituellement, cela est prévu lors de la préparation de la séance et surtout au cours de la Conférence des Présidents.

président

N'y voyez pas maldonne. Si un problème devait exister, je vous suggère de l'évoquer lors de la prochaine réunion de la Conférence des Présidents, qui aura lieu dans très peu de temps.

De heer Van den Eynde heeft het woord.

De heer **Van den Eynde** (VL.BLOK) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik wens eerst en vooral de heer Clerfayt te danken want hij heeft mij mijn jeugd in herinnering gebracht. In de jaren zestig werd ik als jonge Brusselaar op de eerste bladzijde van „Le Soir“ in „La petite Gazette“ en in de wekelijkse uitgave van de „Pourquoi pas ?“ dagelijks geconfronteerd met dat soort fraseologie — ronkende volzinnen — waar het woordje „democratie“ om de twee woorden in voorkomt, maar dat in feite druift van Vlaamshaterij en van minachting voor de taal van de meerderheid van deze die zij Belgen noemen.

Mijnheer Clerfayt, uw citaat van Gary is mij niet onbekend. Het klinkt mooi, maar ik wil erop antwoorden met wat ik als Vlaming in de werkelijkheid van dit landje en in de geschiedenis van mijn volk heb ervaren, met name dat patriottisme is dat wat op kunstmatige gevoelens werd gekweekt, rond een kunstmatige staat die het mogelijk maakte dat in 1914 tachtig procent van het IJzerleger, bestaande uit Vlaamse sukkelars, die geen woord Frans kenden, in een taal die hen vreemd was, voor een land dat het hunne niet wou zijn, in naam van dat patriottisme het vuur werd ingejaagd. Mijn nationalisme is het nationalisme dat deze mensen heeft willen bevrijden. Mijnheer Clerfayt, ondanks uw ronkende volzinnen waar het woordje „democratie“ telkens in terugkomt — en dat is typisch voor de oppervlakkigheid van mensen zoals u — zeg ik dat die democratie stopt daar waar de mensen er een andere mening dan de uwe op na houden. De democratie die men hier verdedigt, met de krop in de keel en de tranen in de ogen, moet dan plotseling niet

meer spelen wat Denemarken betreft, dan zegt u „passons, passons“.

Mijnheer Clerfayt, ik geef toe dat het een beetje stout was wanneer ik uw naam verkeerd heb uitgesproken, maar Vlaanderen is het beu uw „blabla“ te aanhoren die maar één zaak verdoezelt, namelijk uw immense innerlijke — niet zoals u zegt nationalistische — imperialistische drang om hier in Vlaanderen een taal op te dringen waarvan u denkt dat ze superieur is. Trouwens, mevrouw Spaak, indien u dat niet zou denken, dan zou u als dochter van een Minister van Staat reeds lang onze taal kunnen spreken. (*Applaus bij het Vl. Blok*)

Mijnheer de voorzitter, ik verheel niet dat wanneer het Vlaams Blok tegen Maastricht zal stemmen dit voor ons enigszins tragisch overkomt. Sinds decennia zet de Vlaamse beweging zich in haar breedste geledingen in voor de Europese gedachte.

Sinds de jaren zestig, toen ik als jong militant bij de Vlaamse beweging aansloot, heb ik overal en altijd die Europese idee mogen blijden. Wij droegen de Europese vlag, wij spraken van : „Vlaanderen, de Nederlanden, Europa“, wij droomden van Europa en dat doen wij nog. De nationalist in Vlaanderen was en is immers steeds een vurige voorstander geweest van het begrip „Europa der volkeren“. Het gaat hem niet alleen om het geloof in en de inzet voor de eenheid van Europa, maar ook om de verscheidenheid die voor hem inherent is aan deze eenheid. Voor deze verscheidenheid hebben veel Vlaams-nationalisten zich steeds ingezet. Ik ben er trots op hierbij te behoren.

Voor ons was de Ierse driekleur een vlag die bijna de onze was. Voor de Bretoense gwen ha du (de zwartwitte vlag van Bretagne) gold dit al evenzeer, net zoals voor de rode adelaar van Zuid-Tirol. Wij begrepen dat de Basken, de Catalaan, de Sarden in Italië, de Oekraïners, de Letten, de Litouwers, de Esten en al die andere volksminderheden in Europa de strijd aangingen voor het redder van hun eigen identiteit.

Deze strijd was de onze. Deze strijd betrof het uitoefenen van het meest essentiële recht dat wij opeisten voor onszelf, en dus voor alle anderen : het recht om zichzelf te zijn.

De Vlaams-nationalist zag en ziet in het Europa der Volkeren de mogelijkheid om zonder al te erge conflicten de staatsgrenzen binnen Europa te doen vervagen. Op deze wijze kan een einde worden gemaakt aan de verscheidheid van de volkeren over verschillende staten. Ik denk daarbij aan Baskenland, aan Tirol, aan ons eigen Vlaanderen. Op deze wijze kan ook een einde worden gemaakt aan de onderdrukking van bepaalde volkeren in grotere staatsstructuren. Denk bijvoorbeeld aan Friesland, Wales, Oekraïne, Macedonië, enzovoort.

Telkens zijn wij over de grenzen heen actie gaan voeren : naast de Bretoenen, wanneer zij opkwamen tegen Frankrijk, naast de Basken tegen Spanje, naast de Welshmen tegen het Verenigd Koninkrijk, naast de Zuid-Tirolers tegen Italië, maar ook naast de Franstaligen van Quebec. Als u spreekt van „lois contraires“, kan ik u verzekeren dat de wetten van Quebec ter bescherming van het Frans heel wat strenger zijn dan onze wetten ter bescherming van onze taal in ons eigen land. Wij hebben naast de Franstaligen van de Jura gestaan. Zelfs traden wij Friesland bij, alhoewel het Fries in conflict kwam met onze eigen taal. Wij waren consequent.

Het moet mij van het hart dat ik in die strijd nooit de aanhangers van de heer Clerfayt heb ontmoet. O ja, als het over de Jura ging wel (het ging daar om het Frans). Al die mooie theorieën die hij hier staat te verkondigen, heeft hij nooit verteld aan de Zuid-Vlamingen in Duinkerken, aan de Bretoenen in Rennes, aan de Basken in Biarritz en aan de Elzassers in Straatsburg. Daar geldt maar één theorie : la France, la France éternelle. Frankrijk, geboorteland van „les droits de l'homme et du citoyen“, heeft uit naam van die „droits de l'homme et du citoyen“ diezelfde Bretoenen, diezelfde Basques en diezelfde Vlamingen of Elzassers of Occitaniërs het recht ont-

Van den Eynde

zegd zichzelf te zijn. Dit gebeurde in naam van hetzelfde jakobinisme dat de heer Clerfayt hier vandaag niet meer op Frankrijk projecteert, maar op Europa. Dat vergeet hij. Met de krop in de keel kan hij hier dan al over „les droits de l'homme” praten : als dat in het Frans gezegd wordt, denk ik aan Bretagne, aan Baskenland, aan Zuid-Vlaanderen.

Bovendien is het merkwaardig dat, wanneer de heer Clerfayt plots een patriottische opwelling krijgt en het patriottisme gaat bezingen, hij applaus krijgt van Agalev en Ecolo. Maar ja, niets moet ons verbazen. Stalin noemde zich ook een patriot. Wanneer de heer Clerfayt hier dan op een kunstmatige wijze zijn volzin nen zit uit te kramen, dan antwoord ik dat wij, Vlaams-nationalisten, ons niet alleen hebben ingezet voor de strijd voor het eigen volk, voor het recht van al die minderheden om zichzelf te blijven, maar dat wij tegelijkertijd als nationalisten zochten naar een oplossing voor die verschillende conflicten. Het is gemakkelijk te zeggen dat het nationalisme tot oorlog leidt. Niet alleen de heer Clerfayt zegt dat. Ik antwoord daarop dat niet het bevrijdende nationalisme der Europese volkeren tot oorlog leidt, maar wel de kunstmatige staten die men, in naam van zijn jakobinisme van Moskou tot Parijs over Brussel, in het leven heeft geroepen om die volkeren altijd maar ergens in te kapselen. Wanneer staten dan wegvalLEN, komt inderdaad de aard van die volkeren weer boven en dan moeten zij ergens opnieuw hun plaats krijgen. Wanneer men dit als nationalist benadert, dan kan men dat doen met respect voor de eigen aard van al die mensen omdat men hetzelfde respect voor zichzelf wil afdwingen. Het nationalisme is dus, in tegenstelling met wat u zegt, niet de oorzaak van oorlog. Het zijn uw staten die er de oorzaak van zijn. Ik denk dat het tussen nationalisten gemakkelijker is mekaar te begrijpen dan tussen staten die ten slotte maar belangen verdedigen.

Het Europa waarnaar wij streven is dus niet alleen de vereniging van het

continent rond het recht op eigen identiteit van de kleine volkeren, maar ook het streven naar een eenheid rond die beschaving die gemeenschappelijk is voor alle volkeren van Europa ; een beschaving die trouwens haar oorsprong vindt in de eigen nationaliteit van al die mensen. Men kan toch onmogelijk loochenen dat Joyce een echte Ier was. Mocht u eraan twijfelen, dan verwijss ik u naar het boek „DUBLINERS”. Daardoor echter werd hij een groot Europeaan. Men kan toch niet loochenen dat er iets typischer Engels is dan Shakespeare. Maar Shakespeare werd door zijn echt Engelszijn een groot Europees schrijver. Dit geldt ook voor Goethe, voor Dante en voor Voltaire. Wanneer de voorzitter daarnet ironiserend in zijn grote literaire kennis verwees naar een titel uit *Lettres de mon Moulin* van Alphonse Daudet, dan dacht ik aan het feit dat die Alphonse Daudet, die een Frans patriot was, ik ontken dat niet, zich toch in zijn eigen regio profileerde, met name de Occitaanse Provence. Mocht u zijn werk herlezen, dan zou u verwijzingen vinden naar de grote dichter Mistral die met zijn werk voor het Occitaans in de 19de eeuw heeft gedaan wat Jan Frans Willems voor ons Nederlands in Vlaanderen deed toen hij opnieuw Reinaert de Vos op de markt bracht.

Wij, als nationalisten, geloven in die gemeenschappelijke beschaving van Europa, in een hele reeks gemeenschappelijke waarden die hun bron terugvinden in die diversiteit, die men kan bronnen in het Parthenon in Griekenland, op het Forum in Rome, maar even goed in Stonehenge in Zuid-Engeland of in Carnac in Bretagne. Wij geloven in een gemeenschappelijke beschaving die gemeenschappelijke voorwaarden naar voren schuift, bij voorbeeld de „pri mauteit” die de Europeaan geeft aan cultuur boven het materiële. Een ander minder opvallend voorbeeld dat toch zeer bepalend was voor onze gemeenschappelijke geschiedenis is het typisch Europese syndroom om steeds meer het onbekende op te zoeken en heel de wereld te explore ren. Of het nu de Vikingen waren,

de Ieren of Columbus, het waren Europeanen die op schepen naar Amerika trokken.

Een andere waarde van dit Europa is de verdraagzaamheid die de Europeaan ertoe bracht steeds weer een scheiding tussen kerk en staat na te streven, een verdraagzaamheid die op dit ogenblik met nadruk in het vaandel wordt geschreven. Ik stel vast dat ze toch heel dikwijls in het gedrang komt als men een gezamenlijke vijand heeft, de rechters, de Vlaams Blokkers. Daarmee mag men alles doen terwijl zij zelf niets mogen doen. Iedereen kan zich dan verenigen in een gemeenschappelijke haatcampagne. Desondanks blijf ik geloven in die Europese verdraagzaamheid.

Een andere waarde is de democratie die in Europa het levenslicht zag en dermate Europees is dat ze in feite slechts werkelijk bestaat in Europa of in die gebieden die voor het grootste gedeelte door mensen van Europese oorsprong worden bevolkt.

In het Verdrag van Maastricht vinden wij slechts veel te vaag een verwijzing naar die regionale culturen en naar gemeenschappelijke Europese waarden. De grenzen van de oude staten vervagen op economisch vlak en op het vlak van de veiligheid. In plaats van het bevorderen van de regionale culturen stellen wij vast dat het „Europa van Maastricht” in de praktijk de verengeling in de hand werkt. Ik verwijss ter zake naar de Erasmusprojecten. Daarenboven is voor Maastricht de essentie van Europa nog altijd – wat men hier ook komt vertellen – louter economisch. Het gaat hier niet om de vrijwaring van onze oude Europese cultuur, maar voornamelijk vom de oprichting van een nieuwe multinatio nal : *Europe Ltd.* Het Vlaams Blok kiest voor Europa. Het Vlaams Blok kiest zelf voor wat u „l'Europe” noemt. Het Vlaams Blok kiest voor Europa, uitgesproken in alle talen van Europa, ook in het Baskisch of in het Bretoens. Het Vlaams Blok echter verwerpt *Europe Ltd.* Ook hier verwijss ik naar een uiteenzetting van onze huidige voorzitter. Het zou mij echt verbazen dat *Europe Ltd.* bij machte zou zijn om de strijd aan

Van den Eynde

te binden voor de Europese cultuur tegen die enorme mastodont in het Verre Westen die met zijn soaps, zijn hamburgers en zijn zwarte limonade, steeds meer ons continent overrompelt.

De **voorzitter** : Mevrouw Vogels heeft het woord.

Mevrouw Vogels (ECOLO-AGALEV): Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, waarde collega's, ik moet u zeggen dat ik de laatste tijd nogal geschrokken ben van de vrij heftige reacties van de meerderheidspartijen op het perfect verklaarbaar standpunt waarmee wij pleiten voor Europa, maar tegen Maastricht. Ik ben geschrokken omdat ik denk dat wij op het stuk van de Europese solidariteit tot nog toe een onbevlekt palmares hebben. Niet alleen Agalev maar alle ecologisten hebben altijd tot de meest actieve voorstanders behoord van een federaal Europa als antwoord op oorlogs dreiging en als synthese van duurzame vrede en permanente welvaart in een Europa dat tot gisteren nog verscheurd werd door interne oorlogen en conflicten. Wij hebben luider dan welke andere politieke familie ook altijd gepleit voor het afstaan van nationale en het toekenning van grondwetgevende bevoegdheid aan het Europees Parlement, vanuit onze droom om te komen tot een grote democratische en verdraagzame ruimte : Europa. Let wel, verdraagzaamheid betekent voor mij iets totaal anders dan voor de mensen van het Vlaams Blok.

De kritiek die wij hebben op het Verdrag van Maastricht is gerechtvaardigde kritiek. Als wij die kritiek vertalen in een neen-stem, dan hoeven wij daarvoor niet beschaamd te zijn, wij hebben daarvoor onze redenen. Maastricht is Europa niet, net zo min als de SP De politiek zou zijn. Dat is maar goed ook.

Ik heb de indruk dat sommigen de Europese zaak graag zouden verheffen tot een soort van „raison d'état“, er een onbesproken en niet te bespreken basis aan zouden willen ge-

ven, er een taboe van zouden willen maken en een onderwerp van blind vertrouwen. Het is niet omdat het Europees beleid een beleid is op een hoger niveau, dat het een apolitiek beleid is. Integendeel, de „grijze eenheidsworst“ die u ervan dreigt te maken, wordt door de publieke opinie en de bevolking meer en meer ervaren als een excus voor vele dingen die fout lopen : de besparingsrondes, de toenemende verkeersdrukte en de stakingen van douaniers. Dat zijn de concrete gevolgen van Europa waarmee de burger vandaag wordt geconfronteerd.

De bundelende positieve idee van een Europa dat ruimte schept voor internationale dialoog, voor culturele verrijking en voor wetenschappelijke vooruitgang door samenwerking is ver weg. Ik zie u een afwendend gebaar maken, nochtans is dat de verantwoordelijkheid van ons, de politici. Wij moeten die idee duidelijk naar onze kiezers overbrengen.

Het Europa van Maastricht is niet het Europa van de ecologisten. Ook na Maastricht zal Europa voor alles een economische ruimte blijven. In het verlengde hiervan en als het past in het kader van de vrije concurrentie is er ook nog wat aandacht voor ecologische bepalingen.

Ik heb de voorzitter daarstraks horen zeggen dat dankzij Europa de notie ecologie is opgenomen en dat er nu ook een leefmilieubeleid in het Verdrag van Maastricht is ingeschreven. Wij weten langer dan vandaag en hebben meer ervaring dan dat ; het is niet omdat de notie ecologie als facet is ingeschreven, dat er ook een ecologisch beleid komt. Wij zien dat op Vlaams niveau én op nationaal niveau. Dat wordt de recuperatie van de groene idee genoemd, en betekent niet dat er een consequent beleid uit voortvloeit. Europa blijft een politiek voeren van maximale optimalisatie van de produktie onder de voorwaarden van de vrije concurrentie om pas achteraf de afval op te ruimen. De filosofie van een voorkomingsbeleid is nog ver weg.

Mijnheer de minister, toen wij daarstraks een woordenwisseling hadden, hebt u in het door elkaar ge-

schreeuw gezegd dat de hele fileproblematiek pas in een Europees kader kan worden opgelost. Daarin hebt u natuurlijk gelijk, alleen op Europees vlak kan dat worden aangepakt. Maar de hele fileproblematiek wordt voor een stuk aangewakkerd door de economische politiek van het huidige Europa, waarbij steeds meer en meer goederen worden getransporteerd.

Soms is het hem enkel om het transport te doen. Vaak kan men zich afvragen welke kwalitatieve bijdrage bepaalde transporten betekenen voor de economie en de burger. Ik zal in dat verband een duidelijk voorbeeld geven. Ik kan in Antwerpen in een Aldi-supermarkt melk kopen afkomstig van Nederlandse koeien, die in Duitsland werd verpakt. Welke meerwaarde, welke rijkdom of welke welvaart wordt hiermee gecreëerd ? Werd er reeds een kosten-baten-analyse gemaakt van dit soms waanzinnig heen en weer gesleur van produkten ? Op ecologisch vlak heeft dit alvast ernstige gevolgen. Indien Denemarken „ja,, zegt tegen Europa maar „neen,, tegen Maastricht dan is dat dank zij hun ervaring wat leefmilieu betreft, waar zij verder staan dan de gemiddelde Europese landen. Zij zijn bang om de kwaliteit van hun leefmilieu te zien afnemen, vermits Maastricht op dat vlak onvoldoende garanties biedt. De Denen herinneren zich trouwens nog dat Europa hen dwarsboomde toen zij plasticverpakkingen voor drank verboden, in naam van de zogenaamde concurrentievervalsing.

Bovendien werd geen enkel milieu-effectrapport opgesteld over de consequenties van het toenemend transport ingevolge het openstellen van de grenzen op 1-1-1993. Wij zijn ook bang voor wat het wegvalen van de grenzen zal betekenen inzake de afvaltrafiek. Iedereen weet dat de „afvalmafia“ enorm creatief is. Ik hoor de heer Van der Maelen graag zeggen dat de verantwoordelijken voor het incident te Mellery werden veroordeeld dankzij Europa. Dit is het achteraf opkuisen van de zaak. Wat wij willen is "Mellery's,, voorkomen. Wij zijn werkelijk bang dat morgen

Vogels

de afvalmafia de Europese ruimte als één grote illegale dumpingplaats zal beschouwen en gebruiken.

Wanneer er wordt gesproken over grensoverschrijdende criminaliteit valt het mij op dat men het in België zelden heeft over milieucriminaliteit, maar dat men zich eerder fixeert op onder andere de drugtrafiek, wat uiteraard ook belangrijk is. Aan milieucriminaliteit wordt echter weinig aandacht besteed.

Ook omwille van het democratisch deficit zal het Verdrag van Maastricht niet leiden tot een Europa zoals wij dat wensen. Zij die omwille van hun gehechtheid aan de democratische waarden pleiten voor het Verdrag van Maastricht als instrument tegen onverdraagzaamheid en voor het behoud van democratie, blijven volgens mij blind voor een aantal perverse effecten die in het Verdrag schuilten. Ik wil even terugkomen op wat de heer Gol heeft uitgegezet in verband met artikel 4 van de Grondwet. Samen met hem, maar weliswaar gebaseerd op een andere tekst, had ECOLO-AGALEV ook een voorstel tot herziening van artikel 4 van de Grondwet ingediend, met dezelfde dringende eis tot bespreking en met dezelfde hallucinante gevolgen in de commissie voor de grondwetsherziening. Inderdaad, zowel meerderheid als oppositie waren ervan overtuigd dat een grondwetswijziging nodig is om te voldoen aan de normen van het Verdrag van Maastricht. Daarover werd een consensus bereikt. Het enige verschil lag in de timing : om redenen die mij nog steeds niet duidelijk zijn, stelde de meerderheid dat de Grondwet best zou worden aangepast na de goedkeuring van het Verdrag en op het ogenblik dat de contouren van het stemrecht duidelijk waren gesteld in een Europese richtlijn.

Collega Gol en ikzelf hebben geweten op het gevaarlijke spelletje dat de meerderheid op institutioneel vlak nu speelt. Het is immers perfect mogelijk dat de richtlijn over het stemrecht realiteit wordt op het moment dat het Parlement geen grond-

wetgevende bevoegdheid meer heeft en dus niet in staat is de Grondwet aan te passen waardoor — in de commissie werd daarover uitvoerig gepraat en er werden zelfs grondwetspecialisten bijgehaald — ingevolge het arrest Franco-Suisse Lequin de Europese richtlijn automatisch in de Grondwet wordt opgenomen. Met andere woorden, deze richtlijn zou rechtstreeks onze eigen Grondwet wijzigen zonder dat het Parlement daarover een uitspraak doet.

Het gaat hier niet om een secundaire discussie. De essentie van de vraag is — dit is een historisch debat, want het is de eerste keer dat wij met een dergelijk probleem worden geconfronteerd ; het zal echter niet bij deze eerste keer blijven — of het Parlement zijn hoogste bevoegdheid, namelijk de bevoegdheid om de Grondwet te wijzigen, zal overdragen via een verdrag dat met gewone meerderheid kan worden goedgekeurd, aan de uitvoerende macht. Immers, op die manier geven wij de regering de toestemming om gerust te onderhandelen over de contouren van het stemrecht voor vreemdelingen in de Europese Gemeenschap. Zelfs als het Parlement een constituant is en de beslissingen dienaangaande goedkeurt, dan nog reduceren wij het Parlement tot een notariaat dat op een bepaald moment in de Grondwet inschrijft wat de minister heeft onderhandeld. Ik heb het met een dergelijke houding verschikkelijk moeilijk. Wij zijn altijd bereid geweest om een gedeelte van onze grondwetgevende bevoegdheid aan het Europees Parlement af te staan, maar niet aan de uitvoerende macht. En dat is precies wat wij vandaag doen.

Het beangstigt mij dat wij onze parlementaire macht meer en meer abbouwen. Met dit Verdrag geven wij aan Europa meer beslissingsrecht, niet aan het Europees Parlement, maar aan de Europese Commissie. Daarover gaat het democratisch deficit. Wij kunnen daar als parlement onmogelijk aan voorbijgaan, dit vraagt een debat ten gronde. Het probleem later maar oplossen wanneer het ons uitkomt zoals de meerderheid voorstelt en onze bevoegd-

heid op grondwettelijk vlak zomaar uit handen geven aan onze uitvoerende macht is een gevaarlijk precedent.

Minister Claes : U zou het ook omgekeerd kunnen zeggen. Als u nu de Grondwet zou wijzigen, moet u zeer vaag blijven want u weet niet precies in welke richting men gaat. Dat betekent dat u op het ogenblik van de totstandkoming van de richtlijn aan de Executieve een *carte blanche* geeft, terwijl het nu het Parlement vrijstaat nog altijd te weigeren.

Mevrouw Vogels (ECOLO-AGALEV) : Mijnheer de minister, ik heb uw kritiek op het Verdrag van Maastricht gehoord en kan mij niet voorstellen dat, wanneer er eindelijk een Europese richtlijn is — die zal trouwens niet zo gemakkelijk tot stand komen — u zult toestaan dat uw meerderheid nog amendementen in het Parlement aanvaardt.

Minister Claes : Vergeet niet dat wij nog altijd spreken over een tweederdemeerderheid !

Mevrouw Vogels (ECOLO-AGALEV) : Inderdaad, hiervoor is een parlement met grondwetgevende bevoegdheid nodig. Dat zal voor België niet gemakkelijk zijn. Maar dan zal men opnieuw, meer dan ooit, aandraven met de Europese paraplu zeggende dat er niets meer aan te veranderen valt en dat het bedongen akkoord op Europees niveau het maximale was dat men er kon uithalen en smekend om de onderhandelaars niet terug naar de tafel te sturen omdat zij alleen maar slechtere resultaten zullen boeken. Dan houd ik liever vast aan mijn recht om nu een algemene grondwetsherziening door te voeren en aan het principe dat het Parlement de Grondwet wijzigt en niet de uitvoerende macht.

Wordt dit wetsontwerp goedgekeurd, dan creëert men een gevaarlijk precedent voor morgen en overmorgen. Dat zal ik blijven onderstrepen.

Wanneer ik het heb over het democratisch deficit, dan bedoel ik hiermee uiteraard ook wat men gemeenzaam de kloof tussen de burger en

Vogels

de politiek noemt. Daarover heeft men tot nu toe in de Europese context weinig gesproken, wèl in de Belgische. Ik heb er zopas reeds op gewezen dat het publiek geen opperbeste ervaring met Europa heeft. De kloof tussen de burger en de politiek is wat Europa betreft zelden zo groot geweest als vandaag. Toevallig of niet, gisteren verdedigde iemand die blijkbaar de Europese politiek van erg nabij volgt, in de Vrije Tribune van *De Morgen* een stelling waarmee ik grotendeels akkoord kan gaan, ik citeer :

„Het verheugende van de Deense referendumuitslag is dat er in Europa nog burgers blijken te zijn die zelf willen beslissen over de stappen naar de toekomst en daartoe het beslissingsrecht in eigen handen willen houden.”

Verder : „In het najaar komt Maastricht in ons Parlement ; er is dus nog tijd om een breed maatschappelijk debat op te zetten. Het zal nodig zijn, want geen Vlaming, geen Belg, weet wat het Maastricht-Verdrag inhoudt. Informeren dus opdat iedereen zou kunnen mee debatteren.”

Die man is vrij goed op de hoogte van de gang van zaken van Maastricht, maar hij weet niet eens dat wij hier vandaag in de Kamer over Maastricht een debat voeren.

Mijnheer de minister, ik weet dat u er voorstander van was dit debat enigszins te forceren en vrij snel te doen verlopen, dat u daarvoor ook de steun van onze voorzitter hebt gekregen, die zelf de eerste wilde zijn in Europa om het Verdrag te ratificeren. Wij zijn daar net niet in geslaagd ; het is eens te meer Luxemburg dat ons een stap voor is geweest. Ik denk trouwens dat het niet zo verstandig was om in volle vakantieperiode, dus komkommer-tijd, dit debat hier te houden, omdat de informatiekracht van de publieke opinie gedeeltelijk verloren gaat. Mijns inziens is die informatie meer dan ooit noodzakelijk.

U weet — of u weet het niet — dat wij op ons laatste congres uitdrukkelijk hebben bevestigd een Vlaamse

partij te zijn. Sommigen zal dit verbazen ; anderen wisten dit reeds lang. Ik ben helemaal niet bevreesd om te zeggen dat wij dit in het licht van Maastricht meer dan ooit belangrijk en nodig vinden. Inderdaad, het Vlaamse karakter van onze partij is niet alleen een vanzelfsprekendheid — wij zitten immers in de Vlaamse kieskring — maar het verwijst ook naar een soort respect voor kleinschaligheid, voor verscheidenheid, creativiteit, eigenwaarde, wat voor ons enorm belangrijk is en wat, door de grootschaligheid van Europa, meer en meer wordt bedreigd.

Mijnheer de minister, als minister van Buitenlandse Zaken reist u veel. Wellicht hebt u reeds alle Europese hoofdsteden gezien. Wanneer u ter plaatse met een enigszins kritische zin verblijft en rondkijkt, merkt u dat buiten het aspect monumentenzorg deze steden gewoon parallel zijn ; het nieuwe Brussel, het nieuwe Milaan, het nieuwe Parijs, zijn kopieën van dezelfde winkelstraten, van dezelfde winkelketens op Europees vlak. Dit heeft met grootschaligheid te maken, grootschaligheid die zeker door de realiteit van Europa niet wordt afgeremd. Ik zou zelfs zeggen, integendeel.

Maastricht zal inderdaad het proces versnellen door het wegvalen van de grenzen. Maastricht heeft toch niets in petto om deze gedeeltelijke ontworteling tegen te gaan, een ontworteling die in grote mate geleid heeft tot de verkommering van onze steden. Ontworteling en een gebrek aan eigenheid, aan culturele identiteit — misschien vindt u dit niet belangrijk, maar ik vind dit essentieel — leiden precies tot wat men vandaag onverdraagzaamheid noemt, tot racisme.

Wanneer men inderdaad mensen achterlaat in een onherkenbare ruimte, wanneer zij hun eigen culturele identiteit niet meer erkennen in hun eigen omgeving, is men niet in staat te integreren in een groter geheel. Integratie is altijd een groepsproces ; integratie in Europa is dit, mijns inziens, meer dan ooit. Bijgevolg is het totaal fout om die argumenten als onbelangrijk of belachelijk van de tafel te vegen.

Minister **Claes** : Mevrouw Vogels, u doet mij onwillekeurig denken aan mijn ervaring in Denemarken tijdens de fameuze campagne die aldaar naar het referendum heeft geleid. Er hing namelijk een grote affiche, waarvan men mij de tekst moest vertalen, die luidde : „Met Maastricht verliest u uw pensioen”. Dit was een publiciteit van de uiterst rechtse partij die tegen Maastricht campagne heeft gevoerd. Zowel in Denemarken als hier, zal er wellicht een probleem zijn inzake de financiering van de pensioenen. Maar dit heeft echter niets met Maastricht te maken.

Ik neem aan dat u bepaalde economische modellen en maatschappij-modellen veroordeelt ; ik kan dit gedeeltelijk begrijpen. U mag dit echter niet op rekening schrijven van de Europese constructie of van Maastricht. Dit zijn twee totaal verschillende zaken. Op dat punt moet ik u onwillekeurig — en ik wil zeker de vergelijking niet verder doortrekken — thuisbrengen bij degenen die in Denemarken verkondigden dat voor Maastricht stemmen gelijk stond met zijn pensioen verliezen. Het komt op hetzelfde neer. Het is het bij elkaar brengen van zaken die met elkaar niets gemeen hebben.

Mevrouw **Vogels** (ECOLO-AGA-LEV) : Het heeft alles te maken met uw argumentatie en met deze van de meerderheid, die ook niet direct iets met de tekst van Maastricht te maken heeft maar wel de basisideologie is om Maastricht aan ons te verkopen, met name dat Maastricht het enige alternatief is om het nationalisme tegen te gaan, om uiterst rechts tegen te houden.

Het Verdrag van Maastricht is meer dan een technocratische tekst ; het is een optie voor de toekomst. Trekt bepaalde lijnen, zet een stap, een stap waarin bepaalde goede elementen zijn vervat maar waarin voor ons ook een aantal essentiële zaken ontbreken. Ik heb ze opgesomd en dit element, het wegvegen van eigenheid en kleinschaligheid, is voor mij een van de belangrijkste. Dit heeft niets te maken met de visie van bepaalde uiterst rechtse partijen, met staatsnationalisten zoals Le Pen of

Vogels

met volksnationalisten zoals het Vlaams Blok. Vanuit hun „eigen volk eerst“-egoïsme willen zij hoogstens evolueren naar een Europa van gewapende vrede, waar de band tussen volkeren is ingegeven vanuit een haat tegen derden. Dat zal niet meer het reëel bestaande socialisme zijn, want dat bestaat niet meer, maar het zal de Islam zijn, het Midden-Oosten, enzovoort. De angst voor dat soort Europa, voor dat soort samenleving deel ik met u. Het is ook daarom dat mijn bekommernis voor Maastricht reëel is. Het is een fictie te denken dat u dat soort Europa, waarnaar het Vlaams Blok evolueert en dat eigenlijk gebaseerd is op opkomend nationalisme, zal kunnen voorkomen door een verdrag als het Verdrag van Maastricht. Dit is precies wat ons altijd wordt verweten. Men zegt dat wij op dezelfde lijn zitten als het Vlaams Blok. De heer Van Peel heeft het daarstraks nog gezegd. Het is een fictie te denken dat idealen, hoe mooi ook, kunnen worden afgedwongen door een internationaal akkoord, gesloten tussen staatshoofden.

Ook op dat vlak lijkt de geschiedenis zich een beetje te herhalen. Ik weet dat het als een vloek zal klinken, maar ik durf verwijzen naar de Sovjetunie. Er is wel enige vergelijking mogelijk, en die is beangstigend reëel. Europa zal niet via een indrukwekkend centralistisch staatsapparaat de economie plannen, de creativiteit beknotten, de cultuur uniformeren ; zij zal niet via de Staat de koele unanimiteit installeren. In Europa zal de vrije markt, de losgeslagen vrije markt, de vrije concurrentie, zonder voldoende sociale, ecologische of culturele onderbouw, echter precies hetzelfde resultaat hebben.

Ik heb daarstraks aandachtig en met genoegen geluisterd naar de heer Eyskens, die een schitterend spreker is. Tot hem wil ik zeggen dat precies die pletwals, die grootschaligheid, meer nog dan de ingewikkeldheid en het gebrek aan profiel van de politieke klasse — die hij als grote oorzaak aanhaalt van de kloof tussen de bur-

ger en de politiek in Europa — de grijsheden vormen van het Europese beleid, dat de kloof tussen de burger en de politiek zo groot maakt dat er een soort onvermogen groeit. De politici zijn allemaal dezelfde. Collegha Eyskens had het over de merkwaardige paradox van de zogenaamde tijdsgebonden leidmotieven. De wereld was mijn dorp in de jaren zestig, mijn dorp is de wereld in de jaren negentig. Ik zelf behoorde zowel in de jaren zestig als vandaag tot wat men noemde de wijk- en wereldgeneratie. In de jaren zestig was ik ervan overtuigd en vandaag blijf ik er nog steeds van overtuigd dat het enige alternatief bestaat in het moeilijke zoeken naar het evenwicht tussen aan de ene kant de geborgenheid van de eigen cultuur binnen de eigen sociale netwerken, het ontwikkelen van de eigen identiteit, dat waar wij destijds aan werkten in de zogenaamde buurthuizen, en aan de andere kant de internationale solidariteit, die de enige hefboom is om te komen tot het soort Europa dat wij samen willen.

De enig mogelijke basis om tot die solidariteit te komen is het respect voor die kleine netwerken, die wij voor een stuk opnieuw moeten opbouwen. Alleen op die basis zullen wij de tolerantie en de solidariteit krijgen die voor Europa nodig zijn.

Om te eindigen wens ik te zeggen dat wij nooit de bedoeling hebben gehad of zullen hebben om Europa in de vuilnisbak van de geschiedenis te gooien. Integendeel, vandaag is Europa meer dan ooit nodig, maar wij willen het ook niet verheffen tot een soort taboe waarover niet meer gediscussieerd mag worden.

Wij zijn tegen het Verdrag van Maastricht omdat het een onvoldoende grote stap zet naar de democratische ruimte waar wij van dromen. Het vertoont heel wat lacunes in domeinen die wij enorm belangrijk vinden en het gaat voorbij aan onzekerheden en vragen die bij de publieke opinie leven.

Mijnheer de minister, Europa zal maar groeien als het debat over Europa open blijft. Dat debat moet niet alleen op het niveau van regeringen,

ministerraden, topvergaderingen, parlementen of eurocraten worden gevoerd, maar eerst en vooral bij de Europese burgers. De uitdaging voor de hele politieke klasse voor de komende maanden is het debat over Europa op gang brengen bij de burgers. Alleen dan zullen wij erin slagen een stap vooruit te zetten naar het soort Europa waar wij het grotendeels over eens zijn. Om dat debat open te houden kan onze negatieve stem een bijdrage zijn om aan te tonen dat wij niet de grijsheden van Europa op de burger projecteren, maar dat er over Europa kan gesproken worden. Dat debat is niet politiek neutraal, het is wel degelijk politiek geladen.

Le président : Si vous êtes d'accord, ce dont je ne doute pas, nous allons clore la discussion générale pour nous attacher à l'examen des différents chapitres.

Nous entamons maintenant l'examen du chapitre relatif à la Politique étrangère et de sécurité communes.

La parole est à M. De Decker rapporteur.

M. De Decker (PRL), rapporteur : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, à l'exception du groupe Ecolo-Agalev et du Vlaams Blok, toutes les familles politiques représentées à la commission des Affaires étrangères se sont réjouies des progrès importants que le Traité de Maastricht fait faire à l'Europe dans le domaine de la définition et de la mise en œuvre d'une politique étrangère et de sécurité communes, c'est-à-dire dans la définition d'une identité propre de l'Europe.

Très souvent, le scepticisme à l'égard de la construction européenne se nourrissait de la notoire division et donc de la faiblesse dont faisaient preuve nos Etats, face aux grandes questions internationales ; pourtant aujourd'hui, alors que le Traité de Maastricht apporte un début de réponse à ces manquements, le monde politique et l'opinion publique ne semblent pas s'intéresser suffisamment à ce chapitre pourtant capital du Traité.

De Decker

Je constate d'ailleurs que fort peu d'orateurs qui m'ont précédé dans ce débat, en ont traité.

L'Europe ne pouvait, sauf à courir le risque de stagner et puis de se défaire, se contenter de la seule ambition de rester un grand marché.

Elle devait, sur le chemin qui l'amènera peut-être un jour à devenir une véritable union politique, se doter d'une monnaie commune, d'une politique étrangère commune et d'une défense commune.

Le Traité de Maastricht dotera l'Europe d'une monnaie et c'est cette décision qui donnera son caractère historique à ce traité.

En matière de politique étrangère et de sécurité, le Traité de Maastricht dote l'Union européenne en construction, des outils qui lui permettront, au fil des ans, d'affirmer son identité propre.

D'emblée, le nouveau traité consacre cet engagement en déclarant à l'article B de ses dispositions communes, que „l'Union se donne pour objectif d'affirmer son identité sur la scène internationale, notamment par la mise en œuvre d'une politique étrangère et de sécurité communes, y compris la définition à terme d'une politique de défense commune, qui pourrait conduire, le moment venu, à une défense commune.”.

— *Président : M. Nothomb, président.*

Nous nous trouvons donc devant un processus évolutif et graduel qui fera l'objet d'un réexamen par les Etats membres en 1996, au regard des progrès réalisés et de l'expérience acquise jusque là.

Personnellement, je regrette que cette date de 1996 ait été choisie parce que je la trouve beaucoup trop rapprochée de celle de la ratification du Traité, fixée à la fin de cette année. Je suppose que cette date a été déterminée en fonction d'une interprétation que le conseil des ministres de l'UEO donne à la durée du Traité de Bruxelles qui crée cet organisme. Le conseil des ministres considère que le Traité de Bruxelles modifié

commence à la signature du Traité de Bruxelles, première mouture, c'est-à-dire en 1948, ce qui nous amène à 1998 pour prendre une décision sur l'avenir de cette institution. L'assemblée de l'UEO, par contre, considère que par définition le Traité de Bruxelles modifié date de 1954 et que c'est donc en 2004 qu'il cessera ses effets. Dès lors, je regrette qu'on ne se soit pas donné quelques années supplémentaires pour faire l'analyse des progrès qui auront été réalisés sur le plan de la politique étrangère et de sécurité et dans le domaine de l'Union économique et monétaire. Mais ce n'est pas une raison pour sous-estimer le progrès réalisé par le Traité qui vous est soumis, mes chers collègues.

La politique étrangère commune, absente du Traité de Rome, acquiert en fait pour la première fois sa base légale.

Elle trouve son origine dans ce que l'on a appelé la Coopération politique européenne, qui avait été prévue dès les années cinquante mais qui n'a été activée qu'en octobre 1970 grâce au „Rapport Davignon” qui prévoyait des procédures d'information réciproques et de consultations régulières pour harmoniser les points de vues des Etats membres en matière de politique internationale.

Ensuite, il faudra attendre juillet 1987 avec la mise en œuvre de l'Acte unique européen pour que la coopération politique européenne soit institutionnalisée dans le Traité, tout en continuant à se distinguer de la Communauté elle-même, tant dans ses structures que dans ses procédures.

Le Traité de Maastricht constitue donc un progrès significatif puisqu'il définit les structures, les procédures et les objectifs d'une politique étrangère et de sécurité qui doit être mise en place et activée par l'Union européenne héritière des Communautés.

Les objectifs de cette politique étrangère et de sécurité communes sont définis comme suit et cela me paraît fort important :

— la sauvegarde des valeurs communes, des intérêts fondamentaux et de l'indépendance de l'union ;

— le renforcement de la sécurité de l'union et de ses Etats membres sous toutes ses formes ;

— le maintien de la paix et le renforcement de la sécurité internationale, conformément au principe de la Charte des Nations Unies, ainsi qu'aux principes de l'Acte final d'Helsinki et aux objectifs de la Charte de Paris ;

— la promotion de la coopération internationale ;

— le développement et le renforcement, messieurs du Vlaams Blok, de la démocratie et de l'Etat de droit, ainsi que le respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

L'importance de ces objectifs fort larges n'échappera à personne, à une époque où l'implosion du Pacte de Varsovie et de l'URSS nous font assister à la désintégration d'Etats et où le regain des nationalismes multiplie considérablement les risques de conflits en bordure immédiate du territoire de l'Union européenne.

En se dotant d'une politique étrangère et de sécurité communes, les Etats membres reconnaissent leur incapacité à faire face isolément aux situations de crise auxquelles ils seront confrontés et se dotent en même temps des outils pour y faire face ensemble.

C'est là une raison qui, à elle seule, justifierait la ratification enthousiaste du Traité de Maastricht.

N'oublions jamais que le premier bienfait de l'unification européenne entamé voici quarante ans, aura été de rendre la guerre, qui si souvent avait dévasté notre continent, impossible entre ses membres. Aujourd'hui, ce havre de paix que constitue l'Europe des Douze est le principal pôle stabilisateur de notre continent. Il nous revient le devoir de le protéger mais aussi de nous en servir pour promouvoir la coexistence pacifique, le règlement pacifique des conflits, mais aussi pour développer et renforcer la démocratie et le respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

Il est intéressant et encourageant de

De Decker

constater qu'avant même la ratification de Maastricht, mais grâce aux progrès que sa ratification doit permettre, nos Etats utilisent les organes de l'UEO et, agissant dans le cadre de la CSCE, s'appretent enfin à agir pratiquement pour tenter de mettre fin à la crise yougoslave et au nationalisme aveugle qui pousse aujourd'hui tant les Serbes que les Croates à vouloir constituer des territoires ethniquement purs. C'est pour empêcher des crimes de cette nature que l'Europe doit se renforcer et agir.

La mise en œuvre d'une politique étrangère commune se fera dans le cadre d'une coopération systématique des Etats membres qui s'informeront et se consulteront mutuellement sur toute question relative à la PESC présentant un intérêt général.

Chaque fois que le conseil des ministres l'estimera nécessaire, des „positions communes” seront définies qui pourront mener à des „actions communes” complémentaires.

L'efficacité de cette procédure d'action sera néanmoins réduite par le fait que le conseil des ministres des Affaires étrangères statuera à l'unanimité sur des questions pouvant faire l'objet d'une action commune.

Le conseil des ministres définit en outre, à tous stades du déroulement de l'action, les questions au sujet desquelles des décisions doivent être prises à la majorité qualifiée d'au moins huit Etats membres recueillant au moins 54 voix. Chaque Etat étant titulaire d'un nombre de voix variant de 10 pour la France, l'Allemagne, la Grande-Bretagne et l'Italie, à 3 voix pour l'Irlande, 2 voix pour le Luxembourg, en passant par 5 voix pour la Belgique.

La non-ratification par le Danemark posera un problème technique puisqu'il était porteur de 3 voix.

Cette double règle de l'unanimité et de la majorité qualifiée pour la mise en œuvre d'actions communes handicapera incontestablement la mise en œuvre d'une politique étrangère commune.

Elle donne la mesure de la réticence qu'éprouvent les Etats à céder leur souveraineté en cette matière à une instance supra-nationale. Cette réticence est encore plus forte, on l'a vu pendant la guerre du Golfe, lorsqu'il s'agit de céder ses compétences en matière de défense.

Pendant la guerre du Golfe, on a pu constater la réticence des grands Etats à transférer ces compétences à un échelon européen parce qu'ils voulaient garder une marge de manœuvre individuelle. C'était le cas notoire de la France et de la Grande-Bretagne, par exemple. Je me souviens d'une réunion à Paris avec le général Schmidt, qui demandait à un parlementaire britannique de convaincre Mme Thatcher d'installer les troupes britanniques près du dispositif que les Français s'apprétaient à mettre en place en Arabie Saoudite. Ceux qui ont suivi cette guerre de près auront constaté que les Britanniques se sont empressés de placer leurs troupes près des Américains et non près des Français ! D'autre part, dans cette même guerre, on a vu les petits Etats comme la Belgique — c'était caractéristique — refuser l'arbitrage des organisations supra-nationales parce qu'ils craignaient d'être entraînés dans des conflits dont ils avaient l'impression qu'ils les concernaient moins ou dans lesquels ils ne voulaient pas être engagés au même titre que les grands.

Heureusement, les signataires du Traité ont été plus hardis en matière de défense puisqu'ils ont chargé officiellement l'Union de l'Europe Occidentale (UEO) de la définition et de la mise en œuvre de la politique commune en cette matière et que l'UEO — structure intergouvernementale — ne risque pas d'être paralysée dans son fonctionnement par la règle de l'unanimité, ni même par celle d'une majorité qualifiée puisqu'elle peut agir avec ceux de ses membres qui décident, dans un contexte déterminé, d'agir ensemble.

Certains — et cela a été exprimé en commission — théoriquement plus ambitieux pour l'Europe — auraient voulu voir l'Union européenne être

investie immédiatement de la définition d'une politique de défense commune. Fort heureusement, préférant choisir la voie du pragmatisme, les signataires de Maastricht ont choisi de faire confiance à la plus ancienne des structures européennes, l'UEO, qui a fait ses preuves, plutôt que de prendre le risque qu'aucune politique de défense commune ne naîsse au sein de l'Union européenne — certes supra-nationale et donc fédérale — mais paralysée par la règle de l'unanimité.

Mes chers collègues, je voudrais maintenant, au-delà de ces propos généraux de rapporteur, vous exprimer quelques considérations et analyses personnelles relatives à ce chapitre du Traité.

Siégeant à l'Assemblée de l'UEO depuis 10 ans, et m'étant battu entouré d'un assez grand scepticisme, depuis 1984, pour que l'UEO soit revitalisée et pour que l'on y élabore une défense européenne crédible, vous comprendrez que les modalités du Traité de Maastricht qui, enfin, donnent à l'UEO une mission claire, soutenue par une volonté politique exprimée au plus haut niveau, m'apportent une grande source de satisfaction.

En 1984, dans le rapport que j'avais rédigé à l'occasion du 30ème anniversaire de la signature du Traité de Bruxelles modifié, j'avais déjà souligné tous les avantages que présentait la plus ancienne des organisations européennes pour traiter efficacement, à l'échelon européen, la délicate matière de la défense.

J'écrivais, en conclusion de mon rapport :

„L'UEO est la seule instance européenne compétente en matière de défense. Elle réunit les pays qui, au-delà de la solidarité économique du Marché Commun, entendaient affirmer une solidarité dans le domaine de la sécurité.

Cette solidarité s'exprime par des engagements et des institutions. Tous les moyens sont disponibles pour aboutir à des actions. Les engagements contractés par les Etats signataires les uns à l'égard des autres, sont un engagement d'assistance mi-

De Decker

litaire en cas d'agression (article V) et un engagement de consultation, notamment en cas de menace à la paix (article VIII).

L'article IV du Traité de Bruxelles modifié prévoit dans l'exécution du Traité une coopération étroite avec l'OTAN.

Affirmation d'une solidarité européenne étendue aux questions de sécurité, l'UEO est donc aussi un appel à la solidarité atlantique".

L'on appelait à l'époque l'UEO „La Belle au bois dormant". A tel point que sur ma proposition, l'assemblée de l'UEO s'était vue dans l'obligation de voter une recommandation au conseil des ministres lui enjoignant de tenir au moins deux réunions par an au niveau ministériel... Depuis des années l'UEO ne se réunissait plus qu'au niveau de ses représentants permanents.

Après le sommet de Rome de 1984, la Belle se réveilla doucement au point, quelques années plus tard, de montrer une utilité et une efficacité incontestables tant dans la crise iranienne que pendant la guerre du Golfe.

Aujourd'hui, si le Traité de Maastricht est ratifié, l'UEO qui fera partie intégrante du développement de l'Union européenne, sera invité à élaborer et à mettre en œuvre les décisions et les actions de l'union qui ont des implications dans le domaine de la défense.

Suivant les recommandations arrêtées par l'assemblée de l'UEO, suite au rapport que j'ai rédigé sur le rôle de l'UEO dans la guerre du Golfe, les pays membres de l'UEO ont décidé, par la voie d'une déclaration annexe au Traité de Maastricht, de renforcer le rôle opérationnel de l'UEO :

1° en déplaçant le secrétariat général de l'UEO de Londres à Bruxelles, ce qui le rapproche à la fois de l'OTAN et de la CEE ;

2° en créant une cellule de planification à Bruxelles qui a pour vocation de définir les besoins d'une défense européenne et les moyens d'y parvenir ;

3° en développant une coopération militaire plus étroite en complément de l'Alliance dans le domaine de la logistique où l'Europe avait fait preuve de beaucoup de manquements pendant la guerre, du transport, de la formation et de la surveillance stratégique ;

4° en provoquant des rencontres des chefs d'état-major de l'UEO ;

5° en constituant des unités militaires relevant de l'UEO.

C'est dans le cadre de cette dernière décision, que pourrait s'inscrire la création d'un corps d'armée franco-allemand qui pourrait être le noyau de la future armée européenne.

L'UEO trouve donc une seconde jeunesse, un deuxième souffle.

Je suis persuadé qu'elle prouvera longtemps encore son utilité. L'Union européenne étant appelée à s'élargir à d'autres pays européens dont de nombreux entretiennent de très anciennes traditions de neutralité, la nécessité de développer sans entrave une politique de défense commune, incitera les gouvernements européens à prolonger la vie de l'UEO bien au-delà de 1998.

L'instabilité en Europe centrale et orientale démontrera chaque jour davantage l'utilité de cette structure capable de jouer en parfaite transparence, l'interface entre l'Union européenne d'une part et l'alliance atlantique d'autre part, et ce au profit de la stabilité et de la sécurité de notre continent.

Mes chers collègues, dotée d'une monnaie commune d'une part, et des outils permettant l'élaboration d'une politique étrangère et de sécurité commune d'autre part, l'Europe pourra, grâce au Traité de Maastricht, poursuivre son processus d'intégration intérieur tout en imposant son identité propre sur la scène internationale.

Nous avons comme principal héritage du passé d'être la partie de la planète où l'on a inventé la démocratie, c'est-à-dire la capacité de régler pacifiquement les conflits que toute société génère.

C'est cet héritage que nous devons

faire rayonner autour de ce pôle de stabilité que constitue l'Europe.

Ceux qui s'opposent à la ratification de Maastricht choisissent de prendre le risque d'un retour aux divisions européennes qui ont causé tant de millions de morts.

L'Europe en construction devrait cependant veiller à corriger deux de ses principaux défauts.

Le premier consiste à ne pas expliquer suffisamment les bienfaits qu'elle apporte ; à considérer à tort que tout cela est connu et apprécié.

Le second consiste à ne pas refréner suffisamment ses tendances bureaucratiques et centralisatrices.

M. Delors a commis la grossière erreur d'entériner l'idée inexacte qui consiste à proclamer „l'Europe sera socialiste ou ne sera pas".

L'Europe doit avoir pour mission unique de défendre l'Homme et sa liberté.

Elle ne peut pas — ce qu'elle tente pourtant souvent de faire — vouloir donner à l'Homme, vouloir imposer à l'Homme, sa propre vision de sa liberté.

C'est pourquoi mon seul regret, en votant la ratification du Traité de Maastricht, réside dans le constat que l'on n'a pas suffisamment donné d'armes à ceux qui voudront faire respecter le principe de subsidiarité qui n'est apparu que beaucoup trop tard dans le processus d'unification — je ne partage pas à cet égard les analyses de M. Eyskens.

L'Europe n'est riche que par la diversité de ses cultures. C'est à nous, parlementaires nationaux, que continuera à revenir la tâche de les faire respecter.

Mes chers collègues, c'est donc avec conviction que je voterai avec mon groupe en faveur de la ratification du Traité de Maastricht. Celui-ci n'est certes pas sans faiblesse, sans manquement et c'est bien normal dès lors qu'il est, par définition, le résultat de nombreux compromis et une tentative d'harmonisation de sensibilités et d'intérêts fort divers.

Le commun dénominateur qu'il

De Decker

constitue permet cependant l'essentiel, puisqu'il nous permet d'aller de l'avant dans la construction d'une Europe unie appelée à devenir la première puissance commerciale, économique et monétaire du monde.

Après la chute du rideau de fer j'avais, comme beaucoup, la crainte que celle-ci mettrait un terme au processus d'approfondissement de l'Union européenne au profit d'un élargissement trop rapide qui aurait eu pour conséquence de diluer et donc de paralyser l'Europe.

Mes chers collègues, la création d'une Europe forte et unie ne réjouit pas tout le monde. Outre-atlantique, on sait fort bien que l'Union européenne réduira considérablement l'influence relative des Etats-Unis dans le monde et ce d'autant plus que, fort heureusement, malgré l'instabilité du monde, la puissance des Etats se mesurera de moins en moins en termes militaires et de plus en plus en termes économiques, monétaires et politiques.

De son côté, l'ex-pouvoir soviétique en se sabordant, espérait, en nous mettant tout le drame de l'Europe centrale et orientale sur les bras, stopper un processus d'intégration européenne qu'il n'était plus capable de contrebalancer.

Pour l'Europe centrale par contre, l'Europe unie constitue un espoir. Nous ne pouvons pas la décevoir, et même si l'approfondissement doit rester notre priorité, l'Europe doit avoir le souci constant d'aider la Pologne, la Hongrie, la Tchécoslovaquie et les Etats baltes à panser les plaies que le communisme a laissées dans le tissu social de ces pays.

Nous devons les aider à adapter leur législation et leur économie aux règles du libéralisme économique. Plus vite leur niveau de vie sera relevé, plus vite l'on pourra les associer à notre destin commun.

Mes chers collègues, formons le vœu qu'avant la fin de cette année, le Danemark puisse, par un nouveau référendum, choisir de rester solidaire de la famille européenne.

S'il ne le pouvait pas, l'Europe devrait décider de continuer sans lui, ce qui serait absurde à un moment où d'autres Etats, comme par exemple son voisin finlandais, viennent frapper à la porte de l'Union européenne.

Mes chers collègues, la construction d'une union européenne est pour l'essentiel une démarche visant à garantir à notre continent à la fois la paix, la liberté et la prospérité.

Rassemblons nos efforts pour qu'elle poursuive son œuvre stabilisatrice dans le respect de chacune de ses composantes et que nous échappions ainsi aux aventures qui, si souvent par le passé, ont dévasté et la Belgique et l'Europe et auxquelles les Monet, Spaak et Rey ont précisément, avec succès, voulu mettre un terme.

De voorzitter : De heer Kempinaire heeft het woord.

De heer Kempinaire (PVV) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, aangezien de algemene besprekking werd gesloten zal ik mij in dit debat beperken tot het gedeelte van het Verdrag van Maastricht waarin de veiligheids- en de defensiedimensie aan bod komen.

Mijnheer de minister, de opeenvolgende crisissen waarbij Europa tijdens de voorbije jaren betrokken was en trouwens nog steeds is, onder meer de Golfcrisis, de omwentelingen in Centraal- en Oost-Europa en Joegoslavië, hebben geen glorieus beeld van de Europese reactie opgehangen. Meer dan ooit werd aangeïtoond hoe noodzakelijk het voor de Europese Gemeenschap is om over een coherent en operationeel instrument te beschikken dat duiding kan geven aan de politieke en militaire aspecten van de Europese politiek. Het Verdrag van Maastricht heeft op die doelstellingen een schuchter begin van antwoord gegeven.

Het bestaan van het Verdrag van Maastricht zal weliswaar niet als bij toverslag alle verscheidenheid tussen de lidstaten wegwerken.

Het moet evenwel als positief en ver-

heugend aangezien worden dat er een instrument bestaat en ook een discipline die toelaten — laat staan de lidstaten verplichten — de moeilijkheden en de verscheidenheid te overstijgen en om als één coherente Europese macht tussenbeide te komen op het internationale vlak, wanneer dit noodzakelijk zou zijn.

Na het niet zo schitterend Europees vertoon in de crisissen die ik citeerde, is er hoop op een coherenter veiligheidsbeleid. Op termijn kan er gesproken worden van een gemeenschappelijke defensiepolitiek, die kan uitmonden in een Europese defensie, wat de heer Eyskens een „gemeenschapsdefensie“ noemde ; van gemeenschappelijke defensie gaan wij dus over tot een gemeenschapsdefensie.

Het dispositief dat met Maastricht tot stand kwam weerspiegelt een consensus die gericht is op het feit dat de Gemeenschap op het vlak van haar eigen veiligheid en defensie een rol moet spelen, evenals op het feit dat een werkelijke politieke unie ondenkbaar is zonder dat hieraan een defensie-gedeelte is vastgeknoopt en op het feit dat een hervormde en vooral geherwaardeerde Westeuropese Unie, het instrument bij uitstek zal zijn om die beslissingen en acties uit te voeren waarbij de Europese Unie op het internationale vlak is betrokken.

Tenslotte is de consensus gericht op het feit dat de politiek van de Gemeenschap binnen het Atlantische kader hierdoor niet zal worden vervangen of verzwakt, maar integendeel zal worden versterkt.

In het licht van de détente tussen Oost en West kan men zich de vraag stellen waarom aan de veiligheid en de defensie van de Gemeenschap nog een dusdanige aandacht moet worden besteed.

Ondanks deze détente blijven er heelalas nog steeds heel wat reële onzekerheden op het vlak van de veiligheid. Immers, er zijn nog steeds onzekerheden in verband met de nucleaire wapens van de voormalige Sovjetunie dat een nucleaire grootmacht blijft. Bovendien zijn er de

Kempinaire

onenigheden tussen de nieuwe GOS-staten, die tot conflicten kunnen leiden.

Daarenboven werd er op enkele uren van bij ons, in Joegoslavië, een vernietigende oorlog, wat reeds door vele sprekers werd naar voren gebracht.

Onlangs hoorde ik een Franstalige editorialist zeggen : „Europa is aan het sterven in Sarajevo”.

Tenslotte zijn er crisissen mogelijk zoals de invasie van Koeweit door Irak, waardoor de economische belangen van Europa en de wereld in het gedrang komen.

Dit zijn alle redenen om, samen met onze Atlantische bondgenoten, aandacht te blijven schenken aan de veiligheid en de defensie van de Gemeenschap.

Door de reactivering van de Westeuropese Unie en het aannemen van de Eenheidsakte, zijn de politieke en veiligheidsaspecten hoger op de Europese agenda komen te staan. Bij de herwaardering van de WEU mag nochtans de relatie met het Atlantisch bondgenootschap niet uit het oog worden verloren.

De Transatlantische relatie blijft een integraal onderdeel van het bredere concept van Europa. Vanuit die gezichtshoek dient aan de WEU, de taak te worden toevertrouwd de Europese dimensie op het gebied van de defensie te ontwikkelen. Dit betekent dat de WEU zowel de defensiecomponent van de Politieke Unie als de Europese pijler van het bondgenootschap zal belichamen. In dit verband heeft de Maastrichtse top dus de eerste stappen ondernomen om het evenwicht te herstellen tussen de economische en monetaire aspecten van de taken van de Gemeenschap enerzijds en de zich thans ontvouwende buitenlandse en veiligheidspolitiek anderzijds.

Inzake het buitenlands en veiligheidsbeleid bepaalt het Verdrag dat de Twaalf gemeenschappelijk kunnen optreden om een reeks doelstellingen te bewerkstelligen en ik citeer :

— de bescherming van de gemeenschappelijke waarden, de fundamentele belangen en de onafhankelijkheid van de Unie

— de versterking van de veiligheid van de Unie en haar lidstaten in alle opzichten

— de handhaving van de vrede en de versterking van de internationale veiligheid overeenkomstig de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties, alsmede de beginselen van de Slotakte van Helsinki en de doelstellingen van het Handvest van Parijs

— de bevordering van de internationale samenwerking

— de ontwikkeling en versterking van de democratie en de rechtsstaat, alsmede de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

Met betrekking tot het Verdrag van Rome en de Eenheidsakte betekent dit stramien ongetwijfeld een grote stap voorwaarts. Het aannemen evenwel van zulk een gemeenschappelijk optreden dient door de Raad te geschieden bij gekwalificeerde meerderheid.

De Staats- en regeringsleiders echter dienen van hun kant bij unanimiteit te beslissen welke aangelegenheden het onderwerp zullen uitmaken van een gemeenschappelijk optreden.

Daarna zijn het de ministers van Buitenlandse Zaken die weerom bij unanimiteit zullen beslissen voor welke knelpunten de procedure van een gekwalificeerde meerderheid kan worden gebruikt.

Hieruit blijkt dat de buitenlandse politiek en ook het veiligheidsbeleid nog essentieel tot het intergouvernementeel domein behoren.

Over het echte concrete aandeel van de WEU wordt er in het Verdrag niet zoveel gezegd. Men heeft zich beperkt tot een grotendeels herhalen van wat reeds vermeld staat in het gewijzigd Verdrag van Brussel.

Een actualisering is er derhalve niet gekomen, wat maakt dat de contracterende partijen van Maastricht het enkel bij toekomstwensen houden en ter zake niet voor een degelijk

juridische akte hebben gezorgd. Verheugend is dat de WEU wordt beschouwd als een integrerend deel van de ontwikkeling van de Europese Unie. De WEU kreeg dit statuut al in vroegere stukken maar door het in het Verdrag op te nemen wordt het nu bekrachtigd.

De WEU wordt niet ondergeschikt aan de Europese Unie. Zij wordt er onlosmakelijk mee verbonden en krijgt op het politieke vlak een voorrangsrang toebedeeld. De verklaring van de lidstaten van de WEU laat ter zake niets aan duidelijkheid over. Ik citeer : „Het doel is, de WEU in fasen op te bouwen tot de defensiecomponent van de Europese Unie, de besluiten en maatregelen van de Unie welke gevolgen hebben op defensiegebied uit te werken en ten uitvoer te leggen.

Uit dezelfde verklaring blijkt ook dat er een vrij nauw samenwerkingsverband komt ; dat samenwerkingsverband zal uiteraard nog sterker worden als de zetels van de Raad en van het Secretariaat-generaal van de WEU naar Brussel worden overgebracht.

Als lid van de Parlementaire Assemblée van de WEU verheug ik mij eveneens over de aanmoediging tot nauwere samenwerking van de Parlementaire Vergadering van de WEU met het Europees Parlement.

Tot op heden beperkt alles zich voor de WEU tot een referentiekader van een eigen veiligheids- en defensiedentiteit voor de Unie.

Op dit ogenblik is er immers nog geen sprake van een louter Europese strijdkracht.

Italië en het Verenigd Koninkrijk hebben voorgesteld een snelle WEU-interventiemacht op te richten.

Duitsland en Frankrijk daarentegen hebben besloten hun huidige gezamenlijke brigade ook voor andere Europese landen open te stellen.

Vier grootmachten binnen de Europese Gemeenschap, Italië en het Verenigd Koninkrijk enerzijds. Duitsland en Frankrijk anderzijds, zitten blijkbaar niet op dezelfde golf-

Kempinaire

lengte in verband met de Europese defensiestrijdmachten.

Indien ik mij moet verheugen in deze stap naar een Gemeenschappelijke Buitenlandse en Veiligheidspolitiek dan wordt dit wel overschaduwed door de moeilijke en logge beslissingsprocedure die door Maastricht werd gehandhaafd.

Buitenlandse politiek en veiligheid vragen dikwijls vlugge beslissingsprocedures.

Het zwakke punt van het hele beslissingsraderwerk ligt in het feit dat er nog steeds eenparigheid wordt vereist om de domeinen aan te duiden binnen dewelke de Twaalf gemeenschappelijke acties kunnen voeren.

Ik besluit met het veiligheidsvraagstuk. Met de koppeling van de Europese Unie en de Westeuropese Unie, alsmede de consolidatie van de Europese pijler van het Atlantisch bondgenootschap worden nieuwe constructieve wegen gebaand voor defensiesamenwerking.

In een tijd dat bezuinigd wordt op defensiebudgetten, zal Europa vermoedelijk beter in staat zijn de middelen te bundelen en ze effectiever te benutten.

De Europeanen kunnen vooruit, ze kunnen een politiek en militair apparaat creëren dat past bij een toekomstgerichte buitenlandse en veiligheidspolitiek, die in harmonie is met die van het bondgenootschap en waarmee kan worden gereageerd op gevaren uit alle richtingen, zowel binnen als buiten Europa.

Om te besluiten wil ik het nog even hebben over wat reeds door andere sprekers, onder andere de heer Van Peel en mevrouw Lizin, werd aangehaald over de informatie.

Ik meen dat alle partijen, de hele politieke wereld, beseft dat de kloof tussen de politiek en de burger immens groot is geworden. Heel Europa heeft het over Maastricht als een van de meest belangrijke verdragen die in de afgelopen vijftig jaar werden gesloten.

Het Verdrag legt meer bepaald de

lotsbepalingen van verscheidene generaties voor verscheidene decennia vast. De burgers horen dag in dag uit spreken en debatteren over Maastricht zonder echter goed te weten waarover het in feite gaat.

Denemarken consulteerde reeds zijn burgers. U hebt het zelf gezegd, mijnheer de minister, dat wanneer men voor Europa koos, men riskeerde zijn pensioen te verliezen. Voor de Ieren — om het karikaturaal uit te drukken — ging het niet over Europa maar voor of tegen abortus.

Frankrijk houdt zijn referendum op 20 september aanstaande. Dit referendum zal gepaard gaan met een uitgebreide informatiecampagne. Elke Franse kiezer zal een exemplaar ontvangen van het Verdrag van Maastricht en twee miljoen exemplaren zullen ter beschikking liggen op de gemeentehuizen en de Franse prefectures. Ik betwijfel of dit de juiste informatiecampagne is. Want het is wel zo dat de tekst van het Verdrag — zeker voor de gewone burger — een hermetische, esotische en onbegrijpelijke tekst is.

In België zal men geen referendum houden. Dit mag geen reden zijn waarom de burger niet zou moeten geïnformeerd worden, wel integendeel. Ik vraag mij dus af of er hier voor dit Parlement geen taak is weggelegd om die burger in deze complexe materie dichter bij ons Parlement en dichter bij de politiek te brengen. Het is ons Parlement dat het referendum in een zekere mate vervangt. Ik meen dat in het kader van de public relations voor dit Parlement een taak is weggelegd van duidelijke informatie aan de burger. Een publicatie over het Verdrag van Maastricht, geschreven in mensentaal, verspreid onder de bevolking, de onderwijsinstellingen en ook andere sociaal-culturele organisaties kan er voor een onderwerp dat zo belangrijk is alleen toe bijdragen de kloof tussen burger en politiek iets kleiner te maken.

Zoals ook vorige sprekers hebben gezegd, meen ik dat pas dan het Verdrag van Maastricht zijn ware betekenis zal kunnen krijgen.

Le président : La parole est à M. Harmegnies.

M. Y. Harmegnies (PS) : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, je tiens ce soir à souligner l'importance du débat que nous menons cette semaine. Le Traité de Maastricht implique une modification en profondeur de notre vie politique, économique et sociale. Il relève d'un processus de construction européenne dont l'histoire retiendra qu'il aura été un des moments forts de notre vie politique.

Malgré ses imperfections, il doit être approuvé et ratifié, car il permet aux partisans de l'Europe d'enrichir de nombreux acquis, sans exclure la perspective d'un approfondissement supplémentaire.

Donnons-lui donc aujourd'hui notre soutien, en restant vigilants dans la préparation de la prochaine Conférence intergouvernementale.

Un des aspects majeurs du Traité est évidemment — comme vient de le signaler le rapporteur M. De Decker — celui de la politique étrangère et de sécurité commune.

Ce thème revêt une importance qui n'échappe à personne : l'échiquier géopolitique mondial est en plein bouleversement, après l'effondrement de l'Union Soviétique et de son bloc de satellites, après la fin de la confrontation Est-Ouest, alors que se manifestent violemment, autour de l'Europe et en Europe même, les vieux démons nationalistes et intégristes. Le tournant des décennies 80 et 90 a été porteur d'espoirs, mais aussi de menaces nouvelles.

Dans un tel contexte, la recherche d'une identité politique européenne s'impose plus que jamais. De plus, face aux nouveaux dangers qui se profilent, l'Europe doit se donner les moyens d'une participation effective à un nouvel ordre mondial fondé sur des structures institutionnelles de sécurité et de prévention des conflits.

L'actualité internationale nous montre à suffisance les difficultés qu'il y a à définir une politique extérieure européenne avec ce qu'elle devrait comprendre comme cohérence.

Y. Harmegnies

En 1990 et 1991, la guerre du Golfe a illustré les difficultés auxquelles la Communauté européenne peut être confrontée en situation de crise, sur le plan de sa politique extérieure.

Autre illustration négative : le rôle très effacé auquel la Communauté a été réduite lors des négociations de paix sur le Moyen-Orient. Notre groupe, à plusieurs reprises, a rappelé son attachement à une participation plus affirmée de l'Europe dans ce processus de paix historique.

Il en va de nos rapports et de notre crédibilité auprès d'un monde méditerranéen et arabe dont le voisinage immédiat est porteur d'inquiétudes, mais aussi d'intérêt.

Au lendemain des élections israéliennes, et après la sanction que la société israélienne a clairement infligée au clan de l'intransigeance personnifiée par M. Shamir, il importe plus que jamais que l'Europe redouble d'efforts et multiplie les initiatives dans un cadre de négociations certainement assoupli et stimulé.

Je citerai encore, tout comme les autres orateurs, la Yougoslavie comme exemple des problèmes que peut connaître la Communauté européenne dans sa politique extérieure. La récente initiative bosniaque de François Mitterrand, courageuse certes, n'en illustre pas moins les limites de l'actuelle action européenne commune.

Les difficultés, les incertitudes sont donc encore nombreuses dans ce chapitre de la construction européenne. Quelles sont les solutions que nous apporte Maastricht ?

A vrai dire, le Traité n'a pas pu retirer à la politique extérieure son caractère essentiellement intergouvernemental. Dépasser le seul cadre de la coopération politique tel que mis sur pied par l'Acte unique européen semble décidément un des défis les plus difficiles pour la construction politique européenne.

Nous connaissons tous les particularismes des grands pays de la Communauté.

Je pense à la France et à sa tradition

de forte identité nationale en termes de politique étrangère.

Je pense à la Grande-Bretagne, à sa tradition insulaire, à son attachement aux pratiques strictement intergouvernementales, à sa sensibilité très atlantiste lorsqu'il s'agit de défense et de sécurité.

Je pense à l'Allemagne, dont on peut craindre que le poids économique, politique et démographique, particulièrement après la réunification, ne soit de nature à impliquer des tendances à jouer au cavalier seul sur la scène internationale, comme nous avons pu le voir à la lumière de la crise yougoslave.

La politique extérieure et la sécurité sont peut-être les domaines de compétence dont les Etats se départissent le moins facilement. Il appartient à notre pays, dont la situation de petit partenaire au sein de la Communauté européenne n'exclut heureusement pas une identité politique forte, d'oeuvrer en ce sens.

Nous nous félicitons d'ailleurs du rôle positif qu'a pu jouer notre gouvernement lors des négociations du Traité, dans le domaine de la politique étrangère et de sécurité commune.

Mais, soulignons-le encore, le Traité reste encore limité, et les prochaines conférences intergouvernementales devront être mises à profit pour évoluer vers un dépassement du seul cadre intergouvernemental. C'est en tout cas notre volonté politique.

Nous nous inscrivons ainsi dans la continuité d'une action parlementaire belge entreprise de longue date. Je rappellerai ici le mémorandum du Parlement belge, la déclaration finale de la Conférence des Parlements de la Communauté européenne, et la résolution relative aux conférences intergouvernementales telle qu'adoptée par notre Assemblée il y a un an.

A chacune de ces étapes, nous avons montré notre espoir et notre volonté de voir s'ébaucher une Union politique comprenant le volet essentiel de la politique étrangère et de sécurité.

Dès lors, nous resterons partisans,

dans le plus long terme, d'un processus de décision à la majorité, avec une association plus étroite de la Commission et du Parlement.

Face aux difficultés que j'ai évoquées, Maastricht constitue toutefois un premier pas intéressant dans le processus de communautarisation de la politique extérieure.

Nous pouvons donc nous féliciter des avancées, certes partielles, que le Traité consacre en matière de politique étrangère et de sécurité.

L'engagement pris en faveur d'une telle politique, impliquant à terme une défense commune, est d'une extrême importance. Dans cet ordre d'idées, il nous appartient d'examiner avec attention les perspectives qu'offre la constitution d'un corps d'armée franco-allemand, ouvert à d'autres participations nationales.

Un pas important a été franchi avec la définition d'intérêts communs impliquant des actions communes des partenaires européens. Nous souhaitons vivement que notre gouvernement puisse se montrer entreprenant au sein du Conseil, dans une dynamique d'élargissement et d'extension de ces domaines.

L'inscription dans le Traité d'une coopération politique systématique nous satisfait également. Il était important de consacrer par écrit cet acquis européen. Et il ne s'agit pas là d'une consécration purement symbolique.

Nous nous félicitons aussi du rôle dévolu à l'Union de l'Europe occidentale. Nous avons plaidé pour sa reconnaissance comme instrument d'une politique européenne de sécurité et de défense.

Nous ne contestons pas que l'élaboration de cette politique soit complexe. Les événements tragiques du Golfe persique, il y a un an et demi, ont constitué un test non négligeable, qui a révélé les limites de l'UEO dans le contexte d'alors. Mais nous sommes heureux de voir qu'il existe une volonté politique de donner à l'UEO la reconnaissance dont cette institution a besoin pour se développer efficacement.

Notre volonté n'est pas de rompre

Y. Harmegnies

les ponts avec d'autres institutions compétentes en matière de défense. Je veux évidemment parler ici de l'Alliance atlantique.

Dans le domaine de la PESC comme ailleurs, Maastricht n'a pu constituer la pleine réalisation de nos ambitions fédéralistes européennes. Il faut le souligner, de nombreux progrès restent à réaliser. A cet égard toutefois, les plus insatisfaits d'entre nous reconnaîtront que Maastricht laisse ouvertes un certain nombre de portes vers une réalisation plus poussée de la PESC. Il nous appartient aujourd'hui de promouvoir l'utilisation de ces possibilités.

Ainsi, dans le cadre de la conférence intergouvernementale de 1996, nous soutiendrons toute politique belge favorable à une communautarisation plus achevée de la politique étrangère et de sécurité commune. Nous y voyons une formidable garantie de crédibilité pour cette Union européenne que nous appelons de nos voeux.

Le Traité a aussi redéfini la question de l'élargissement. Il s'agit, ici aussi, d'un point sensible. Il n'entre certainement pas dans nos intentions de prôner une fermeture de la Communauté à de nouvelles adhésions. Mais il reste à définir avec vigilance quels sont les partenaires avec qui s'envise cette question, et surtout quelle est la volonté politique qui les inspire. Nous refuserons toujours une politique de dilution dans l'élargissement.

A cet égard, la position défendue par le gouvernement lors des travaux préparatoires du sommet de Lisbonne de juin dernier nous donnait satisfaction.

A la suite du gouvernement, nous rappelons que l'élargissement doit rester conciliable avec „la dynamique, la cohérence et la finalité de la Communauté”. Une nouvelle fois, nous invitons le gouvernement à poursuivre son action politique et diplomatique dans ce domaine et en ce sens.

Monsieur le ministre, dans cette optique mon groupe votera unanime-

ment le projet de loi portant approbation du Traité sur l'Union européenne.

De **voorzitter** : De heer De Bremaecker heeft het woord.

De heer **De Bremaecker (SP)** : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren collega's, in het bestek van een bondige toespraak over een eerder afgebakend onderwerp had ik ook een kort historisch overzicht voorzien. Aangezien vandaag reeds zoveel historische overzichten ten beste werden gegeven, zal ik zo vrij zijn dit deel van mijn toespraak achterwege te laten.

Ik had ook een inventaris van de totstandkomingen op het vlak van de buitenlandse politiek in Maastricht voorzien. Aangezien dit in de verf werd gezet door de rapporteur en door collega Kempinaire, zal ik dat met uw welnemen achterwege laten.

Mijnheer de minister, er zijn nog wel een aantal vragen die moeten worden opgelost indien het Verdrag van Maastricht wordt goedgekeurd in de andere landen en indien er geen enkele staat optreedt als spelbreker zoals Frankrijk dat deed bij monde van zijn parlement in 1954 ten aanzien van de Europese Defensiegemeenschap.

De vragen die mij belang inboezemmen hebben vooral betrekking op de Westeuropese Unie. Vanuit het standpunt van de Westeuropese Unie kan de rol van defensielichaam gemakkelijk worden opgelost aangezien alle leden van de Westeuropese Unie gemeenschapslanden zijn en vaak dezelfde ministers in beide lichamen zetelen en beslissingen nemen. Aangezien de WEU zal worden ingeschakeld als defensielichaam van de Europese Unie en eventueel als Europese pijler van het Atlantisch Bondgenootschap, kan zij haar eigen identiteit behouden en de Commissie op de hoogte stellen en raadplegen, overeenkomstig de rol die haar in het kader van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid werd toebedeeld.

Uiteraard zal de structuur van de WEU moeten worden veranderd, omdat haar manier van werken zal

moeten worden aangepast aan de wijze van haar optreden in de Europese Unie en de NAVO.

Wij kunnen ons ook afvragen, en hier richt ik mij in het bijzonder tot de minister van Buitenlandse Zaken, of de WEU de houding kan blijven aannemen dat de hele wereld haar domein van optreden is. De NAVO als defensielichaam bij uitstek is van bij haar oprichting eerder bescheiden geweest bij de vaststelling van haar actiegebied.

In grote trekken tekent dit actiegebied zich af van de noordelijke Atlantische Oceaan, in het zuiden begrensd door de Kreeftskerkring, over West-Europa en het bekken van de Middellandse Zee tot en met Turkije. De Westeuropese Unie daarentegen heeft een wereldomvattende ambitie. Ik vraag mij af of de Europese Unie en ons Europa van de Twaalf gediend zijn met een dergelijke grenzeloze militaire eerzucht.

Volgens recente ontwikkelingen schijnt het dat, afgezien van de inhoud van het Verdrag van Washington, de NAVO ook buiten zijn territorium kan optreden. Ik verwijst daarvoor naar een interview met secretaris-generaal Wörner in het laatste nummer van het tijdschrift „Jane's Defence Weekly”. De secretaris-generaal zegt daarin dat zonder enige verandering van het Verdrag van Washington de NAVO over zijn grenzen heen kan optreden indien er een akkoord is met alle deelnemende staten.

Mijnheer de minister, ik meen mij te herinneren dat een dergelijke overeenkomst reeds in een nabij verleden werd gesloten.

Een ander probleem is dat Denemarken, Griekenland en Ierland als staten van de EG niet behoren tot de WEU terwijl dit voor de andere lidstaten van de EG wel het geval is. Allicht kan hiervoor een oplossing worden gevonden, aangezien in de Overeenkomst van Maastricht de niet-leden worden uitgenodigd tegen het einde van dit jaar toe te treden of waarnemers te worden. Griekenland heeft hiertoe reeds besloten en de Deense minister van Buitenlandse Zaken heeft reeds de noodzaak

De Bremaeker

van het lidmaatschap voor zijn land beklemtoond. De Ierse regering onderzoekt de keuzemogelijkheden en uiteraard moet de beslissing tot het WEU-lidmaatschap worden genomen door de betrokken individuele staten.

Alle twaalf staatshoofden en regeringsleiders van de EG waren het er in Maastricht over eens dat de WEU zou moeten uitgroeien tot het verdigingslichaam bij uitstek van de Europese Unie. Dit betekent echter dat, in het kader van de WEU, bepaalde opties moeten worden genomen die de volgende vragen doen rijzen.

Ten eerste, moet de WEU haar operatief theater blijven uitstrekken over de hele wereld ?

Ten tweede, moet de toetreding tot de EG worden verboden aan landen die wel willen meewerken aan een maatschappelijk en een economisch Europees integratieproces, maar niet wensen toe te treden tot een militair bondgenootschap ? Het lidmaatschap van de EFTA-landen staat voor de deur, zoals trouwens dat van meerdere Centraal- en Oost-europese staten. Zullen wij kandidaturen afstoten of uitstellen omwille van het al dan niet toetreden tot een militair bondgenootschap zoals dat van de WEU ?

Ten derde, is het de bedoeling dat de EG naast haar economisch potentieel een parallel militair potentieel opzet dat zich niet zou beperken tot defensief optreden, maar eveneens zou kunnen tussenkommen buiten de grenzen van haar lidstaten, zoals bij voorbeeld in Joegoslavië, al dan niet in het kader van een UNO-opdracht ?

De voorzitter : De heer Van Overmeire heeft het woord.

De heer Van Overmeire (VL.BLOK) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, een van de belangrijkste argumenten die men als voorstander van de Europese eenheid tegen de huidige Europese Gemeenschap — dus van voor Maastricht — kon inbrengen,

was dat die Europese Gemeenschap een louter economisch gebeuren was, waar geen plaats was voor politieke of militaire samenwerking of integratie.

Men kan discussiëren over de vraag of een Europese eenmaking op vreedzame basis noodzakelijkerwijze met economische integratie moet beginnen.

Ik meen van niet, maar tegelijk gef ik toe dat dit land en de politici vaak een pioniersrol hebben gespeeld om de Europese eenmaking uit te breiden tot het militaire en politieke vlak. Het is uiteraard geen geheim dat er landen bestaan waar de aversie tegen een gemeenschappelijk buitenlands en defensiebeleid groter is dan hier.

De huidige samenwerking op het vlak van de buitenlandse politiek is niets om over naar huis te schrijven. Het lijkt wel alsof die samenwerking synoniem is voor immobilisme, sluiteloosheid en holle verklaringen.

Als overtuigd voorstander van een Verenigd Europa — een Europa der Volkeren, zoals collega Van den Eynde het schetste — kan ik onmogelijk enthousiast zijn over een Europese Gemeenschap of een Europese Unie die wel vertelt wat er op de etiketten van de confituur-potten moet staan, die wel normen uitvaardigt over de kwaliteit van het water in zwembaden en die de doperwtjes naar grootte indeelt, maar er niet in slaagt om de oorlogen in haar achtertuin te stoppen. Dit is weliswaar wat karikaturaal voorgesteld. Men kan moeilijk onder de indruk zijn van de resultaten van de bijna een jaar durende bemiddelingspogingen van Lord Carrington in het voormalige Joegoslavië ; van de voortdurende, maar loze dreigementen ten opzichte van Servië en van de half-slachtige houding ten aanzien van Macedonië.

Men kan moeilijk bewondering opbrengen voor de wijze waarop Slovenië, Kroatië en Bosnië door de EG-landen werden erkend om onmiddellijk nadien in de steek te worden gelaten, zodanig dat hun soevereiniteit ongestraft kan worden geschonden. Een gemeenschap met een dergelijk-

ke pseudo-buitenlandse politiek kan inderdaad geen respect afdwingen. Immobiliteit leidt onvermijdelijk tot solo-optredens en „Einzelgängerei“ die het prestige van de Gemeenschap nog verder ondermijnen. Ik denk hierbij aan de houding van Duitsland — op zich goed te keuren maar geen voorbeeld van loyaalheid ten opzichte van de andere EG-landen — bij de erkenning van Slovenië en Kroatië. In dit verband denk ik ook aan de houding van Griekenland, dat op zijn eentje en blijkbaar ongestraft de sancties tegen Servië uitgesproken naast zich neerlegt en de erkenning van Macedonië blijkbaar kan blokkeren. Een ander voorbeeld van Einzelgängerei is het bezoek van de Franse president Mitterrand aan Sarajevo, waarvan blijkbaar weinig andere Europese politici op de hoogte waren.

Het is maar al te zeer de vraag of het Verdrag van Maastricht werkelijk een verandering van de situatie met zich zal brengen. Dat de Raad eenparig moet beslissen of een bepaalde materie al dan niet een gemeenschappelijk standpunt noodzakelijk maakt en er dus bijna een vetorecht bestaat, toont aan dat er in de toekomst weinig verandering komt. Wie hoopt op een Europese Gemeenschap met meer slagkracht en een daadwerkelijke gemeenschappelijke buitenlandse politiek in de nabije toekomst, zal waarschijnlijk gauw worden teleurgesteld.

Toch is een en ander onmiskenbaar in beweging. De termen „gemeenschappelijk defensiebeleid“ en „gemeenschappelijke defensie“ zijn niet langer meer taboe en er wordt gelet op de Westeuropese Unie die de taak toevertrouwd wordt om de besluiten en maatregelen van de Europese Unie op defensiegebied uit te werken.

Daar wordt echter onmiddellijk aan toegevoegd dat de nieuwe taak van de WEU beter verenigbaar wordt geacht — lees verenigbaar moet zijn — met de NAVO-taken van de lidstaten van de Europese Gemeenschap.

De tekst over het gemeenschappelijk buitenlands beleid en veiligheidsbe-

Van Overmeire

leid is in onze ogen nauwelijks meer dan een summiere intentieverklaring die duidelijk het stempel draagt van een compromis tussen de onvoorwaardelijke aanhangers van de NAVO en degenen die aansturen op een Europese Defensiegemeenschap of een sterke Westeuropese Unie.

Ik meen dat na de ineenstorting van de communistische regimes in Oost-Europa, na het einde van de Koude Oorlog, na het afbreken van de Berlijnse muur, na het uitroepen van een nieuwe wereldorde door de Verenigde Staten, na de versteviging van de Europese Gemeenschap en nu de Verenigde Staten de enige overgebleven supermacht zijn, de tijd rijp is om ons grondig te bezinnen over de toekomstige relatie tussen de Verenigde Staten en Europa. Het bondgenootschap impliceert immers niet langer frontvorming van West-Europa en de Verenigde Staten tegen de Sovjetunie en het communisme, maar houdt daarentegen in dat de lidstaten actief zullen moeten mee helpen aan de realisatie van de vooral in Washington uitgetekende nieuwe wereldorde. Het is toch naïef te denken dat de Amerikaanse regering ooit in het verleden andere belangen verdedigd heeft, vandaag andere belangen verdedigt en morgen zal verdedigen dan de Amerikaanse. Wat is immers haar taak dan de verdediging van de Amerikaanse belangen ? Ik geef toe dat die in het verleden wel eens parallel liepen met deze van Europa, zodat een organisatie als de NAVO de beide belangen kon verdedigen.

Het is niet evident dat die belangen ook in de toekomst parallel zullen lopen. Ook in de Verenigde Staten beseft men dat. Ik verwijst naar de werkdocumenten van het Pentagon die voorschrijven hoe potentiële vijanden, die zich volgens de teksten blijkbaar ook in West-Europa kunnen situeren, moeten worden afgeschrikt om te verhinderen dat zij in de toekomst een grotere rol zouden spelen en aan invloed winnen zodanig dat zij zich als een nieuwe grootmacht naast de Verenigde Staten zouden ontwikkelen. Het zou onzin-

nig zijn dat een economische kolos zoals de Europese Gemeenschap tot het einde der tijden afhankelijk zou blijven van de Verenigde Staten inzake defensie en dus, daarmee onlosmakelijk verbonden, inzake buitenlandse politiek.

Een door de Verenigde Staten geleide Nieuwe Wereld waarin alleen militair wordt tussenbeide gekomen indien de Amerikaanse belangen op het spel staan, dus wel in Koeweit, maar niet Kroatië of Libanon, hoeft voor ons niet.

Als wij werkelijk kunnen kiezen tussen enerzijds een Atlantisch en een door de Verenigde Staten geleid bondgenootschap en anderzijds een zuiver Europese politieke, economische en militaire unie, die los van de Amerikanen kan opereren — maar wanneer noodzakelijk ook samen met de Amerikanen opereert — dan is voor ons de keuze snel gemaakt.

Jammer genoeg bestaat die Europese politieke, militaire en economische unie op het ogenblik niet, zodat die keuze nu nog niet kan worden gemaakt.

Mijns inziens kan er wel werk worden gemaakt van een versnelde uitbouw en uitbreiding van de Westeuropese Unie, of Europese defensiegemeenschap — indien u dit zo wenst te noemen, voor mij goed. De Westeuropese Unie moet uit de marginaliteit, uit de schaduw van de NAVO worden gehaald ; ze moet, althans in een eerste fase, uitgroeien tot enerzijds een defensiepijler binnen de Europese Unie en, anderzijds, een Europese pijler binnen de NAVO.

Het ware ideaal — maar ik maak mij geen illusies want ik ben niet naïef — dat we op de Intergouvernementele Conferentie van 1996 tot de prettige vaststelling zouden kunnen komen dat de WEU ondertussen is uitgegroeid tot een volwaardig militair bondgenootschap, dat de WEU los van de NAVO kan opereren en op gezag van de Europese Unie kan optreden, dat de Amerikanen nu toch wel hun laatste troepen uit Europa kunnen terugtrekken en dat wij graag op een vriendschappelijke voet blijven leven met de Verenigde

Staten ; dat wij verder overleg blijven plegen, maar dan niet in de huidige NAVO, maar als gelijken in een soort bi-polaire Atlantische overlegstructuur.

Meer dan anti-Amerikaanse slogans is er in de eerste plaats een verandering van de geesten nodig, niet zozeer in dit land, maar in andere landen van de Europese Gemeenschap. Bovendien moeten onvermijdelijk een aantal concrete stappen worden gezet. Ik zal er slechts enkele op sommen :

Ten eerste, de afschaffing van het feitelijk vetorecht in de Raad inzake het bepalen van de materies waarover een gemeenschappelijk standpunt noodzakelijk is.

Ten tweede, de uitbreiding van de WEU tot alle landen van de Europese Gemeenschap, maar tegelijk ook de beperking van het lidmaatschap van de WEU tot de landen van de Europese Gemeenschap. Het is vanzelfsprekend onzinnig de WEU uit te breiden tot landen als Turkije, Canada of de Verenigde Staten.

Ten derde, de oprichting van multinationale eenheden.

Ten vierde, het geleidelijk afbouwen van de NAVO-taken.

Ten vijfde, de verdere standaardisatie van het militair materieel van de Europese Staten.

Ten zesde, de integratie van het kernwapensarsenaal van Frankrijk en Engeland in de Europese structuur, alsook de integratie van zetels van Frankrijk en Engeland in de VN-veiligheidsraad in de Europese structuur.

Dit zijn slechts enkele stappen die men in de toekomst, indien men dit tenminste wil, kan zetten.

Samengevat wens ik te zeggen dat het Vlaams Blok de luttele bladzijden die in verband met Maastricht aan het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid werden besteed, weinig meer dan een intentieverklaring zijn. Tegelijk hopen wij echter dat deze luttele bladzijden toch een aanzet vormen, een eerste wankele stap naar een mogelijk ech-

Van Overmeire

te gemeenschappelijke buitenlandse en defensiepolitiek.

Wij zijn echter niet naïef ; er zijn immers redenen genoeg om sceptisch te zijn. Toch durven wij hopen dat deze eerste wankele stap van Maastricht gevuld zal worden door een grotere sprong tijdens de Inter-gouvernementele Conferentie over het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid in 1996.

Collega's, indien er één enkele keer „hoera“ te roepen valt over Maastricht, dan is het wellicht in verband met deze intentieverklaring, deze aanzet tot een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Sta mij toe duidelijk te zijn : „hoera“ roepen doen wij slechts één enkele keer. Want ik wil besluiten met wat ik vanmiddag, toen ik naar hier kwam, kon lezen op een klever, aangebracht op een verkeersbord : „Maastricht, dat is ons Europa niet“.

Le président : Nous en avons terminé avec la Politique étrangère et de sécurité communes.

Nous abordons maintenant la coopération en matière de justice et d'affaires intérieures.

De verslaggever, de heer Van Peel, verwijst naar zijn schriftelijk verslag. Le rapporteur, M. Van Peel, renvoie à son rapport écrit.

De heer De Man heeft het woord.

De heer De Man (VL.BLOK) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, ik zal spreken over twee aspecten van het justitiebeleid, zoals onder meer vastgelegd in artikel K1 van het Verdrag van Maastricht, met name de strijd tegen de drugsverslaving en de inzet van Europol tegen terrorisme en internationale criminaliteit. De samenwerking die wordt aangekondigd komt in feite neer op een lege dop, zo bijvoorbeeld de rol van de Gemeenschap in de strijd tegen de drugshandel. Sinds het Europees Parlement in 1986 het verslag-Stewart-Clark publiceerde, heeft de Gemeenschap haar wettelijk en administratief arsenaal voor de bestrijding van de geor-

ganiseerde misdaad en de drugshandel wel versterkt, maar intussen blijft de plaag toenemen. Men denkt maar aan de hoeveelheden die jaar na jaar stijgen en aan het feit dat steeds meer jongeren het slachtoffer worden. In dit land zouden tussen 10.000 en 20.000 mensen drugsverslaafd zijn.

Deze toenemende drugshandel en drugsverslaving wijzen erop dat de Gemeenschap nog niet voldoende krachtig ingrijpt en dit zorgwekkend fenomeen niet adequaat aangepakt. Het bewijst trouwens ook dat de goedkeuring van wetten en het sluiten van internationale overeenkomsten niet veel uithalen wanneer er tegelijkertijd geen andere politieke besluiten worden getroffen. Ik bedoel hier meer specifiek maatregelen waardoor de politiediensten beter worden bewapend in hun strijd tegen de internationale misdaad. Met bewapening bedoel ik natuurlijk niet alleen wapens, maar ook logistieke steun, informatica, enzovoort.

Ik zal nog enkele probleempunten opsommen.

Ten eerste kan het niet langer dat in een zogenaamd eengemaakte beleid bepaalde landen de verkoop en het bezit van soft drugs toelaten of gedogen. In de wetenschap dat zowat elke hard drugsverslaafde ooit begonnen is met wat hasj of een andere zo-geheten soft drug, blijven wij volledig gekant tegen het vrijlaten of het gedogen van deze soft drugs.

Ten tweede moet de Gemeenschap ervoor waken dat ook na januari 1993 nog altijd steekproeven op hoog-risicoverkeer worden uitgevoerd. Het is niet omdat vanaf 1993 de binnengrenzen wegvalLEN dat we ook de drugshandelaars vrij spel moeten geven.

Ten derde moet er een uitgebreide en strikte afspraak komen om gezamenlijk onze buitengrenzen te bewaken. Ik zal niet zover gaan om te spreken van „Vesting Europa“, maar het lijkt mij nogal evident dat de controles op het land-, lucht- en zeevervoer ten zeerste moeten worden aangezwengeld, dit trouwens niet alleen omwille van de interna-

tionale drugshandel en het terrorisme, maar ook omwille van de honderdduizenden illegalen die jaarlijks Europa binnenkomen.

De Europese Gemeenschap moet dus de douanediensten versterken, een heroriëntatie van de douaniers en desnoods zelfs van de douanefunctionarissen in de zuidelijke lidstaten subsidiëren.

Ten vierde moet natuurlijk voor alle Europese landen een compatibel informaticasysteem worden uitgewerkt. De opsporingsbureaus van de diverse EG-lidstaten moeten volkomen op elkaar worden afgestemd met het oog op een snelle uitwisseling van informatie en met het oog op een zo volledig en actueel mogelijke *status quaestionis* opdat drugstransporten beter kunnen worden gevolgd, misdadijgers sneller geïdentificeerd, acties van misdaadsyndicaten kunnen worden voorkomen, enzovoort.

Ik wil het hier toch ook even hebben over de andere kant van de medaille. Het gevecht tegen de drugsbaronnen is er één dat ook aan de vragende zijde moet worden gevoerd. De strijd tegen drugsverslaving is niet alleen een zaak van justitie en politie, maar van elke overheid, zelfs plattelijk.

In het onderwijs wordt mijn inziens te weinig gedaan om de kinderen te wijzen op de mogelijke gevolgen van drugsgebruik en meer in het algemeen moeten grote voorlichtingscampagnes worden gevoerd om jeugd en ouders op de risico's te wijzen.

Als volksnationalisten en aanhangers van het subsidiariteitsprincipe moeten wij zeggen dat dit een taak is voor de eigen gewesten en niet voor Europa. Het Vlaams Blok is in ieder geval voor het uitspreken van de zwaarste straffen voor drugshandelaars. Wij begrijpen best dat drugsverslaafden zieken zijn, die moeten geholpen worden en, ook na hun ontwenning, recht hebben op psycho-medische en sociale begeleiding. Maar drugshandelaars, die niet verslaafd zijn maar enkel drugs verkopen omwille van de reusachtige

De Man

winsten, moeten zeer streng gestraft worden. Wie een dodelijke dosis drugs verkoopt moet worden beschuldigd van doodslag met voorbedachten rade. Wij menen ook dat in heel Europa de speciale drugsbrigades bij de opsporing van drugshandelaars de toestemming moeten krijgen om grote drugsverkopen uit te lokken onder toezicht van de procureur. Zij moeten daarbij ook telefoongesprekken kunnen afluisteren, natuurlijk weer onder controle van de procureur om alles in goede banen te houden.

In het tweede deel van mijn betoog wil ik de aandacht vestigen op het terrorisme.

Zoals we allen weten zijn de terroristische organisaties tegenwoordig in staat toe te slaan waar en wanneer zij dat willen. Zij doen dat op vele manieren en blijven niet zelden ongestraft. Ook hier is een meer uitgebreide samenwerking op Europees vlak dus meer dan nodig.

Meer nog, in feite is het belang van onze Europese buitenlandse politiek hier zeer groot omdat het niet zelden om extra-Europese groepen gaat die precies over „beschermd” schuilplaatsen beschikken in het buitenland.

Als men ook nog weet dat steeds moorddadiger wapens in het bezit komen van terroristen en dat onze samenleving zeer kwetsbaar is voor biologische en chemische wapens, dan moet men beseffen dat Europa nog een belangrijke taak voor de boeg heeft. Ik beklemtoon dit omdat zich een nieuw fenomeen voordoet. Hele delen van de wereld zijn nu reeds onder controle van drugskartels, die meestal een soort verbond aangaan met al dan niet gepensioneerde guerrillastrijders en terroristen. Ik denk meer bepaald aan het Midden-Oosten, delen van China,

de islamitische republieken in het Zuiden van de vroegere Sovjetunie, aan Afghanistan, Pakistan, Zuid-Amerika en Zuidoost-Azië. Al deze plaatsen zijn u wel bekend. Het wordt wraakroepend dat wij daartegen niet harder optreden.

Terrorisme is nog nooit zoveel gebruikt als in de voorbije decennia. Een opsomming geven van de tientallen dodelijke aanslagen, van de Olympische Spelen in München tot Lockerbie, is hier overbodig. Ik meen zelfs te mogen zeggen dat het terrorisme onze Europese democratieën werkelijk in hun fundamenten bedreigt.

Het terrorisme is een nieuw soort oorlogswapen geworden, waarop de democratieën nog niet de exacte respons hebben gevonden. Het antwoord is nochtans eenvoudig : men moet de terroristen zelf terroriseren. Men moet ze voortdurend opjagen, het witwassen van zwart geld onmogelijk maken, ze aan elke grens opwachten, die landen aanpakken die hen onderdak bieden, de terroristen zelf strenge straffen opleggen.

Wanneer we die steeds sterker wordende semi-politieke, semi-misdadige kartels willen uitschakelen, moet Europa daar ook de juiste wapens tegen inzetten. Zachte heelmeesters maken zoals bekend stinkende wonder.

Die nieuwe politiek-criminele machten zijn voortgekomen uit kartels die miljarden dollars bezitten. Ze investeren die in onze economieën en kunnen die aldus ook op de lange duur ontwrichten. Dat is echter niet alles : ook onze belangen in het buitenland worden bedreigd door de openstapeling van wapens, door de corruptie die de kartels genereren, door het feit dat deze kartels zelfs samenwerken om in de ontwikkelde landen toe te slaan precies door middel van terrorisme en drugs.

De controle die deze militair-misdadige kartels uitoefenen in voornoemde gebieden moet doorbroken worden vooraleer zij hun greep kunnen krijgen op nog andere landen en ze uiteindelijk het Westen zelf gaan bedreigen.

Ik beklemtoon dit alles, omdat ik werkelijk van mening ben dat deze nieuwe bedreiging ons ertoe moet aanzetten om een Gemeenschappelijk Europees front te vormen dat werkelijk doeltreffend is en de juiste middelen gebruikt.

Ik denk hier meer bepaald aan een goed werkende Europese inlichtingendienst. Observatie is zeer belangrijk. Het is niet normaal dat wij niet over de juiste technologie zouden beschikken om die verschillende delen van de wereld in de gaten te houden. De aanvoerlijnen die gebruikt worden om Europese terroristische bewegingen te bevoorradden met wapens, moeten kunnen afgesneden worden.

Europa moet inzake terrorisme terugslaan wanneer hier onschuldigen vermoord worden. Europa heeft de plicht ten opzichte van alle burgers van dit continent de veiligheid te waarborgen.

De voorzitter : De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

— *De vergadering wordt gesloten om 23.57 uur. Volgende plenaire vergadering woensdag 15 juli 1992 om 10.00 uur.*

— *La séance est levée à 23.57 heures. Prochaine séance plénière le mercredi 15 juillet 1992 à 10.00 heures.*

ANNEXE

SEANCE PLENIERE
MARDI 14 JUILLET 1992

ANNEXE 1

Interpellations

Demandes

Le Bureau a été saisi des demandes d'interpellation de :

M. Michel au Premier ministre sur „l'échec du dialogue de communauté à communauté”.

M. Michel aux ministre des Finances et ministre du Budget sur „le plan de convergence”.

M. Caudron au vice-premier ministre et ministre de la Justice sur „l'insécurité juridique engendrée par certains jugements et par certains actes judiciaires controversés”.

M. Olaerts au ministre des Finances et au ministre du Budget sur „le plan de convergence”.

M. Dewael au Premier ministre sur „les résultats et les conséquences du dialogue de communauté à communauté”.

BIJLAGE

PLENAIRE VERGADERING
DINSDAG 14 JULI 1992

BIJLAGE 1

Interpellaties

Verzoeken

Het Bureau heeft de interpellatieverzoeken ontvangen van :

de heer Michel tot de Eerste minister over „de mislukking van de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap”.

de heer Michel tot de minister van Financiën en de minister van Begroting over „het convergentieplan”.

de heer Caudron tot de vice-eerste minister en minister van Justitie over „de rechtsonzekerheid als gevolg van betwiste gerechtelijke uitspraken en handelingen”.

de heer Olaerts tot de minister van Financiën en tot de minister van Begroting over „het convergentieplan”.

de heer Dewael tot de Eerste minister over „de resultaten en de gevolgen van de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap”.

